

H. eccl. 3202 p

155-
54

Duplic.

<36629669750018

<36629669750018

Bayer. Staatsbibliothek

Dr. Thaler
S

155-c
57

PAROCHIAE
MOGUNTINAE
INTRA URBEM
PRIMORES
CONSPECTU
HISTORICO-DIPLOMATICO
E MONUMENTIS ORIGINARIIS,
CHARTARIIS MSS. ALISQUE INEDITIS
UNA CUM
PROGRAMMATE

*De Antiquitate OFFICII & STATUS
Pastoralis, ac de utilitate scribendae Historiae*

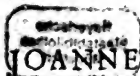
Parochialis

NEC NON

SYLLABO SUPERIORUM

ARCHI-EPISCOPALIS SEMINARIJ
IBIDEM

EXPOSITÆ

JOANNE SEBASTIANO SEVERUS
PRESBYTERO MOGUNTINO.

Afchaffenburgi, Typis Alexandri Kauffmann, Typographi privilegati.

1 7 6 8.

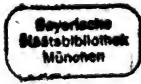
Qui bene præsunt Presbyteri duplici honore digni babeantur, maxime qui laborant in verbo & doctrinâ. I. Tim. V. 17.

Prospicere facta aliorum & inquirere bono animo vel ad utilitatem propriam, ut videlicet homo ex bonis operibus proximi provocetur ad melius - - - est laudabile secundum illud: Considerate vos invicem, in provocatione charitatis & bonorum operum.

D. THOM. Q. 167. a. 1. & 2.

Est posteris utile ac jucundum huiuscemodi successiones legendo percurrere, ac subinde offendere modo hunc, modo illum nostri Nominis, Familiae, aut celebris famæ virum, iam pridem, temporum antiquitate ex memoria delatum, qui hanc illamve olim spartam cum sui commendatione laudabiliter exornaverat.

DE GUDENUS Cod. Dipl. I. pag. 932.

07/05/170

REVERENDISSIMO,
PER-ILLUSTRI,
ac EXCELLENTISSIMO
DOMINO
D. FRANCISCO
PHILIPPO
VALENTINO

L.B. DE ET IN FRANCKENSTEIN
IN OCKSTATT,

ECCLESIAE METROPOLITANÆ MO-
GUNTINÆ CANONICO CAPITULARI ET ARCHI-
PRESBYTERO, EMINENTISS. *ac* CELSISS. PRINCIPIS ELECTO-
RIS MOGUNTINI CONSILIARIO ACTUALI INTIMO ET CA-
MERÆ AULICÆ PRÆSIDI, NEC NON EQUETRIS COL-
LEGII AD S. ALBANUM CANONICO
CAPITULARI,

DOMINO SUO PERQUAMGRATIOSO.

REVERENDISSIME,
PER-ILLUSTRIS,
AC
EXCELLENTISSIME DOMINE
DOMINE
PER QUAM GRATIOSE!

*On uno ex titulo TIBI REVERENDISSIME
AC EXCELLENTISSIME DOMINE hic Mo-
guntinarum Paroeciarum CONSPECTUS
consecrandus erat: tum quod amplissi-
mum ARCHI-PRESBYTERI Munus, cui
ab antiquissimis retro temporibus Urbana ha Mogono-
rum Ecclesia addicta fuerant, adhuc magno honore ex-
pleas; tum quia TIBI fortuna mea Auctori reminiscen-
tia non intermoriturâ memorem me gratumque proba-
re constringor.*

Ea

Ea quam vivimus atas vix arcum, portam aut vestibulum quoddam construit, cui scutum florum frondiumque corymbis implexum, ad minus rotundâ prominentiâ levigatum, decoris causa in fronte non appendat;

Merito itaque Historia Moguntino-Parochialis procestrium Nomine TUO Insigniisque exornandum erat; quia singularis TUA omnique tam Summorum quam infimorum, ore, deprecata morum probitas, quotidianâ exemplorum copiâ statum illum ornatorem reddidit, quem in cognitionem referre ex antiquorum monumentis suscepti, nempe Presbyterorum.

Magnum profecto Sacerdotio decus: TE Protomytam habere antiquissimâ & nobilissimâ Stirpe profectum, quæ, in ARBOGASTO Anno Christi DCCCXLVIII. Equestris Prosapia annulos iam ostentarit, in RODULPHO Anno MDLIII. Spira, & in CAROLO Anno MDCLXXXIII. Wormatiæ, Episcopis & S. R. I. Principibus, effulserit: atque gloriosissimâ propagine Anno MDLXVII. ex BARTHOLOMÆO in Ramum OCKSTADIANUM, celeberrimosque Viros, puta in Nobilitatis Rhenana Capitaneos, Ordinis Joannitici Commendatores, Consiliarios & Archi-Satrapas Electorales, immortalis cum laude, longè latèque sese diffuderit!

Maxi-

*Maximum autem omni, adeoque & Curato, Clero,
decus in TE suspicimus, eoquod, postpositâ licet Summi
Archi-Episcopalis VICARII dignitate, tamen adhuc &
nomine & opere ARCHI-PRESBYTERI idest Presbytero-
rum Antesignanus permanes, cui*

Tota licet veteres exornent undique ceræ

Atria: Nobilitas sola est atque unica Virtus:

*Patere igitur: ut tam splendido omnique Moguntia
adamoto Nomine CONSPECTUM hunc Historicum
Lectoribus commendatum jucundumque, me verò, cen-
su licet paupere TIBI ex toto gratum reddere, animum-
que memorem prestare valeam: Modestia, Pietati, In-
genio & Virtutibus TUIS, quas preconis efferre inhi-
bes, Felicitatem diuturnam, omnemque qua tam bea-
tus sis ut qui maxime, Fortunam quotidiano in Sacrifi-
cio ardentissimis votis adprecatus*

REVERENDISSIMÆ

AC

EXCELLENTISSIMÆ

GRATIÆ TUÆ

*Servus & Clientis humilissimus
obsequentissimusque*

JOANNES SEBASTIANUS SEVERUS
Parochus in Wallthürn.

Emendanda & notanda

- PREFAT. pag. e. lin. 9. *publicarum* lege *publicam*
 pag. e. 2. lin. 3. *penuria* *penuaria*
 pag. b. lin. 8. *delitescencia* *delitescencia scimus*,
- pag. 6. ad BARTHOLOMÆUM Zebnder adverte: hunc cum PETRO Mayer, *Waltbüra* nato, & tunc *Francofurti* ad *Manum* Parocho: fuisse virum valde doctum, quem, quia in causa REUCHLINI contra PFEFFERKORNIUM una cum Colonienfisibus & Erfurtenfisibus REUCHLINO adverbabatur, spurcissimis illis *obscuro* *virorum* nomine confectis *Epistolis*, ULRICUS de *Hutten* acerrime tuit infectatus.
- pag. 38. lin. penult. *antrox* lege *antrax*, simul adverte *Albertum* pr^o insigni Zelo & scientiâ adhibitum & emissum fuisse in Palatinatum & Comitatum *Rbieneck* ad reduccndos, qui à Catholicis sacris disceserant.
- pag. 53. lin. 21. *Parochum credo* lege *Parochum vix credo*,
 pag. 73. lin. 12. MCCCCXXXV. MCCCCXXXIV.
 pag. 80. lin. 4. *Sptus* *Ppſtus*.
 pag. 90. lin. 17. & *iniuncta* *de iniuncta*.
 pag. 122. lin. 6. *nullius* *nullis*.
 pag. 147. lin. 17. *mersure* *measure*.
 pag. 152. * Supple *Notam* circa vinum *Frentzeswin* intermissam: Clarissimus WÜRDTEIN, equidem Commentat. I. Archidiaeces. Mog. pag. 106 & 107. nominis *Etymon* dedit; sed quia in prioris *Parochiæ* loco vineas excolere debui, quarum *Borri* in unâ *Hunici* seu *Heunisch*, in alterâ *Francici* sive *Franckisch* olim plantati fuerant, id hic memorare volui, *Borros Francicos*, *Franckische Trauben* in *Franconia* Regione ad *Tuberam*, illos vocari, quorum acini haud abfimiles sunt illis, quos vocamus *Traminer*, *Treymanner*, nisi in hoc, quod acini *Traminensium* sub rubro colore, *Francici* vero sub viridi exsplendant: *Borri* vero *Hunici*, *Heunische Trauben* sunt speciei ejusdem, quam *Mogoni* & *acola* *Rheni Quattler* vocant.

pag. 153. lin. 2. *addunt* lege *adduntur.*

pag. 164. *Notes:* *Beebtermuntzios* non infimæ sortis fuisse homines, qui Altaris S. NICOLAI ex jure Patronatûs in familia adhuc vigente, Fundatores præsumi debent, quod hic non intermittendum erat; quid ni is idem NICOLAUS *Beebtermuntz* fuerit, qui Typographiam *Altavillæ* in Rhingavia aluerit, ibidemque anno 1469. *Catholicon* JOANNIS de *Janua* excuderit, teste MEERMANNO in Conspectu Origin. Typograph. pag. 30. Vir non indignus ulteriori indagine!

pag. ead. * adverte: Domos *Zum Herbst & Hammerstein* anno 1568. majori ædificio accessisse, quod nunc est *Novitiatus* PP. Soc. JESU. Confer infra pag. 233. & 234.

pag. 182. lin. 10. *XVII* lege *Num. XVII.*

pag. 186. lin. 2. *Fuldenfis* *Fuldenfi.*

Ead. lin. 7. *Nora* RAYMUNDUM *Peez* infra in serie Regentum omis-
sum esse ideo, quia valde brevi tempore id munus exegit.

pag. 198. lin. 5. *initia MS* lege *initia in MS.*

pag. 241. lin. 22. *CARPZOVIVM* lege *CARPZOVIVS.*

Cætera benevolus Lector ultrò emendabit.

PRÆFATIO.

Dicam satis acerbam hodieque in monumentis litterariis Moguntinis malè superstitem, quam spectatissimo primæ in Germania Metropolitanæ Clero quondam mordaciter CONRINGIUS scribere ausus est, (a) haud concouere valentes, præsens Commentationis historicæ specimen contexendum assumpsimus, ne ab nostrum, scilicet *Parochorum*, parte, *Historiam Patriam* prorsus extra curas relictam fuisse, dici sugillatim posset.

Ob Dilectum
CONRINGII

- (a) Videatur JOANNIS Tomo Novo Scriptor. Histor. Mogunt. in Præfar. ad HUTTICHI Collectan. Antiq. n. III. ubi ex CONRINGIANA *Epistolica* ita habes loquentem: *Romana monumenta Moguntiaci cum primis, Ducum Romanorum primaria ad Rhenum Sede, non minus superant, quam alibi, saltem per Galliam. Sæpe numero profecto hæcenus indolui, in tanto numero eorum, qui illis locis sacrâ pecuniâ lautissime aluntur, neminem repertum, qui huc otium suum contulerit.* Cavillus

lus in Clerum satis fallus ! leviusne ferent sequaces & Affecæ CONRINGII neglectum rerum magis nostrarum ?

Et res Patria
à Parochis
scribi negle-
gitas

Equidem omni, tum Canonicorum æquæ ac Regularium (b), quam Curatorum, venerandæ classi, commune illud semper extitit felicitatis & honoris ornamentum, ut Viros elegantis doctrinæ copiâ florentes, Scriptoresque (c) scientiarum varietate præstantissimos exhiberent, nullo non tempore prorsus eximios; veruntamen inter Curatos Pastoresque exitere admodum pauci, imo fortasse nulli, (d) qui *Historiæ Moguntinæ rerumque in Patriâ benè gestarum* memorias perquirendo, vel hoc in tramite, quem non negligi CONRINGIUS petiit, operam quandam collocasse noscuntur.

(b) Utinam dudum à JOANNIDE & Oliverio LEGIPONT promissa de *Doflis Moguntinis* prodiret Dissertatio, ad quam nec parvam è collectaneis conferre possemus Symbolam! quantum Cleri hujus venerabilis obtrectatores retunderentur, si ex ipsis Præsulibus Moguntinis, Canonicis, Vicariis tam primi quam secundi Cleri, Religiosis ex omni Instituto, Scriptores non Proletarii ingenti numero exhiberentur? Proh si vel è vicinia terræ Odonicæ & Moguntinæ prognatum ostentaremus Abbatem Gottwicensem BESELIUM, pro communi Patriâ Mabillionem germanicum? (c) Inter alios fuere JOANNES de Lutrea ad S. IGNATIUM Moguntinæ anno 1479. Parochus; Confer. TRITHEM. Catal. Viror. Illust. GEORGIUS MOLITORIS ad S. GEORGIUM Erfurti Paroch. 1484. vide MOTSCHMAN. Erford. Liter. Collect. 5. Sect. 2. TRITHEM. de Scriptor. Eccles. CONRADUS HENSEL Paroch. ad S. BARTHOLOMÆUM Francofurti. 1495. LERSNER Chron. Francofurt, T. II. L. II, c. 33. HENRICUS

PFLE.

PFLÉGER anno 1597. & VALENTINUS LEUCH-
TIUS qui 1619, ibidem Parochi, quorum Ope-
ra adhuc manibus reruntur. JOANNES GODFRIDI
de *Odernheim* Parochus in *Oppenheim* anno 1494. ut Ei-
SENREIN testatur in *Catalo. testium veritatis* f. 162. JO-
ANNES BRIGELIUS anno 1647. Parochus in *Eltrvil*.
Ut taceamus QUIRINUM KUNCKEL, MARTINUM
ENGELHART ad S. QUINTINUM Moguntiae :
HENRICUM MATTHIAM KAUPPERS *Oefvichii*
&c. &c. Plebanos. (d) Etenim non nisi brevissime quas-
dam Historiae Moguntinae particulas aliqui attigere, ve-
luti 1674. ANDRÉAS EISENHUT Parochus in *Wall-
stünn* Historiam profusi ibidem *S. Crucis*. 1675 ADOL-
PHUS GODEFRIDUS VOLUSIUS Parochus Metro-
politanae Moguntinae, Vitam S. *WILLEGISI*. 1747.
P. A. M. Parochus in *Steinheim*, Ord. S. Ben. Historiam
de *Cruce* miraculosa in *Nider-Steinheim*.

Quapropter dum non tantum priori, quod abiit, Sæcu-
lo, sed & moderno, quod ultra medium emensi sumus, *paranda vi-
debatur.*
XVIII, præter Religiosorum & Sæcularium lucubrationes,
quorum nomina vel nudè recensuisse nimis prolixum foret,
etiam homines Ecclesiastici, tum exteri tum Cives, Historiæ
Moguntinae vel eruderandæ vel illustrandæ industriam
valde laudandam contulerint, & in dies conferant; ex parte
quoque *Curati Cleri* aliquid conandum mihi videbatur,
quo dilectissimæ Patriæ amorem cultumque, ceu par est,
gratum vel labore quantulocunque palam profiteremur.

Insuper cum Civium proborum semper fuerit, eam, quam
muneris in Republica susceperunt conditionem, tam moribus *Parochorum*
exequi, quam æstimatione colere: Hancce de *Parochiis* com- *Historia,*
mentar

mentationem suscepimus vel alterâ hac maxime de causâ, quia sæpe dolumus, quod inter tot sacros cultui divino per amplissimum Moguntinæ Ecclesiæ agrum dicatos Viros, nulli sint, quorum memoria tam neglectim habita, & supinâ rerum incuriâ magis obvoluta reperiatur, quam *Parochorum*, seu Presbyterorum illorum, qui diei & æstûs pondus (onus sane humeris Angelicis formidandum) portantes, numerosissimis Fidelium in greges quaquaversum dispositorum cœtibus præfecti, cum dispendio virium & quotidiano vitæ periculo pro salute earum excubant, Spirituque sapientiæ & intellectûs repleti, in medio Ecclesiæ os suum ad erudiendos multos in justiciam adaperiunt, atque munere *Sacerdotali*, quod à Salvatore Deo in labores *Apostolicos primario* collatum est, perfectius omni ex parte, atque officio ex proprio, defunguntur.

Et ostenden-
dam

Ne autem iis, qui nil nisi magna stylo excuti volunt, tali in argumento versari videamur atque materiâ, quæ vix labore quopiam copiâque digna sit: aliis è contra, qui non unâ de re circa ipsam lucubrationem præmoneri cupiunt, in nullo desimus, duplici hoc Procœmii Parte complecti statumus, ita, ut

I. *Antiquitas tam Officii quam Status Pastoralis:*

II. *Finis, & Utilitas hujus Conspectûs historici*

exhibeantur.

§. I.

*Antiquitas OFFICII & STATUS
Pastoralis.*

REs nobis est cum Catholicis; quis enim nescius erit, quantas per ambages Domini Protestantes circumeant, ut *ex principis Catholicorum* & Regimen Hierarchicum orthodoxorum (ad quod etiam status Parochialis revocari debet) adversus institutiones Apostolicas penitus immutent ac evertant. BOEHMERUS (e) cum sequacibus exemplo esto: qui quasi pragmaticè rem deducturus, post longum circulum, quo usque ad NUMAM Romanorum Regem devenerat, Origines Parochiarum à templorum multitudine indeque surgente *Cleri dominatu*, gentilium mores æmulante tandem deducit. Adeoque cum simul asserat: quod tempore *Ecclesiæ purioris* (ita Auctor vocat Sæcula CONSTANTINUM M. antecedentia, adhuc *vacua à mundo & dominatu Ecclesiastico*) nulla pro Christianis extiterint Tempa: ipsum inde Jus Parochiale, ceu seriùs enatum fuisse contendit, nec nisi per ambitionem Clericorum, unde diversis subordinatibus occasio facta fuerit, ad imitationem Regiminis civilis, Parochias in Ecclesiam investas, omni quâ potest arte adlaborat evincere.

(e) In *Jure Parochiali*. Sec. II. cap. II. n. XXXII.

Arctum pagellarum harum foret transcendendum, si paululum veri, quod immani criminatione Vir tantus polluere non veretur, inde ab incrustatione nimia, calce glareâque duriori purgare vellemus; ipsimet infra fatebimur primitus Epis-

copos Pastorale munus, quantum licuit, ferme solos exercuisse, nec cum proinde, qualis in pacatiori ævo formatus est, fuisse in prima Ecclesiæ juvenia Parochiarum Statum. At ante Sæculum IV. plane nullos ex Sacerdotibus extitisse Curatos, minime concedere possumus,

Neque is præcipue scopus scriptillationi nostræ præfixus est, ut certamine inito contra Dominos à Sacris nostris alienos pro antiquitate Parochiarum depugnemus, sed ut officium pro animarum cura *Apostolicum*, & *Primigenium* Presbyterorum fuisse munus evendicemus, indeque ostendamus: Parochiarum Historiam haud secus quam par est esse suscipiendam.

Ut autem comprobemus illa adversariorum critica nobis nostroque conatui minime obfutura, sufficiat LINCKII pauca verba in limine suscepisse, quæ quia idem sibi l. cit. §. 6 in fine exscripsit BOEHMERUS, satis pro nostra parte perorant, dum ait: *Concedimus ab Apostolis Christianæ Fidei propagatoribus, utique constituendos fuisse, qui curam haberent animarum, & Ecclesias jam fundatas in vera Fide conservarent, vel in novas quasi colonias producerent, & sic Regnum Christi dilatarent.* Ex quibus verbis, uti & aliis momentis, quæ Theologi & Canonistæ nostri sæpe sæpius regefferunt, nullarum partium Lector intelliget, an pro vero habenda sint, quæ Author ibidem tum præmisit tum subjunxit.

Interea satis esse posset ad commonstrandum: nos in eruderandis Parochorum Catalogis, Parochiarumque Statu haud proletarium narrationis genus esse amplexos, si Doctoris gentium testimonium invocaremus dicentis: (f.) *Qui bene præsunt Pres-*

Presbyteri duplici bonore digni babeantur, maxime qui laborant in verbo & doctrina. Verum, ut ii qui nobis munere Fratres sunt, bonum agentes non deficiant, aliorum autem nemo ministerium nostrum despiciat, ex solido atque conquistis rationibus probandum erit, ceu supra asseruimus: *Officium Sacerdotum à Redemptore nostro in labores Apostolicos id est pastorales, primario fuisse collatum.*

(f) I. Tim. V. 17.

Et quoniam hodiernis moribus non omnes Presbyteri eadem & omnia cum aliis munia subeunt, in triplicem eosdem Quod è varia classe Sacerdotum. Classem dispescere visum est, quamvis eandem potestatem in sacra Ordinatione sortitos.

Alii enim I. sunt *Presbyteri*, sic dicti merè *Missatici*, qui nulli certæ Ecclesiæ; aut sacro Officio adscripti ex fidelium eleemosynis de Altari viventes, modo in hac, modo in alia Ecclesia, prout Stipendia assignantur, Missas concelebrant.

Alii II. sunt, qui, præter ministrationem Sacrificii, ad certas Ecclesias adstricti *in verbo & doctrinâ laborant*, tum elementa Fidei Institutionibus Catecheticis tradendo, tum mores bonos & ad sanctitatem compositos prædicatione assiduâ inculcando, tum & Sacramenta ægrotis æquè ac sanis cum piis monitis & salubri consolatione impendendo, seu ut paucis complectar: *Officium Pastorale exercendo*; quibus innumeri omnium ferme à sæculo XIII. in Ecclesiam invectorum Religiosorum Ordinum Sacerdotes, sanctâ & Zelosissimâ fatigatione, ceu

ceu *Socii*, ob conclusam ingentem piscium copiam ex navialiterâ subsidio veniunt, & utilissimè associantur.

Demum sunt III. ii, qui præter latreuticum Immolationis Sacratissimæ munus, tam inter *Clericos*, quos vulgus nuncupat *Sæculares*, quam inter *Religiosos* asceticen professos, & cum Magdalena ad pedes Domini sedentes, sacræ Psalmodiæ & Choro deputati, statis horis divinæ laudi, variisque in Templis, ad quæ per contubernia sunt delecti, pro populo Dei indies vacant, quin animarum pascendarum curâ necesse habebant occupari.

Qui vero *Capellanorum* nomine Pastores coadjuvant, aut qui Magnatum Filiis pro utraque scientiâ additi sunt Presbyteri, merito ad classem secundam, & qui certis Sacellis Altaribusque piâ Fundatorum mente haud parvo numero reperiuntur adstricti, vel ad tertiam, vel ad secundam quam diximus Sacerdotum classem ex primævæ institutionis litteris erunt revocandi.

*Varia laude
conspicuo-
rum.*

Non hic de sanctis devoti cordis moribus, non de exemplari vivendi methodo, non de profundiori mysteriorum divinarum sacrarumque legum notitia & scientia disceptamus; scimus enim benè multos, qui extra sortem Curatorum vel in Collegiatarum Ecclesiarum vel Religiosorum Ordinum cœtibus degunt, præter summam in omnibus scientiis eruditionem, in vario multoque pietatis studio cum laude florere, & populo Christiano suis precationibus in supplementum esse, quas illi ob res familiares mundanasque varietates, tam liberaliter, ac alias deceret, fundere impediuntur. Absit quoque, quod hi-
fce

PRÆFATIO:

ce *Canonicorum* æque ac *Regularium*, nonnisi Choro vacanti-um laudatissimis Institutis & Collegiis sua exinde decora & co-piosas in variis prærogativas invidere, vel clanculariâ machina-tione impetere æstimemur.

Quamquam ingenuè fateamur, *primam*, seu potius imam, Presbyterorum *Classem* exiguo cum fructu, imo non sine ma-gno Sacerdotij dedecore in Ecclesia retineri: utpote quorum plures non lucrandarum animarum causâ de pago in pagum, aut pro longis & statis orationum Suffragiis in utilitatem fide-lium promendis, sed acquirendi & in detestabili otio devoran-di panis ergo, è Templo in Templum decurrunt, Missas, que potius ob quæstum præcipitant, quam cum debita pietate & mentis devotione perficiunt.

Clericos nulli Ecclesiæ, nulli sacræ Communitati vel inter Canonicos, vel inter Regulares adscitos, nisi Pastores in vil-lis oppidisque forent, iam ante nongentos annos Sancta Mo-guntina exhorruit Ecclesia. (g) Nemini ergo mirum esto istud genus Sacerdotum de sapienti Consistorii Moguntini an-te plures annos constituto, exolere fuisse iustum.

(g) Can. xxii. Concil. Mog. de anno dcccxiii. „ *De Clericis*
 „ *vagis*, seu de *acephalis*, id est his qui sunt sine capite, neque in
 „ *servitio Domini nostri* „ Imperatoris „ neque sub Episcopo „
 „ (in Domo Canonica, seu in titulis ruralibus) „ sed si
 „ ne Canonica vel regulari vita „
 „ habentes signum Religionis, non Religionis officium,
 „ *Hippocentauris similes*, nec equi nec homines. Tales om-
 „ nino ubicunque inventi fuerint, præcipimus ut Epis-
 „ copi sine ulla mora, eos sub *Custodia* constringant Ca-
 „ nonica, & nullatenus eos amplius ita errabundos &
 „ vagos

„vagos secundum desideria voluptatum suarum vivere
„permittant &c.

Unice disquirimus : quinam Sacerdotes ex triplici hac
classe *Officium Presbyterorum , quale ab Apostolis ex
Christi Instituto ordinatum est, pro sua agendi
obligatione , magis assequantur ?*

(Cum nulli
Psalms &
Sacrificiis
Solummodo
deputari po-
suerint)

Profectò si ad prima nascentis Ecclesiæ incunabula oculos
reflectamus ; vix Presbyterum alium , quàm *cura animarum*
vel in *Socium Episcopo* , vel in *Rectorem* vico aut pago depu-
ratum inveniemus. Necdum enim evicit AMORTIUS (b)
contendens : ab ipso Apostolorum ævo *Canonicos* extitisse , qui
secretiori pietati ad commune contubernium delecti *oratione*
solummodo & Sacrificiis occuparentur ; præterquam enim , quod
Presbyteri unâ nonnisi Arâ existente , ceu infra dabimus , re-
rò & nonnisi de jussu Episcopi Missam celebrarent , haud extra
considerationem linquendum videtur : temporibus primis , ubi
per tria Sæcula immanes , præcipuè in Clerum , effervescebant
persecutiones , minimè facile fuisse integras ad psallendum tur-
mas adunari conservarique ; ceu provide advertit EMMA-
NUEL de AZEVEDO (i) dicens : *Cum enim bisce temporibus*
Presbyteri & Clerici ob graves tantummodo Ecclesiæ necessitates
ordinarentur , nulli proinde ad cantandas Deo laudes extra Sacrifi-
cii tempus fuisse destinati.

(b) Tractatu edito 1747. sub tit. „ *De veteri & nova Discipl. Cai-*
„ *nonic. Regul & Sacul.* „ (i) In Dissertat. *De præcis Christiano-*
rum conventibus , quam ZACCARIA subiunxit FLEURIS Tractat.
tui de *Disciplina populi Dei* in N. T. Dissert. VI. p. m. 92.

Ut tamen ista cum pondere discutiamus, ex primis ab ipso Salvatore datis initiis, tum Apostolicis è Scriptis rem desinire oportebit.

Et quidem si Ministrorum, quorum adminiculo purior
 lex gratiæ ab ipso Redemptore data & explicata, orbi quaque
 versum omni invehenda erat, institutionem prorsus primam
 recolere velimus, nonnisi bina, *Discipulorum* nempe & *Apostolorum*
 distincta per Christum münera habemus, (k) quæ tam
 en officia (licet Discipuli minore quam Apostoli potestate
 gauderent, & è Discipulorum Classe Apostoli seligerentur,
 (l) utrimque in unam reciderent obligationem, nempe per vi-
 cos & Castella (m) Regnum cælorum annuntiandi & morum
 vitæque immutationem prædicandi. Quod quam manifeste
 probet sacrum & primo primum Ecclesiæ Ministrorum munus
 unice in animarum cura, ordinatione divina, collocatum fuisse,
 nemo ullus non videt.

*Sacerdotale
 primarium
 officium &
 munus tene-
 ant.*

- (k) *Luc. c. vi. §. 13. x. §. 1. Matth. x. §. 2. Gratian. Dist. 2. & Can. 2. in novo. . . ibid. (l) Act. i. §. 21. Hieron. ad Marcellam. (m) Matth. x. §. 7. Luc. viii. §. 1. ix. §. 6. x. §. 16.*

Præterea scimus TITUM à PAULO monitum fuisse, ut
 Presbyterorum instituendorum curam gereret: *Reliqui te Cre-
 ta ait S. Doctör (n) ut ea quæ desunt corrigas, & constitu-
 as per civitates Presbyteros:* puta in majoribus ci-
 vitatibus *Episcopos*, in minoribus *Pastores* ita explicat & de-
 clarat S. LEO (o) temporibus illis longe proximior, adeoque
 traditionis Apostolicæ magis conscius ac hypercritici recentiores.

- (n) *Tit. i. §. 5. (o) Epist. 87. ad Episcopos Africæ. c. 2.*

At enim quale in munus Ecclesia Presbyteros habeat? Scriptura ex Scripturâ, Paulus ex Paulo explicandus erit.

Antequam verò illud conficiamus, ipsi nobiscum statuere debemus: quot numero Episcopi uni eidemque civitati fuerint impositi? nemo certe, nisi omnium temporum doctrinâ, servatisque tot Episcoporum catalogis adversari velit, præter unum, alium vel plures *pro eodem loco* constitutos dicere poterit Episcopos.

*Ad regimen
animarum
instituti.*

His itaque præviè firmatis, denuo audiendus erit PAULUS, gravem Ecclesiæ Ministris muneris obligationem denuntians, *dum à Mileto mittens Ephesum vocavit majores natu Ecclesiæ*; (p) sic nempe profatur: *Attendite vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit regere Ecclesiam Dei.* En! *regere Ecclesiam Dei*, quod idem est ac *animarum curam habere*, proprium est *Presbyterorum Officium*, in quod ab Apostolis, seu potius à Spiritu S. primitus instituti & secreatione Apostolicâ per civitates dispositi & collocati fuere. Sicut enim Episcopi ex institutione divina locum Apostolorum tenuerunt, ita eadem ratione Presbyteri in vicem Discipulorum sunt ordinati, quos misit Dominus ante faciem suam in quacunque civitatem & locum, quò erat ipse venturus (q)

(p) Actor. xx. 8. 17. (q) cit. Luc. x. & Dist. xxi.

*Et Episcopis
subiuncti,*

Nolim dicas PAULUM loqui *Episcopis*, non item Presbyteris! revoca quæso menti quæ ad initium hujus probationis moniti causâ dicta sunt! respondebitque tibi Eruditissimus VAN ESPEN. (r) *Licet solo Episcoporum nomine utatur Apostolus,*

stolus, nihilominus & ad Presbyteros gregem Christi pascentes loquitur, eoquod nomine Episcoporum ex pbrasi atatis & Presbyteri significabantur.

(r) Supplement. in Jus Univ. Eccles. P. I. Tit. III. ad n. v.

Hausit hanc interpretationem Vir antiquitatis Ecclesiasticæ studiosissimus ex S. HIERONYMO Apostolicæ traditionis bene gnero, atque textum Paulinum ita exponente: (s) *Episcopos hic non solum Pontifices, sed & Presbyteros intelligimus, non enim in una civitate plures erant Episcopi; hoc etiam in Apostolorum Actibus invenitur.* Pluribus idipsum dicit Canon X. Concilii Aquisgranensis de anno DCCCXVI. (t) Consentiunt quoque CHRYSOST. THEOPHILACT. OECUMEN. & alii apud CORN. à Lap. (u) Quorum non tam autoritate, quam à majoribus hausta & tradita disciplinâ res definitur. Liceat quæso laudati CORNELII animadversionem ex toto transcribere, quia iis, quæ forsitan obmoveri possent, eruditè satis præcaver. Ita autem habet: „ *Dices: cur ergo olim Presbyteri vocabantur Episcopi?* R. Duas ob causas: *prima* est, quam dixi, quia in ordine summo, qui est *Sacerdotii*, Presbyter par est Episcopo. *Secunda* quia olim ante Schisma (ut ait HIERON. in I. ad Tit.) non tam auctoritate & jurisdictione distinctâ & divisâ, quam *communi Presbyterorum Consilio, labore & Spiritu* regebantur Ecclesiæ, unde Presbyteri dicebantur, & erant Episcopi, id est *Inspectores & Correctores* morum populi cum Episcopo propriè dicto, imo & in *Conciliis* confidebant cum Episcopis, sententiamque rogati dicebant, ut patet Act. XV. v. 6. *Conuenerunt inquit Apo-*

» *stoli & Seniores* (Presbyteri) *videre de verbo hoc.* Hæ ergo
 » sunt causæ, cur utrique dicti sint *Presbyteri & Episcopi.* Po-
 » stea verò cum cresceret Ecclesia, & numerus Fidelium, at-
 » que *ad eum ritè gubernandum* opus esset debito ordine &
 » subordinatione Ministrorum, *sub uno Rectore Episcopo*, cum-
 » que (si credimus HIERONYMO) Presbyteri primà illa
 » Episcoporum communicatione abuterentur, iisque insolent-
 » ter æquari & præesse vellent, ac facerent schisinata; tunc
 » Episcopi suam Auctoritatem & Præminentiam tueri cœpe-
 » runt, omnibusque prælati sunt. Id autem factum est tem-
 » pore Apostolorum sub ipsa Ecclesiæ initia, cum hic diceret:
 » *Ego sum Cepha*, hic, *Ego Pauli*; ille *Ego Apollo*: I. Cor. I.
 » v. 12. Id pater: I. Tim. V. *Adversus Presbyterum* inquit
 » *accusationem noli recipere nisi sub duobus aut tribus testibus.*
 » Tempore PAULI ergo TIMOTHEUS tanquam Episcopus,
 » Presbyterorum erat Pater, Judex & jurisdictione superior.
 » Sic TITO jubet Apostolus, ut constituat *per civitates Pres-*
 » *byteros.* Sic IGNATIUS ad Trallianos & ad Smyrneneses:
 » *Presbyteri inquit subjecli estote Episcopo.*

(s) In Epist. ad Tit. c. I. (t) apud LABBE: T. VII. Concil.
 HARZHEIM. T. I. Conc. German. p. 440. (u) Commen-
 tar. in Epist. ad Philipp. c. I. v. I.

Tantum exspatiari oportebat ad demonstrandum è ver-
 bis Pauli, quod sollicitudo pro pascendis animabus dirigen-
 disque, ab initio in munus Presbyteris impositum fuerit.

Primitus
 erant Presby-
 teri pauci

Extra semitam diverteret, quisquis prima plantandæ Ec-
 clesiæ tempora ad statum remotiorum sæculorum emeriri vel-
 let atque dijudicare. Non ea fuit illo ævo Sacerdotum fre-
 quen-

quentia, nec tanta quanta ab ultimis Sæculis usque nunc passim conspicitur Altarium copia, Messis quidem multa sed operarii pauci. Et quamvis Episcopi in Prædicando & Baptizando potiores haberent partes, Presbyteri tamen in erudiendis Catechumenis, visitandis captivis & ægrotis, convertendis infidelibus, fovendis pauperibus, una cum reliquo Clero tam multipliciter exemplo Marthæ erant impediti, ut officio Magdalenæ in Psalmis decantandis, officiisque precum absolvendis *unice* intendere minime valuerint. Quam immensa undique Christianorum copia, quam pauci è contra pro tanta multitudine ordinati Presbyteri!

Agedum! evolvamus trium primorum Sæculorum fastos, unde Ordinatorum Sacerdotum numeros explicare valeamus.

Producamus è Sæculo I. & II. CLEMENTEM & EVARISTUM. (w) De priori legimus: „Hic fecit *Ordinationes* Cen probatur ex veteri Libro pontificali: „tres, Presbyteros decem, Diaconos duos, Episcopos per diversa loca quinque per mensem *Decembrem* „. De altero, qui Sæculo II, anno CXXI, juxta BARON. vel ex crisi PAPERBROCHII anno CVIII, de medio sublati est, ista habemus: „Hic titulos in urbe Roma divisit Presbyteris, & septem Diaconos ordinavit, qui custodirent Episcopum prædicantem propter styllum veritatis. Hic fecit *Ordinationes quatuor, Presbyteros septendecim*, Diaconos novem, Episcopos per diversa loca quindæcim. „ Similia pro Sæculo hoc habentur: E. G. de SOTERE, qui anno CLXX, adhuc sedit, & Presbyteros nonnisi XVIII. ordinavit. De S. VICTORE qui intra novem annos Regiminis duabus Ordinationibus *quatuor* duntaxat Presbyteros

byteros creavit. Mittimus ex Sæculo III. S. URBANUM qui Presbyteros *octodecim*, PONTIANUM qui tantummodo *novem*, instituere; FABIANUS equidem quinque Ordinationibus, XXV: EUTICHIANUS, XIV, totidem Ordinationibus sacrâse leguntur; at numerus apud reliquos Pontifices magis semper minutus mansit: etenim LUCIUS I, IV; STEPHANUS I, V: SIXTUS I, IV: DYONISIUS, FELIX I. & MARCELLINUS, VIII: binâ à quolibet horum Pontificum habitâ Consecratione, fecerunt esse Presbyteros. Et quid XXV. illi sub FABIANO recensiti Sacerdotes inter tantos numerosissimosque quaquaversum Christianos? Imo cum pace reddita Sæculo IV. Ecclesiam longissimè dilatatam, & sublati persecutionibus, mirum in modum diffusam habeamus, atque iam ruri plurimas Parochias numeremus, attamen DAMASUS, qui anno CCCLXXXIV. obiit, & *sedit annos septemdecim*, solummodo creavit intra tantum temporis *Presbyteros XXXI, Diaconos XI. &c.*

Sit etiam, quod tamen necdum ex plane compertis est, has Ordinationes pro *sola Roma* celebratas fuisse, nihilominus si urbem tantam, ingentemque quem Martyrum acta produunt Christianorum populum inibi degentem expendere quis velit, perpaucos fateatur necesse est extitisse semper Presbyteros pro civitate tam copiosa amplissimeque diffusa,

(w) Catalogis utimur verustissimis, quæ Doctissimi PP. Antverpienses HENSCHENIUS & PAPEBROCHIUS Chronologiam Pontificiam in *Propyleo ad Majum* illustrare voluere, quibus plerumque concordat Liber Pontificalis, quem SANDINI in *Historiâ Pontificum Romanorum* adhibuit.

Quan-

Quamquam & eam, quamcunque quis voluerit, concedamus Sacerdotum ingentem copiam; illos tamen vel *animarum curâ* occupatos, aut prorsus muneris sui vacuos fuisse credendum erit. Quid enim pro Ordine tam sublimi agerent, cum nonnisi *unica* in quavis Ecclesia *primitus* prostaret *Ara*? prout pluribus exponit THOMASSINUS (x) dicens: *Ut enim Episcopus unus ita & Ecclesia una, & Altare unum* ubi *Sacra facienti Episcopo adessent omnes Presbyteri, & Eucharistiam acciperent, ut oblationis consortes, & Hostie participes: Offerrent autem ipsi nunquam, nisi absente Episcopo, aut jubente.* Quodque non dissentitur Viri celeberrimi Prosper LAMBERTINUS (y) & MERATI (z) Integra profecto conficienda foret & fieri posset Dissertatio, si de *unâ* tantummodo antiquitâ celebratâ *Missâ*, *unâque arâ* longiorem sermonem protrahere animus esset. Sed filum abrupimus contenti ista ex authore gravissimo (aa) transcripisse. „ Et certè cum *unicum olim in Ecclesiâ passim esset* „ *Altare, & alioquin Presbyteris, eo in Altari, in quo Episcopus sacrum fecerat, eodem die celebrare esset illicitum;* eos aut „ omnino à Sacrificio abstinere, aut Episcopo celebranti con- „ celebrare prorsus necesse erat. Hic ritus qui hætenus apud „ Græcos servatur, apud Latinos verò in solis Episcoporum „ & Presbyterorum ordinationibus permansit, si nunc ad pra- „ xim revocaretur; insolens haud dubium plurimis videretur: „ & tamen *in utrâque & Orientali & Occidentali Ecclesiâ per* „ *annos circiter mille trecentos* plane communem extitisse plu- „ rima demonstrant argumenta „ &c.

(x) De Disciplin. Eccles. P. I. L. II. c. XXI. n. v. (y) De Sacrificio Missæ Sect. 1. (z) In addition. ad GAVANT. P. I. in Rubric. Gener. Observ. Præliminar. n. XVI. di-
 „ cens: „ quamvis eam opinionem amplexus fuerim,
 „ quæ docet, priscis „ (NB. *primis* dicere ausus non
 „ fuit author) „ etiam Ecclesiæ sæculis hunc morem in-
 „ valuisse quotidie offerendi *incruentum Sacrificium*; non sum ta-
 „ men is, qui *asseram eundem morem communem fuisse om-*
 „ *nibus Presbyteris*: quinimo hæc consuetudo quotidie
 „ celebrandi, neque *post Sæculum sextum* fuit universalis
 „ omnibus Sacerdotibus. „ (aa) De Antiquis Eccles.
 Ritib. Lib. I. Cap. III. Art. VIII. n. I. Conferatur quo-
 que MABILLIO T. II. Aët. Benedictin. ad Sæc. Benedi-
 ctinum II. Præfat. n. 36.

Unde *primi*
Presbytericu-
re animarum
deputati pro-
bantur.

Igitur sat evidenti probatione ostensum est: Primo Ec-
 clesiæ tempore Presbyteros regimine animarum ceu munere
 proprio occupari debuisse: aut supervacaneè fuisse institutos,
 Nec tertio & quarto sæculo in aliud quidpiam præter anima-
 rum curam incubuere; percurrenti enim æta Martyrum, vetu-
 stioresque Ecclesiarum tabulas, undique *Presbyteri* se offerent,
 at vel ideo persecutorum rabiem ante alios experti, non quod
 in silentio divinam hostiam immolaverint, sed quod *predica-*
tionibus, *Sacramentorumque dispensationibus*, quale præcipuum
 semper Pastorale fuit officium, fideles augerent, sustinerent,
 & eosdem hinc contra tormenta acerrima, inde adversus Ty-
 rannicæ potestatis illicia dolosque obfirmarent indurarentque.
 Talis E. G. subit circa annum Christi CCLIX. S. JUSTINUS
Presbyter Romanus & M. ad quem teste Martyrologio ROSS-
 WEYDI: *Beatus LAURENTIUS in vico Patritii nocte venit,*
 & de quo è veterum tabulis NOTKERUS in suo ad IV. Au-
 gusti

gusti Martyrologio ita enuntiat: (bb) JUSTINI Presbyteri, de quo narratur in *Passione S. LAURENTII*, quod multos ad fidem Christi convertit. Talis erat ad initium Sæculi IV. Circa ann. CCC. S. ABUNDIUS: (cc) cui inter alia Tyrannus: *Ut video, tu eos seducis, ut non sacrificent Diis omnipotentibus.* Ut taceamus alios innumeros, de quibus similia obveniunt, luculento testimonio primitus quotquot Presbyteri fuerunt, salutis proximorum adeoque curæ Pastoralis sese impendisse,

Inde & est usque in hodiernum diem, quod Episcopus (Quod etiam cum qui Sacerdotio initiandus est ita affari solet: *Sacerdotem ex ipsis ordinari oportet offerre, benedicere, praeesse, predicare, baptizare.* nationum verbis episcopi indigitans præter oblationis & benedictionis munus, Sacerdotis esse: *praeesse*; non, ut excellentioris status ergo aliis se anteponat, hoc enim gentes inquirunt. (dd) Sed ut verbo & exemplo Pastoralis præsit, prædicatione regat, atque divinis Sacramentis fideles perducatur in vitam æternam.

(bb) Acta Ssor. à PP. Anrverp. edita ad 17. Sept. pag. 470.
(cc) Ibid. ad 16. Sept. pag. 300. (dd) Lege Matth. c. XX. v. 25.

Licet autem ex primis Religionis temporibus *Parochorum* Episcopis immunia deducamus, minimè tamen contendimus, primos Sacerdotes *Parochos* esse compellendos seu *Pastores*: Episcopi enim mirâ sollicitudine & stupendâ solertiâ atque indefessis curis principale *Pastorum nomen & munus* tum temporis observabant; sufficit comprobasse: vix ullum è primis Presbyteris immunem fuisse ab eo munere, quo hodie soli *Pastores*, seu sibi ex obligatione status proprio funguntur, curâ nimirum anima-

rum; seu demum Episcopo adfuerint ceu *cooperatores*, seu subfuerint, ut *Vicarii & Pastores secundarii*. Satis esto evicisse; Parochos quoad *Officium*, antiquitatem ab ævo Apostolico referre traductam.

Status autem Parochialis proprius talis. Brevis nunc quoque narratio facienda erit à quo tempore Originem suam quoad *Statum* derivent; dicimus autem *Status* illum *Ordinem*: quo Parocho autoritate Episcopi certa plebis portio ad unam quandam Ecclesiam (quæ primo *Titulus*, postea *Ecclesia Baptismalis & Parochialis* nominabatur) collecta, & intra designatos terminos, ceu grex agnorum intra singulare ovile, conclusa, ut verbis Sacramentisque pascere-
tur, facta est subditiua.

Tales Ecclesiæ primitus *Tituli* compellabantur, propterea, ut ex BARONIO advertit THOMASSIN. (ee) quod Presbyteri, penes quos eorum cura erat, *Titulum* inde ducerent & nomen. Quamquam posset & illud dici, Ecclesiis quidem *Signa Religionis quadam* esse appensa, sed quæ tametsi notissima essent Fidelibus, Infidelibus tamen nullam rei suspicionem moverent.
(ee) l. supra cit. n. xi.

Quo certus est titulus est assignatus, Horum *Titulorum* ortum FLEURYUS iam cum primis Sæculis computat dicens: (ff) inde à primis Sæculis Presbyteri dispositi fuere per certos *Titulos*, hoc est *Oratoria*, quæ alternatim Episcopus visitavit, congregandorum Fidelium causa. Ipsorum *Curræ* commissa fuit certa Urbis Regio, ut plebis mores observarent & ad Episcopum de omnibus referrent. Et quam-

quamvis ibidem in notis, quas animo multum aduerso adfuit, Authorem hunc aliter explicare audeat BOEHMERUS: Majoris tamen pretii esse debet veteris Libri Pontificalis auctoritas, de Papa DYONISIO (qui vixit in Sede Romana ab anno *è seculo tertio* CCLXI. ad CCLXXII.) hæc scribentis: (gg) *Hic Presbyteris tio. Ecclesias diuisit, & Cæmeteria, Parochiasque & Dioceses constituit.* Dicat quæcunque velit BOEHMERUS, non evertet testimonium alterius DIONYSII *Alexandrini* Episcopi, qui annis CCL. & CCLX. Sedem tenebat. Is quippe in Libro secundo *de promissionibus* (bb) apud EUSEB. l. 7. Hist. Eccles. cap. 24. (ii) ita habet: „ Cum essem in *Arsinoitica* Præfectura, „ ra, in qua iam pridem ut nôsti, increbuit hæc opinio „ (nempe Millenariorum) „ adeo ut Schismata & integrarum „ Ecclesiarum defectiones fierent; convocatis *Presbyteris ac* „ *Doctoribus, qui per singulos vicos pradica-* „ *bant*, præsentibus item Fratribus qui adesse voluerant, „ hortatus sum illos, ut ea doctrina palam in Concione exa- „ minaretur,

(ff) Institut. Jur. Eccles. P. I. c. xviii. n. 1. (gg) THOMASSIN, l. cit. Confer. SANDINI Vitæ Pontif. in *Dionysio*: nota 3.

(bb) Id. THOMASSIN. & SANDINI in *Marcello*. RUINART in act. Martyr. De S. DIONYSIO. n. xvi. (ii) In editione *Musculi* de anno 1570. cap. 23. ita legitur: „ cum „ in *Arsenoite* essemus, ubi sicut nôsti, diu antea dog- „ ma hoc emerit, ita ut schismata & integræ ab Ec- „ clesiis defectiones fierent, conuocatis *Presbyteris &* „ *Doctoribus ex Fratribus illorum vicorum*, præsentibus „ etiam Fratribus, quotquot adesse volebant, publice „ eos ad dogmatis hujus inquisitionem exhortatus sum. „

Cui ista non sufficiunt, pondus addet MABILLIO in Commentar. ad Ord. Rom. *Musæi Italici*. T. II. pag. XII. Ubi medio Sæculo III. plures Romæ Parochias exhibet.

Quidni è se-
cundo & pri-
mo?

Utique Ruri tam frequentes ante Sæculum IV. non sub-
stitisse Parochos facile concedimus, maxime cum ad Urbes
Episcopi plerumque resederint, illucque diebus Dominicis fi-
deles convenire assueverint; attamen *plane nullos* in agris, ubi
hi remotiores à civitatibus distarent, commoratos esse ante il-
lud temporis Parochos, quis prudenter autumabit? Sæculo
II, nempe sub TRAJANO qui obiit anno Christi CXVII,
jam ruri erant plebes Christianæ copiosæ! audiamus ex Epi-
stola ad *Trajanum*, celebrem illum PLINIUM juniorem! (kk)
Hem! ubi de christianis narrasset: „ quod essent soliti
„ *Stato die ante lucem convenire carmenque*
„ *Christo quasi Deo dicere* &c. addit: „ Neque
„ enim civitates tantum, sed *vicos etiam atque agros* superstitio-
„ nis istius contagio *peruagata* est: quæ videtur listi & corrigi
„ posse. Certe satis constat *prope iam desolata* templa cœpisse
„ celebrari, & Sacra *sollenia diu intermissa* repeti, passimque
„ venire victimas, *quarum adhuc rarissimus emptor inveniebatur*.
„ Ex quo facile est opinari *quæ turba hominum* emendari possit,
„ si sit pœnitentiæ locus. „ Et tanta Christianorum è *Sæculo*
I. ad initia Sæculi II. transfusa plebs, populus tantus in agris
iam *diu copiosus* (quia *diu* teste PLINIO idolorum solennia in-
termissa) in urbibus autem copiosissimus, tanta inquam plebs
in remotissimis ab urbe conveniens locis, sine Presbytero pro-
prio sive Pastore convenerit? aut multitudini huic intra Ur-
beni

berem colligendæ, Sacra exhomologesi Sacrisque concionibus pascendæ, una in civitate domus, unus Episcopus par fuerit?

(kk) Recitant PP. Antverpienses integram Epistolam T. I. Feb. pag. 20. edit. Antverp.

Possent ergo ex Fidelium Sæculo I. ruri habitantium numero- *Certe ex his*
 merosis Conventibus exordia Parochiarum etiam *quoad Statum* jus Sæculi III.
 ad id Sæculi quam verosimillimè reduci, at contenti sumus *medio lucu-*
 antiquitatem satis venerandam ex Sæculi III. medio compro- *lenter*
 baste; juvat tamen Clarissimi MANSII hac super re animad-
 versionem addere, ut tanti Viri observatione eruditissimâ dicta
 nostra quam fortiter maneant obfirmata; ait autem (ll) „ Quæ
 „ tanto eruditionis molimine demonstrare nritur THOMAS-
 „ SINUS, *nullos scilicet constitutos fuisse Parochos* per disposi-
 „ tos in Dicecesi agros *ante Sæculum quartum*, insigni argu-
 „ mento ex veteri monumento recens producto à Viro Erudi-
 „ tissimo LAURENTIO ZACCHAGNIO Vaticanæ Biblio-
 „ thecæ iam Præfesto, convelluntur. Inter verusta Authorum
 „ Ecclesiasticorum scripta edidit ille *Disputationem* ARCHELAI
 „ Episcopi Mesopotamiæ adversus MANETEN, detestabilis
 „ illius hæresis authorem, quæ tantum deinde subsequenter
 „ Sæculis invaluit, quantum in corruptissimo mundo licenti-
 „ am prævalere par erat.

„ Ex actis igitur eius disputationis liquet, MANETEM
 „ victum & veluti castris exutum ab ARCHELAO Episcopo
 „ Mesopotamiæ, proficere se posse quidquam in eâ urbe de-
 „ sperantem, clam fugâ dilapsum, *in quandam vicum longe*
 „ *ab urbe, qui vocabatur* DIODORI, secessisse, Erat autem,
 sicut

„ sicut in iisdem actis legitur, *Presbyter loci illius, nomine &*
 „ *ipse DIODORUS, mitis & quietus.* En igitur, certi vici
 „ pagique Presbyter, nempe *Parochus*; neque enim Presby-
 „ teri nomine designari hic aliquem Episcopum suspiceris,
 „ cum ejus scripti author Episcopum, nonnisi consueto Episco-
 „ pi nomine, designare soleat, & nunquam ARCHELAUM nisi
 „ Episcopum appellârit. Cujus autem Diœcesis vicus ille ha-
 „ beretur, ex eo constât, quod DIODORUS ibidem ad AR-
 „ CHELAUM, veluti ad *Episcopum suum*, scribar, & vicissim
 „ ARCHELAUS, in mutuis ad ipsum litteris, *Filii* titulo Vi-
 „ rum compellârit, quod Episcopum erga subiectum sibi Pres-
 „ byterum maxime decet. *Parochi* vero eius loci munere fun-
 „ ctum DIODORUM * satis illis actorum verbis designatur
 „ *Presbyter loci illius.* Acta sunt hæc ann. 277. ut ex accurata
 „ ejusdem ZACCHAGNII discussione liquet.

Commonestratur.

„ Hisce autem semel constitutis, *Parochos* scilicet priori-
 „ bus Ecclesiæ sæculis; quamvis *raros aliqui*, in agris & vicis
 „ non detuisse, id continuo evincitur, per illos Sacramenta
 „ Baptismi & Pœnitentiæ administrari consuevisse; quemad-
 „ modum satis demonstrat THOMASSINUS Cap. 23. num. 2.
 „ §. *Postquam autem.* Sed & Baptismum consuevisse à Pres-
 „ byteris administrari, ex hoc etiam argumento docemur,
 „ quod in Constitutionibus Apostolicis *lib. 8. cap. 28.* solis
 „ Diaconis Baptismi administratio interdicitur. Si enim Dia-
 „ conus non baptizat, utique id præstant Sacerdotes, quibus ni-
 „ hil ea de re interdictum ibidem legitur.

(II) Animadverti. in libr. II. Discipl. Eccles. THOMASSINI. cap.
 XXI. num. 1. edit. Venetæ de 1752. ad Tom. III. THOMAS-

MAS-

MASSINI pag. 512. * Per errorem Typothetæ legi-
tur: *Dionysium*, quod correxi.

Uri autem Sæculis primis rarior, ita Sæculo IV. diffusior sæculo tamen
esse cœpit *Pastorum definitis finibus deputatorum segregatio*, ve- IV. multipli-
luti ex S. ATHANASIO colligitur scribente: (mm) *Mareotes* cata fuerunt
ager est Alexandria, quo in loco nunquam Episcopus fuit, imo Parochia.
nec Chor-Episcopus quidem, sed universæ eius loci Ecclesiæ, Epis- Asque nomine
copo Alexandrino subjacent: ita tamen, *ut singuli pagi* Presbyteri
suos Presbyteros habeant. In quibus verbis vocem Pres- tunc
byteros animadverti rogamus, qua tunc ex antiquis moribus
uti & longis exhinc subsequis temporibus Curati Parochique
designabantur.

(mm) Apolog. 2. apud *Van Espen* Jur. Eccles. Univ. P. 1.
Tit. III, c. 1. n. 2.

Pleni sunt Canonum Conciliorumque Libri; unde ut ad
nostram Ecclesiam Moguntinam aliquando deveniamus,
monumentis domesticis rem libet aliquantisper illustrare.

Profecto de alio nemine, quam de *Pastore* intelligere po- Et longe post
teris Canonem 3. *Conc. Germanici* de anno DCCXLII. à S. designaban-
BONIFACIO habiti, qui ita habet: (nn) „Decrevimus quo- tur Parochi
„que juxta Sanctorum Canones, ut unusquisque Presbyter in Pa-
„rochia habitans, subjectus sit illi Episcopo in cuius Parochia
„habitat, & semper in Quadragesima rationem & ordinem
„ministerii sui scilicet de Baptismo, sive Fide Catholica, sive de
„precibus & ordine Missarum ipsi Episcopo reddat & osten-
„dat. Et quodcumque Jure Canonico Episcopus circumie-
„rit Parochiam ad confirmandos populos, *Presbyter* tem-
d per

„ per paratus sit ad suscipiendum Episcopum, cum collectio-
 „ ne & adjutorio populi, qui ibi confirmari debet. *Et in*
 „ *Cæna Domini semper novum Chrisma accipiat*
 „ *ab Episcopo* „. Canon 27. Concil. Mogunt. de anno
 DCCCXIII. ait : (oo) „ *Presbyteri* sub sigillo custodiant
 „ Chrisma, & nulli sub prætextu medicinæ vel maleficii do-
 „ nare inde præsumant. „ Concil. Mog. ann. DCCCXLVII.
 Can. 12. (pp) „ *Quicumque Presbyter* per pretium Ecclesiam
 „ fuerit adeptus &c. Concil. Seligenstad. anno MXXII. (qq)
 Parochos nonnisi *Presbyterorum* nomine pluribus in locis ap-
 pellant E. G. Can. 5. Unusquisque *Presbyter* in die non ampli-
 us, quam tres Missas celebrare præsumat ; ad quem Canonem
 NATALIS ALEXANDER subdit : (rr) plurium Missarum
Celebrationem Presbyteris qui plures regebant
Ecclesias permittebat Ecclesia Moguntina, sed cavet ne trium
 numerum excederent. Ibidem Can. 13. Can. 20. sermo est non-
 nisi de Parochis, alio tamen non discernuntur nomine, quam
Presbyterorum, solummodo Can. 19. proprius Sacerdos
 dicitur, qui Pastoris regimine potiebatur.

(nn) Vide LABBE Tomo VI. CC. HARTZHEIM. Concil. Germ. T. I.
 pag. 49. (oo) LABBE T. VII. CC. Colum. 1239. & seq.
 HARTZHEIM I. cit. pag. 410. (pp) LABBE T. VIII. CC. Col. 39.
 & seq. HARTZHEIM T. II. p. 156. (qq) LABBE T. IX. CC. Col.
 344. HARTZHEIM T. III. pag. 56. (rr) Histor. Eccles. ad Sæc.
 XI. de CC.

Nomine Pa-
 rochis serius
 inualecente ;

Sæculo tum infrequenti nomine *Parochiani* frequentius Pas-
 tores denominatos legimus; exemplo sit charta HENRICI Pa-
 rochi ad B. M. V. *Aschaffenburgi* (ss) anno MCLXXXIII. data,
 in

in qua dicitur : *Proinde tam presentibus quam futuris innotescat , quod HEINRICUS Parochianus Ste MARIE in Ascaffenburg in Anniversario Avunculi & equivoci sui HEINRICI bone recordationis Parrochiani &c.* qui HENRICUS ibidem anno præcedenti inter Canonicos subscriptus legitur item *Parrochianus* ; uti & alio in Diplomate eiusdem anni MCLXXXIII. (ii) NANTHERUS *Parrochianus* (fors ad S. AGATHAM (uu)) inter eosdem Ascaffenburgenses Cānonicos legitur.

(ii) GUDEN. Cod. Dipl. i. pag. 276. (ii) *ibid.* pag. 279. (uu) dico fors : etenim ex authenticis Parochiæ ad S. AGATHAM habetur : seriùs, nempe anno MDLXX. honorem stabilem inter Canonicos Agathano Plebano factum fuisse : ita enim Necrologium Pergamenum Parochiæ post *Kalend. Mart.* „ 1570. Hoc, qui fuit *secundus* suprascripti *Mart.* „ *iii*, pro primo Parochiam D. AGATHES Sacramentorum „ administrationis ergo accessit HENRICUS *Herold*, tum „ temporis apud Ascaffenburgenses in Ss. PETRI & ALE- „ XANDRI Ecclesiâ Vicarius : cui denuo *infra anni spatium* „ gratiosè commissâ fuit *Parochia* iam dicta, tanquam „ legitimo Parocho. Cum autem competentia exigua „ esset, annexa est idem „ (eidem) „ Parocho *Præbenda* „ vacans ex obitu quondam Doctoris HERMANNI „ SPONSELS *Diburgensis*, quod factum est anno *Millesi-* „ *mo quingentesimo septuagesimo*, mensè *Octobri*. Qui solutis „ Statutis, & observatis consuetudinibus receptus ad Ca- „ pitulum in die S. LUCÆ Evangelistæ, qui fuit 18. „ Octob. in anno suprascripto eodem. Hoc attestor „ ego Parochus HEINRICUS HEROLD manu pro- „ priâ singulorum suprascriptorum subscriptus. „ Nil tamen impedit quo minus ante hoc tempus quis è Ca- „ nonicis Parochus fuerit.

*Interim de
præcedentiâ
Status Pa-
rochialis.*

Sufficiant ista de nomine & antiquitate Pastorum sive Pa-
rochorum. Agendum nunc ex Consilio non unius amicorum
foret de loco seu proëdria eorundem, maxime cum hodie
Beneficiati, infra Canonicos positi, Parochis se antepone-
re frequentius soleant; ut Parochi exemplo primi Pastoris JESU
Christi eruditi, eiusdemque doctrinæ æmulatores, huic quæ-
stioni supersedent libentiùs, ne in contentione quærere videan-
tur, quis inter Presbyteros videretur esse maior. Certum in-
terim manet eos *partem propriè talem esse Hierarchiæ Ecclesia-
sticæ*, utpote qui positi sunt regere Ecclesiam Dei, & pascere
gregem Christi, *qui propriè subditos habent* (ut cum eximio
HABERTO (††) loquar) *in quos ex Officio Sacrum princi-
patum exercent.*

(††) Theolog. Dogmat. T. VII. P. II. de Hierarch. Eccles. cap. 6.

Palpum equidem MOLINA, Vir alias Doctissimus, vi-
debatur facere scribens (uu) *semper igitur Canonici honorènt Pa-
stores, & sese coram Deo humiliter inferiores agnoscant, etsi pra-
va quædam bujus Sæculi iudicia aliud acclamant; est enim cura
dignior Canonicatu. Item habet curatus administrationem mayo-
rem, quæ præcedentiâ inducunt. Capit. cum in illis. De Præ-
bend. curæ namque exercitium continet in se magnum periculum;
cum sit ars artium, & est tanto pretiosior, quanto periculiosior,
nec omnis Sacerdos est idoneus ad curam animarum. Capit. penult.
De ætate & qualir. Cura etiam superat Canonicatum ratione
scientiæ, cum in Curato major quam in Canonico requiratur sci-
entia, cum teneatur discernere peccata Evangeliumque declarare;
& demum superat ratione Ordinis, cum in Canonico sufficiat Ordo*

Sub-

Subdiaconatus, Parochus autem debet esse Sacerdos, cum debeat administrare Sacramenta & Missas celebrare, ut muneri suo satisfaciat. Idipsum insinuare voluit author anonymus libri sub rubro *Aesopus epulans* (xiv) in Dialogo ante Biennium reimpreso.

(uu) De Canonic. l. 7. c. 14. apud BARBOSA de Offic. & potest. Parochi. P. 1. c. IX, n. II. (xiv) Quæst. xv. pag. m. 26.

At tantum extolli & ad primos recubitus vocari Pastores neutiquam cupiunt: sciunt quippe Capitulum Cathedrale ad Hierarchiam Ecclesiasticam cum Episcopo pertinere, eoquod Jure Tridentini (xx) *Senatum Episcopi* conficiat. Sciunt etiam Majores Ecclesias semper illas præcedentiâ superare, quæ Minores sunt: cumque extra dubium sit, *Canonicæ* inter majores referri, exinde iam patulum est Parochos *Canonicis* locum cedere debere.

(xx) Sess. xxiv. cap. 12. De Reformat.

Igitur ut iam dictum est: satis est Pastoribus ipsa muneris (quod Salvator ipsemet unigenitus Dei Filius cum suis Apostolis obire dignatus est, dum *circuibat omnes civitates & castella - prædicans Evangelium Regni* Matth. 9. v. 35) sanctitas ac præstantia, quæ tantum habet, ut Curati pars sint Sacræ Hierarchiæ, adeo ut pius æque ac Doctissimus Regni Galliarum Cancellarius GERSON eos *minores Prælatos* compellerit, dicens (yy) *Domini Curati sunt in Ecclesia minores Prælati & Hierarcha ex primaria institutio-*

*Contenti;
quod primæ
vni*

ne Christi, quibus competit ex Statu Jus prædicandi, Jus Confessiones audiendi, Jus Sacramenta Ecclesiastica secundum exigentiam sui Status & Paroebianorum ministrandi, Jus insuper decimas & alia Jura Paroebialia recipiendi.

(yy) De potestate Eccles. Considerat. I. apud VAN-ESPEN; THOMASSIN. & HABERT.

Presbyterorum
munus
ex Statu
teneant.

Hanc Propositionem anno MCCCCVIII. JOANNES de GORELLO Minoritanæ & anno MCCCCXXIX. JOANNES SARZIN Dominicanæ Professionis ex jussu Facultatis Sorbonicæ, cum contrarium antea docuissent, palam profiteri compulsi sunt; non quod Cleri præpotentiâ sed Theologicæ veritatis rationibus constringerentur; quippe jam antea Doctor Angelicus edixerat: (zz) *ideo baptizare pertinet ad minores Principes Ecclesiæ, id est ad Presbyteros, qui tenent locum septuaginta duorum Discipulorum Christi.* „ Neque „ id sine fundamento à GERSONIO „ (supra) „ dictum vi „ debitur „ (verba sunt ESPENII (aa)) „ qui attenderit „ Presbyteros sive Parochos jam pridem dictos & reputatos esse „ Successores LXXII. Discipulorum, quemadmodum Episcopi dicti fuere Apostolorum Successores. Hinc illud apud „ GRATIANUM Dist. 21. Simpliciter *majorum & minorum* Sacerdotum discretio in novo Testamento ab ipso „ Christo sumpsit exordium, qui XII. Apostolos tanquam *maiores* Sacerdotes, LXX. Discipulos tanquam *minores* Sacerdotes instituit. Unde uno consensu & Theologi & Canonistæ agnoverunt Presbyteros *notanter Parochiales,*

in

„ in partem sollicitudinis Pastoralis vocatos, merito dici *mi-*
 „ *nores* Sacerdotes, sive *Pralatos & Hierarchas.* - -
 „ - - - Itaque ad Presbyteros & *notanter* ad *Parochos*
 „ dictum esse à Christo non dubitatur, quod ad LXX. Disci-
 „ pulos dicit Lucae X. *Ite, ecce ego mitto vos sicut agnos inter*
 „ *lupos* - - - *qui vos audit me audit, qui vos spernit me*
 „ *spernit.* Igitur dicendum *Parochos* tanquam septuaginta
 „ Discipulorum vices gerentes esse ex institutione divinâ, &
 „ à Spiritu Sancto positos ad regendam Ecclesiam Dei.

(22) 3. parte. Q. 67. art. 2. ad 2. (aaa) Supplement. in
 Jus univers. Eccles. ad part. 1. Tit. 3. n. 1. Videatur
 & HABERT. l. cit.

Cum itaque minorum Hierarcharum in Ecclesiâ locum
 obtrineant Parochi, nemo vitio vertere poterit, tot insignium
 operatorum in vineâ Domini, Zelo forum inquam tot Paro-
 chorum nomina ab oblivione vindicata & historicâ narratione
 à me fuisse multata. Superest ut & exponatur

§. II.

Finis, & utilitas huius Conspectûs:

ETenim non in incertum aut auram tenuem verberaturi ar- *Hac autem*
 cum tendimus, neque scopum minus aptum huic *scriptationi*
 scriptationi præfiximus. Calamus Sacerdotis pro metâ pro- *nec profana*
 bitatem & virtutem intendat necesse est, qua de re nomina *est*
 Fundatorum plurium prorsùs exoleta revocamus, suscitaturi
 salu-

salutarem memoriam, ne illi debitis ex justitiâ suffragiis precibusque per ingratam obliviscentiam defraudarentur. Narramus: quantis impendiis progenitores nostri Numinis supremi gloriæ studuerint: quæis probitatis & ingenii ornamentis Pastores præcedanei effulserint, persuasi: lectione hac brevi ceu leni spiramine animos omnis honestatis cupidos insufflari posse, ut, cum exempla trahant, inter officii Fratres Charismatum meliorum æmulatio perfectior, inter Beneficiarios orationum fervor amplior, inter eruditos bonorum operum confectatio abundantior quaque late inflammetur & exsplendescat; unde pater: non unum quod diximus boni, ex historia quadam Parochiarum exspectari posse.

Utique, quod valde dolemus, sunt plurima optimorum Fundatorum nomina tenebris adhuc sepulta, nec nisi valde curta prostant tot proborum Parochorum elogia, attamen obscurâ hac in notitiarum caligine remotoque temporum apogæo vel ex solis titulorum scintillis plures unâ monstramus stellas tam scientiæ quam pietatis magnitudine primâ admodum coruscantes.

Et quæso! quem non afficiet legere: è rusticâ glebâ eductos homines ad summos usque honoris sacri apices prorepasse: nullis profecto aliis ac virtutum & scientiarum scalis eluctatos? cui ad insistendum præclare cœptis animos non addat HELDINGII, NEUMANNI & aliorum ex infimis natalibus ad usque Episcopatus imo & Principatus fastigium exaltatio? cuius Sacerdotis in curam animarum delecti pectus novis non ardeat sacraei zeli caloribus, ubi MAHSII singularem pietatem,

tem, AGRICOLÆ pro servato in Clero pudore, constantiam, KUNCKELII in vindicanda Religione fortitudinem, JOANNIS LUTRENSIS eximium tam censûs quam gradûs majoris contemptum, ANTZII in promouendo Salvatoris Eucharistici cultu miram solertiam, reliquorumque, in obeundis muniis sacris, laudandam industriam atque virtutes ea propter variis honorum titulis decoratas secum ipse attentius perpenderit?

Accedit tali compilationi nec parua rerum utilitas; Miramur namque tam privatam quam publicarum Collegiatarum æque Ecclesiarum ac Monasteriorum à longis annis florenti adhuc ordine rerum œconomiam consistere, dum ex aduerso vix paucae sint in amplissima Diœcesi Parochiæ, quæ non sint aut in fortunis attritæ, aut in iuribus succisæ, aut documentis exinanitæ, aut litibus dubiisque implexæ; ni exempla odium parerent, induci possent litigia innumera circa census, decimas, jura nominandi Ludi-Moderatores & ædituos, onera Fabricæ Domus parochialis, aliaque plura, pro quibus evendicandis monumenta necessaria magno mentis dolore desiderantur. Heu quot adhucdum in curiis circa Parochias concutiuntur dubia, quæ à pietissimis prudentissimisque Ordinariis ad usque hæc ultima tempora absque decisione judiciali relicta fuisse vix præsumi possunt! Unde ergo hæc Canonicorum & Monasticorum felicitas, Parochiarum è contrario vexa & turbatio? Solam incuriam conscribendarum, si quæ in causis emerferint, decisionum, sententiarum compositionumque incusandam reor. Sunt in his laudabili cautelâ Collegiatarum Religionisque sollicitiores; in Canonicorum societatibus servantur amplissima & ordinatissima chartaria, eadem per Secretarios Protocollis continuantur,

*Nec caret
utilitate:*

antur, scriniis bene munitis & ordinatis custodiuntur; suum quisque Ordo Religiosus per Provinciam habet Chronologum, qui quam maxime rerum quæ sibi aut nunc proficue obveniant, aut in periculum cum tempore devenire aut in præjudicium emergere possent, curatam notitiam scribunt, stylo sæpe tam copioso, ut & in publicos Typos integra Chronica prodeant, variosque Status maxime Parochorum, jurium suorum ex dictamine bono tenaciorum, nigrâ valde sepiâ pingant pungantque. At vero in Ruralibus maxime Parochorum Capitulis id negotii nemo hastenus ex integro suscepit, & ipsum Secretarii munus plerumque inanis præcedentiæ non officii nomen est. Eadem quoque intra ædes parochiales plerumque monumentorum inopia obversatur. Esto: quis eorum sollicito quædam exceperit calamo: illa tamen vel hæredum omnia diripientium aviditate disjiciuntur, vel manifidelium incuriâ negliguntur, aut demum, si qua diligentia intervenire videatur, tumultuariâ confarcinatione confunduntur tandemque miserè deperduntur, quia ab minus peritis rerum æstimatoribus pertractantur. Unde enim communis ille primigeniarum chartarum, foundationum aliarumque litterarum authenticarum defectus? nisi quod nemo fuisset, cui vetustæ, pulvurulentiæ & fumosæ Scripturæ dignæ visæ sint, quæ æstimarentur, custodirentur & describerentur; hinc sæpius præstantissima documenta

*Nigram cito rapta per culinam,
Cordyllas madida tegunt papyro
Vel tburis pipevisque sunt cuculli.*

MARTIAL.

Verum

Verum est, ad initium turbatæ in Germania Religionis, Rusticorum irruptione seditiosâ, illâque tricennarii belli luctuosâ calamitare, undique penuria & domos Parochorum direptas & expilatas fuisse; Non tamen ubivis adeo prorsus omnia ad fundum evacuata sunt, ut non saltem aliquæ hic & nunc extrahendæ superessent reliquæ? dummodo solertiam laboresque conferre placuerit, magnam profecto ex blattis & tineis excu-riemus documentorum farraginem, quæ etsi, quod Fundationes hodie exoletas, resque tales promat, quarum nunc nec ullus superesse usus videtur; attamen si adhuc servantur, tempore, quo nunc prospicere non valemus, invenientur utilitatis magnæ fuisse imo necessitatis.

Monuit eandem rem satis provide Doctissimus æque ac Commendatissimus p. m. P. FRANCISCUS NEUMAYR S. J. *scribenda ta-*
 (bbb) scribens: *men* Optandum est, ut quilibet Clericus Beneficii sui Historiam sciat, Foundationisque suæ originem, causas, fata, & pro temporum varietate varios eventus, alienationes, mutationes &c. perspectas habeat. Qui eiusmodi Historiam reperit, gaudeat, utatur & prosequatur: qui non reperit, ipse sibi per modum Annualium conscribat ex Documentis Archivii, ex Literis Fundationis, ex Historia Parochiæ, ex Testimoniis Seniorum: Multi commodi hæc notitia ferax est, & primum quidem ex illa intelligis unde & quantum tibi sit juris: atque quâ ratione cum tuis & cum vicinis agendum sit tibi, nec alter alteri injuriam faciens molestis litibus ansam præbeat. Deinde doceris quibus damnis per lucrum, per bella, per infortunia, per malorum hominum injurias, per alios casus nonnunquam afflicta Fundatio fuerit, & quâ ratione emer-serit: atque hæc scientia Consilium ad similes eventus prudenter ex-cipien-

cupiendos suppeditabit. Postremo disces, quæ causæ Beneficii statum iam meliorem iam deteriorem reddiderint, & quid proinde mediæ servare tibi possit, ut felicitior sis, quam aliqui Antecessores tui fuerunt.

(bbb) In Libro cui Titulus *Vir Apostolic.* P. II. cap. II. art. III. §. I.

*Exit Historia
via Paro-
chiarum,*

Erunt quidem, quibus Historia Parochiarum scribenda, haud tamen Typis evulganda probabitur; at enim qui fata bellorum, ignis, aliosque graves malæ fortunæ casus præviderint, saltem exemplis Collegiatarum insistere haud inconsultum dicet; præcipue cum Status Parochialis nec exigua nec contemptissima pars sit Moguntinæ Ecclesiasticæ, adeoque talis, quæ prorsus extra curas minime linquenda videatur; nimis autem jejuna foret narratio, si prout quibusdam placet Syllabi Parochiarum ex defectu monumentorum plerumque valde breves, nominæque duntaxat nuda explicarentur. Sunt, & multo plures, rei familiaris & curæ Domesticæ plusquam studiosi, omnem circa hanc rem conatum dissuadentes, causari: Sæculo hoc hinc in luxum, illinc in avaritiam claudicante, vix ullas aut admodum parcas fundationes sperari posse: at sciant illuc prorsus omnino calamum non collimare. Contenti erimus, si fors bona tulerit per revocatas Avorum memorias publicataque Fundatorum Nomina acuatōs Nepotum unguiculos à diripiendis Progenitorum donariis hinc inde retentari posse.

*In qua
manda*

Bonis itaque speramus rem ingredi initiis specimen ali-
quod *Historia Moguntino - Parochialis* edentes.
Et quoniam Urbis auratæ PAROCHIAE primum ante reliquas
locum

locum obtinent, earum hinc etiam quæ PRIMORES sunt
 Conspectus primò dandus erat; unde juniorum in Diœcesi Sa-
 cerdotum industria simul excitanda videbatur, ut in eruderan-
 dis Patriæ rebus, & in reliquis late per agrum Diœcesanum *Sape jucun-*
 dispersis Parochiis exponendis & operam utiliter collocare & *dum est à*
 horas à graviore munere reliquas jucundius nobiscum infumere *scopo alienum*
 non detrectarent. *aliquid*

Homini etenim litterato, & ex conditione humana suap- *(Ceu exem-*
 te curioso dulce accidet, semper novi atque reconditi aliquid, *plis common-*
 occupatione non nimium gravi explorando reperire; etenim *stratur)*

Quo minime veris gurgite piscis erit.

Et quamvis ea, quæ quis ad Cacumen rimari voluerit,
 pro voto & voluptate non semper succedent, alia tamen, et-
 si quandoque à scopo præfixo aliena, non minùs grata & ju-
 cunda se offerent, quæ animus antiquitatis Sacræ avidus ceu
 aliunde allatis cupediis palatum cum gustu expleat, doctamque
 orexin in novam appetentiam reinflammet. Experiendo id-
 ipsum cum gaudio didici, dum pro rebus Moguntinis jactum
 faciens, hinc usum porcelli, in profesto S. MARTINI Ca-
 nonicis Petrensibus *quondam* cum solennitate præbiri, ***;
 Illinc descriptionem mensarum Cleri Bambergensis in Sæculo
 XIII. adhuc unitim per festa vescentis (*ccc*) protraxerim: in
 alterâ vero Parochiâ vitæ rationem Cucullatorum in *Königstein*
 Sæculo XV. degentium (*ddd*) in manus acceperim: quas qui-
 dem notitias curiositatis & parergon causâ hisce cum fructu
 inspergendas judicavi.

*** Registrum Chori antiquum S. PETRI anno MDCHII;
 renovatum pag. 384. Ita habet: „*Festum* S. MAR-

TINI

ita *Wolfgangus* Camerar. de *Dalberg*
Præpos. in Diplomate.

(ccc) Descriptum teste notâ marginali : „ Ex pervetusto
„ pergameni Obituario seu *Regula Vicariorum* circa
„ ann. 1270. „ Ubi inter multa alia ;

„ *Hæc sunt que debentur ad persolvendum plenum Servi-*
„ *cium* * omnibus Congregationibus.

„ Si fuerit *æstate* : duo Porcelli induciles duo laterales
„ quatuor Arietes. Si fuerit *hieme* tres Porci induciles
„ & duo laterales dandi sunt, & duo Porcelli. Du-
„ centa Ova, viginti Pulli, xx. Casei, Acetum, Lac,
„ Olus, Piper, Sal, Ligna ad Coquinam, vel Solidos
„ pro his. Quatuor Maldra Tritici & Ligna ad Pis-
„ trinum. Tres Urne forensis Vini. Ex his dantur
„ Congregationibus l.v. *Staupi* **, iv. Quartalia mag-
„ na „ &c &c.

Longa exin narratione recensentur ad statos dies instituti
census porcorum, altilium, & omnis generis comestibilium
sub hoc titulo :

Hæc sunt bona Fratrum Babenbergensium Ecclesie
Maioris Monasterii, que Prepositus Euerhar-
dus à Familia Ecclesie diligenter & fideliter sub iureiu-
rando exquisivit & exquisita annotari fecit.

Tandem ipsa sequitur parandorum conviviorum ratio se-
quenti modo :

„ *In*

„ *In Feflo omnium Sanctorum danda funt oc-*
 „ to fercula. 1. Dantur Carnes ficce id eft *Tifchgeribte*.
 „ 2. Sorbicum cum Pullis. 3. Intercalare bouinum id
 „ eft *Vnterribte*. 4. Olus cum Carnibus id eft *Hauenef-*
 „ *cen*. 5. Dantur cum Sinapi intestina, id eft *Darme*
 „ & *Blezen*. 6. Datur ad unam menfam magna Ar-
 „ trocrea & Carnes minutatim incife id eft *Merfchale*,
 „ & Paftilli qui vocantur *Reinrvane* in tribus feutellis
 „ tantundem ad alteram; Epifcopo, Preposito & De-
 „ cano fi fuerint in Refectorio datur Artocrea & Mer-
 „ fchal & Paftilli in unâ feutellâ. Idem datur cuilibet
 „ eorum fi folus fuerit in Refectorio. Eodem die Cel-
 „ lerario & Miniftris. 7. Dantur Affature. 8. Et ul-
 „ timo dantur Stomachi farciti una Pipere & Carnibus
 „ minutatim incifis & *Wizmufe* & Artocrea cum Farcimen-
 „ mentis id eft *Smelntrebe*.

„ *Nota* quod octo funt particule Farcimentorum iuxta
 „ Artocream, una de Iecore, 2da de Stomacho due
 „ de Pullis, due de *Spermwurfte*. Vna de *Stocmwufe*, vna
 „ de *Lebermwurfte*. Eodem particule fuper pulmentum
 „ *Wizmufe* & preterea duo Krapphelinii facti de Iecore
 „ & Stomacho.

„ *Post Purificationem sancte Marie* datur
 „ intercalare porcinum.

„ In quatuor diebus *Nativit.* in Octava *Nat. Domini* in
 „ *Epiphania* fimiliter. Eodem modo in *Purificat. S.*
 „ *Marie* fervitur ficut in *Nativ. Apostolorum*, in
 „ *Pafcha* & in reliquis Feftiuitatibus ufque ad Fel-
 „ tum *S. Petri* quod ufque incluſivum fervitur eodem
 „ modo, hoc excepto: quod in *Pafcha* & deinceps
 „ loco inteſtinorum datur caro verrina, que vulgo vo-
 „ carur

„ catur *Wilpret*, & pro *Tischgeribte* datur pullus &
 „ duo frusta lardi, & caro cum ovis minutatim incisis.
 „ *Intercalare* etiam non datur, *Brott* factum de porco
 „ & lardo debet dari si requiritur.

A Festo *S. Gangolphi* usque ad Festum *S. Matthei*,
 „ Dominicis diebus danda sunt octo fercula in Refe-
 „ ctorio: primo datur caro ouina & duo frusta porci-
 „ na, & illud vocatur *Tischgeribte*. 2do dantur duo frus-
 „ ta porcina & duo ouina, & illud vocatur *Intercalare*.
 „ Tertio datur ferculum *Hauenescen*. Quarto dantur
 „ carnes porcine piperate. Quinto *Brettwurst*. Sexto
 „ *Calturna*. septimo *Assature*. Octauo datur *Smelntrech*
 „ cum iusculo, in illo debent esse octo particule, qua-
 „ tuor de pullis, quatuor de salutio & preterea que-
 „ dam minutie de Stomacho ouino. & Nos. si servi-
 „ cium datur in die Dominico: duo frusta porcina pri-
 „ mi ferculi & *Smelntrech* seruanda sunt in diem sequen-
 „ tem in quo non datur seruicium. Reliquis diebus
 „ Dominicis dantur VI. fercula: primo *Tischgeribte*
 „ porcinum, 2do *Intercalare* bouinum vel porcinum,
 „ tertio *Hauenescen*. 4to Carnes porci piperate.
 „ Quinto Intestina porcorum & boum, aliquando etiam
 „ *Assature*. Sexto *Smelntrech* sine iussello. Ita
 „ quod ibi particule quatuor de salutio, due de an-
 „ sere, due de pullo, due de stomacho farcito cum
 „ ovis. Octo pulli veteres uel sedecim iuuenes attri-
 „ bent huic ferculo, siue sit in estate siue in hyeme.

Alio in folio tam circa potum quam circa cibos ita no-
 tatur:

„ Quando plenum Officium fuerit, ex antiquo dandi
 „ sunt Fratribus quinque Staupi vini.

„ In

- „ In serviciis que debet Prepositus, duobus & duobus
 „ debetur simul *Staupus* qui vocatur *Kleinschencke*,
 „ præter integrum Staupum cuilibet.
- „ In *Vigilia Natiuit. Domini* & in *depositione carniū*, &
 „ in *Vigilia Pasche* dandus est cuilibet Staupus vini.
- „ In *Aduentu Domini* largius propinandum Fratribus est
 „ de Preposito in Refectorio.
- „ Quodocunque datur seruicium siue de Prebenda, siue
 „ de oblatione institutis, panis oblationis & propina
 „ diurna subtrahenda non est. Quodocunque datur
 „ seruicium ex antiquis oblatione institutis *Intercalare*
 „ non datur.
- „ In die *Natalis Domini*, & in die *S. Stephani*, *S. Joann-*
 „ *nis*, *Innocentium*. In *Ostaua Domini*, in *Epiphania*
 „ in *Purificatione S. Marie* bis propinandum est in Re-
 „ fectorio. Post comestionem bis est canendum.
- „ In *Palmis* autem, in *Pentecoste* & in quibuscunque *ma-*
 „ *ioribus Festis*, in plenis serviciis *sine cantu*, tantum-
 „ modo semel propinandum est.
- „ In plenis *Serviciis oblationum* danda sunt octo fercula:
 „ *primo* dantur carnes sicce que vocantur *Tischgerichte*.
 „ *Secundo* Sorbicum cum pullis, *Tercio* olus cum
 „ carnibus bouinis vel ouinis & hoc dicitur *Hauen-*
 „ *zen*. *Quarto* dantur carnes sicce incompocite, que
 „ vocantur *Vorfleisch*. *Quinto* datur *Kaltuna*, si est
 „ in æstate; si in hyeme Stomachi dantur & cerebella
 „ cum intestinis. *Sexto* datur *Assatura* & duo saltu-
 „ tia ad unam mensam, ad alteram tantum duo.
 „ *Decano* unum, *Cellerario* unum & illa vocatur *Uor-*
 „ *braten*. *Septimo* dantur *Assature*. *Ostauo* & ultimo
 „ dantur mixtim *Wismuse* & *Artocree* cum quibus de

„ farcimentis que vocantur *Smelutrebe*. *Stochinuse* non
 „ datur in seruiis oblationum.

„ *Post Epiphaniam* in Refectorio danda sunt Salsuria de
 „ cerebellis facta & caude porcine. Quibus deficien-
 „ tibus danda sunt alia Salsuria & Assature que uocan-
 „ *Cleinen Slauspraten*. Illis deficientibus dande sunt
 „ cum Pipere quedam Carnes que vocantur *Lancpein*
 „ & *Rippen*.

* Convivium ** Certa mensura vini,

(ddd) Videtur ante centum annos ex Documentis Sarrapiæ
 Königsteinensis descriptum.

„ *Von dem Stait und Leben der Priester und*
 „ *Bruder zu Königstein vndt zu*
 „ *Butzbach.*

„ Babst *PAULUS* der *Zweyte* hait die Pfarkirchen zu
 „ *Königstein* vndt zu *Butzbach* gewandelt in
 „ Stifft vor Priester vnd Clericken nach *Wylf*, Or-
 „ dennunge vndt Gesetze die Babst *EUGENIUS* der
 „ *Firte* gegeben hait den Hussere zu *Koln*, zu *Mon-*
 „ *ster* vndt zu *Nider-Wessel*. Die auch Babst *CALIS-*
 „ *TUS* der *Dritte* hait bestediget, vnd in befelen, Re-
 „ gierung vnd Versorgung des Folcks daselbst, mit
 „ Predigen, Bichthören, Reichunge der Sacramente
 „ vnd andern gewonlichen Pfar-Recht, Welche Or-
 „ denunge vnd *Wylf* zu leben nit von Nuwen, von
 „ denen vorgenanten Bebesten funden ist, sundren
 „ von Alders, vnde Beginnen der heiligen Christen-
 „ Kirchen, vnd den Tziten der heylgn Apostelen vnd
 „ darnach lange Zyt vnd lahr vnder allen Paffen vnd
 „ Geistlichkeit in gemein zu leben sunder Eyginschafft
 ist,

„ ist, gehalten vndt von Sant *Lucas* in dem Buch
 „ der Werck der Aposteln vnd darnach in den Büch-
 „ ern des geistlichen Rechtes, gelobet vnd beschriben
 „ als in den Decreten in der zwoltzten Sach, in der
 „ ersten Frage, in dem Capitel *Sant Clemens* des Drit-
 „ ten Babstes nach Sant *Peter* auch Sant *Peters* lünger
 „ gewesen ist, vnd hebet das Capitel an: *Dilectissimis*;
 „ vnd in den nachfolgenden Capitteln. Sant *Augusti-*
 „ *nus*, die anhebet: *Nolo*, vnd, *Non dicatis*; vnd Sant
 „ *Jeronimus* das anhebet: *Duo*; vnd Babst *Vrbans* in
 „ dem Capittel: *Scimus*. Item in dem dritten Buch
 „ *Decretalium*, in dem ersten Titel Von dem Leben
 „ vnd Erberheit der Paffen. In dem Capitel Babst
 „ *Gregorien* des Siebenden das anhebt: *Quoniam ut*
 „ *ait Scriptura*; vnd in der Gloss daselbst.

„ Vnd ist dis die Wyffe irs Lebens: Priester, Cle-
 „ ricken vnd Brüder leben vnd wonent bey ayn in
 „ eym Huffle, kuesch, aindrechrig in Gehorsam sunder
 „ Eygenthschafft also, das yr keiner nueßt Eigens oder
 „ Sunders hait, weder an Gelt, Kleydunge, Bücher,
 „ Spise, Dranck, Geslefft &c. sunder si hant einen
 „ Obersten der sie reygert nach redelichen Gesezen
 „ vnd Ordnung der vorgeschribenen Beßten, dem
 „ sie in allen Ding also gehorsam vnd vnderworffen
 „ sint, doch sunder Profession vnd Globde eynges sun-
 „ derliebes Ordens oder Reglen. Derselbe Oberste mit
 „ aynen Procurator oder Keller dem eyne ufs den Per-
 „ sone zugegeben wirt, heben uff alle Rend vnd Ge-
 „ felle der Kirchen vnd des Huffles, vnd was sie mit
 „ Hant-Erber gewynnen, oder von iene Fretünden
 „ in Testamenten oder anders gegeben worten. Vnd
 „ verstehen damit die Notturfft des Huffles vnd den
 „ Person, vnd Essen, Klaydung, vndt allen andren

„ Dingen; an die zzwene handelt kainer kein Gelt,
 „ er dete ys dan von sunderlichen Empfel des Ober-
 „ sten.

„ Sye essen vnd drincken alle über ein Disß erliche
 „ Spisse vnd Dranck, usngenommen die Krancken; sye
 „ gebruchen sich Federnbeth vnd Lingewant, vnd
 „ schlaffen alle uff einem Dormitter.

„ Vls dem Begriff ihr Wohnung mag keyner ge-
 „ hen, er hebe dan redelich vndt noithaftig geschickt
 „ mit Wissen vnd Laube des Obersten.

„ Sie ghen glich geklayt in gemeyner erber vnd
 „ einfeldiger Kleydung, schwartz oder grae, nit kost-
 „ lich noch auch zu Inode, als auch ir Essen vnd
 „ Drincken ist nach gemeyner Nottdurfft, nit nach
 „ Lost, vnd eynem als dem andern.

„ Sye hant nit sunderlich Fasten, an die Friedage
 „ vndt dem Aduent, aber die Fasten der heiligen
 „ Kirch halten sie strenge.

„ Vber Disse sint sie stille und hören uff die Letze
 „ die man list us der heyligen Schrift von Anbegin
 „ bis zu dem Ende des Essens; es were dan das man
 „ vmb mercklicher Gest willen im halben Essen Laube
 „ gebe zu reden.

„ Die Getzyde singen sie oder lesen mit eyn ordn-
 „ lich vnderfcheydelich vnd verstenlich in der Kirch.

„ Ihre Klericken vnnnd Layen büchten alle acht Da-
 „ ge, vnd gehen in dryen Wochen zu dem heyligen
 „ Sacrament. Tzuschen dem Male vnd Gezyren der
 „ Kirch betten sie in iren Zellen, lesen oder studirn
 „ oder erbeden mit Schriben, Büchbinden vnd anders
 „ nachdem icklichen bevolen wirt.

Alle

„ Alle vngewöhnlich Rede vnd Geschwetz müßig
 „ gehen vndt Lichtfertigkeit vermiden sie, vnder ein
 „ sint sie schemehafftig, izüchtig, fründlich vndt
 „ hilfflich mit Wortten und Wercken geistlich vnd lyb-
 „ lich, vnd vermannen vnd verwaren sich bruderlich
 „ zu Haldung der Gebode Goddes vnd stiftiger Do-
 „ gende vnd Sidden inwendig und ußwendig.

„ Aller ußwenderen werntlichen Sach die sie nit
 „ sonderlich angehet, als Gevatterschafft, Borgschafft,
 „ ußwendige Gesellschaft, Mumberschaft, Testament
 „ entschlagent sich gantz vndt gar, sie erkunden es dan
 „ nit mit keyner Reddelichkeit abgehn.

„ In dem Begriffe er Wohnung mag keyn Frauen-
 „ Person gehen, wers aber Noit mit Frauen zu re-
 „ den, das geschyt in der Sprechkammer durch ein
 „ verremt Fenstern mit yfynen Tralien.

„ Erber und Gotforchtig Manspersonen herbergen
 „ sie, vnd teylen den mit vnd auch den Armen vß-
 „ wendig des Hufses nach ire Vermögen ir Renthen
 „ vnd Gefellen.

„ Den Person die by in begeren zu syn, geben sie
 „ eyh lare zu versuchen ir Wessen vnd Stait, vnd
 „ werden sy geschickt funden; so nimbt mer sy uff,
 „ sonder eyne Froge noch Gelt oder Gutt, wenig
 „ oder viel. Man gibt in auch Volmacht, das ier,
 „ abe sie etwas hant, zu vergeben vnd bestellen,
 „ vwie vnd vwo sie hin vvolten, ehe sie uffgenom-
 „ men vverden; vvan sie aber uffgenommen sin, alles
 „ dan das ine geborer, vnd nit vor vergeben vvere,
 „ das fellet der Gemeyn von Bobstlicher Ordenunge;
 „ vnd vvan er also uffgenommen vvirt, ist er sin Leb-
 „ tage versorgt, er sy gesunt oder siech, man mag in
 „ auch nit ußsriben, er verschult das den mit etzlichen

schwe-

„ schweren Artickeln die man ime vorfagte ehe er uff-
 „ genommen vvirt; vvo er aber frewentlich vvider
 „ solch Artickeln derte, vnd die nit bessert nach Ver-
 „ manung des Obersten vnd der Brüder, so verwiße
 „ man in des Huß vnd alle des Rechten, das er dar-
 „ in gehat hatt, vnd macht dar nit widder fordern
 „ vvas von sint vvegen dem Plusse worden were,
 „ Desglichen auch günge eyner von eygenem Mutwil-
 „ len von yn.

„ Sie leben auch fredelichen mit allen byfessen vnd
 „ sint hilfflich zu derselben Selickeit mit güden Ex-
 „ empel vnd Vermannung eynem iglichen so ver an
 „ in ist.

„ Nach Erbe vnd Eygen an sich zu brengen steen
 „ sie nit, wyder dan zu eyner geborlich Norturfft,
 „ wantt aller uffwendiger Dinge entschlagen sie sich,
 „ so ver sie kunden.

„ Sye hant ouch keyn verborgen Geseetze oder
 „ heymliche Wiße die sie nit gern offenboren eynem
 „ icklichen vernunftigen guden Man.

„ Vnd disser Huffer ist vil in Nidderlandt, im
 „ Stifft von *Koln, Viericht, Ludich, Kammeren, Raif-*
 „ *borcken, Hyldeßheim, Monster, Mentz* vnd anderßwoe,
 „ der eyn Teil lxxx. Jar. lxx. lx. l. Jare gestanden
 „ sunt in loblichen geistlichen Wandelunge vnd noch
 „ von den Gnaden Gottes yre keyns abegefallen ist
 „ von obgeschribener Wiße vnd Leben die auch alle
 „ confirmert vnd bestediget sint von Bischoffen, Ertz-
 „ Bischoffen, Legaten, Beßten mannigfelligichen.

„ Vnd uß denselben Hufferen werden jerlicher erwelt
 „ Visitatoren dye die Huffer visitiren vnd durchsuchen
 „ ob eynige Gebreche offtunde oder Ordenunge und
 Ge-

„ Gesetze nit gantzlich gehalten würde, das streffen
 „ vnd besserten sie, vnd damit bliben die Huffer vnd
 „ Personen in guter Ordnung vnd stantthafftiger geist-
 „ lichen Wandelung vnd Leben.

„ Es ist auch versorgt in den Bestlichen Bullen;
 „ ob vber Kurtze oder Lang solch Ynterzunge nicht
 „ gehalten würde, also das sie begünnen die Renten
 „ der Kirchen vnd des Huffs die alle dem gemeynen
 „ Dische zugegeben sint vnder sich zu deylen, oder
 „ soft widder ir Gesezt vnd Ordnung vorberort zu
 „ leben, alsdan vielen alle die Gotzlehen dye itzunt
 „ durch Macht des Babsts nach iren Titeln ussgedilget
 „ vnd vnderdruckt sint, vnd der Gemeyn zugewor-
 „ fen sint, vnd nymans besunder verluhen worden,
 „ widter an die Lehen Herrn die sie vor solcher Or-
 „ denung zu lyhen herten, die auch dyeselden Lehen-
 „ Herre dan lyhen mochten nach alle Rechten doge-
 „ lichen Personen zu stund nach irem Willen. „ Mit-
 „ timus alia quæ circa hos Königsteinens Communitas
 in Collectaneis servamus.

Amoeniorum autem Litterarum Cultoribus hanc scribendi *se offeret*
 causam ulteriore commendatione exponere haud opus erit;
 ipsi enim sua perspicacius intelligunt quantum emolumenti
 profuatur si vetera Parochiarum Chartaria, Necrologia, Ritua-
 lia in publicum trahantur. Cui enim, ut de præsentis Conspectu
 exemplum fiat, displiceat illa sententia, quâ *Joannis*
FAUST (Viri in re Typographica etiam Adversarii **MEER-**
MANNO & SCHÖEPFFLINO ad minus à collatis in artem
 novam divitiis plusquam commendati, indeque merito à furto
 contra Batavos, & à fallacia contra Argentinenses vindicandi)

obitum hætenus eruditis dubium, ex Documentis Parochiæ S. QUINTINI ad annum 1466. certum statuamus? sane prima Moguntiae Domus Typographica intra terminos Parochiæ *Quintiniane*, ea in qua hodie Sacellum Ss. *Trium Regum* è Regione Collegii PP. Societatis Jesu viſitur, celebris habebatur. Et cum præſtantes Parochiæ Cives, in Magistratus Eccleſiæ, quos *Juratos* dicunt, ſeligî conſueverit: Veruſque S. *Quintini* Liber infra pag. 13. nominandus, verbis, quæ pag. 25. per extenſum damus, JOANNEM FUST anno 1464. Juratis viſis, anno vero 1467. mortuis adſcriptum habeat, Magnum hunc pro & in Republica litterariâ Virum, inter Juratos Eccleſiæ fuiſſe, mortisque epocham anno 1466. ſubiſſe credimus, in hoc adſtipulantes Celeberrimo SCHOEPPFLINO † alias in FAUSTUM pluſquam acerbo.

† Vindic. Typograph. pag. 61.

*Non autem
ſimor*

Interim tamen multum laboris impendendum erit nervique omnes adferendi, ſi in quamvis Parochiam, ad ea quæ habere neceſſe eſt, aditum conſequi & impetrare velim. Lapides, non unus, & valde magni ab oſſio revolvendi erunt! plura enim pro parte negante ſolent paſſim objeſtari, quam quæ quis mente concipere poſſit. Hem unum alterumque ſcopulum ad quem impegi. Dicunt aliqui: tam ſuæ quam Succellorum rei familiari detrimento tore, ſi vetera monumenta tam facile referantur; olim enim E. G. paucos Crucigeros Stipendii loco assignatos eſſe, qui hodie nec à longe mercedem, quâ Operarius ex conſuetudine dignus æſtimatur, attingerent. Timent itaque exoletas reſuſcitari obligationes, qui-

quibus suscipiendis nemo hodie par foret. Oggerunt alii haud consultum esse veteres pandere institutionum chartas, nam, etsi fundi his literis nominati plerumque deperierint, atamen ab oculis, qui Clericorum peculia per microscopium livoris & invidiæ semper intueri solent & assueverunt, iusto majores isti reditus possent aestimari, quam qui non essent sine succisione relinquendi. Timorem hunc iustum esse probant exhibitio quodam Impresso, quo Parochorum congrua, ad Statam Curionum Gallicorum, pro vita, certe miserè transigenda, portionem, quadantenus fuerit collibrata. Mitto alias, quas alii injiciunt occultandorum monumentorum causas.

Quæ, utur satis ponderis habere videantur, Historiam tamen Parochiarum nequaquam remorari debere, prorsus existimo. Etenim *non omnia* ad minutias usque ultimas excutienda, eaque monumenta vulganda depono, quæ si exhibe-^{gravanda rei} rentur ullo nocumento fieri possent. Imitemur Collegiatis ^{familiaris} Insignes, quorum Chronica GUDENO & JOANNIDI Typis exponere licuit, quin inde usque aliquod damnum eisdem fuerit enatum. Utique pretia rerum adeo nunc excreverunt, ut ferme nulla spes sit, ea unquam illuc, quo ante viginti, ne dicam ante ducentos vel plures, annos habebantur, esse recitura. Olim ceu exemplis patet (*eee*) plus nummo quam nunc floreno comparare poterat. Dignus interim est semper sua mercede Operarius, quæ non ab antiquis moribus, sed ex necessitate temporis quod vivitur, computari debet. Verùm & scimus à Superioribus æqui justique Cultoribus, non in una Parochia, quæ quondam pro paucis nummis instituta erant E. G. Anniversariorum Officia, ad modum justî Stipendii (dum-

modo sine gravi dispendio Ecclesiae fieri potuerit) nunc esse constituta. Vir prudens, ubi similes Missarum obligationes à pulveribus deteguntur, videbit num census institutus adhuc vigeat? an eiusmodi oneris apud Decessores aliqua fuerit observantia? censu, ut plerumque contigit, deperdito: sciet, ubi Beneficium cessat, ibi & Officium desuisse. Sin apud probos Decessores pro tenui censu nullam repererit observantiam, tuto credere licebit, autoritate Rm̃i Ordinarii juxta facultatem à Trident. Sess. 25. c. 4. de Reformat. factam, dudum ea onera fuisse reducta. Acrius autem urgente dubio, tale apud eundem Celsissimum sperare potest Consilium, quo & conscientia tranquillari possit, & res familiaris, nisi fors apud Euclionem, cui teruntius pro anima fuerit, haud praegravanda timeatur.

(see) Hem exempla quædam laxati temporibus priscis per omnia pretii LERSNER Chron. Francof. T. II. P. I. c. XVIII. pag. 294. „ 1451. Zohe PETER zum JUNGEN Orten Sohn, nach Erfurt studirte alldar mit seinem Hoffmeister CLOSS GREFFENRODE von Lindensfels, „ verzehrten mit einander in einem Jahr 23. fl. und 4. „ Groschen. Darvon hatte der Hoffmeister 3. fl. zu „ Lohn. Laut Rechnung., Item T. I. pag. 327. „ 1392. „ verzehren Gilbrecht Weiß von Faurborn Burggraf zu „ Benames vnd andere Franckfurter Abgeordnete auff „ 2. Tagleistung zu Hanau vnd Hainberg, da sie auff „ dem ersten mit 31. Pferden, vnd auff dem zweiten „ mit 33. Pferden waren, in allem zusammen, mehr „ nichts als xi. Alb. Heller, vnd 4. Schilling Heller. „ Aliud ex Computu MS. HENRICI Reitzman, Canonici Alschaffenburgensis, in quo tanquam Officialis Domini Praepositi Alschaffenburgensis Comitis GEORGII de Alenneberg, expensas ad calculum deduxit: „ Anno „ 1515. In die S. Thome Apli, venit Dominus Praepositus cum octo equis, & fuit hospitatus in domo mea

PRÆFATIO.

„ Eodem die habuit Cenam cum octo Personis facit xvi.
 „ Alb. Item *Subatbo* habuerunt offam cum octo Personis
 „ quil. i. Alb. facit viii. Alb. Eodem die habuit Prandium
 „ & Cenam cum octo Personis facit xxxii. Alb.
 „ *Dominica* habuit Prandium cum ix. Personis quia famulus
 „ non specificatus superuenit, facit xviii. Alb.
 „ Item iiii. mensuras vini habuit ad domum Præposituræ
 „ faciunt xx. Den. Alias potaciones post Cenam & ante
 „ non computavi, neque panes qui dati sunt ad Præposituram,
 „ *Summa* flor. xxiiii. Alb. iiii. Den. Anno 1516.
 „ Die *prima mensis Julii* venit Illustris Daus BERTHOLDUS
 „ Frater Dni Præpositi ad Domum meam cum sex
 „ aliis Personis & fuerunt in domo mea per duos dies &
 „ tot noctes, primo die duo famuli habuerunt prandium,
 „ & fuerunt septem in cena, facit xviii. alb. *duos Albos pro*
 „ *prandio computando. Secunda die* tres famuli fuerunt in
 „ prandio, & vnus in cena fuit, facit viii. Alb. Eodem die
 „ Dñus Comes cum tribus nobilibus comedit in castro
 „ cum Dno Comite de *Könickstein*. Eodem die
 „ habuerunt in sero *vnam bonam Collacionem* usque
 „ ad mediam noctem, vnum album pro persona, facit
 „ v. alb. Sequenti die comederunt ante recessum, &
 „ fuerunt *septem Personæ* cum Naurâ, quilibet xii. Den.
 „ facit xi. $\frac{1}{2}$ Alb. Eod. die dedi ipsis ad nauim vnum
 „ quartale Vini *Horstenensis*, vnum Capponem, duas
 „ Columbas, vnum Pullum, Carnes salitas, Oua
 „ & Panes, pro quibus omnibus dant xi. Alb. „ &c
 „ &c. Et ne quis putet has expensas pro famulorum
 „ victu fors tenuiori factas fuisse, en ex eodem compu-
 „ tu alia, ubi ad finem *Augusti* ipse Dominus Præpositus
 „ advenrar. „ *Sabato in Vigilia Natiuitatis*
 „ *Beate Marie Virginis* Dñus jejunauit in Pane &
 „ Aqua, & habuit duas mensuras Ceuissii *Eimbicensis*
 „ ex Domo - - pro iiii. Alb. *Dominica*: Dominus
 „ habuit Hospites & fuerunt quinque in prandio, &

*Aut succisio-
nis redditum*

„ quinque in cena facit xx. *Alb.* Sero in collatione
„ fuerunt quinque, & biberunt vsque ad mediam no-
„ stem, facit v. *Alb.* &c. &c.

Multominus terrere debent quædam eruditorum in Parochialem Panem subtiliùs cultellatæ crises; securos nos tener nunquam satis deprædicanda Eminentissimorum nostrorum Archi-Præfulum Clementia & Justitia; non enim à Sæculo & ultra auditum est Authoritate Ordinarii Celsissimi vel unam in rebus suis succisam fuisse Parochiam, quin potius plures monstrabimus, in quibus portio Sacerdotalis (eoquod antea tenuis & haud sufficiens haberetur) Clementiâ singulari adaucta fuerit. Summi etenim hi & optimi Sacrorum Canonum Arbitri, quamvis Parochias suas passim in Commendas ex Privilegio Apostolico concedant, attamen per hunc institutionis modum nequaquam naturam horum Beneficiorum Curatorum immutatam voluerunt, quin Parochias suas, sicut alia Beneficia non Curata sine diminutione ad Leges Ecclesiasticas hucusque conferre assueverint.

Imo gaudent potiùs sibi qua-Summis & Gratiosissimis Principibus Collationes quarundam in proventibus hic & nunc meliorum Parochiarum competere, quæ merita probatorum Sacerdotum præmiare, sedulorum in Vincâ Domini Operariorum labores Apostolicos compensare, & æmulationem Juniorum excitare ac sustentare valeant; insimul melius perspiciunt: Stationes Pastorum, quæ divites proclamantur, longe pinguiores plerumque debuccinari, ac re existunt; atque ex effato sacrae paginæ (fff) sagimen medullamque, si quam habent, una cum ossibus sat grave ponderantibus collibratam habere: *ubi enim sunt multæ opes, ibi multi qui comedunt eas.* Sanè adhærent talibus Parochiis ferme ubique prædia rustica-

PRÆFATIO.

lia numeroſo famulatio, equis, aliisque quotidianis impendiſis ſub creberrimâ cœli inclementiâ & ſterilitate excolenda; accurrunt hospites frequentiffimi pro more Sæculi delicati menſâ, ſupelleſtile & cubiculis ornatoribus excipiendi. Urget inſimul debitum ex *Sacris* Canonibus arctius beneficentiâ largiori egenos ſublevandi, qui per vicos, pagos & urbeculas numero copioſiore ad ſingulas ferme horas Parochorum ædibus ſeſe inſnuant; taceo alia plura eaque non levia, quæ paſſim emergunt onera. Experientia docuit: quod valde pauci, moderatæ, quæ decet, parſimoniæ Parochi, imo fere nulli ſint hætenus inventi, qui magnas ab obitu pecuniæ à pinguiori etiam uti prædicabatur & *Sola* Statione Paſtorali reliquerint, niſi tales: qui vel ampliori ex propiis Patrimonia proviſi, aut frumentitio vinarioque contra Eccleſiæ leges negotiationis quæſtu ditati, aut ſordide parci per aliena quadra paraſitati, intra lares verò proprios mucido pane caſeique fecibus paſti fuerint.

Aries equidem omnem fortunam concuſſurus proſpectare dicitur, dum prærenditur: quod reditus ſuperflui ad noxi- *Aut minoran-*
da portionis
*conſue*am tantum inſervirent prodigalitatem, vel magis acuerent avaritiæ deteſtabilis ſtrum, vel anſam facerent vitio Canonibus in Clero adeo inſiſſo. Sed cum Curati, eoquod inveſtitione deſtituti, ſoliſque ad nutum revocabilibus Commendis ſint inſtituti, facilis, ſi uno trium horum vitiorum excederent, in orbitam revocari poſſint: *inviſam hæc omni Statui Eccleſiaſtico* objectionem, Clero Beneficiis amplioribus ſupra Curatos ditato & honorato diluendam cum reverentia reliquimus, utpote cui æque iſdem indulgere vitiis inhibutum eſt ac Paſtoribus. Interim eruditiffimus VERE-
MUN-

MUNDUS (ggg) fundamentis & rationibus gravioribus pro Parochis perorabit. Sin autem, quod hodie in gnomen accipiunt, affectata cæcopoliticismi severitas ad primam Apostolorum & Christi Discipulorum sine perâ & baculo prædicantium indigentiam Pastores revocare velit : audacter eis oggeramus & ipsos, ni primorum Christianorum Societate excludi velint, divenditis Patrimoniis pretia ad pedes Episcoporum & Pastorum deponere, nec aliquid suum esse, dicere debere.

(fff) Eccles. v. & 10. (ggg) *Vindici.* jurium Status Eccles. Part. I. Sæc. II. c. 2. §. 10. Sect. IV. c. 2. §. 5.

morari debet
historiam Pa-
rochiale
scribendam

Manifestam igitur consilii rationem pro scribendâ Parochiarum Historiâ dedisse arbitror, quanquam non nisi considerate, quia dies mali sunt, scribendâ ; ad eum scilicet modum, quo Collegiæ tam Majores quam Minores Moguntinæ Chronica sua à de GUDENUS & JOANNIDE publico exponi permiserunt. Non est quod census, prædia, agros redditusque exhiberi velimus, sed vel maxime Foundationes ad æternam tam Numinis gloriam quam hominum memoriam consecratas, Sacerdotumque in quavis Parochia præcedaneorum elogium, merita & virtutes ad posteros transmitti desideramus.

cui in præfens

Eapropter quoddam huius rei Specimen præfenti in Schediasmate pro modulo nostro tentare ausus sum.

per modum
Conspectus

Rogatos autem velim Lectores benevolos, nequis moleste ferat *Conspectum* solummodo dari, nec omnia ubique monumenta, chartas & diplomata, veluti ad *Parochiam S. CHRISTOPHORI* exegimus ad verbum ex verbo recitata esse; non enim librum sed experimentum quoddam moliebar. Hinc res

Quin-

Quintinianas phrasi complexus sum contractiori, longiorem paginam alias impleturas; hac quidem ratione Stylum ut vocant androgynum oportebat plerumque sectari: sed vel ideo nullam huius modi verecundiam habendam credidi, eo quod *Ignatiana* alio sermone transcribere non possem, quam in schedis ante centum annos paratis longæque industriâ coordinatis consignata haberem. Adhæc plura quæ in scriniis Ecclesiarum, de quibus egimus, delitescunt scimus, nobiscum non fuerunt communicata. Homini autem in ultima Diœceseos thule posito supra vires fuit ulteriora pervestigandi. Quod autem S. CHRISTOPHORI *Parochia* largiori veterum monumentorum narratione exte composita, fecit tum singularis reverentia, quam Ecclesiæ debeo, in qua ante duos supra quinquaginta annos salutare regenerationis Sacramentum suscepisse gratus rememoro, tum mira & humanissima comitas ejus, qui nunc cumulat cum laude eandem moderatur Rectoris, qui largissimam operam pro hac describenda Parochia conferre non detrectavit. Insuper saltem una ex toto in exemplum depingenda erat Parochia! Quanquam, ut fatear quod rei est, in alterum tantum descriptio hæc se extendisset, si *Librum Consuetudinum* à FLORENTIO *Diel* ad hanc Ædem Parocho anno 1491. conscriptum, à me ex chartaceis innumeris minutis vix non ex toto protractum & dispositum, per extensum inferere voluissem.

Cæterum styli litterarumque inæqualitatem cura tam Parochiæ quam rei familiaris gravior, uti & scriptio (dum animus obvenientibus hospitibus exsolvendus esset) sæpe sæpius abrupta, & litterarum inæqualium)

h

apud

apud æquos rerum aestimatores excusatam facient. Hinc E. G. Chronologiam mox Arabicis mox Latinis numeris promiscue exaratam dolemus, quam singulis in foliis, eadem, nempe Arabicâ optassemus descriptam formâ.

Coronidis autem loco juvat Argumentum cuiusdam Programmatæ manu, Viri pro Historia Moguntina per multos annos effusissimi, circa annum 1655. exarati, quod ante quosdam annos videre & exscribere licuit, adjicere: quo rationem scribendæ Historiæ Parochialis suadet utinam & persuadeat! ita scribens:

ad normam
olam concep-
sam

Pro Archi - Diœcesis Moguntina Historia eiusque Ecclesiarum honorifica Descriptione omnino necessarium est, ut subscripta ubique *Parochiarum*, si non omnia, saltem aliqua in earundem uti & Communitatum annexarum Libris, Litteris, vel Registris, aliisque Scripturis occurrentia Verbo tenus omnino describantur: cætera vero ex oculatis singulatim observationibus, Maiorum Traditionibus, aliisque Relationibus fide dignis annotata communicentur.

Nimirum *Parochiæ cuiuslibet*. 1. Omnes *Filiales, Pagi, Arces, Villa:* atque in his omnibus *Templorum, Cappellarum, Oratoriorum* ubicunque in *Cæmeteriis, Domibus, Arcibus, Hospitalibus, Leprosoriis, agris, sylvis &c.* licet desolatorum, nec non *Altarium* inibi singulorum. 2. *Fundatorum & Benefactorum, nec non Pontificum, Imperatorum, Regum, Principum, nomi-*
natim

natim Archi-Episcoporum, Episcoporum, Legatorum Apostolicorum, Prelatorum, Procerum, Nobilium & aliorum donationes, confirmationes. 3. Omnes Patroni, Sancti aut Beati, tum Beneficiorum forte annexorum Fundatores; Item singulorum Consecrationes, & Indulgentiarum Bullæ. Structura qualis & quantæ aliqua descriptio: adscriptis simul annorum numeris, Nominibus, Insignibus &c. passim in portis, muris, fenestris, Aris, Tabernaculis, fornicibus, turribus aliisve locis reperiri solitis. Item Hominum dignitate, virtute, doctrinâ, aliâve prerogativâ insignium, Cleri, Magistratûs, Personarum vel Familiarum memoriæ quacunque, sepultura, Anniversaria, Epitaphia, Inscriptiones in sepulchris, scutis, vexillis, mortuorum Libris &c.

Hem methodum quàm ex parte pro modulo exequi co-
natus sum, atque secundum quam adjuvari officiosè efflagito! *exegimus,*

Hic interim Conspectus Honori & Memorix Parochiarum destinatus, professione pietatis aut laudatus erit, aut excusatus.

TACITUS in vita *Julii Agricola.*

PAROCHIAE

INTRA MOGUNTIAM

PRIMORES

SUNT

*Et recensentur in Tabulis publicis
hoc Ordine,*

ECCLESiarUM:

- I. *Metropolitanæ.*
- II. ad *S. QUINTINUM & BLASIIUM MM.*
- III. ad *S. IGNATIUM Ep. M.*
- IV. ad *S. EMMERANUM Ep. M.*
- V. ad *S. CHRISTOPHORUM MM.*
- VI. In *VDEN MÜNSTER* & ad
S. PETRUM Apost.

*TempLaqVe In aVgVsto ConspIClen-
Da foro.*

OVID. L. v. Fastor. n. 557.

CON-

CONSPECTUS
PAROCHiarum
QUÆ PRIMORES SUNT
INTRA MOGUNTIAM.

PAROCHIA MAJORIS ECCLESIAE
ID EST
METROPOLITANÆ.

Vix erit, qui in dubium revocet *MAJOREM ECCLESIAM* (ubique demum illa steterit) unicam quondam pro totâ Moguntinâ Urbe, quidni & pro pagis aditis? baptismalem atque Parochiam fuisse. Advertendum quippe dedit MARTENE: a.

- ” Olim in solis tere cathedralibus Ecclesiis substituisse baptisteria. Nam
” cum soli priscis temporibus baptizarent Episcopi; solæ etiam in
” quibus residebat Episcopus Ecclesiæ baptisteria habebant.

Nec contra nostram Moguntinam erit, quod idem Author b. doceat: in Ecclesiâ S. ALBANI, quam monachi Benedictini incolebant, baptismum collatum fuisse, patet ex annalibus EGINHARDI ad annum 826. Præterquam enim, quod factum istud unicum sit, & tale sit, quod ancipiti crisi usque hodie discutiatur, c. pro casu, qui fuit extra consuetudinem, nihil evincit; dicitur quippe: Basilicam Albaniticam fuisse, in qua HERIOLDUS Danorum Rex sacrum Baptisma suscepit. Forte tum Templum cathedrale angustius fuit, quàm quod Regii catechumeni comitatum caperet? ita enim ut conjiciamus suadent plura Moguntina Concilia, non in

A

templo

templo Metropolitano sed ad S. ALBANUM celebrata: qualia agebantur ibidem anno 313. anno 347, & alia. Fors alia suberat causa? fors, quod credibilis, pro tantâ solemnitate Albanitica quidem delecta fuit Ecclesia, non tamen, mutatis inde consiliis, usurpata? sit ut sit, casus fuit extraordinarius.

Cæterùm constat: quòd, dum circa annum 988. noviter erecta fuisset B. M. V. *ad gradus* Basilica, ad ejusque medium *d.* Majoris Ecclesiæ Baptisterium (putem ne frequentissimo baptizandorum accursu chorumunia interrumbarentur) fuisset translatus: hoc Marianum *unicum* pro Urbe parochiale templum habitum & creditum fuerit. *e.* Quâ vero ratione id potuisset credi, nî antea Metropolitana unice parochialitatem tenuisset? Accedit quod Plebanus Metropolitanæ hodie adhuc in Mariano templo baptizet, Marianus autem parochus in S. *Mauritii* Ecclesiâ suos abluat. Quid quod institutis exinde aliis parochiis *Plebanus S. Quintini* ad consecrationem fontis in Mariano templo baptismalis, à quodam Prælatorum Majoris perficiendam, *Librum benedictionis* solemni cerimoniâ olim deportare debuerit, *f.* nisi in recognitionem pristini juris? sanè veteres Ecclesiæ, etiam non cathedrales, hujus ab olim sibi proprii juris hodie adhuc partim tenaces inveniuntur, partim quibusdam actibus annuis memoriam retinent veteris baptizandi juris. Exemplo sunt Collegiata *Aschaffenburgensis* & Abbatialis *Seligenstadiensis*; etenim uterque *Aschaffenburgi* parochus suis in Ecclesiis baptisterio caret, nec nisi in fonte Collegiata antiquo Baptizare possunt. *Seligenstadii* verò etsi Parochiale templum suo non destituatur labro Sacramentali, attamen à vigilia Paschæ usque ad Pentecosten omnes neonati in fonte Abbatialis Ecclesiæ regenerantur, à Pentecoste vero usque ad Pascha in templo Parochiali alii interim nati baptizantur: quare & in Vigilia Paschæ Fons in Abbatiali, in profesto vero Pentecostes, is qui in parochiali templo est, solenni benedictione renovantur. Tantum æstimatur quondam habitum jus baptismale & parochiale ostentari posse!

Interim

Interim à quo tempore quis pro *Parochiâ Metropolitanâ* specialiter institutus fuerit Sacerdos? & num alius, quam quidam è *chori Sociis* in Curationem fuerit nominatus? necdum comperimus. Sufficiat, animadvertisse, quod, etsi ab anno 1069. per SIGEFRIÐUM I. S. Mariæ ad gradus Ecclesiâ in Canonicalem collegiatam fuerit immutata: g. Parochus tamen Metropolitanus, ceu supra fuit insinuaturn, usque nunc in fonte antiquo æreo, anno MDCC. ad capellam S. ÆGIDII translato, baptizet.

- a. *De antiquis Eccles. Ritib.* Lib. I. c. 1. art. 2. n. 15. b. *ibid.* n. 16. c. Confer AB ECKART. *Rer. Francic.* lib. 28. n. 231. WÜRDTEIN Dissertat. de Baptister. Mogunt. pag. 40. & seq. qua occasione optandum ut discutiatur: num WOLFARIUS Wirceburgensis antistes (eoquod Ecclesiâ *Ingelbeimensis* veluti ab ECKART obtendit, de proprietate Wirceburgensis fuerit) *jus Ordinarii* in hac Ecclesiâ exercere potuerit? id enim author contendit, & HERIOLDUM à WOLFARIO suo, *Ingelbemii* baptizatum asseverat. d. JOANNIS T. II. *Rer. Mog.* p. 662. e. à SERARIO in WILLEGISO §. 10. p. 719. f. Citat, commentat, de Baptister. Mog. g. JOANNIS. l. cit.

Collator Parochiæ

Videtur olim fuisse Eminentissimus Moguntinus Archi-Episcopus, ceu patet ex DIETHERI litteris b. de 22. Febr. an. 1479. datis, qneis in locum amoti JOANNIS RUCHART de *Wesalia*, JOANNEM VILHAUER instituit; nisi velis id juris tantummodo in casu loci vacantis *ex delicto*, in Ordinarium fuisse revertisum.

Nunc autem & à longo tempore jus nominandi & instituendi est penes Illustrissimum CAPITULUM METROPOLITANUM, quod facto plerumque à Candidatis concionum experimento, secundum majorem votorum numerum sibi parochum deligit.

b. Vide *Guden*, Cod. Diplom. II. p. 153. & pro sequentibus à pag. 748 ad 761.

Plebanus Metropolitanus

Est simul *Vicarius S. Crucis in choro ferreo*, ordinemque inter *Vicarios*, pro tempore quo intravit, tenet, curiâ tamen stabili & bonâ zum *Barchoven* dictâ gaudet, à quodam suorum antecessorum *ARNOLDO* ab anno 1309 relicta, & ab *HENRICO STACK* iidem ibi paracho anno 1402 imagine Crucifixi hodie superstite, condecoratâ.

Sacra Parochialia

Quondam in *choro ferreo* ad aram *S. Crucis* in sinistris altaris *S. Martini* flantem siebant, à nuperis vero annis, ante istum chorum in altari quod medium, & *B. M. V. Assumptæ* dicatum est, peraguntur.

SERIES PAROCHORUM.

Quantum ea à Perillust. *De Gudenus* erudescata fuit, hisce subjungitur, quin altius hætenus refodi, aut hiatus sæpe magnus impleri potuerit. Expuncti tamen sunt quidam, qui quidem *summe ædis Prædicatores*, non tamen *Parochi*, seu ut nominari solent *plebani*, sed *Vicarii Episcopales* extiterunt. Subeunt itaque:

1309 *ARNOLDUS* Plebanus altaris *S. Crucis*; quo nempe anno testamentum condidit, quod vide apud *Guden*, l. cit.

1333 *PETRUS* Eccl. Mog. Plebanus

1349 *TILMANNUS*, Pleban. altaris *S. Crucis*.

- 1364 HERMANNUS de *Wetter*, tum *S. Stephani* Decanus factus, audit: olim *plebanus majoris Ecclesie*.
- 1383 NICOLAUS *Gras* de *Grünenberg*. Postannum abdicavit.
- 1392 WASMUDUS, legitur condeputatus ad procedendum contra *Waldenses*, quorum exinde triginta sex *Bingam* ducti & flammis absumpti sunt. Est mihi inter collectanea à MS. Carthus. Mogunt. *Traктatus contra hæreticos: Beckardos, Lulbardos & Sme-striones R. D. Mag. WASMODI de Homberg, Plebani Ecclesie majoris Mogunt.*
- 1402 HENRICUS, *Stack*, crucem muro domus parochialis inseruit. subit adhuc. 1432.
- 1436 PETRUS *Henckel*. pleban. alt. *S. Crucis*.
- 1441 WIGANDUS *Vitriatoris* " Plebanus hujus Ecclesie
 " disertim appellatur in constitutione manifidelium anni 1441.
 " Quoniam vero sequentibus annis audit *Vicarius* purè; hinc procul dubio plebaniam resignaverit.
- 1446 JOANNES *Mernheimer*, de *Marburg*. " obviat ceu
 " plebanus, sed & eodem anno adhuc loco cessit.
- 1450 WIGANDUS *Geck*, " de *Wildungen* plebanum egit " -- 54:
- 146- HENRICUS *Jungel*, " de *Nida* Pleban. subtitulo in
 " sæpe dicta manifidelium editione occurrit. Item 1476 continuo recurrit.
- 147- JOANNES de *Wesalia*, cognomento RUCKRAD s. RUCHART, Theol. Doct qui & Canonicus Cathedral. Wormatiensis fuit. Eo-
 quod propositiones hæreticas docuisset, anno 1479 Dominica *Esso*

mibi ad perpetuam poenitentiam agendam parochiâ dejectus, postquam palinodiam in cœmiterio templi Metropolitani cecinisset, omnesque ejus libri & chartæ igne consumpti fuissent, monasterio *Augustinianorum* immissus est, ubi brevi post vitæ fabulam egit. Meretur tamen processus tunc typis commissus legi, in quo qui examini adfuerat scribit : " M. JOANNES de *Wesalia* longo tempore gravi morbo laboravit, nihilominus inquirebatur ab eo satis fervide. Quædam negavit se dixisse, quædam ut præ ætate & languore potuerat, conabatur interpretari. Et ipse per se etiam allegabat suam diuturnam infirmitatem. Dempro solo articulo de processione Spiritûs sancti, in aliis videtur non ita gravi censurâ fuisse castigandus. - - - Si non omnes, uno solo dempro, fuissent de viâ realium. Et nisi forsitan impetus quidam irrepsisset in religiosos triumphandi de sæculari. &c.

1479 JOANNES *Vilhauer*, Theol. Licent. à Clerico Wormatiensi à DIETHERO Archi- præfule institutus. Vide Diploma l. cit. ubi leges: " Cujus quidem plebanie collatio sive dispositio ad nos de *presenti* dinoscitur pertinere.

1488 JOANNES *Bertram* de Numburg S. T. D. hoc anno, quo ei commissa fuit visitatio monasterii S. CATHARINÆ *Francofurti*, audit Chori ferrei plebanus. ☞ die 6. Junii 1515.

1515 BARTHOLOMÆUS *Zehnder*, de Arnstein S. T. D. ☞ 12. Julii 1519.

1519 JOANNES *Stumpff* de Eberbach S. T. D. Chori ferrei plebanus & Canon. B. M. V. ☞ 10. Jan. 1533. Ex Hellwighianis sequens ejusdem Epitaphium notavimus fuisse: RELIQUUM IO. EBERBACH S. THEOLOG. DOCT. ORDINARIJ. QUI. FUT. CHORI. FERREI. PLEBANUS. VIR. BONUS. DOCTUS. ET PIUS, DEFUNCTUM. PLANXERUNT. OMNES.

OMNES. BONI. MORITUR. ANNO. SALUTIS. M.D.XXXIII.
MENS. JANUAR.

1533 JOANNES *Menzinger*, *Ingolstadiensis*, S. T. D.
 1536.

1536 MICHAEL *Helding*, ex *Langenenslingen* Suevus, S. T. D. mirâ sed dignâ forte gavissus, nam cum filius esset molitoris, ex studioso factus Ludimoderator in Metropolitanâ, tum ejusdem Ecclesiæ plebanus, exin Pro-Episcopus Moguntinus & *Episcopus Sidoniensis*. Tandem anno 1550 postulatûr ad Principatum Episcopatus *Mersburgensis*; quo anno & Moguntiâ discessit & Parochiâ. Fatis autem concessit anno 1561 postquam anno 1557 in *Spirensi* pro toto Imperio *Camerâ* judicem, & exin Cæsarei sanctioris concilii præsidem *Viennæ* egisset; ubi & annos 55 ætatis numerans, ad S. STEPHANUM sepultus est. Vir ab editis pluribus scriptis & morum integritate valde celebris, prorsusque immunis à crimine, quo impius FLACIUS eum notare voluit, homo HELDINGO inimicissimus, quia publicis scriptis ab hoc Episcopo confutatus.

Fatemur autem in notando anno quo Parochiam adiit nos discrepare ab Ill. de GUDENUS. Etenim cum in Epitaphio, quod adhuc superat, ipsemet fateatur: quod è Ludimoderatore " Hinc Parochus " *chori ferrei* in Ecclesiâ Moguntinâ, *Deinde Episcopus Sidoniensis* & suffraganeus " factus sit, oportuit eam, quam supra, statuere Epocham, nam anno 1537 in suffraganeum seu pro-Episcopum delectus fuit. In munere quoque ad majorem Ecclesiam Parochiali alius (quem de GUDENUS nonnisi prædicatorem summæ ædis putavit) statuendus est successor. nempe:

1550 GEORGIUS *Neumann Wirceburgensis*, S. T. D. de hoc ita GEORGII HELLWICH scheda reperta: " D. MICHA-
 " EL.

" EL HELDING - factus fuit Episcopus *Merseburgensis*. In hujus locum pro suffraganeo, *Paroco ac Prædicatore* ordinatus fuit Magister NEANDER, Parochus S. CHRISTOPHORI, homo infimis parentibus oriundus, consecratus Moguntiae anno 1550 Dominica post decollationem S. Joannis, præfente Domino suffraganeo & aliis. " 3. Janu. 1551. Fuit quoque ad S. PETRI & S. STEPHANI Canonicus.

1551 PHILIPPUS *Agricola* S. T. D. de hoc scheda Hellwichiana mox descripta ita pergit: " quem (nempe NEANDRUM) " in hoc officio secutus est Doctor PHILIPPUS ACKER, primam concionem faciens anno 1551. die Dominica 18 Januarii. " Concordat littera Dominicalis D. cum 18 Januar. sculptor igitur in Epitaphio NEANDRI (fors seriùs parato) erroneè pro Januario *Februarium* signavit. Cæterùm AGRICOLA audit: dono *sacrorum eloquiorum absolutissimus*. Anno 1563, jam dignitate Decani ad S. PETRUM auctus, una cum Secretario SIMONE BAGEN Viennam Austriæ ablegatus, maxime obstitit, ne in Clero cœlibatus labefactaretur; confer. JOANNIS T. I. rer. Mog. pag. 272. 16. Mart. 1572. Titulis ejus addendum, quod fuerit Universalis studii Cancellarius. *Notes* autem: dudum ante obitum, atque ante annum 1560 AGRICOLAM statione plebani decessisse, quod GUDENUM fugit, nam in tabula pictâ, quam Epitaphii loco GEORGIO PISTORI in templo Ignatiano anno 1560 posuerat GEORGIUS ARTOPÆUS is idem ARTOPÆUS se Parochum & concionatorem Moguntinum disertè nominavit. Confer infra Parochos S. Ignatii.

15-- GEORGIUS *Artopæus*, S. T. D. Cantor ad S. Crucem & ad S. Petrum Canonicus. Antea Parochus in *Creutznacht*. 16 Maji 1583 sequens Epitaphium, suprâ eandem, quam ARTOPÆUS Ignatiano Paroco posuerat tabulam, eidem fuisse notatur:

Hic

Hic jacet Artopæus post sædia longa laborum

Qualia præco Dei plurima ferre solet.

Cui Christus dixit conspecto fanore multo:

In mea regna volo, fide minister eas.

1583 VALENTINUS *Hohenstein* S. Theol. Licent. "

" Die ultimo ann. 1594. sepultus ad S. *Joannem*". Ita GUDEN. Si vero conferas successoris diem emortualem: vel in numeris Gudenianis errorem intercessisse, vel *Hohensteinium* septem ante obitum annis cathedram & stationem reliquisse deprehendes.

158- FRANCISCUS *Francken*, Ordinis S. *Dominici*, S. T. D. Chori ferrei Pastor per septem annos, & Prædicator perquam egregius, Conventus Moguntini Prior, Vicarius nationis Brabanticæ, Filius natus Conventus Aquisgranensis. 10. Octobr. ann. 1594.

159- ANDREAS *Hell* " Sacellanus hucusque aulicus, Plebanus " vero FRANCISCUM immediate secutus ad annum 1601. Denaturatur scitur 1602. in itinere *Heibach* prope *Clingenberg*, quorum " officii pastoralis obeundi causâ terenderat.

1601 AMBROSIUS *Saibaus*, *Citicensis*, S. T. D. antea Vicarius in ead. Metropol. ad S. KILIANUM, " Muneri gnauiter incubuit per annos 23 continuos. Promotus MDCXXIII. ad " Suffraganeatum sub titulo *Mysienfis Episcopi*. " Anno sequenti " Parochiâ decessit, vale ultimo pro concione in festo S. *Martini* " dicto. 1664. die 20 *Novemb.*

1624 CONRADUS *Mahs* S. T. D. ex *Niederweifel* Wetteravivæ " ineffabilis pietatis & incomparabilis scientiæ vir " Postquam " utrumque parentem cum omni prole ad Catholica sacra converterat.

"terat. *2. Julii 1631.* "Ipsâ in Cathedrâ, momentoque
 "quo Concionem finierat, collapsus, ac inde proprias ad aëdes
 "asportatus, post agonem aliquot horarum placide exspiravit.

Suecis tum Moguntiam insidentibus interea vices Parochi
 supplevit & Prædicatoris P. JOANNES *Bautwein de Lich-*
terfels, Ordinis Prædicatorum Moguntiae Prior.

163- WOLFFGANGUS *Siglerus* S. T. Lic. *19. April*
 1644.

Exiit anno uno Parochiam administravit MARTINUS *Mey-*
er, Parochus S. *Quintini*.

1645 GODEFRIDUS ADOLPHUS *Volusius* ex *Hannau*.

Filius Prædicatoris ibidem, S. T. D. imo ipsemet Prædicator He-
 terodoxus, à libello cultûs Mariani vindice saniora de Catholico-
 rum Fide edoctus, factâ Deiparæ in publicâ Concione apud *Ha-*
novienses laude, cum periculo insequentium militum Moguntiam
 & ad Catholicos faciens, post reditum ex Urbe Romanâ, ab an-
 no MDCLII. Parochus in *Heppenbeim* instituitur, inde in *Martio*
 Plebanatum Metropolitani adiit, quem, etsi anno MDCCXXVI
 in Pro-Episcopum promoveus esset, ad obitum usque curavit. In-
 super dignitate Decani ad Gradus B. M. V. fulgebat. Ab editis
 variis libris clarus. *17. Mart. 1679.*

1679 JOANNES CONRADUS *Diemer*, *Altavillanus*

Rhingavus, S. T. D. Natus 1644. Ab anno 1670. Parochus in
Dipurg. Dono concionandi celebris. *18. Decembris 1693.*
d. 18. Octobris " tactus apoplexiâ in limine, cum ab examine Or-
 dinandorum h. s. pomeridianâ domum reverteretur.

1694 GEORGIUS FRIDERICUS *Marx* ex *Proßfelden*,

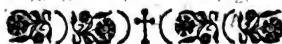
S. T. D. natus 1648, Nôv. 12. Instituti Cleric. in com. viv. Sa-
 cerdos.

cerdos. à 24. Nov. 1675. Parochus ad S. *Emmeranum*; à 14. Octobr. 1691. Parochus in *Hocheim*. ☞ 24. Jun. 1717.

1717 CASPAR ADAM *Bez*, *Wormatiensis* S. T. D. Præpositus intulatus in *Schlangenmund* Hungariæ, Consiliarius Eccl. Mog. hætenus Prædicator in Aula Treverensi ☞ 25. Sept. 1730.

1730 ADAMUS *Schultheiss* *Seligenstadensis*. J. U. D. Eminent. & Seren. Princip. Elect. Mog. & Palat. Consiliarius Ecclesiasticus & respective Intimus, Proto-Notar. Apostolic. Decretalium Professor Pub. & Ordinarius, Facultat. Jurid. Assessor. ☞ ex hydropo 18. April 1746.

1746 JOANNES FRIDERICUS *Haaber*, *Rüdesheimensis*, S. T. D. Ex Alumno Archi-Episcopalis Seminarii, apud Reverendiss. *Casparum Adolphum*, Aradensem, & Reverendiss. *Christophorum Capharnensem*, Episcopos, Archi-Diaconi munere functus; exinde *Hagæ Comitum* apud legationem Cæsaream Prædicator, qui & Illustrissimum Comitem de *Uhlenfeld* in legatione Cæsarea *Constantinopolim* usque comitatus fuit. Reverfus ad patriam Anno 1741. Vicariâ ad S. *Albanum*, mox 1742. Decanatu ad S. *Mauritium* donatus; die 15. Junii MDCCXLVI. Parochus Metropolitanus renunciatus, Canonicus quoque ad S. *Mauritium*, Consiliarius Imperatoris & Archi-Episcopi Mogunt. respectivè Ecclesiasticus, Proto-Notar. Apostolic. Universitatis Cancellarius, usque nunc singulari cum laude & modestiâ munus implet.

PAROCHIA AD SS. QUINTINUM ET BLASIUM MARTYRES.

Nec *Serarius*, nec *Joannis*, nec *de Gudenus* habuerunt, neque ha-
ctenus ad manus venit, à quo tempore hæc Parochialis fuerit in-
stituta? Cujus tamen Parochus quidam jam nobis subit ad ann.
MCCXXII. A Brachio S. M. *Quintini*, quod adhuc possider, absque
dubio nomen obtinuit; Quæ circa formam constructæ Ecclesiæ, tur-
rim cum speculâ ad cognoscenda incendia, observari possent, brevitatis
causâ tacemus.

Jus Patronatûs.

Est penes Reverendissimum Præpositum Metropolitanæ.

SACERDOTES

Connumerando eos, qui ad *Hospitale S. Spiritus* erant *bini* † institu-
ti, pro Officiis in hac Ecclesia explendis numerabantur quondam Pres-
byteri XVII. ††. Hodie sunt *Sex*: Præsentarii, seu *Altaristæ* commu-
niter dicti. Numerus autem injuria temporum decrevit, cum antea
ad quodvis horum Altarium: nempe SUMMI, B. M. V., S. BARBARÆ,
S. CRUCIS, S. LEONARDI, semper duo Sacerdotes deservirent.

† Ita quippe documenta Ecclesiæ: " Sonsten sein zwei Beneficia im-
" *Spital zum Heiligen Geist* ad titulum S. QUINTINI spectantia,
" das ist, das die Possessores derselbigen sollen mit den Altaristen
con-

" contribuiren helfen, vnd solcher Beneficien eins videlicet *san-
" Æe Crucis* . . . das andere Beneficium *Beatæ Mariæ Virg. &c.*
††. Vide. *Joann. T. I. rer. Mog. pag. 1001.*

ALTARIA

Hodie sunt X.

I. SUMMUM: Conferunt cum Eminentissimo Jurati. II. B. M. V.,
anno 1571. cum duplici beneficio per Em. DANIELEM incorporatum
Parochiæ. III. COSMÆ ET DAMIANI, conferunt: Eminentiss. &
Jurati. IV. S. CRUCIS: Decanus ad S. Crucem. V. S. BARBARÆ:
Eminentiss. & Jurati. VI. S. LEONARDI & JODOCI: Patritii Fran-
cofurtenses de *Holtzhausen*. VII. S. URSULÆ: Eminentiss. & Jurati.
IX. S. MICHAELIS: Reverendiss. Scholasticus Major. X. OMNIUM
SS: Jurati. Caret Sacerdote adeoque & Patrono.

Horum altarium hæc verus est recensio ex libro pergamento anno
MCCCCLXIV. renovato

" *Disß ist die libung der Altare die die Buhmeister die ytzunt sint oder
" zu zyden werdent mit eynein Pferner in sant Quintins Kirch "*
(omissum, haben)

" Item den Altar *Viser liebe Frawe*, die Vicarie die da hat Hr. *Lod-
" wick* zu Franckfort. * *ytzunt Doctor Zobel Canonicus maioris Ecclesie. "*
* manus recentior.

" Zu dem andern male hanß die Buhmeister mit dem Pferner zu ly-
" hen in Sanct Quintins Kirch, den Altar der *XM. Merteler*, die Vi-
" carie die da hait Her *Henrich Wußß*. * *ytzunt Wipertus* " man. recent.

" Zu dem Drittenmale hanß die Buhmeister zu Sant Quintin mit
" dem Pferner in Sant Quintins Kirch zu lihen *uff dem Fronen Altar*, die
" Vicarie die da hait Her *Henrich Alselt* Pferner zu Sant Xpofelt.
" * *ytzunt Her Johan Gottlinger.* * man. rec.

" Zu dem vierden male hant die Buhmeister zu Sant Quintins zu
 " lyhen mit dem Pferner in Sant Quintins Kirchen die Vicarie *off dem*
 " *Fron Altar* die da hait Her *Johann Kannengieser* * ytzunt *Büchener* *
 man, recent.

" *Dis ist etlicher Pfarlude zu Sant Quintin vnd yrer Erben Lybung.* "

" Item *WICKEN Salman* zu dem *Rosentail* und sin Erben hant zu
 " lyhen den Altar *Sant Lenartz* in Sant Quintins Kirchen, die Vicarie
 " die da hat Her *Johan Korn.* ytzunt *Bodersopp* collator.

" Item *Rudolff* zu dem *Humbrecht* vnd sine Erben hant zu lyhen
 " den Altar *Sant Lenartz* † in Sant Quintins Kirchen, die Vicarie die
 " da hait Hr. *Johan Wide* * ytzunt *Hannan Holtzhausen* collator.

† Debet esse S. *Jodoci* veluti ad marginem libri pergamei nota-
 tum erat. * man, recent.

" Item *Friele* zum *Esselweck* vnd sin Erben †† hant zu lyhen den
 " Altar in Sant Quintins Kirche *Sant Niclas Elter*, die Vicarie die da
 " hait Her *Johan Happener* * ytzunt *Her Casper Merstetter.* * m. r.

†† Alia juniore manu supra scriptum legitur: " modo *Reveren-*
 " *diffimus Mogunstinus* ül *dye zu Jongen* "

" Item *Jeckel* zu der *Eyche* (modo *Boddersopp.* m. r.) Vnd *Wilckin*
 " zu den *Steckin*, vnd die *Elteus Erben* hant zu lyhen den Altar *Vnser li-*
 " *ben Frayen* in Sant Quintins Kirchen, die Vicarie die da hat Her *Jo-*
 " *han Hebel* * ytzunt Hr *Johan Baltz* * m. r.

" Item *die* zu dem *Blase off.* " (modo *die Gensfleisch* man, recent.)
 " vnd ire Erben hant zu lyhen den Altar *der merteler* " (XIM. Jungfrau-
 " en man, recent.) " in Sant Quintins Kirch, die Vicarie die da hat Her
 " *Heugin der alte Medeling.*

" Item *Peder Fytzdum* vnd sin Erben hant zu lyhen den Altar *des*
 " *heiligen Cruces* in Sant Quintins Kirche, die Vicarie die da hait er *Jo-*
 " *han Schenckenberg* * hat itzunt zu lyhen *Casper Rümpenbeim* & *Posses-*
 " *sor Zerlin.* * m. r.

" Item

" Item der *Schulmeister* zu dem *Dome* hat zu lyhen den Altar in Sant Quintins Kirch *Sent Michels-Elter*, die *Vicarie* die da hat Hr. *Joban Gerawe*, * yzunt *Antbonius zum Arn.* * m. r.

" Item der *Decbent* zum *heiligen Creutz* hat zu lyhen den Elter des *heiligen Cruces* in Sant Quintins Kirche, die *Vicarie* die da hat *Her Johan Stertzelnheim* *. modo *Andreas Fass* * m. r.

Atramento & calamo alio subnectitur.

" Item *Peter Silberberg* vnd sine Erben hant zu lyhen den Altare *Santle Barbele* in Sante Quintins Kirch, die *Vickerie* †

† *Wirtzgart*. Hat der baw itzunt zu verleyhen. Notes hæc † signata, aliâ arque aliâ manu esse scripta.

Sequitur in eodem libro alia & recentior descriptio.

" *Verzeichnus der Altarien-sampt ihrem einkommen der Pfar Kirch*

" *zu St. Quintin*, so die *Bawmeister* und *Juraten* mit einem *Pfar-*

" *Herrn* zu leihen haben. Anno 1601.

" I. Haben die *Bawmeister* mit dem *Pfarhern* zu leyhen den *Hoben Altar*, welcher hat zwey *Beneficia*. Das erst: sub invocatione *Divæ Virginis*, oder wie in einem alten *Verzeichnus* sthet *Santli Quintini*. hat in corpore &c. &c. Das zweit *Santli Blasii*, . . . Possessor *Joës Zilch*.

" II. Haben die *Bawmeister* mit dem *Pfarhern* zu leihen den *Altar der 11000 Martyrer*, welcher hat zwey *Beneficia* &c. &c. Das erst hat in corpore &c. Possessor *Georgius Indanus*. Solches *Beneficium* ist verordnet, das der Possessor als ein *Caplan des Pfarherrn* sein soll, Das zweyt &c. Possessor *Theodovicus Mertz*.

" III. Haben die *Bawmeister* mit dem *Pfarherrn* zu leihen den *Altar S. Barbara* &c. &c. Possessor *Joannes Mendich*.

" IV. Haben die *Bawmeister* mit dem *Pfarherrn* zu leihen den *Heiligen Creutz Altar* † welcher hat zwey *Beneficia*, Das erst *Inventionis*

" tionis S. Crucis. &c. Possessor Georgius Spreitzer Vicarius S. Petri. Das
 " zweyt Exaltationis S. Crucis &c. Possessor Kilianus. Florsbüttz

† Quidni ex negligentia Patronorum pro ultima vice jus nominatio-
 nis exercuerat Parochus S. Quintini? Quod autem ira statuamus,
 facit sequens Diploma, necdum evulgatum, unde & Fundatores
 Altaris dignoscuntur:

" HENRICUS Dei gratia S. Magunt. Sedis A-Episcopus Sacri Imperii
 " per Germaniam Archi-Cancellarius, ad perpetuam rei memo-
 " riam.

Ex parte honeste matrone in Christo nobis dilecte LUCIE dicte ad
 " Sportam civis nostre Magunt. Fuit propositum coram nobis,
 " quod olim JOANNES de Frideberg Dominus ad Sportam eius
 " maritus dum vixit, & ipsam pari consensu & voluntate animi
 " ad laudem & honorem S. & individue Trinitatis ac gloriose Vir-
 " ginis matris Marie nec non omnium Sanctorum, in ipsorum ac
 " progenitorum suorum animarum remedium salutare quoddam
 " Beneficium Ecclesiasticum instituerint in Altari Sancte Crucis si-
 " ti in Ecclesia Parochiali S. Quintini in Moguntia. Illudque Be-
 " neficium cum bonis & rebus ipsorum competenter dotaverint,
 " ac etiam duxerint ordinandum, ut Sacerdos qui Beneficium hu-
 " iusmodi pro tempore possideret, predictum Altare quotidie offi-
 " ciaret propria in personam cum posset, aliquin Missam unam
 " per alium legendo; nec non ut idem Sacerdos divinis officiis in
 " ipsa Parochiali Ecclesia interesset, prout in ipsa & in aliis Paro-
 " chialibus Ecclesiis civitatis Mogunt. obtinet consuetudo, refer-
 " vata ipsis conjugibus, ac ipsorum cuilibet altero decedente pre-
 " sentatione libera ad Beneficium ante dictum, ac post mortem
 " eorum illi, vel illis, cui, seu quibus ipsi conjuges, aut alteri eo-
 " rum decreverunt committendum; ipsa quoque LUCIA nunc
 " maturam deliberatione prehabita ordinaverit, & etiam duxerit tu-
 endum,

" endum, ut ea defunctâ honor: *Decanus Ecclesie S. MARIE*
 " *in Campis extra muros Mogunt.* pro tempore existens predictum
 " Beneficium quotiens ipsum vacare contigerit, *infra unum men-*
 " *sem* à tempore vacationis huius computandum conferat alicui
 " idoneo & *pauperi Sacerdoti, nullum aliud beneficium ecclesiasticum*
 " *obtinenti.* In quo si idem negligens inventus fuerit, aut remis-
 " sus extiterit, Collatio eiusdem Beneficii illâ vacatione seu *eâ vi-*
 " *ce duntaxat*, ad honestum Virum *Decanum Ecclesie S. MARIE*
 " *ad Gradus Mogunt.* pro tempore existentem ipso facto protinus
 " devolvatur, qui ipsum Beneficium *infra unum mensem* à tempo-
 " re precedentis negligentie computandum conferet alicui *pauperi*
 " idoneo Sacerdoti, *qui nullum aliud Beneficium obtineat*, ut est di-
 " ctum; si vero idem Decanus in hoc similiter negligens aut re-
 " missus inventus fuerit, ex tunc Collatio ipsius Beneficii illâ vaca-
 " tione seu *illa vice duntaxat ad Parochum diœe parochialis Ecclesie*
 " *S. QUINTINI* pro tempore existentem devolvatur, pro cuius
 " ipso facto, qui ipsum Beneficium alicui *pauperi Sacerdoti idoneo*
 " *nullum aliud ecclesiasticum Beneficium obtinenti* conferet similiter in-
 " fra mensem. Ita tamen ut *perpetua Collatio* ipsius Beneficii re-
 " maneat penes *Decanum Ecclesie S. MARIE in Campis* predictæ
 " pro tempore existentem, servatis penis, modis & conditionibus
 " prenarratis. Quare nobis ex parte ejusdem LUCIE fuit cum
 " instantia supplicatum, ut Institutionem & Ordinationem predi-
 " ctas ratificare, approbare & firmare Autoritate Nostrâ Ordina-
 " riâ dignaremur. Nos itaque petitionem huiusmodi favorabi-
 " lem reputantes, cum per eam animarum Saluti provideatur,
 " ac cultus diffini officii etiam augeatur, Institutionem ac Ordina-
 " tionem predictas ratas & gratas habentes, eas approbamus &
 " presentis Scripti Patrocinio Autoritate Nostra Ordinaria confir-

" mamus, Jure cum prediſte Parochie Eccleſie S. *Quintini* ac Pa-
 " rochi iſtius pro tempore exiſtentis in omnibus Salvis. In cu-
 " ius Ratificationis & Approbationis & Confirmationis evidens
 " Teſtimonium & perpetuam roboris firmitatem preſentes literas
 " tradimus Sigilli noſtri munimine roboratas. Datum & actum
 " in *Eltevel* Anno Doi MCCCXXXIII. ſeptimo Idus Julii.

" V. Haben die Bawmeiſter mit dem Pfarhern zu leihen den Al-
 " tar *Sancti Nicolai &c.* modo Poſſeſſor *Joannes Hieronymus Harniſch*
 " Vicar. S. Petri.

" VI. Haben die Bawmeiſter allein *obn den Pfarbern* zu leihen den
 " Altar *Unnium Sanctorum über dem Kerner oder Beinbaus.* Welcher in
 " corpore hat &c. und dem Baw incorporirt worden.

" *Verzeichnuß der Altarien ſampt ſres Einkom-*
 " *mes, ſo etliche Pfarrleut zu St. Quintin, ſampt*
 " *ihren Erben zu leihen haben.*

" 1. Haben zu leihen den Altar *Sancti Leonardi*, die *Holtzbaufen*
 " zu *Franchfurt*, welcher hat zwei Beneficia, das erſt S. *Leonardi &c.*
 " Poſſeſſor *Laurentius Agricola* Vicar. S. Steph. Das zweitt S. *Jodoci &c.*
 " nec eſt Poſſeſſor.

" 2. Hatt zu leihen den Altar S. *Michaelis D. Scholaſticus Eccleſie*
 " *Maioris &c.* Modo nihil habet, niſi Poſſeſſor velit deſervire communes
 " Preſentias Parochiales. Poſſeſſor: *Wernerus Hauſen.*

" Der Altar *Beatae Mariae Virginis* hat 2. Beneficia, & ambo per Re-
 " verendiſs. Archi- Episcopum *Danielem* incorporata ſunt Plebaniae Anno
 " 1571. &c.

Obligationes & Jura circa Cereos & Oblata.

" Notes ramen: iſta hodie longe aliter ex parte obtinere, fors trans-
 " actione vel alio titulo, Diſs

Diss gehört dem Perner zu vor Kertzen.

" Item der Perner sal han vff dem *Fronen Altar* all Tag zwo Kertzen
 " vff sin Kosten, als ifs Gewohnheit ist.

" Item dem Perner gehört zu, daz er die Oster Kertze sal machen
 " von sinem Waß vff sine Kosten.

" Item iglicher Herre, sal zwo Kertzen vff sine Altare zu den Hoch-
 " getzuden vnd Festen vff sine Kosten (*omissum* haben.)

" Item *daz Opper* daz da fellet vff den *Karffrittag*, vnd vff dem
 " *Ostertage vor dem Crutz* als man ifs zu Grabe dret, vnd das Crutz he-
 " bet, was da darfür geoppert wird, daz ist des Pernern, vnd hoit *der*
 " *Buwe* damit nicht zu schicken.

" *Buwemeister.*

" Item der *Buwe* sal han vff dem *Fronen Altare* zu den Hochgeziden
 " zwo Kertzen, und was da geoppert wird *von Kertzen* vor dem Sacra-
 " ment, das ist des Buwes.

Obligaciones Altaristarum.

NB. Manu recentiori, ut videtur ex Saeculo XVI, sequentia adscri-
 pta habentur:

" Ein jeder Altarist, der durch den Baw oder Pfarherr mit einem
 " Altar prouidiret vnd versehen wird, soll er verheissen diese hernach
 " geschriebene Puncten vnd Artickell getreulich und fleissig zu halten,
 " vnd da er nicht allen vnd jeden Puncten so ferr möglich mit Fleiß
 " nachkommen wird, soll er als dan de facto priuirt seyn.

" *Erslich* das er selbs in eigener Person zu jetzgenenter Pfarrkirchen
 " residiren, vnd mit fleissigem Chorgang die tagliche und gewenliche
 " Presens verdienen woll und soll.

" *Zum andern* Das er auf alle Felt und Sontag durchs Jahr, er hab
 " dan nothwendige Verhinderung vnd billige Entschuldigung, die er dan
 " einem Pfarrherr zuuor anzeigen soll, In der *Metten*, *Mess*, *Non*, *Vesper*
 " vnd *Salve* zu rechter Zeir erscheinen, und bis auf gewoenliche Zeit dar-
 " in verbleiben woll und soll.

" *Zum dritten* Das er so viel ihm nach seinem Verstand moglich, sei-
 " nem jeden Pfarrherr in allem fleissigen vnd getreulichen Beistand thun
 " vnd erzeigen woll vnd soll.

" *Zum vierten* Das er jhe vber das ander Jahr im Christmonat einem
 " Bawemeister dieser Pfarrkirchen so die Zeit sein wirdt, aller vnd ieder
 " Gefall, so zu seinem Altar gehorrig vnd fellig, ein getrewe und gewis-
 " se Verzeichnung vnd Abschrift vberliffieren, auch ob etwas ausstendig
 " bleib oder streitig sey, anzeigen woll vnd soll:

" *Zum funfften vnd letzten*, Wo er nit selbst in eigener Person in der
 " Pfarr residiren vnd wie gebräuchlich vnd jetztgemelte Choren visitiren
 " will oder kan, das er alsdan seinen Altar widerumb ad manus Collato-
 " rum ohn einige Exception Aufdings oder Entschuldignus Resigniren
 " woll und soll.

" Diese obgenente Punkten hat Her *Thilman Grisebner* bewilliget
 " Anno 1566. laut seiner Handschrift als hernach volgt.

Tempus exponendarum Reliquiarum.

" *Das Heiltum.*

" Item die Buhmeister setzen *das Heiltum* vff den Eltar vff *Ostern*,
 " vnd vff *Pingsten*, vnd vff vnser *Frauen Dag* Assumpcio, vnd vff *aller*
 " *Heiligen Dag*, vnd vff den *beyligen Cristtag*, vnd vff vnser *Herren*
 " *Lichams Dag*, vnd nit me. Auch *Kirchwybung* vnd *Patrouen*.

Jura

Jura & Obligationes Campanatoris.

" *Diss bernach geschriebene gebort dem Glockner zu vnd ist Lide Lone.*

" Item zum ersten, Wanne ein Perrerr entpfangen wird zu eynem
" Perner vff die Parre *sante Quinttin* so begabt er den *Glockener* mit eynem
" *Rocke* oder eynen *Gulden* dafur zu sinen Eren, darumb ein *Glockener*
" Jme gelobet sin *Opperr* vff dem *Frone Altare* getruwelichen zu warten.

" Item wanne auch ein *Vickarie* zu eynem *Altare* entpfangen vnd
" ingesatzt wird, der gibt dem *Glockener* eyn *pare Hoffen*, ader eyn
" *halben Gulden* zu sinen Eren, darumb ein *Glockener* eme dienet zu siner
" *Messen* so er *Messe* helt.

" Item dem *Glockener* gehort zu ein *Antzale* an der *Presentie*, so
" man die *Jare* getzyde der *Doden* begeet mit *Vigiligen* vnd mit der *Messe*,
" da klerlichen geschreiben steit in dem *Selebuch* nach *Meynungen* dersel-
" ben *Personen*, die is gesatzt hant, darumb ein *Glockener* zu den
" *Vigiligen* vnd zu der *Messen* da warten sale, vnd dienen sal in dem *Kore*
" vnd in der *Kirchen*, vnd vff dem *Kirchhoff* mit dem *Wigel Wasser* vnd
" mit dem *Rauchfals*.

" Item wan auch die *Lude Jr Alderen* selbest begent, vnd nit in
" dem *Selebuche* stent geschreiben, *Jren Siebenden* oder *Drissigen* oder
" *Jaregetzyt* begeet, so gehort dem *Glockener* zu vj. *Heller*, darumb
" er muß bereit sine mit dem *Rauchfals* vnd mit dem *Wigelwasser* vff
" daz *Grabe* zu tragen.

" Item auch gehort dem *Glockener* zu, so der *Perrerr* mit dem
" *Sacrament* oder mit dem heyligen *Oley* die *Lude* in *Jren Huseren*
" berechter, was die *Lude* von *Genaden* vff den *Dische* legent, da ge-
" hort dem *Glockener* sine antzale daz *dritte Deile*, vnd dem *Perner* daz

„ zweyte Teile, darvmb er alle zyt bereit musse sine den Parrluden den
 „ Abelaiffe zu luden, vnd mit dem Hern zu gene.

„ Item auch gehort dem Glockener zu wanne man ein Kind deuf-
 „ fet; was Geldes davon feller von Genaden, darvmb er dem Perner
 „ Gereitschafft dut zu dem dauffen mit Saltz vnd Wafser vnd mit Hant-
 „ welen die Hende zu weissen, vnd auch der daz Kint hebt vor sinen
 „ Dinst.

„ Item auch gehort dem Glockener zu wanne ein Brut vff der
 „ Kantzeln vffheisset zu driemalen, also er *das ane schreiben muß*, und
 „ den Perrerr darane manen musse vff dem Stule: davon wirt dem Glo-
 „ ckener vj. Heller, daz er daz warten müsse; vnd gibt man dem
 „ Glockener auch wan man sie zu Kirchen leidet eine Schußel mit Kost,
 „ vnd eyn Maifs Wins darzu.

„ Item auch gehort dem Glockener zu: wannen man *die Judden*
 „ *vff der Kantzeln mit Gericht Briefen ledet vnd sie verkundet*, da gehort
 „ Jme von dem Judden vj Heller, so er dem Judden den Briff widder
 „ brengt.

„ Item auch gehort dem Glockener zu: wan ein Mensch sine Be-
 „ grebede *in der Kirchen* erwelet, da gehort Jme von dem Grabe ei-
 „ nen Gulden vff sinen Kosten zu machen, vnd die Stein vff vnd nyd-
 „ der zu legen.

„ Item auch nemet der Perrerr zu *Wynachten* von den Judden Jnn
 „ *ein Gulden*, davon gehort dem Glockener das dritten Teille vor sin
 „ *Glockbroit*, als andere Parrluden in der Parre geben.

„ Item auch gehort dem Glockener zu: wanne eyn Lich *vff dem*
 „ *Kirchboffe* begraben wirt *im Winter von Sant Michels Tag mit Ostern*,
 „ vff

„ vff sine Kosten gibt man. viij Alb. vnd *von Ostern mit vff Sant Michels-*
 „ *Tag* im Sommer gibt man vj Alb. vff sine Kosten daz Grabe zu ma-
 „ chen, vnd wanne man eynen Steine vff dem Kirchhoff vffhebet, da
 „ gibt man von dem Grabe *eynen halben Gulden* vff sinen Kosten zu le-
 „ gen vnd vffzuheben, darumb er auch musse zu der Leiche luden,
 „ so man sie begeet.

„ Item auch gehort dem Glockener zu, wanne eyn Mensche, das
 „ in Sante Quintins Parre gehort; stirbet vnd anderswo begraben
 „ wirt vßwendig der Parre, da gebort dem Glockener viij Alb. *von Sant*
 „ *Michels Tag vff Ostern*, vnd *von Ostern mit vff Sant Michels Tag*, im
 „ Sommer. vj. Alb. als ob sie in der Parre begraben weren, darumb
 „ auch ein Glockener zu derselben Liche luden musse so man sie beger,
 „ wan ifs im zu wissen wird.

„ Item auch gehort dem Glockener zu so man vff dem Kirchhoff
 „ ein Kint begrebet In dem Jare, welche Zyt daz ist, *zwen Schilling*
 „ vff sine Kosten daz Grabe zu machen.

„ Item auch gehort dem Glockener zu von den Parrenluden von
 „ iglichem Hufgeßesen in der Parren zu *Winachten* eine *Glocke Broit*,
 „ oder *dry Heller* dartzu darvmb er der Parre Lude warten muß Dag
 „ vnd Nacht.

„ Item auch gehort dem Glockener zu *Ostern* von iglichem Huf-
 „ se geßesen sine *Mendel Eyer* zu geben.

„ Manu alia ibidem additur: Item sal ein Glockener allezyt
 „ syn wan eyn Pharher oder sin Gefellen Mefs, Vesper oder Metten
 „ lesen oder singen wellen, das er yn helff, vnd geinwertig sy, zu wel-
 „ cher Zyt sein man bedarff. Das sal ein Kleckener sveren allzeit halten.

Aedi-

Aediles, seu ut hodie dicuntur Furati Ecclesia.

Fabricæ deputatos fuisse jam antea certos ædiles, ex iis quæ ad *Joannem Felsberg* Parochum infra dabuntur, patescit. Num autem tanto numero fuerint quanto hodie? colliges ex eo quod hicce subnectimus, & primâ paginâ libri pergamei descriptum est:

„ In dem Jare da man zalte nach Xpi vnseren Hern Geburt *dusent*
 „ *sierer bundert sechzig vnd vierer*, ware disse hernoch Ordnung mit
 „ Wissen und Willen vnseres gnedigen Hern Hern *ADOHOFF*
 „ (*Adolph*) „ von *Nasaw* Ertz-Bitchoff zu *Mentze* syner Amptlud ge-
 „ macht, In Worren hernoch folgende.

„ Iſs ſollendr ſin in der obgenanden Kirchen dry *Bumeyſtere*, der
 „ ſalle alle Jar einer abgen, der Eldeſt vnder ene, vnd an des abe-
 „ gangen ſtair ſalle eyn nwer *gekorn werden von den andern Zweyn*; dye
 „ dry ſollent dan alle Jair eyn gantz gruntliche Rechnung thune von
 „ allem Jrieme Innemen vn Vſsgeben.

„ So ſollent dieſelbe dry Bwmeyster *Zwolff Mann* Kieſen zw yene,
 „ die ſie dane wollent beduncken, die der Kirchen nutze bequemen
 „ gut geſin mogen, vnd wanne die Bwmeyster yerer bedorffen, ſo
 „ mogen ſie dieſelben *Zwolff* zw yene verbotten, dye ſollendr In auch
 „ helffen raden warzw ſie ir bedurffen ſindr, vnd vor denſelben *Zwolff*-
 „ ſe ſollent die drye Bumeyster ir Rechennung alle Jar thunt, *off das*
 „ *man nit allemaille bedorff das gemeyn Pharrvffolcke verbotten*. Vnd dieſel-
 „ be *Zwolff* ſollende auch ir leprage lanck also blyben, vn uſs den-
 „ ſelben *Zwolff* mogent die Bwmeyster an des alden abegeganen Bw-
 „ meyster widderumb der *Zwolffen* eyner ſin, *off das ſie alleſampt*
 „ *deſtabas* mogende wyſſen, wie eſs vmb des Bwes vnd der Kirchen

„ Sa-

„ Sachen gelegen sie. Vnd wanne der Zwolffter eyner oder mene
 „ von Dacks wegen abegene worde, so sollent die Bwmeyster vnder
 „ dem gemeine Pharre Ffolck eynen oder men so dick des noit ge-
 „ schiet ynne eynes Manes Frist an der abegangen stait kielsen. In
 „ massen als oben geschriben stait. Vnd warent die dry: *Clas*
 „ *Franck*, *Jacob Gruckenstein*, *Clais* *Zwm Horn* Bwmeyster, vnd *Jo-*
 „ *bts Fuß*, *Gerlach Seddeler*, *Henric Ffaber*, *Peter Solcz*, *Eberhart Spiess*,
 „ *Paulus Peter*, *Henchin Fische*, *Clais* der Bierbrwer in der Bezelsgal-
 „ sen, *Johannes Yffenneck*, *Peter Winterkaist*, *Peter von Effern*, *Jacob*
 „ *Ritterschafft*. Off sant *Wallpurg* Dag des Jars obgemelt.

Alia Pagina sic habet :

„ Darnoch in dem *sißen* vnd *sechzigsten* warent Buhemeister *Clas* zu dem
 „ *Horn*, *Adam von Hochbeym*, vnd *Jacob Ritterschafft*. Vnd dis her-
 „ nach geschriben *Zwolber* eyn Teil an der Vervarn stat gekorn, mit
 „ Namen: *Henchin Linck*, an das Martmeisters *Clas Franken* stat, *Jobes*
 „ zu dem *Blas vff* von *Kirpurg* an des Vervarn *Jacob Gruckenstein* stait,
 „ *Adam von Hochbeim* an des Vervaren *JOHANNES FUSTEN* * stait
 „ vnd *Conradum* an *Henrici Fabri* Gerichtschreibers stat, vnd ist der
 „ *Conradus*, *Johannis Fusten* seligen Nachbare. „

* Confer Præfat. supra.

EXCERPTA CHARTARII HUIUS ECCLESIAE, ET VARIA CIRCA EANDEM NOTABILIA.

A.C.

1310. Tabernæ inter *Textores* medietas ab HEILMANNO de
Vlmen armigero, addicitur huic Parochiali, pro lumine perpetuo ante
 aram B. M. V. conservando,

D

„ Wir

„ Wir PHILIPS von Schoneck Cammerer, JOHANN Scholteisse
 „ &c. bekennen . . . das Inne dem Jare da man Zalte *Dusent drubun-*
 „ *dert vnd zehende Jar* die nesten Mitwochen nach dem Sontag als man
 „ singt *Quasi modo geniti* &c. &c. gewanne HEYLMANN ein Edel-
 „ knecht von *Plmen* ein Burger zu Mentz sein ersten *Bauns* vber ein
 „ halb *Gaden*, da *Jne* man wollen *Duche feyle bait vnd verkeuffet*, das
 „ vor Zyden PETER *Richter* tode wegen Sone zugehorte, mit dissem
 „ vorworten, das derselbe *Peter* vnd sine Erben vnd nachkommende
 „ von demselben halben *Gadem* sollent bestellen alle Jare ewiklichen *eyn*
 „ ewig *Licht in einer Ampeln zu Bornen vor Vnsrer lieben Frauen Altare*
 „ in der Parre zu Sant *Quintin* &c. &c.

1320. Festo *Conversionis S. Pauli*, Guardianus & Conventus minorum Moguntiae reuerales dederunt, quod, si anniversarium pro *Gudela & Arnoldo* zum jungen *Abend* una cum lumine perpetuo constitutum negligenter, quod census 4. Alb & $3\frac{1}{2}$ lb. constitutus super curia *der langen Nasen* in dem *Rosengarten*, qui alias in refectionem fratrum („sollent den Brudern in den Munt fallen“) impendendus esset; ea vice cedere deberet fabricae S. *Quintin*.

1321. Confirmatur in iudicio saeculari census „eyner halben mark „ *Kolser Phennig*, je iii heller vor ein *Phennig* zu rechnen, jerliche „ vnd ewiche Zins vff dem Hofe zum *kleinen Cleman*, die man bezah- „ len sal dem vorgenanten Pharrn Sant *Quintin* vff die Ostern, alto das „ man alle Jar vff die egenant Ostern *Wynkeuff*, das die den *drincken die* „ *unsers Herren Licham* nutzen &c. „ additur: quodd, & qua ratione census iste redimi possit.

1326. Parochus CONRADUS in iudicio evincit censum olei vff *Grimmels Erbe*, nempe: „ das die Parre zu Sant *Quintin zwey und*

„ und funfzig Pbund Oleijs jerliche Gulde haben sol, alle Jare fallende
 „ vff den Erben vnder der Nedersbaren, das etwan Gronnenvels vvas. „
 &c. &c. &c.

1339. *Salmannus* Camerarius, HENRICUS Cleman Prætor,
 & alii tres iudices testantur: se literas authenticas vidisse, recognovisse
 & approbavisse, queis varii census, lege in iudicio probatâ, Parochia-
 li Ecclesiæ maxime pro oleo & luminibus sunt addicti.

Circa hunc annum *jusculum ex pisis* seu *ciceribus* fundatur in stipem
 pauperum; nam dum anno 1606. novum legatum NICOLAUS *Trobe*
 instituisset, additur: esse impendendos singulis quatuor temporibus an-
 ni: „ 5. fl. 15. Alb. vor Brod oder Weck, bey Auspendung der
 „ Erbsuppen vmbis Jahr 1339. in einem schweren Pestilentz-Sterben zu Lin-
 „ derung des gefasten Zorns Gottes angefangen auszuspenden. „

1346. Coram iudice *Wilkin* census causâ instituit „ ALHEIT
 „ *Schwartzwelden* ein Pñt Heller ewiges Geldes vff der Hoffstadt an
 „ Diele zum Wortzgarten alle Jar zu geben nach der vorgeannten *Albei-*
 „ den Thode, halb zum Werg, vnd das ander halb Teile den Gefellen
 „ zu Sant Quintin „ &c.

1348. Cives Moguntini dum Judæos, quos puteorum intoxi-
 catores crediderant, igne necant, tanta exarsit flamma, quod magna *cam-*
pana Civitatis in Ecclesia S. Quintini, & pretiosa fenestræ ex igne defluerent,
Serar, ex Nauclero l. 5. Rer. Mog. in Henrico III. n. XIII.

1352. Coram HENRICO de *Francfordia* condicto de *Roda*,
 Iudice Moguntino EMMERICH *Platenmecher* Civis Moguntinus faterur:
 „ das er schuldigh ist ij Phunt Heller ewiges Zins, vff sin *Kram* der da

„ gelegen in der Frybreyt der Kirchen zu Mentz, gehn dem Born vber, „ vff der Ecken als man geht vff die Münz &c.

1355. Parochus & Præfentarii hisce edicunt super datis quinque modiis: „ Wir Her JOHAN ein Perner zu Sant Quinttin vnd „ die Gefellen bekennen vns vffentlich mit diefem Brieffe, daz vns die „ Erben Lude HEINRICHE Hern HERMANS *Schillinges* Nebe hait „ gegeben *dru Malder Korn Geldes*, vnd CUNTZE zum *Weder* „ (zum Widder) „ *zwey Malder Korn*s ewiger Gulden, die gelegen find zu „ *Funten* „ (Finten) „ mit solchen Furworten, daz wir die vorgenan- „ te *druwe Malder Korn*s sollen verdienen vff Sant KATHERINEN „ *Obent* mit Velper vnd mit einer *Antbiffen*, vnd mit einer Collecten, „ vnd vff Sant *Katherinen Dag* mit einer fingen den Messe vff Sant *Ka- „ therinen Altare* des vorgenanten HEINRICHS Lebentage &c. „ Post obitum vero cum Anniverfario: „ vnd sollen zwo Kertzen vff sine „ Grabe fetzen. Vnd die vorgeit *zwey Malder Korn*s, die vns CONTZE „ hait gekauft, der fal *eins* fallen vff feligen Jungfrawe *Elsen* Jargetzyt, „ die was des vorgit *Cuntzen Hulsfraw* &c. &c. Dis *ander Malder Korn*s sollen vvir verdienen vff Sant *Barbeln Obent* mit Velper vnd „ einer *Anthiffen* „ &c &c &c. Post obitum celebrabitur Anniverfarum pro CONRADO fupradicto.

1367. „ HEINTZ *Rosenbusch* der Snyder, *Limandes* feligen „ Son &c. hait veriehen vnd bekant, das die Vormunder vnd Pleger „ des Spitals zum *beiligen Geift* an dem Rine vnd die Werckmeister der „ *Pbarre zu Sant Quintin* ym von des Spitals vnd von der Pbarre vve- „ gen geluen haben zu rechtlichem Erbe eine vnd fin Erben ewvlich „ zu haben das *halp Teil Hufes* zum *Hornaffen* Bie Namen, das nyderfte „ Deil, das da lyt naerwerter der *Nidderfcharen* &c. „ das er *vj. Pfunt Heller*

„ *Heller* Geldes zu zinsen gebor sollent &c &c. Vnd sal man auch vvif-
 „ sen, das alle di wile KETTERGIN *zum Hornaffen* des vorgenanten
 „ HEINTZEN *Rosenboses* Husfrau gelebet, die vvile sollent sie -- die
 „ vj Phunt Geldes nit schuldig sin zu geben, den vvan KETTERGIN
 „ von Todes vvegen abegegangen ist. &c &c.

1395. Censur super macello ARNOLDI, *Clas Leben Sone* igni-
 bus consumpto, ad quatuor annos ex aliqua parte remittitur, consenti-
 unt quippe fabricæ Magistri „ von alsolicher *balben Marck* Geldes vve-
 „ gen, als die Pharre zw Sant Quintin off *siner Scharen* hait, die im
 „ vorbrant ist, das er sie vvidler bwen sail, vnd hant sie im darumb
 „ lassen faren *vier Jair* jv. Alb. vnd darzw den vorseßen Zyns &c;
 „ die ander jx. Alb. sal er alle Jair geben &c &c.

1398. *Macellaria* quædam fuit in Ecclesiam benefica : notat quip-
 pe Registrum Fabricæ : „ das *Getzlewen* die Metzlerin quam voir Riech-
 „ ter JOHANN von *Nessen* Einen vverntlichen Riechter zu Mentz vnd
 „ hait vorgoft vnd offgeben voir sich vnd ire Erben den Buemeister
 „ vnd yren Nachkommen zw Sant † zw bwe doselbst evvilichen zu ha-
 „ ben *einen Gulden Geldes* gelegen off dem Hufe vnd Erbe vnder der
 „ *Nidderseharen* gelegen &c &c. Auch hait die vorgenente *Getze* ge-
 „ borgt vor sich vnd ere Erben *eynen Gulden* -- zw *eyner Glocken* zw
 „ Sant Quintin &c &c. † omiffum: S. *Quintin*.

1410. „ *Johann Lebener* ein vverntlich Richter zu Mentze hait
 „ verjehen vnd bekant den Bwemeistern zu Sant Quintin ein evvig
 „ Licht zu beluchten, das sine Anfrawe dargesetzt hait, also lang bis
 „ das er das Liechte bestelle, das ifs sicher vnd vvoil bestalt si, als
 „ man ein evvig Licht plegert zu bestellen anegewrde nach Lude vnd Vs-
 „ vvifunge ALHEIDEN Mutschar Brieffes zu *Furstenberg*. &c.

1422. Banno judiciali contra Officiatum Collegiatae ad Gradus B. M. V. census super quodam macello evendicatur: „ Da der erber
 „ Man Scholteise PEDER, Scholteise zu Mentz zu driemalle zu Gericht
 „ fasse des quam off die dry Tage eine offen Gericht Her HEINRICH
 „ Houermenger Amptman zu vnser lieben Frawen, vnd lachte alda ein
 „ erst Gebot, ein ander Gebot vnd ein dritte Gebot vff ein *Hufs* vnd
 „ *Scharn* vnder den *Nederscharen* das man nennt *Dadenscharen* mit siner
 „ Zugehorde vnd Begriff, fur *acht Schillinge* Mensche verfassene Gulde
 „ &c &c. das verantvortet dan *Johannes* Glockener zu Sant *Quinn-*
 „ *tins* &c.

Eodem tamen adhuc anno Feria IV. post *Nativit.* B. M. V. ex toto domus hæc in iura S. *Quintini* cedit, reservato octo *Solidorum* seu *Schillingorum* prælaudatæ Collegiatae Marianæ.

1424. CONRADUS *Affelt* Parochus S. *Quintini* duos *florenos* in annuum censum instituit: „ Darumb die *Hern* zu *Sante Peter*
 „ mitt yeren *Creutzen* in dem *Kore* zu Sant *Quintin* singen sollen ein
 „ Antiffen von *Sant Quintin*, - - - vff den *Mondag* in der *Crutze*
 „ *Wochen* &c.

Eodem circa funebria in *Festo animarum* constituit ceram *HAMMAN* zum *Weder*: „ das man vier *nebelinge* vff sine Grab legen sal
 „ vff aller *Sellen Tag*, vnd die *Bornen* die *Messe* vffs, vnd vvas dan vber
 „ verlibet, sal der *Bwe* nemen &c &c.

Eodem anno à benefactrice, quidam census Dominis ad gradus B. M. V. consignatur, ex quo curare debeant per omnes *Ecclesias*, subre-
 „ nuiiores pro *Eucharistiâ* conficiendâ azymos panes; Hem ira chartarium:
 „ Jung *Ffrawe Nese*, *Ropels* seligen *Ffrawe* zum *Cleman* ein *Parre Ffrau-*

vve

„ we zu Sancte Qwinttin , hait gefetzt x. Gulden ewiges Geldes vff der
 „ Stadt zu *Edestein* der Kirchen zu *unser lieben Frauen vff den Greden*
 „ &c. daz sie sullent *Ostige* vmb dasselbe Gelt alle Jare jerlichen keiffen,
 „ vnd sullent dieselbe Hern die *Ostigen* dñach Got geben, vvo man Jr
 „ bedarff von *Ostigen* in allen Kirchen vville Zyt man sie bedorffen
 „ vvird vnd darnach schicket. Dis geschach im XXIV. Jar. „

I426. Altare summum à confratatione restitutum consecratur;
 audiendum denuo chartarium: „ Item der Frone Altare In dem Kore
 „ zu *Sante Quinttin* hait man gevvihet vff den *Sondag nach Sant Gallen*
 „ *Tug Jme XXVI. Jare*, als Jme ein Stuck vls vvas gefallen vnd zu
 „ brochen, vvas vvihet ein Bischoffe der *vvas ein Brediger*: vnd kost
 „ die Wihunge *sechs pundige Kertzen*, vnd *zwoo zennene Schußelen*, vnd
 „ eyn *zweymessige zennen Kanu*, vnd *vierzehend Elen lynes Duchs*, das
 „ vvar gerechnet fur vier Gulden *zusamen*. &c.

I427. Duæ aliæ aræ consecratæ intra hanc Parochialem legun-
 tur: „ Der Altare in Sancte *Micbels* Capelle vvar gevvihet vff den
 „ *Frirtag vor Palmen* in XXVII. Jare &c. Item der Altare *unser lieben*
 „ *Frauen* in der Kirchen by dem *Bredege Stulle* vvar gevvyhet Im
 „ XXVII. Jare.

Eodem ann. Parochus JOANNES *Felsberg* evicit ut sibi adesse li-
 ceret computui ab altaristis faciendo: „ Hatte die Hern zu *Sant Quint-*
 „ *tin* getzeterre vnd geladen an daz geistlich Gericht &c. &c. da hatte
 „ der Richter mit Namen Her *PETER Odenbeym* gevvisset mit Recht,
 „ das die Hern Jr Rechenunge mogen dun vvo sie vvollten, vnd *Jren*
 „ *Perner darzu by sich beissen* &c.

Eodem anno designabatur quando & per quale tempus Beneficia ad
 S. Quintinum ad curiam Romanam devolvantur.

Jme

„ *Fne dem Hoffe zu Rome*

„ Item vvan ein Altare oder ein Gotzlehe ude verfallen ist, vnd
 „ zu lyhende gehort eynem Paffen, der verluste sine recht nit in *Vier*
 „ *Monden In dem Hoff zu Rome*, vnd eyn leyhe der do zu lyhen hait,
 „ der verlust sin Recht nit in *sechs Monden* in dem Hoff zu Rome, vnd
 „ eyn Bischoff in *eynem Jare* In dem Hoff zu Rome; vnd vvere sich
 „ affter der Zyt versumer, daz hat dan ey Babist zu don vnd zu ly-
 „ hende.

1434. Gravissima & diuturna Contentio orta est inter GOBELINUM Abbatem *Sponbeimensem*, & quendam CRAFTONEM Altaristam B. M. V. in hac Parochiali, ut habet TRITHEM: Chron. Sponh. ad h. an. „ super XX. *maldris filiginis* annui census, à Domino BERNHARDO quondam Abbate sine scitu & voluntate conventus ad prædictum Altare de bonis nostris in *Blenich*, qua occasione vel ratione nescitur, per quoddam instrumentum, ut asseritur promissis. Cum ergo Dominus GOBELINUS Abbas, successor BERNHARDI prædictam filiginem de Consilio fratrum dare, nisi prius doceretur quare, omnino recusaret, ab ipso CRAFTONE XL. annorum prætendente, primum in *Blenich* coram judicio sæculari impetratur, ac deinde ad *Concilium Basileense* citatur. Duravitque illa contentio per annos VI. non sine maximis & gravissimis expensis, & tandem sententia per JOHANNEM *Decanum S. Gingolfs* Moguntinensem Commissarium præfati *Concilii Basileensis* pro ipso actore contra Abbatem prolata fuit „ &c. Addit FREHERUS editor Tritheimii in margine: *dis Korn gefelt noch einem Pfarbern zu S. Quintin in Mentz.*

1481. JOANNES *Nuwemeister*, Vicarius ad S. Stephanum largam

largam pro pauperibus stipem instituit, nempe 12 $\frac{1}{2}$ florenorum in auro & 14 fl. in albis reddituum annuorum, „ damit alle Jar *gra Duch* zu „ keuffen, vnd daz arme notterfftige Luden zu geben.

1492. Cereus quotidie sub sacro accendendus, & Anniversaria Missa funebris, instituuntur. „ Her JOHANNES *Fyolgin* vff dem „ Fischmarck dem Buwe zu *Sant Quintin* by sinem Leben vnd uß siner „ Hant gegeben *bondert vnd zwentzig Gulden*, an Wilspege, ye xxiiij „ Albus vor j Gulden gerechtet &c dem egüten *Fiolen* *eyn ewig wech-* „ *sen Kertz*, alle Dage, *so man singt in der Kirchen*, brennen vnd yem „ alle Jar sine Jargetzyt thun latsen, am zveiten Tage nach vnser Lie- „ ben Frauwen Tag *Natiuitatis* &c.

NB. Plura ejusmodi Anniversaria brevitatis ergo notare omisimus, nisi ubi census quidam frumentitius institutus est.

1499. A JOANNE de *Reipolzkirchen* ultimis tabulis institutum est *Sacrum* quod dicunt *Angelicum*, à BERTHOLDO Archi-Episcopo singulari Diplomate die xxv Martii confirmatum, quo Missa solenniori ritu quavis Feria V Numini Eucharistico decantaretur, devotione laudabilissimâ usque nunc continuatâ.

1501. PETRUS *Stumpff* Civis Moguntinus, & GUTHA Uxor, probante Archi-Antistite certos designant redditus, ut indies, *borâ* ix, *Missâ* celebretur.

1515. Liberi & Hæredes CONRADI *Sötters* Civis Maguntini censum 18 Maldrorum farris & certæ pecuniæ in *Buesheim am Meyn* (Maynbischum) donant, ita ut pecunia censualis *Monialibus albis*, octo vero medimni *Franciscanis* cedant, qui quot annis exequias cum

E

Vigi-

Vigiliis ix Lectionum pro Defunctis peragant: Similiter & in Ecclesia S. Quintini fiat, ubi, præter Sacrum cantandum, *novem* aliæ Missæ legendæ sunt; „ und soll der *Pharber und Altaristen* alle über *Lincken grab* „ gen, daselbst ein *Miserere* und ein *De profundis* mit gewonlichen Col- „ lekten singen.

1540. Pro ADAMO *Helfinger* Parocho in *Eltvil*, præter Anniverſarium & vi Missas ordinarias Testamentarii WENDELINUS *Spor-genagel* Canonicus S. Petri & M. JOANNES *Frauenstein* Altarista ad S. Ignat: annuam eleemosynam constituunt „ für vier Gulden Broth „ arme Menſgen auszutheilen auff die vier Feſt, vnd dan noch 4 fl. so „ ertzelte Bawmeister *Armen krancken* die zu *Beth* liegen im beylgen Geyst „ in der Faſten austheilen sollen &c.

1565. ANNA *Gladin* de *Francfordia*, dedit 300 fl. in censum, expendendum iis qui clam pauperes sunt. „ *Denen Hausarmen*.

1591. die 3 Maji. FELICITAS *Fausſin* relicta VALENTINI *Klettenberg* legavit 300 flor. ut inde quot annis in *Cana Domini* pauperibus distribuantur pro 5 fl. panes („ jedem vor vier pfennig „) totidem quoque floreni pauperibus occultis. Ex reliquo censu Anniverſarium curetur.

1592. Aedicula pro pauperibus cicerum cibo pascendis constructur; ita enim liber: „ 1592 iſs off dem Kirch Hoffe zu Sant „ Quintin die *Erbesküde* von neuem gebaut worden &c &c: dorin „ alle *Quattemper* den Armen ein *Erbs Supp* jm Gottes willen geben „ neben eym Stuck Brott.

1594. JOANNES *Travelman* Medicinæ Doctor præter 30 fl.
pro

pro Anniversario legavit *catenulam auream* in circa 4 Coronatorum ad Hierothecam.

1606. NICOLAUS *Trobe* qui 16. Sept. Eleemosynam cicerum auxit: „ also das nun furter ewig jede Fronstatten *vor sieben* „ *Gulden* meyntzer Wehrung Brod oder Weck *bey Austheilung der Erbes* „ *Suppen* solle gegeben werden.

1610. ANNA, *Baltasari Decker* Vidua legavit Fabricæ 200 fl. ut, præter Anniversarium, Eleemosyna inde erogetur.

NB. similia legata plura intermittere placuit.

1611. (Si Authori anonymo *Aureæ Moguntiae* fides habenda) celeberrima illa Fratrum Societas Christum Eucharisticum perpetuo adorantium hacce in Ecclesia occipit. Fons uberrimæ devotionis, qui usque in universam Diocesim latissime diffusus est. Credimus autem anno 1624 Societatem hanc debito modo fuisse completam,

1634. Cœpit & 1656 in perpetuum firmata fuit solemnitas 30 dierum à Festo *Virginis Assumptæ* habenda devotio, qua tot diebus, exposito Venerabili Sacramento statæ preces Virgini Matri exsolvantur, Fundatoribus: LUBENTIO *Pfingstborn* J. U. D. nec non GEORGII *Molitoris* Secretarii Metropolitanæ Ecclesiæ utraque Filia Virgine CATHARINA & ANNA CUNIGUNDA Sororibus.

1680. 19 Julii CATHARINA *Weissin*, nata *Merzin*, quæ legato dedit 100 fl. pro Casula, 100 fl. pro Calice. 100 fl. pro Anniversario,

1683. Die 4. Decemb. CONSTANTINUS *Bertram* Cancellarius † 100. fl. dedit, ut inde pauperibus refectio quot annis fieret in *Cena Domini* „ das sollen 12 Hausarme Mænner *in dem Schulhaus* gespei-

„set vverden, dergestalt das man ihnen geben soll ein Erbes-Supp vnd
 „Gemüs, 16 Brödger ad 1 Xr, 12 ad 13 Häring, an grünen Fischen
 „nicht, und 1 fl. 2 lb Kochbutter sambt nöthigem Saltz und Holtz,
 „jedem $\frac{1}{2}$ Maas tranckbaren Wein.

† Virum cæteroquin surumum ante obitum à sinistra fortunâ vexa-
 tum fuisse insinuat *De Gudenus* Sylloge pag. 554.

1692. Datis 21. Januar. testantur Ædiles Ecclesiæ se à WIL-
 HELMO L.B. *Wolff* condito *Metternich* zur *Gracht* Moguntia, Pader-
 bornæ & Monasterii majorum Ecclesiarum Canonico, Cameræ Mog. Præ-
 fide summam mille florenorum accepisse unde mensis cujusvis primâ Do-
 minicâ Sacrum sic dictum *Angelicum* cum Levitis ac ter repetito ante tri-
 nam *Benedictionem* cantu, *Ecce panis*: solemnus celebraretur.

1711. JOANNES JACOBUS *Walzenburg* pro Summa Æde Ca-
 merarius, consignavit 300 fl. ut quovis mense unum Sacrum fieret.

1724. Octiduanâ Solemnitate Jubilæum Confraternitatis Eucha-
 risticæ quam celeberrime peractum fuit.

1739. Altare princeps novum ex marmore splendidissimum ve-
 ri ligneo sublato erectum fuit restante quâ insignitum est Inscriptione
 sequente

IcsV agno absqVe MaCVLa sVoqVe pastorI
 bono præsens ALtare posVIt DeVota
 Fraternitas.

SERI-

SERIES PAROCHORUM.

Integra dari nequit, damus tamen qualiter possumus.

RUDOLPHUS Plebanus S*tri Quintini* subit Anno MCCXXII. subscriptus inter Testes Sententiæ, quam pro Monasterio *Reters* SIGEFRIIDUS II. tulit apud GUDEN, Cod. Dipl. III. p. 796. Denuo decennio post, nempe III. Nonas Nouemb. MCCXXXII. legitur inter Testes Diplomatis ejusdem Archi-Episcopi, quo EBERHARDO *de Isenburg* Canonico Metropolitano, quantumvis Domicellari, Præpositura *Limburgensis* collata fuit; confer JOANNIS T. II, Rer. Mog. p. 373.

CONRADUS. Anno MCCCXXVI. nominatur in litteris super *Grimmels erb.*

JOANNES MCCCLV. dedit litteras super fundatione **CONRADI** *Zum Widder.*

CONRADUS *Affelt* MCCCCXXIV. duos florenos pro censu annuo instituit.

JOANNES *Felsberg* Anno MCCCCXXVI occurrit, ubi mentio facta est dedicati summi Altaris. Eodem anno tricas eidem fecere magistri fabricæ „ wegen einer Daffeln, die der Perner kaufft, „ vnd sie uff den Altare setzet in dem Kore ane vvisßen vnd vvil- „ len vnd verhengnisse der Buwemeister, daz yme die Buwemei- „ ster an dem Zymmerman verboden, er solle ane der Buwemei- „ ster Anheisse nüst nit machen, als er auch gedet. &c. „ Interveniente NICOLAO *Geltbusse* controversia fuit composita; in eadem quoque chartâ habetur: „ auch hat CLESSE *Geltbusse* geredet „ zvvischen dem Perner vnd Buwemeistern, als der Perner gebeden

„den hait vmb einer *Schafferde* in dem *Sendener*, dar Ja er sin
 „dinck besliessen will, das sie Jme des gonnen wolten mit, vff
 „widerruffen der Buwemeister vnd der *Parludt.* &c.

Ingens hic hiatus seriem intersecat!

CHRISTIANUS *Hypparius Irzsteinensis* Ss. Theol. Licent. Anno MDLXXVIII. edidit JOANNIS *Feri Ecclesiastæ* Metropolitanæ conciones à se in Germanicum versas. Fortasse præter Parochiam, quandam Vicariam in aliquâ Collegiatâ curare debuit; ait enim, ob frequens negotium Parochiale & *Cbori munia* („und „schwæren Chorgangs halben „) in multis se impeditum. Cæterum CALLIDIO *Loos* in Catalogo *Scriptor. German.* audit „S. „Theol. Professor, vir pius, & felix interpres, qui & postillam „JACOBI *Schæpperi* in Germanicam linguam, uti & alia quædam „convertit.

M. JOANNES *Schneid Cocheimensis* jam subit in pergameo fundationum chartario anno MDLXXXIX, quando manu propria subscripsit institutioni Anniversarii sacri pro MARGARETHA *Ebersheimin*, relicta JOANNIS *Bonne*. ∞ teste matricula quadam Baptismali anno 1602.

ALBERTUS *de Puteo*; qui qualis fuerit, loquitur eius lapis inferialis ita descriptus:

Sub hoc lapide situs R. D. ALBERTUS de Puteo Marcoduranus, Ssæ Theol. Doctor, Collegii Keyferswerdensis Præpositus, Metropolitanæ Mogunt. Vicarius, hujus S. Quintini Parochus, Academiæ Rector Magnificus animarum Zelo, vitæ integritate Pastoralisque curæ vigilantia excellens; Hunc in charitatis opere versantem sustulit magno Parochianorum luctu Letalis Antrox.
 V. Kal. Octob. Anno CIOCCVI. CON-

CONRADUS *Dil* Ssæ Theol. Doct. Vicarius Metropolitanæ & ad *S. Gangolpbium* Decanus, antea Parochus *S. Christophori* 1612.

CHRISTOPHORUS *Crusius*, etiam *Kraus*, Canonicus ad *S. Stephanum* 1624.

N. Rüger à Suecis per vim depositus MDCXXXIV.

JOANNES JACOBUS *Landvoght* loco prædecessoris intrusus 1636. Necrologium *Parochiæ S. Ignatii* diem emortualem s. *Martii* adsignat.

JOANNES *Hardung* antea Parochus in *Brezzenbeim*. Cæcus factus, sponte sua munere cessit MDCXLIV.

MARTINUS *Meyer* eodem anno *Hardungum* infecurus, post decessum *Wolffgangi Sigleri* curionis ad Metropolitanam, anno uno simul administravit Parochiam majorem. Vide GUDEN. Cod. Dipl. II. p. 760. Adlectus erat Canonicis *S. Stephani*; postmodum anno MDCLI, ex propriâ mente curas pastorales exuit, suscipiens munus magis quietum Primissarii in *Elfelt*. 1658.

JOANNES *Ely* Vicarius ad *S. Victoris*, die 10. Octobr. 1661 mane circa horam Octavam.

CHRISTOPHORUS *Burchardi* *Eisfeldensis*; abiit MDCLXIV factus *Philippopoli* in Diocesi *Spirensi* Parochus & Decanus ruralis, ineunte mense Januario.

DANIEL *Gudenus* Ssæ Theol. Doctor & Sigillifer *Erfurtensis*, hoc anno MDCLXIV furoribus *Erfurtensium* à Principe Electore deficientium declinans, huc venit, & Parochialem *S. Quintini* curam tantisper suscepit; vere DANIEL quia eloquio facundissimus, Haud vero

vero diu Vir optimus hic perstitit. Occupato quippe die V Octobris *Erfurto* & postmodum sub leges Moguntinas revocato, & ipse DANIEL illuc reversus est, ubi Anno MDCLXXIV ad B. V. M. & *Heiligenstadii* ad S. MARTINUM Honoribus Præpositi, & ad S. SEVERUM Decani dignitate auctus, demum *Episcopatu Uticensi* & Pro-Episcopi per Thuringiam summo munere Anno MDCLXXX decoratus fuit, tandemque magna cum laude Vitam Septuagenarius posuit die XI Febr. MDCXCIV.

JOANNES *Portenius Kempensis*, ad S. *Victorem* Vicarius & per XXVI Annos huius *Quintinianæ* Parochus. ☪ pie in Domino XV Febr. circa horam XII in meridie MDCXC.

QUIRINUS *Kunckel* Hechtsheimensis Ssæ Theol. & U. J. D. Canonum Professor publicus, Consiliarius Eccles. & Officialis ad S. *Victorem* Canonicus. Accepit possessionem post celebrata divina *Dominica Passionis XII Martii* MDCXC, cum prius aliquot actus parochiales provisorio modo exercuisset. Resignavit, & ad Parochiam *Heidelbergensem*, unde exul venerat, rediit mense *Julio* Anni MDCXCI. Viri laudes loquuntur quæ adhuc supersunt opuscula varia polemica, inter quæ præcipuum, cui titulus *Lilium inter spinas*. Cæterum Ab anno MDCLXXIX ad LXXXII Præsidis in Seminario, tum ab inde usque MDCLXXXV Parochi ad S. *Ignatium* & exin usque ad initia *Quintinianæ* Stationis *Heidelbergensis* munere functus. At cum secundò illuc accessisset haud diu ibidem quiete sedit, nam Gallis Anno MDCXCIII die XX Maji Urbem occupantibus, in primo militum æstu misere exceptus fuit, teste Seminarii Diario ita habente: „ 1693 den 22 dieses ist *Heidelberg* von den Frantzosen „ überrumpelt, und alles was sie in erster Furie angetroffen nidergemacht

„ gemacht worden, Hr. Dr. *Kunckel* pfarrer daselbsten auch aufge-
 „ zogen geplündert und in den backen gehauet, und sonsten heß-
 „ lich traktirer worden. „ Hoc eodem Anno iter Romanum in causâ
 Capituli Cathedralis Wirceburgensis aggressus, ibidem dignitate
Præpositi ad S. Mauritium Augustæ Anno MDCXCIV, annos ætatis
 tum XLII numerans, honoratus est. Sequenti anno Româ regressus
 est; tum Anno MDCXCVI. altera vice in Seminario Moguntino
 Præsidentem egit usque ad XIV *Decemb.* MDCCI, quo in fata concessit.

LEONARDUS *Nimis Wallsbüraus*; hactenus in patriâ ab anno
 MDCLXXIV usque MDCLXXXII Parochus, quo Præses Seminarii
 renunciatus est; fuit Ssæ Theol. D. Consiliarius Eccles. & Officialis
 Moguntinus nec non ad S. *Bartholomæum* Francofordiæ Canonicus.
 Parochiam S. *Quintini* adiit MDCXCI: eandemque resignavit die
 XXVII *Febr.* MDCXCVI, denuo *Wallsbüraus* Parochiam suscipi-
 ens, quam in *Persona* ad MDCCI (à quo denuo Præsidentem Semi-
 narii egit) & deinceps per substitutos curavit, usque ad MDCCXVI,
 quo qua Pro-Vicarius & Præses & III *Januar.* ad S. Emmeranum
 sepultus.

JOANNES MARTINUS *Engelhard Geissenheimensis* Rhinga-
 gaus Ssæ Theol. & U. J. D. Anno MDCLXXXVII. die XIX. *Sept.*
 missus *Solisburgum* ad Seminarium, Anno sequenti XVIII. *Octob.*
 rediit ad Moguntinum Seminarium. Anno MDCXC. die XVIII.
Jun. in Sacerdotem ordinatus, egit Capellanum *Heidelbergæ* apud
 Doctorem *Kunckel*, Quem & postea Romam secutus est. Parochi-
 am S. *Quintini* adiit XIV. *Febr.* MDCXCVI. Factus exin Consilia-
 rius Ecclesiasticus & Officialis Moguntinus, nec non Ss. Canonum
 Professor Publicus & Ordinarius, præfuit usque ad Annum MDCCIII.
 humanæ conditionis æque ac fortunæ fragilitatem expertus, Vir

alias prorsus eximius ac doctus. in Seminario XXIV Decembris MDCCIX, postquam Juris Canonici explanationem & Paraphrasin in Psalmum L. devotione refertam typo reliquisset.

JOANNES LUDOVICUS *Schenckel*, *Fuldensis*, Missionarius Pontificius à prima *Maji* MDCCIII. *Fuldæ* MDCCX.

JOANNES WOLFFGANGUS *Antz*, *Mogonus*, in hac Parochia natus & baptizatus, antea à V. *Febr.* MDCCVIII. usque ad XXXI. *Augusti* MDCCX. ad S. CHRISTOPHORUM Parochus, Sstæ Theol. Doctor, Proto-Notarius Apostolicus, ad S. JOANNEM Canonicus & Decanus, aliquoties Universalis Studii Rector Magnificus, indefessus Promotor Sodalitatis Ssmi Sacramenti, unde & ex maxima parte ei debetur ordo, quo perpetua *Adoratio Numinis Eucharistici* per totam Diocesim usque nunc laudabilissime peragitur. Apoplexia tactus IX. *Maji* MDCCXXIX.

CHRISTOPHORUS *Nebel*, in *Sauber-Schwabenheim* XXVIII. Aprilis MDCXC *Matthæo Nebel* & *Anna Maria Vebblingin* Parentibus, utroque Moguntino, natus, sed à cunctis *Rüdesheimii* altus; ex Seminarii Moguntini Alumno Anno MDCCXIII. die XXIII. *Sept.* in Sacerdotem unctus, die XIV. *Nov.* munus Cooperatoris in *Rauenthal* subiit, mox die VII. *Augusti* Anni sequentis fit ibidem Parochus. Anno MDCCXIX. Moderator Illmo Comiti *Francisco de Stadion* datus, eundem in Gallias Anno MDCCXXI. comitatur, ubi *Rhenis* Anno MDCCXXII. Doctoralem utriusque Juris Pileum sumpsit, post reditum Moguntiae Anno MDCCXXIV. in *Novemb.* Epomide Doctoris Theologi honoratus. Equidem honestissimam missionem acceptam *Rauenthalensem* Stationem hastenus per Substitutos curatam, reacceperat: sed vix ab *Octobri* MDCCXXV. usque ad

Janu-

Januarium sequentis Anni eandem tenuit, dum denuo DD. de *Laffer* Studiorum causâ *Salisburgum* ducere iussus fuit. Hac quoque perfectione Anno MDCCXXVIII. finitâ, eodem ab Eminentissimo Archi-Antistite causâ Stryli Curiae Romam mittitur, ubi Anno MDCCXXIX. Parochiâ *S. Quintini* donatur, quam in Persona Anno MDCCXXX. intravit. Exin Consiliarius Ecclesiasticus & Anno MDCCXXXIII. Pro-Episcopus Moguntinus & Seminarii Praeses renuntiatur. Die XXIV. Januarii MDCCXXXIV. ab ipsomet Eminentissimo in Episcopum *Capbarnensem* consecratur. Anno eodem à Ssmo Patre Canonicatum *Wimpinensem*, ab Eminentiss. Moguntino autem Anno MDCCXXXV. Præbendam ad *S. Stephanum* recepit. Anno MDCCXLI. Decanus ad *S. Stephanum*, Anno MDCCLVIII. Custos in *Wimpffen*, Anno MDCCCLX. Serenissimi Electoris Palatini in Ecclesiasticis Consiliarius Actu Intimus factus, usque nunc stupenda alacritate viribusque integerrimis gregem *S. Quintini* curat, Jubilæum Episcopale (ceu Sacerdotis Anno MDCCCLXIII. egit) propitio Numine celebraturus.

Epitaphia & Inscriptiones.

Ex sex supra triginta Inscriptionibus (præter illas quas L. B. de GUDENUS Cod. Dipl. III. pag. 976. & SERAR. Ret. Mog. l. 1. c. 31. Sec. 2. dederunt) aliquot tantum subjungimus, eoquod vix hodie superent adeoque & vix in Collectionem Würdweinianam devenerint, sunt autem ex Hellwichianis Schedis depromptæ, etsi hic & nunc mutilæ.

Anno Domini MCCCC. Sexagesimo ipsa die S. Margarethæ Virginis, obiit robustus Vir CAROLUS Buler de Ingelheim Armiger.

*” Inscriptio tumuli extra Chorū ante Aram
S. Crucis.*

” Anno 1574. den 20. Junii ist in Gott verschieden, der Ehr-
 ” würdig und Edel Herr GOTTFRIED WOLFF von Spanheim,
 ” Dhumbherr zu Trier und Worms, seines alters 14. Jahr, dem
 ” Gott genadt. Amen.

Majores

Wolff von Spanheim
 Wallendorff

Schenck von Schmittberg
 Schwarzenberg

In Choro

Vive memor mortis pascendis vermibus esca;
 Vana fuge & soli quære placere Deo.

In columna 1. à Choro & ad dexteram

Quis lateat tumulo quisquis miraris in isto
 Nolo mireris, tu quoque pulvis eris
 Sic equidem dura mors exercet sua iura
 Ut nulli parcat, parcere nec ualeat.

* - - - - -
 Præsul magnificus vermibus esca datus.
 Sed lector fragilis, quia putrent omnia carnis
 Dic animæ perpes ut maneat requies!
 - - - - - lectio dulcis

Divinæ legis semper ubique fuit,
 Cui Deus omnipotens tribuas cœlestia regna
 Et veram requiem semper in arce poli.

* Exesa non poterant legi verba.

In

In columna 2. à Choro ad sinistrum latus.

Cum constet vere nihil ortum sine carere :

Semper homo timeas , ultimo ne percas.

Gloria nobilitas , species , cum laude potestas

Sunt tenuis fumus , nos quoque terra fumus.

De qua progeniti dum debita solvimus illi ,

Dic ubi sunt vitæ gloria diuitiæ ?

Præfulis eximii quis non nouit - - -

Dignum laude genus & pietatis opus.

Sed qui tantus erat , ubi sit ? si quis modo quærat :

Nosti qui tribuis vivere Christe tuis !

Nunc quoque defunctis nunc das sua præmia cunctis

Vera salus mundi da gregis esse tui.

In fine templi ad parietem.

Pallida mors hominis immitis sævit in omnes

Solum peccati sed grave propter onus.

In terram quamvis cineresque resolvimur omnes ,

Nostra etiam sparsim sic licet ossa jacent.

Attamen ex magna Domini virtute resurgent ,

Extremis quando luxerit illa dies.

Illius hoc veluri testatur visio vatis

Historiam cujus picta tabella refert.

Sic *Magdlena* pie per solum mortua Christum

Bocharrina jacet , molliter atque cubat.

Francofurtensi celebri quæ consule nata

- - - thalami vincla fuitque thoro.

Omnibus exornata fuit virtutibus atque

Syncera coluit Religione Deum.

Ergo per Christum cui credidit illa , salutem

Æternam capiet quando resurget homo.

F 3

PARO.

P A R O C H I A
AD
S. I G N A T I U M
EPISCOPUM ANTIOCHENUM
ET MARTYREM.

De veteris Ecclesiae initiis & formâ.

Quanquam perverustæ quæ quondam fuerat Ecclesiæ nihil prorsus reliquum hodie superet, eius tamen meminisse oportet eoquod novum templum necdum ex omni parte sit consummatum.

Libet autem exscribere JOANNIDEM, ne nostrâ oscitantia quis suspicetur, aliquid circa primordia huius loci esse neglectum; ait is ad SERARIUM Rer. Mog. T. I. pag. 75. *quo tempore caperit; quoque auctore non liquet. A multis iam temporibus CUSTODI Ecclesiæ Majoris ius competit nominandi, qui eam curet Parochum. Juvat & HELWICHII verba inducere ita in MS. habentis: „ Anno MCCXCVII. Non. Februar. „ præsentavit EBERHARDUS Custos majoris (ad quem præsentatio spectat) Ecclesiæ Parochiali S. IGNATII Mogunt. D. GODEFRIDUM „ de Ostbouen in Parochum futurum, ut ex ipsius præsentationis littera „ liquet. „*

Quia tamen proëdriâ, ab antiquo usque nunc, parochialem S. Emmerani hæc Ignatiana antecedit, ætatis causâ hanc præcedentiam esse naturam existimamus; adeoque cum illa S. Emmerani jam in Anno MCCXX substituerit, Hæc S. Ignatio nuncupata ante dictum annum, fors longè prius initiata fuerit,

Formâ

Forma erat *perantiqua*, hinc à SERARIO depicta Rer. Mog. L. I. c. 31. Sec. 2. S. IGNATII quæ geminis Turribus, quod eæ ad summum usque verticem quadris lapidibus totæ consent, insignis est. Eam fuisse Templariorum confirmant M. S. è vicina domo cui nomen *Der Tempelboff*. Addit vero JOANNIS „notandum: domum vicinam quam olim *den Tempelboff* „appellatam scribit Author, hodie vulgariter dici *den Strasburger boff*, „eandemque esse in ditione Monasterii ad S. JACOBUM in Monte „Spaciofo.

Cæterum quamvis JOANNIS ex visu sui temporis, SERARIUM corrigere ausus sit, eo quod is duas Ecclesiæ adscripserit Turres; attamen qui MERIANI Topographiam Anno MDCXLVI. editam, aliasque veteris Moguntiae icones ad manus habet, facile in lamina æneæ sub num. 8 conspiciet speciosas duas quarum SERARIUS meminit, Turres Ignatianas, quarum quidem una ab initio hujus sæculi, altera vero ex post ruinæ imminenti causâ dejectæ sunt.

Insuper notatum velim, quod Author *Aureæ Moguntiae* advertit: reductam nempe ad hoc Templum S. NICOLAI Parochiam, quæ quondam in ascensu ad S. ALBANUM sub titulo S. NICOLAI ad *Stegam* pro habitatoribus Suburbii *Filsbach* constructa fuerat. Ipsum autem Suburbium *Filsbach*, nomen à rivo è petra adhuc destuo quasi *Felsbach* sortitum & extra *mania Moguntina* ante *Portam Hircinam* ad litus Rheni sub pede Albanitici montis collocatum erat, sed quod in bello tricennali à Gallis cum *Hospitali S. CATHARINÆ* ibidem sito exustum esset, locusque munimentis magis opportunus foret, ipsum Suburbium exolere ex toto jussum est, *Catharinæumque Hospitale* prope curiam *Zum Stein* translatum fuit.

Ut autem ad Templum *Ignatianum* redeamus, vetus istud Anno MDCCLX, ineunte vere dictum est, dum in novum ex fundamentis

opus

opus larga adhuc viventis *Joannis Caspari Hanlein* Vicarii ad ædem Metropolitanam manus duodecim mille Rhenanos florenos sponte sua contribuisse Fabrica adhuc sub operariorum manibus fudet novum & ingens Urbi ornamentum præstitura.

Jus Patronatus.

Ceu supra insinuatum est, residet penes Reverendissimum Summi Templi Custodem.

ALTARIA

Amodo destructo veteri Templo enarrare nulla possumus, habet tamen quinque Præsentarios seu Altaristas, qui Parocho ad Officia canu & servitiis assistunt, Sacris ex nunc usque ad completam novam Basilicam in *Sacello Lauretano* PP. Capuccinorum defungentes, sunt autem eorum

Tituli seu Beneficia.

- S. CATHARINÆ,
- S. ELISABETHÆ,
- S. JACOBI,
- S. CRUCIS,
- S. MICHAELIS,
- S. NICOLAI. Est Parochiæ annexum.

Anno MDXIII. in Protocollo Cleri secundarii numerabantur Præsentarii XII. † — fors computato simul Parocho; etenim ad Annum MCCCCVII. sine Parocho *undecim* reperimus, qui fuerunt

† *Joannis* T. I. Rer. Mog. pag. 1001.

Ad

Ad Altare

S. JACOBI & AGNETIS:

S. MICHAELIS:

S. NICOLAI:

S. CATHARINÆ:

Ss. TRINITATIS:

B. M. VIRGINIS:

Summi Altaris Primiſſa-

rius:

S. JACOBI:

S. TRINITATIS:

B. M. V.

S. Mariæ MAGDALENÆ:

Petrus Iſenbeubt.

Joannes Senſenſmet.

Joannes de Hexheim.

Wentzo de Hexheim.

Nicolaus Widder.

Henricus Maraume.

Joannes Heſſe.

Nicolaus Jngelſtatt.

Hermannus Rockenberg.

Andreas Winbeymer.

Petrus de Winckel.

Itaque Altaria Ss. TRINITATIS, B. M. V. & S. JACOBI, binis unumquodque Vicariis commendata erant, ceu ſupra ad *S. Quintinum* advertimus, niſi velis, duplicia ſub his titulis ſubſtituiſſe in eadem Eccleſia Altaria, cui tam facile non ſubſcribimus.

Fundatores equidem, etſi libenter eorum memoriam ſulcitaviſſemus, nobis communicati non fuere: attramen ex collectaneis quædam damus, æquis lectoribus ut ſperamus ſatis accepta, nempe ex Regiſtro III. papyraceo, in quo anno MCCCCVII. Altariſtæ tam ſui Parochi quam ſuorum Altarium jura conſcripſerunt, tenore prout ſequitur:

I. „ Iſti ſunt cenſus attinentes *Plebano* Eccleſiæ S. IGNATII Magun-
„ tinenſis. In primis in Feſto S. MARTINI Epilcopi, domus dicta Zum
„ *Rorbuſen* ſita apud Cæmiterium ſoluit *iiij Vncias* denariorum Ma-
„ guntinenſium & *ij* Cappones.

Cenſus reliqui per duo folia ſequuntur, & infra quidam eorum pro opportunitate dabuntur.

G

II. *Alta-*

II. *Altare SS. JACOBI Apostoli & AGNETIS.*

" Collatores hujus Beneficii PETRUS Cleman civis Moguntinus &
" Wormatiensis. "

Hisce manus posterior supernotavit: modo VINCENTIUS ple-
banus contulit PETRO Rosduffer. Item Hultzengot Plebanus contu-
lit JACOBO Struß: post cuius obitum idem Hultzengot contulit
Dno HENRICO Stricker &c &c.

" Jam tenet & possidet Dominus PETRUS dictus Isenbeubr.

III. *Altare S. MICHAELIS.*

" Item Capella S. MICHAELIS, sita in Cemiterio Ecclesie sancti
" Ignatii, quam iam tenet & possidet Dñus JOHANNES dictus Sensen-
" smet, habet annuatim V. marcas denariorum Colonienfium tribus hlir
" bonis & legalibus pro denario quolibet computandis, de curiâ dictâ
" zum Greuenbus penes stratam, per quam intratur ad vicum cemiterii
" Parochie S. IGNATII Maguntinensis in Selbaffen sitam, quæ quidem
" curia appellatur nunc zum Nubusen, & nunc dat censum predictum
" Henne Symerer & Elsa eius legitima, filia Steffan Gertners. Vti lite-
" ra desuper sigillata docet. "

Posterior manus supernotavit: Nota: Dominus ULRICUS Hultzen-
got Plebanus contulit D. JOANNI de Alzeia, & idem
JOANNES obtinuit ipsam in Constantia tempore Concilij, &
illa sententia est cum aliis litteris in Ecclesia S. Ignatii. Post
cuius resignationem Hultzengot Plebanus NICOLAO de Spira,
qui pacifice possedit. Item JOANNES Heynebach Pleba-
nus, contulit CONRADO sapientis &c &c &c &c,

It

„ Ist obgemelter Hoff verbrandt, vnd verfallen, das obgenant
 „ Beneficium wüest darvon vvarde, hatt *der Collator* des beneficiens mit
 „ Namen Meister JACOB *Pistorius* von *Creuznach* Pfarrer obgenanter
 „ Pfarr mit sampt Herren HERTWINS von *Etzstein* Altaristen S. MI-
 „ CHAELIS Capellen nachgelassen, vnd an Wernthlichen Gericht ver-
 „ williget und bestetiget das furtermehro obgeschriebener Hoff vnd
 „ vvas darzu gehört, nit mehr zu Zins zu dem Altar *Sancti MICHA-*
 „ *ELIS* geben, *dan vier Gulden an Albis zu Weynachten*, vnd kein
 „ Zins mehr. Vnd mage ein Besitzer des Hoffs sein Besserung ver-
 „ kauffen, vven er vvill, auff die vier Gulden nach lut Brieff vnd
 „ Siegel, die Besitzer hinder im hat. „

IV. *Altare S. NICOLAI.*

„ *Collator* huius Beneficii est Plebanus Ecclesie S. Ignatii tum tem-
 „ poris.

„ Altare S. NICOLAI situm in Ecclesia Parochiali *Sancti IGNA-*
 „ *TII*, quod iam tener & possidet Dominus JOANNES de *Hexheim*,
 „ habet in annuâ pensione *triginta maldra tritici*, de bonis arabilibus,
 „ pratis, pascuis, curia, domibus & earundem pertinentiis propriis
 „ & hereditariis in villâ & terminis villæ *Astheim* sitis, *quibus WALFF-*
 „ *RAMUS dictus de ASTHEIM* ciuis olim *Maguntinensis* predictum do-
 „ tavit *Altare*.

„ Item habet unum iugerum cum dimidio vinearum, situm in
 „ *Hoeheim* zu *der langen Gewanden*.

„ Item habet tria quartalia etiam vinearum in *Hoeheim* sita super
 „ viam *Moguntinam*, quæ solvunt V. solidos *Haller*. Annuî censûs.

„ Item unum iugerum terræ arabilis situm off *Affenstein* etiam in
 „ terminis villæ memorate.

„ Item habet unam domum sitam in vico Ecclesie dictam ad S.
 „ NICOLAUM solventem annuatim XXVI. Sol. hall. pro censu fun-
 „ di. &c.

V. *Altare S. CATHARINE Virginis.*

„ Collatores hujus Beneficii sunt: Domini ad S. Vistorem extra mu-
 „ ros Moguntinenses. &c.

„ Hi sunt census pertinentes ad Altare S. Catharine Virg: situm
 „ in Ecclesia S. Ignatii Moguntinensis, quod iam tenet & possidet. D.
 „ Wentzo de Hexheim: habet annuatim primo XVIII. Solidos hellr;
 „ De insitis prope Sanctum Godebardum. „ &c. Fundatorem leges infra.

VI. *Altare Ss. TRINITATIS, BEATE VIRGINIS, Omnium Sanctorum & ELISABETH.*

„ Hi sunt redditus & subpignora reddituum Altaris seu Beneficii
 „ Ssme TRINITATIS, B. V. omnium Ss. & ELISABETH, quod
 „ iam tenet & possidet NICOLAUS Widder in Eccles. Paroch. S. Igna-
 „ tii; cujus Collatores sunt dum vacaverit Magistri Fabrice existentes pre-
 „ dicte Ecclesie &c &c.

VII. *Altare BEATE MARIE VIRGINIS.*

„ Collator hujus Beneficii est Plebanus Ecclesie Sancti Ignatii. &c.
 Videretur circa annum MCCCXXXVIII. fundatum, etenim, ut in-
 fra notabimus, prostant de hoc Anno Confirmatorix HENRICI Ar-
 chi-Episcopi Mog.

VIII. *Primissaria Summi Altaris.*

„ Collatores hujus Beneficij sunt: Plebanus Ecclesie Sancti IGNA-
 „ TII vna cum Magistris fabrice.

„ Hi

„ Hi sunt redditus *Premiffarie* summi Altaris in Ecclef. Paroch. S.
 „ Ignatii Magunt, cedentes in Villa *Gerawe* in Feflo Natiu. B. M. V.
 „ quod iam tenet & poffidet JOHANNES, dictus *Hefse*, & erat col-
 „ lator Dominus PETRUS de *Nubufen* ciuis Magunt, qui compofuit hos
 „ cenfus, & funt communes.

IX. *Altare S. JACOBI.*

„ Hi funt cenfus & redditus Altaris S. *Jacobi* in Eccl. Paroch.
 „ S. Ignatii Maguntin. quod iam tenet & poffidet D. NICOLAUS *Ingel-*
 „ *statt*. Primo XX. maldra filiginis dat *Winco* ligator vaforum tefi-
 „ dens in der *Grevengaf*, de bonis infra fcriptis in *Biffesheim*.

„ Nota Hic VINCENTIUS Plebanus contulit *Buintziis*, poft
 „ quorum obitum Magifter HENRICUS *Kunemide* Plebanus, contulit
 „ filio *Chriſtoferi*, qui retinuit in pacifica poffeffione.

X. *Altare S. MARIE MAGDALENE.*

„ Collatores huius Beneficii funt Magiftri *Fabrice* cum *Univerſitate*
 „ hujus Ecclefie S. IGNATII.

„ Hi funt cenfus Altaris S. M. MAGDALENE ſiti in Eccl. Par.
 „ S. Ign. Magunt. quod iam poffidet & tenet D. PETRUS de *Winckel*.
 „ Primo notandum eſt, quod Parochialis S. IGNATII Magifter † *Cam-*
 „ *panarium* quando & quandoque officium *Campanatoris* uacauerit, cum
 „ Vicariis predictis eligere poterit. „ † Parochum credo intelligit.

„ Sciendum eſt quod D. YSFRIDUS *Presbyter Campanarius* ibidem
 „ domum ſuam, quam ſuis ſumptibus conſtruxit, *Campanarie* dicte
 „ Ecclefie pro remedio anime ſue deputavit.

„ Item notandum: quod CONRADUS de *Binsheim* & GER-
 „ TRUDIS conjuges, cives Magunt. redditus VIII. *Maldrorum* ſiligi-

„ nis percipiendos de curiâ dictâ zum langen Offen sitâ apud Parochialem
 „ Ecclesiam predictam ad Altare predictum. . . .

„ Item HARTUNGUS miles de Olmena inferiori eidem Altari red-
 „ ditus unius maldri filiginis, quod heredes sui dare & soluere tenentur,
 „ addiderit.

Indulgentiæ Variæ *Pro hac Ecclesia concessæ.*

Anno MCCXCVII. F. INCELERIUS *Buduensis Episcopus* & Mo-
 guntini Vicarius, X. dies Criminalium & C. Venialium de injunctâ pœ-
 nitentia relaxavit, qui S. Ignatii Ecclesiæ nuanum porrexerint *adjutricem*,
 seu divina officia ibidem frequentarint; *circumeuntibus vero cæmiterium di-*
ctæ Ecclesiæ & orantibus pro salute animarum ibidem quiescentium X. dies Cri-
iminalium indulgit.

Eodem Anno: XVII Episcopi Romæ dederunt Indulgentias, quilibet
 XL dies, adeuntibus hanc Ecclesiam in Patroni, Apostolorum, in quatuor
 B. M. V. & præcipuis Domini Festis: Auctas & confirmatas ab GER-
 HARDO Archi-Antistite Moguntino, datis *Altaville pridie Id. Maji*.

Anno sequenti, & pro aliis Festis, alii XII Episcopi dedere similes
 XL dierum Indulgentias, datis *Reate 28 Novemb.*

Anno MCCCXVII. Datis *Avinione vii. Id. April.* denuo à Sex
 Episcopis. Anno MCCCXX. à XII Episcopis datis *Avinione* aliæ, à
Capitulo Metropolitano Sede & Decanatu vacante xv. Calend. *Januar.*
 confirmatæ: Anno MCCCXXIV. speciales pro Altari S. JACOBI &
 AGNETIS (quas MATTHIAS Archi-Ep. Mog. datis *Aseffenburgi*
 Kalend. Julii ratas habuit) Anno MCCCXXV. pro Altari B. M. V.
 & PETRI & PAULI: Rursus A. MCCCXXX. Pro Parochiali Templo,
 Anno MCCCXXXII. pro Altari B. M. V. & S. ELISABETH &

MCCCLIII.

MCCCLIII. pro Capella in *Cemiterio* S. MICHAELIS concessæ leguntur.

Demum sub pulcherrime depictis S. IGNATIO & CONRADO Archi-Præsule Mog. mediam B. M. V. habentibus: à quinque Cardinalibus *centum dierum* remissio addicitur, qui devotioni interfuerint dum *singulis diebus Sabarbis hora Vesperarum Antiphona Salve Regina cum Sequentiis & Collectis per Clerum ipsius Ecclesie*, ad Aram B. M. V. decantatur.

Varia Notabilia.

Habemus „ *Excerpta: Registorum trium*, diversa manu scriptorum, „ in folio papyraceo, *Fabricæ*, uno volumine veteris membranæ, distinctim singula consuta „ quæ intelligimus quando. R. I. Registrum primum, vel. R. II. secundum & III. tertium indicamus.

Anno MCCLVIII. S. *Victoris in Weissenau* degentes Canonici, quietis securitatisque causâ perunt intra muros Moguntiae translocari. Annuit Archi-Episcopus GERHARDUS I. datis *Moguntiae xviii Kalend. Februarii*; spondet quoque Capitulum *Victorense in vigilia B. Bonifacii* MCCLIX. & ratam habet pactionem, qua SIMON Custos Majoris, eis jus nominandi Parochum Ignatianum cesserat, dantes. „ in restaurum „ plenariam potestatem *conferendi Prebendam* -- proxime vacaturam, „ -- & *quotiescunque* Prebendam *eandem vacare contingeret*, „ ut ipse „ & „ universi Successores *Custodes Ecclesie Moguntine* illam *perpetuo* conferre „ possint. Imo GERHARDI Successor WERNHERUS eandem facultatem x. *Kalend. Maji* MCCLX. fecit: de causis tamen, quas nescimus omnis labor ille incassum cecidit. Confer. JOANNIS T. II. Rer. Mog. p. 600.

Anno MCCXC. Plebanus S. IGNATII tricus implicatus est cum Collegio S. MAURICII super curiis *Zum Römer & Laderan*: quo exitu? non narrat qui ista insinuat JOANNIS. I. cit. p. 561.

Anno

Anno MCCXCI. *HENN Stalburger & Greta Richter* patriciæ à Francofurtanis gentis Capellam cum arâ propriis instituunt ad hanc Parochialem sumptibus, in qua quot *Mercurii* diebus Sacrum celebraretur, pro dote dantes domum & hortum valde spectabilem Carthusiæ aditum, pro quo exinde singulis annis plaustrum vini, quale in monte *S. Michaelis* vinifero nascitur, spoponderunt Carthusienses, literis apud *Stalburgerorum* primogenitum Francofurti custoditis. Vide *LERSNER Chron. Francof. T. II. P. I. pag. 204.*

In datis Anno MCCCVIII. fer. 4. *post octavam Pasche* * in curia R. Patris & Dñi nri Archiepiscopi „ Moguntini in loco consueto & solito „ iudicii quæ *ungeboden Ding* vulgariter nominatur „ pro Altari *S. JACOBI* fit mentio subpignoris siti *ober dem Burg Weg* Item *Geramer Weeg*. *PHILIPPUS* de *Schoneck* Camerarius, Schultetus *PHILIPPUS* dictus *Swap*, *CRAFFTO*, *EMERCHO* & *EMICHO* dictus *Schubele* iudices, ibi dicuntur. R. III.

Ab Anno MCCCXIII. prostat instrumentum, asserens: *Plebano & Fabricæ Magistris* jus esse nominandi ad Altaria S.S.S. TRINITATIS. B. M. V. O. O. SANCTORUM & S. ELYZABETHE. Sunt & pro hac re Confirmatoriæ *GERLACI* Archi-Episcopi, R. II.

Anno MCCCXIV. Ultimis tabulis *quartâ ante pentecosten* factis, *HERBORDUS Falkener* civis Moguntinus aram S. CATHARINÆ struendam, certisque, quos nominavit, redditibus dotandam statuit, jure nominandi Sacerdotem ad hoc idoneum, in Decanum & Capitulum *S. Victoris* translato. *JOANNIS I. c. p. 612.*

Matriculæ Parochiali ad annum MDCVIII. adnotatur: huic Altari adnexam fuisse Capellaniam, cum opere in festis prædicandi, sed quia longo tempore hujus Altaris Beneficiati oneri concionatoris non se submisissent: & ipsam concionem exolevisse.

Litteræ

Litteræ censuum latinæ de MCCCXXXI. mentionem faciunt variarum Moguntiae curiarum onere censûs gravatarum. „ Uff dem Hus in
 „ der Lompen-Baderstuben-Gasse. Hufs bey dem Hœffe zum Kaler. Za
 „ Selhoven. By dem Grabe Born. Hufs Marsperg gegen dem Hove zur
 „ Eych. Hufs Kassenberg zu Selhoven. Hufs zum Medebecber uff dem
 „ Dietmarck. Vom Jungfrauen Hufs zum Gulsfer hinder dem Hufs zum
 „ Damme, hodie Carthusianorum. Von einer Hoffreyden zum Selbo-
 „ ven, ubi SIBOLDUS Abbas S. Albani horreum construxit. In der
 „ Stockergasse gegen dem Hoff zum Steine. Vom Hufs zum Gysenbei-
 „ mer. Hufs gegen der Viltzpacher Pforte, zur Gulden Lederbosen. R. II.

Anno MCCCXXXVIII HENRICUS III. Archi-Epis. Mog. confirmavit *Altare B. M. V. datis Ebirbach* VIII. Kalend. Decemb. Reg. III.

Anno MCCCXXXIX. datæ sunt litteræ *Bannbrieff de lapidea domo & Hoff zum Fuefs* uff dem *Holtzmarck*. R. III.

Similes de anno sequi, de domo *tzum Krebs* under der Smidden, Ibidem.

Anno MCCCXLVIII. in litteris super domo *by dem Anger*, in Registro censuum Altaris S. MARIE legitur: „ sciendum quod GOBELO
 „ zum Nofsbaune coram JACOBO zum Dürrenbaum einem werntlichen
 „ Richter zu Mentze, D. PETRO Parocho S. IGNATII id temporis
 „ 4. lib. Hall. super 2. domibus *off dem Steinwege* prope S. Heimeran,
 „ da man geet *off die Anbache*, concesserit, & si *recto tempore* non de-
 „ decint, poterit der *H. Pberver* vnd die Gefellen sibi ipsis domos ap-
 „ propriare. R. III.

In litteris de MCCCXLIV. habetur: quod „ HENRICUS Heyl-
 „ man von Prumbeim Ritter, Gobeloni Vicario Altaris B. M. V. in S.
 „ Ignatio ad suam Vicariam dedit 2. lib. Hall. in *Ober-Ingelbeim*. R. III.

Pro Altarista S. ELISABETH Senioris in anno MCCCCLXVII. in litteris mentio subit 1. lb. Hell. de iugero vinearum by der *Ketzerkauten*. R. II.

De anno MCCCCLXXIX. litteræ testantur censum „ von einem Hu-
„ se in der kleinen Hundsgassen ist nun zum Cronberger Hofe gebrochen.

De MCCCXVI. prostat „ Ein Uffgiff über das *Gotsbus* in der
„ *Lumpen-Baderstuben-Gassen*, thut jæhrlich 18 alb. uri & das *Backbus*
„ daselbst, und ein ander Husgin in der *Kirchgassen*, alles dem Buwe
„ übergeben zu einer ewigen Ampeln vor V. L. F. zu brennen. Item
„ in der *Stocker Gassen*, hinder dem Hoff *Epstein*.

Sub rubro: *Hoeheim* vel *Meyn-Bisheim* de anno MCCCCXXXIII. notatum legitur: „ in *Hoeheimer Marckung* ultra mœnum 3. libræ pro
„ lumine perpetuo in arâ S. Crucis ad S. Ignatium „ urinam nomina Funda-
torum, quæ ibidem expressa dicuntur, à transcriptore notata fuissent!

Synodus Basileensis datis iv. Kalend. Septemb. anno MCCCCXXXIX. S. JOANNIS Moguntiae & S. ANDREÆ Coloniae Decanis recuperationem jurium & bonorum Ecclesiæ S. Ignatii, litteris patentibus demandat. exauthent.

Annis MCCCCL. & LXXXII. datæ sunt super 2. jugeribus vinearum gegen dem Bruche über an der Stadt Altmend litteræ, unde 1. marca annua pro *Fongen Heintzen* & parentum Anniversario cum Vigiliis pridie & Missa de *Requiem* altero mane habendis & duabus candelis supra sepulchrum totidemque in Choro accendendis, conceditur.

Ab anno MCCCCLIII. habentur in *Registro I* annui compurus, qui in anno MDXLIII. desinunt. In eo, qui anni MCCCCLIII. est, fol. 2. index est *supellestilis sacræ pretiosæ*. Ubi „ 1. Sylber Schybe übergolt,
„ hört an die Kappe. It. ein gros breit Bentgin ist Perlin hort auff Str.
„ Ignatien. It. zwo silberne Rorn zu dem Kilch wann man die Lude berichtet.

Annō

Anno MCCCCLXIX. computus factus & redditus „dem Pherner und „den Buhemeistern. „Ita & in reliquis annis notatur.

Erat & B. M. V. Confraternitas ; nam in computu anni MCCCCLXXXI. legitur : „Hait *Clas Brant* Buhemeister ingenommen „von *V. L. Frawen Bruderschaft* vnd was dartzu gefatzt ist wurden , „vnd vff dem Gewelb ccccxlvi. H vii. alb &c &c. It. hait derselbe *Clas* „usgeben vor den Buwe *der neuen Cappellen* bey Vns L. F. Elter ccviii „H. xlii. alb. vi. Heller „&c &c. unde discimus tum Capellam istam fuisse conditam.

Imo & alterum Fraternitatis consortium ibidem viguit ; etenim computus ab anno MCCCCLXXXI. ad LXXXIX. inscribuntur : „Von al- „lem Tzins wegen, vnd was zu dem Buwe gefatzt, vnd in Stock von „allen funden, vnd von *beyder Bruderschaften wegen.* „&c. Alteram autem hanc in sublevamen animarum purgatorio detentorum fuisse Fraternitatem discimus ex Registro II. ubi „It. ein Brieff über vi Schillinge „ewiges Tzins zu *der Elenden Bruderschaft.* Ein Tornes Fabricæ, 1. „Torn. Parocho 1. Torn. *Obergluckner* uff dem Hufe und Erbe zum „*Sensenschmid*, hart an dem Wagener zu St. *Bestings* Capellen gelegen. „It. 1. Huf gegen der *Jacobs- Herren* Aprie an der Dieder- pforten „über gelegen. It. Zum *Roten Kolben* uff dem graben 2. Gulden in alb- „bis an. 1481. „

Anno MCCCCLXXXVII. datur florenus unus „zu der Ampela „vor V. L. F. R. II. It. *Clas Krampen* legavit 100 fl. Fabrice pro anni- „versario cum Vigilia, Missis, & *singulis Dominicis* pane albo dividendo „pauperibus pro uno albo, & candelis, in Anniversario & die animarum.

MCCCCXCV. „*Koch Henne* legavit fabrice 15. fl. annuos, ex quibus 6. Parocho & Altaristis pro *Missa die Veneris* cantanda. Item 6. alb. „Campanatori & 18. pro 6. Missis cum Vigiliis & 2. candelis in Anni-

„ versario. It. 1. fl. in *Parasceue* pro cantando Plalterio. It. 2 $\frac{1}{2}$ pro can-
 „ dela quotidie sub Missis, Vigiliis & Vesperis super eius sepulchro accen-
 „ denda. It. 1. flor. pro lampade V. L. F. in *boben Cbor* ardente. Item
 „ 4. flor. pro perpetua stipe *quater in anno*. It. pro 2. candelis sepulchro
 „ imponendis in die animarum, & totidem à Præsentia. It. 1. fl. Fabri-
 „ cæ Magistris pro expeditione ipsorum. Reg. II.

Anno MDXI. nova *duorum florenorum* eleemosyna instituitur quot
 annis in egenos expendendorum. Item assignantur *undecim* floreni &
medius super domo *Keisersperg* „ pro MICHAELIS zum *Spanbeimer* stipe
 „ & 1. *graen Tuch* pauperibus dividendo. R. II.

MDXV. „ 1. florenus pro Anniversario *Schwartzen Hanffen*, „ &
 alii „ 5. floreni, & quidem ex his 2. pro Missa B. M. V. *quovis sabbato*,
 „ 2. item pro *Rosenlauchen* stipe & 1. pro *Molspergers Hengen* Anniver-
 „ sario instituuntur. R. II.

Ex II. Registro sub rubro: *Zu Sanct Comede* hoc excerptum item
 ad manus venit; „ Hic trium diversorum incolarum census annue debiti
 „ de an. 1516. referuntur, uti & de anno 1519. 1. fl. eur. pro Anniver-
 „ sario Dni JOHANNIS *Guriabons* filige, *quod signum est pagum ibi*
 „ *etiam fuisse*, „ R. II. Alia similia mittimus,

SERIES PAROCHORUM.

1297. GODEFRIDUS de *Osthouen* de quo supra

... SIGEWINUS: placuit eum huc ponere, usque dum certa Chronologia elucescat; ejus meminit in loco organi, ubi quondam Altare *S. Nicolai* steterat, litteris Romanis facta & à *de Gudenus* Cod. Diplom. II. pag. 703. data descriptio hæc:

IDVS DECEMBRIS OBIIT IRMENGARDIS VIRGO. ✠ QVE
ADHVC VIVENS SE SVAQVE CONTVLIT ECCLESIE S.
IGNATII. QVA DEFVNCTA SIGEWINVS PLEBANVS ET
PARROCHIALES S. IGNATII PARTEM CVRIE QVE DI-
CTE VIRGINI ERAT, CONCESSERVNT FRATRI EIVS
CONRADO IVRE HEREDITARIO SINGVLIS ANNIS PRO
III VNCIIS MOGVNTINE MONETE DIE S. MARTINI.
AGROS QUOQUE IN GIMMISHEIM PRO VIII. MALDRIS
SILIGINIS, QVE PROPRIIS EXPENSIS IN SINGVLIS
MESSIBVS AD DICTAM ECCLESIAM DEFERET, NVL-
LO GRANDINIS, PREDE, INCENDII VEL ALIQVO SINI-
STRO CASV IMPEDIENTE. QVODSI IPSE C. VEL SVI
HEREDES HOC SOLVERE NEGLEXERINT, CADENT
A IVRE HEREDITATIS, ET POSSESSIO REDIBIT AD
ECCLESIAM AD OPVS SCI ✠ NYCOLAI ✠ PERPETVO

1344 subit NN. *Petri*, die 20. Maji quandam citationem causâ
HENRICI de *Gelnhausen* novi ad *S. Mauritium* Præpositi, publi-
cam ad adversarios faciens, Confer GUDEN. Cod. Dipl. III. p.
928. Obviat adhuc. 1348.

... JACOBUS, de quo liber censuum: „ JACOBUS quon-
dam

„ dam Plebanus S. Ignatii & mater ipsius legaverunt 2. fl. pro
 „ remedio anime sue.

. . . WERNHERUS. hujus ita meminit præfatus liber : „ 2.
 „ maldra in Zornbeim ex parte Wernberi Plebani h. Eccl.

1407 Erat VINCENTIUS initio Registri III. ante Altaristas
 tunc nominatus.

14 . . HENRICUS *Kunemide* qua Plebanus , post obitum
 VINCENTII nominavit ad Altare S. *Jacobi*, teste Regis. III.

1427 VDALRICUS *Holtzengot* in memoriam venit ex lib.
 pergam. S. *Quintini* ubi ita „ Der Perrerr Herr *Holtzengot* zu Sant
 „ *Ignatien* batte Herre *JACOB Mangolt* , eyn Her zu Sant *Bar-*
 „ *beln* gerzietterten vnd geladen in das geistliche gerechte vff den
 „ Hoff , als von des *Oppersß vvegen* , daz da fellet vff Sant *Bar-*
 „ *beln* Tag , vnd vff *Kirwentag* , und daz da über *Jare* in die
 „ *Stocken* fellet , daz sulte Jme werden , die wille iß in *finer Parre*
 „ *gelegen* &c. Der Richter mit namen Herre *PETER Odenheim* ,
 „ hat sie gewist mit recht , daz sie solich Offer dem Kirchhern
 „ Her *JACOB* werden vnd verbleiben solle. Disß Vfs spruch
 „ geschach vff den *Dinstag* vor Sante *Symon* vnd *Jude* Tag An-
 „ no XXVII. Iare. „ Hunc infecutus est.

14 . . JOANNES *Heymbach*, ut patet ex Registro III, in
 quo recensentur Parochi collatores Beneficii S. *Michaelis*. Unde
 colligitur & post *Holtzengott* fuisse *Heymbachium*, & *Heimbachium*
 quod exceperit

146 . JOANNES de *Lutrea* Laudarus ille à TRITHEMIO

(in

(in Catalogo Illustr. Viror. edit. Freher. p. m. 164.) Theologiæ Doctor, „ singulariter devotus, amator virtutum, hostis vici-
 „ rum, fortissimus avaritiæ Contemptor, qui pluralitatem bene-
 „ ficiorum abhorruit, *titulum Episcopatus sibi oblatum sprexit*, qui
 „ primum in Gymnasio *Erfordiensi* Theologiam multis annis glo-
 „ riæ docuit, & postea in *Ecclesia Moguntina* Prædicatoris offi-
 „ cium strenue gessit. Scripsit super sententias lib. IV. Quæ-
 „ stiones quoque varias, sermones de tempore & de sanctis lib. II.
 „ &c. moritur 1479. „ ita *Trith.* Dum *Vicariam Episcopalem*,
 cui tunc Prædicatura in summo templo annexa fuit adijisset (vide
 Diploma apud DE GUDEN. Cod. Dipl. II. p. 754) *Ignatiana* statio-
 ne decessisse videtur. Hoc enim suadet Chronologia Successoris.
 A morte tamen ad hanc S. Ignatii Ecclesiam funus deportaba-
 tur: Ita enim in templo hoc legerat laudatus de GUDEN. Cod.
 Dipl. III. p. 976.

„ Anno Dni M. CCCCLX---- & JOHANNES de *Lotre-*
cken Plebanus huius Ecclesie.

1467 PETRUS *Horningk* coram JOANNE *Monch* de *Rosen-*
berg litem inter se & Præbendarios ita decisam super *traditione* Li-
 bri *beneficialis* accepit: „ videlicet quod una capsula in dicta Ec-
 „ clesia S. Ignatii fieri debeat, cum tribus *seris* siue claustris &
 „ clauibus diversis, quarum quidem clavium D. Plebanus predi-
 „ ctus unam, & senior Altaristarum alteram, ac tertiam Magistri
 fabrice tenere & servare debeant. „ Actum *die Lune, 18. mensis*
Octobris.

1502 ad usque 1518, exclus. JACOBUS *Pistoris* de *Creutz-*
nach, ab. 1518.

1518 NICOLAUS *Pistoris Creutzenach*, in

1520 CONRADUS de *Hoffheim*: ab

1521 M. THEODORICUS de *Nassau*, ab

1523 JOANNES *Eyerdagb*, ab

1525 PETRUS *Genheimer*', ab

1532 ad 1543 GEORGIUS *Pistoris* de *Creutzenach*, in Registro I. & in rationibus Ecclesiæ occurrunt; GEORGIUS autem teste monumento, & inscriptione in *tabula picta à sinistris Chori olim stante* circa 1560. in fata concessit: ita enim quondam ibidem legabatur.

„ Venerabili, pio ac perdocto Dño GEORGIO *Pistori*, de
 „ *Creutzenach*, qui cum huic Parochiæ 13. † annis summa
 „ vigilantia præfuisse, communi fato annum complens 55.
 „ viam universæ carnis ingresso, GEORGIUS *Artopæus*
 „ Parochus & Concionator Mogunt. S. T. Doctor, filiali du-
 „ ctus affectu, hoc sinceræ fidei monumentum P. F. C.
 „ Anno 1560.

† In numeris error subesse videtur.

15... GEORGIUS *Scholl*. nobis innotuit, ex Epitaphio, quod in dextris Chori erat, ita habente:

„ Venerabili Dño, doctrina erudito, pietate ac virtute præ-
 „ claro GEORGIO *Scholl* maioris Ecclesiæ Mogunt. Vicario, & S:
 „ Crucis extra civitatem Canonico bene merito, huius Paro-
 „ chiæ per annos viginti duos Pastori bene merito & fideli,
 „ qui cum inter vivos desisset, atque corpus terræ sacrati
 hujus

„ hujus loci tradidisset : JOANNES *Scholl* civis Bingenfis †
 „ pietatis ergo hoc monumentum ipse depinxit & P. C.
 „ Opt. Max. Deus animam æterna beatitudine decoret,
 „ Obiit Id. April. Anno à nato Xto 1586.

† Qui scripsit Chronicon Bingenſe, ante 20. annos
 MS. viſum.

15... MELCHIOR *Behem*, *Mogonus*, Filius Typographi
 FRANCISCI *Behem*, in Epitaphio ab Illuſtr. de GUDEN Cod. Dipl.
 III. pag. 993. & ſeq. tradito, atque anno 1602. poſito, dicitur:
 „ B. M. V. in Gradibus Moguntiae nec non S. *Crucis ſenior*,
 „ Canonicus, ac *Divi Ignatii quondam Parochus*, cui muneri XLIII.
 „ annos Dei gratia *hic & alibi* vigilanter præſuit.

1603. M. JOANNES *Knopff*, ceu Parochus à Feſto *Purificat.*
B. M. V. matriculae baptizatos inſcripſit.

1616 JACOBUS *Friderici* à 13. *Januarii* inſcripſit. Hic
 anno 1618. ſupplices dedit pro Parochia *Mittelbeim* Rhingaviae,
 recommendatus ab Eberbacenſi Abbate. Voti damnatus non
 diu in *Mittelbeim* ſubſtitit, ſed anno 1620. ad Parochiam in *Win-*
ckel diſceſſit.

16.. P. THOMAS *Fuchſius* Ord. Eremitar. S. *Auguſtini*.
 In actis Capituli Regularis, teſte P. ANTONINO *Höbn* in Chro-
 nolog. Provinciae Rheno-Suevicæ Ord. Erem. S. Aug. pag. 247,
 ceu Parochus Ignatianus anno 1628. prodit. Videtur autem ann.
 1629, ſtatione ceſſiſſe: etenim in Necrologio Parochiali hujus an-

ni ad mensem *Septembrem* legitur : NB. hic fuit *Parochus quidam Monachus S. Augustini &c.*

1630 à 1ma *Octobris*, JOANNES *Brigelinus*, antea ad *S. Emmeranum* Parochus, subit.

1639 à 22. Jun. JOANNES *Volpius* baptizatos mortuosque matriculæ intulit.

1640 à 11. Julii JOANNES JACOBUS *Völcker* Ssæ Theol. D. & Canonicus ad Gradus B. M. V.

1656 GUILIELMUS *Schütz*, videtur Augustinianus Eremita fuisse; nam supra laudatus *P. Höbn* l. cit. pag. 8. narrat hoc Anno *Parochiam S. Ignatii* à sui Ordinis Patribus fuisse curatam, dumque pag. 269. hunc *Guilielmum* Parochum 1656, extitisse è suis: scribat: Procul dubio *Ignatianus* fuit.

1660 JACOBUS *Aretz Juliacensis*, Ss. Theol. D. ad *S. Petrum* & *S. Victorem* Canon. Protonotar. Apostol. Consiliar. Eccles. secundâ vice Rectorem Universitatis egit. Vide *Knod* Hist. Universit. commentar. II. p. 105. Quidni longe prius Parochus? 6. *Octobr.* 1661.

166 . JEREMIAS *Metz* Ss. Canon. D. Instit. Cleric. sæcul. in com. viv. Sacerdos, ad *S. Stephanum* Canonicus. Anno 1680 „ una „ cum *Præbenda* Scholastici munus obtinuit provisione, quod dein „ Anno 1670. die 15. *Januarii* dimisit. Factus Decanus ad *S. Paulum Wormatiæ*, „ *Joannis* T. II. *Rer. Mog.* p. 565. Fuit & Doctoratus Theologici Candidatus, & Equestris ad *S. Petrum Winpinæ*

pina Canonicus & Custos, nec non Pro-Vicarius Wormatiensis ❧
23. Feb. 1693.

1670 CASPARUS *Vollmann* Ss. Canon. D. è Clericis sæcular.
in Comm. Vivent, hætenus ab Anno 1667. Parochus in MIL-
TENBERG; exinde promotus in Decanum B. M. V. in *Franck-*
furt & in Canonicum *Moxstadii*, fuit S. C. M. Confiliarius & Libro-
rum Censor, abiit:

1682 quo successit QUIRINUS *Kunckel* U. J. D. Officialis; cæ-
tera vide supra in *Quintinianis*; sua ipsemet autem manu inthroniza-
torum ad S. Ignatium libro adnotavit: se Doctorem *Vollmann*, post
eius promotionem, hac in statione excepisse.

1685 JOANNES ANDREAS *Ludwig*, Ss: Theol. D.
Alumnus Moguntini Seminarii; successit in mense *Februario*. ❧
vero 3. *Decemb.* 1689.

1690 PETRUS *Jordan*, Metropolitanæ Vicarius. De hoc ad
annum 1698. baptizatorum matriculæ hæc ad diem 19. Maji notata
leguntur: „ hætenus piè & exemplariter suam administravit Paro-
„ chiam A. R. D. *Petrus Jordan* ad satisfactionem Parochianorum „
Exin quibusdam expunctis subjungitur: „ RR. PP. *Capuccini*
„ supplere ad 1. *Octobris*, quo die successi ego

1698 „ P. JACOBUS *Haan*, antea Parochus in *Ebersheim* &
„ *Gau-Bischofsheim*, qui sæcularibus curis ob bona laboriosa malui
„ renuntiare & vacare spiritualibus in hac Parochiâ copiosis, *Ordi-*
„ *nis* autem eram S. P. *Augustini*, quondamque per 12. annos Phi-
„ losophiæ & Theologiæ Lector, & Licentiatus formatus ac Co-
„ mes Palatinus Apostolicus „ . Cui

1699 18. Martii successit PETRUS *Cuntz*, teste Seminarii Diario. Qui 14. April. 1704.

1704 JOANNES WILHELMUS *Krammer*, *Lobyanus*, Seminarii Alumnus, U. J. D. Consiliarius Ecclesiasticus & Sigillifer. 5. Maji. 1727.

1727 MICHAEL *Wunderlich*, *Mogonus*, Titularis Eminentissimi, antea in hac Parochia Sacellanus, Facultatis nunc Philosophiæ Assessor, votis Parochianorum ob muneris sedulitatem à Patrono expetitus.

PAROCHIA

AD

S. EMMERANUM EPISCOPUM MARTYREM.

HUjus æque ac aliarum Parochiarum initia adhuc in obscuris sunt. A quingentis tamen eam & ultra annis jam substituisse monumenta infra danda commonstrant. Maximum ea, inter reliquas, parochianum populum numerat. *Ecclesia* recentioris est structuræ ac reliquæ parochiales sunt & nuper adhuc fuerant; curâ tamen eius qui nunc eandem moderatur cum singulari laude Rectoris nuperis in annis quam elegantissime innovata & expolita, novâque & splendidâ Cathedrâ aliisque ornamentis fuit exulta & ad splendorem usque singularem perducta. Id quoque

quoque hæc Parochia singulare habet, quod, si, qui eam curat Parochus Doctorali Theologiæ Laureâ sit exornatus, annuis centum Imperialibus præter salarium ordinariû congaudeat. Non possumus quin gratam & laudatissimam memoriam Fundatoris tam liberalis hic resuscitemus, & quidem verbis iisdem quibus perquam officiose res fuit communicata: „ Ex hæreditate seu legato Adm. Rdi Clarissimique Dni „ M. HEINRICI Thönen †, Warburgensis, & Ecclesiæ Collegiatæ ad „ Divi *Victoris* juxta Moguntiam Capitularis Canonici & Scholastici p. „ m. è cuius codicillo hæc formalia transumpta verba pro futura rei, „ tantique Benefactoris grata memoria hic abscribuntur: *Ecclesiæ parochiali S. HEIMERANI in Maguntia* (si tamen civitas à Suecis liberata & restituta sit) quia in dote & proventibus ac competentia tenuis ac „ pauper est, & bætenus doctum & continuum Pastorem habere non potuit, „ ut in posterum, Deo adjutore, Catholicum, doctum & exemplarem ad minus in Theologia promotum Licentiatum pro Pastore habere & alere valeat, lego eidem Parochiæ S. HEIMERANI pro augmento competentie „ ipsius Plebani obligationem meam apud Cameram Rmæ Archiepiscopi „ Maguntini super 2000. Dalers, Imperialibus, summæ capitalis, & pensionis annua 100. Imperialium TRINITATIS cedentium. Pensiones autem „ mihi restantes de anno 1632. 1633. 34. & 35. lego pro una media parte Altaristis in eadem Parochiâ ad suas communes presentias: & pro altera mediâ parte ad Fabricam Parochiæ eiusdem: quamdiu autem Parochus Licentiæ vel Doctoratus gradum in Theologâ non habuerit, omnia „ Fabricæ in dictâ Parochiali Ecclesia applicabuntur. Also stehet auf dem Gültbrieff, welcher nach des Fundatoris Ableben der Pfarrey eingeliesseret worden. Der Gültbrieff ist datirt Montags nach Smæ Trinitatis den 16. Junii Anno Domini millesimo sexcentesimo trigesimo „ primo. „

† Fuit simul ad S. PETRUM Canonicus, Vir non tam mortis causa in pias causas benignus, facile enim est donare ex iis, quæ quis secum portare morte vetatur, sed & diu antea in pauperes liberalis: quippe, ceu narrat *Joannis* T. I. Rer. Mog. pag. 83. qui in Hospitale S. *Barbaræ* (à VOLZONE Canonico ad Gradus B. M. V. ad homines prorsus miseros & absque omni ope in plateis projectos suscipiendos fovendosque institutum) anno 1607. contulerit aureos *probi ponderis ac valoris Hungaricos* mille, *nummorum vero vncialium, quos vulgo Imperiales siue Vallenses vocant, duo millia.* Fuit ab anno 1610. ad S. VICTOREM Cantor, ab anno 1621. Scholasticus, tandemque in fata concessit anno 1637. sepultus in æde S. JOANNIS.

Collator.

Est ipse Eminentissimus Archi-Episcopus & Princeps Elector Moguntinus.

ALTARIA

Quondam erant XII: Anno MDXCV. in veteri pergameno Anniversariorum Chartario hisce enumerata:

I. Altare Summum. II. *Exaltacionis* S. CRUCIS, Collatores: die Wüllenweber. III. BTE MARIE VIRGINIS, Collatores: Parochus & Jurati S. Emerani. IV. BARBARÆ, incorporatum Parochiæ. V. LAURENTII, Collatores: nobiles zum Jungen Francfurti. VI. CATHERINE, Collatores: nobiles zum Jungen Francfurti. VII. *Inventionis* S. CRUCIS, Collatores: Textores. VIII. ANDRÆ *Apostoli*, Collator: modo Emms Archi-Episc. Mogunt. IX. JOHANNIS *Evangelistæ*, Collatores: *Die Flucken* zu Hochheim. Modo Eminentissimus. Modo incorporatum Parochiæ. X. PETRI & PAULI, Collator Eminentiss. Mo-

Mogunt. XI. *Undecim millium Virginum*, Collatores: nobiles *zum Jungen* Francofurti. XII. MICHAELIS, Collatores: die Wüllenweber.

Extra Ecclesiam.

Recensentur eodem libro Altaria I. S. ALEXII. II. S. GEORGII. III. S. REMIGII.

Nota Anno MDCXCVIII. in eodem libro folio papyraceo Altaria VIII. hoc ordine recensentur:

Col
lato
res

S. BARBARÆ est annexum Parochiæ, Emms noster.
S. CATHARINÆ: nobilis Familia *zum Jungen* Francofurti.
S. CRUCIS: Lanifices.
B. M. VIRGINIS: Parochus & Jurati S. Emmerani.
S. ANDRÆ: Eminentissimus.
S. JOANNIS *Evangelistæ*: Eminentissimus: olim *Flickii*.
S. MICHAELIS: Lanifices.
SS. PETRI & PAULI: Eminentissimus noster.

Itaque præter Parochum VII. huic Ecclesiæ deserviunt Sacerdotes, prout idem insinuavit Author *Auræ Moguntia*: pag. 209.

Juramentum

Plebani & Altaristarum S. Heymerami Maguntinensis Ecclesie confirmatum à M. Ioanne GUTWIN in Spiritualibus Vicario, in Curia czum Spanheim, in presentia HENRICI Cleyns Notarii & Testibus (Testium) Anno 1438.

Ego N. juro, quod ero fidelis Ecclesiæ S. HEYMERAMI, Plebano & singulis Personis eiusdem Ecclesie, & secreta eiusdem Ecclesie nulli pandam: quod conseruem consuetudines & ordines, quos Plebanus

nus & Altariste hactenus obseruauerunt & tenuerunt ac seruant & tenent; quod promoueam presentias huius Ecclesie absque fraude & dolo, verbis & factis. Quod fideliter respiciam & exigam bona Beneficii mei, & non alienabo sine consensu Superiorum meorum; dabo *unum florenum aureum* ad presentias, & *unum quartale vini de ducillo meliori* in admissione mea Plebano & Sociis suis ac *Subcampanatori* * *unum par calceorum*. Portabo officium Presentiarum per me vel per alium, quando ordo me tangit, & ponam fideiussores, qui mecum erunt Principales de satisfaciendo Dominis, & si non fecero hæc, carebo per integrum annum Presentiis meis sine contradictione. *Sic me Deus adjuuet &c.*

* nempe Ludimagistro, nam officium campanatoris, vel potius minus inspiciendi super pulsum & conservationem campanarum adnexum est Beneficio Altaris B. M. Virginis. Confer WÜRDTEIN Commentar, I. de Archidiaconat. pag. 13.

Anno MCCXX. hæc Parochialis delecta fuit, in quam commigrarent Canonici S. *Petri* foras Moguntiam ad plagam occidentalem habitantes; causas leges in charta SIGEFRIIDI II. apud *Joannis* Rer. Mog. T. II. pag. 472. Solemniter etiam inductos imo jure Patronatûs donatos fuisse eosdem Canonicos legitur Diplomate alio ibid. pag. 473. recitato.

Quousque autem sub jure Petrino steterit, quoque tempore in pristinum statum hæc Parochia se evendicarit, necdum explorare potuimus. Quidni iam mox primis in annis Petrenses excesserunt? etenim inter longe plurima Petrensia monumenta, quæ anecdota tenemus, nec ullum vestigium deprehendi potuit Templum S. *Emmerani* longius à Petrensisbus occupatum fuisse. Quin si sequiora inspiciamus tempora, ex magnâ conventionem Cleri & Civium vulgo *Die grose Raechtung* Anno MCCCCXXXV. initâ comperimus: Civibus displicuisse, quod penes
Deca-

Decanum S. Petri claves portæ Urbis (quæ à S. Petro dicebatur *das Peters - Thor*) detinerentur , quod & Decanus ENGELS sua manu ita adnotavit : „ Testantur manuscripti libri *Nocturnum* „ *Officium* antiquis temporibus laudabiliter peractum , laudabilemque „ hunc morem perdurasse ad Sæculum XIV. „ (quidni XV. ?) „ *quando* „ *erant penes Decanum claves portæ Urbis, quæ à S. Petro intuslabantur* , „ qui potestatem claudendi & aperiendi easdem habebat. Anno 14. . † „ circiter id juris per plebeias factiones nobis ademptum , non obstanti- „ bus privilegiis quibuscunque , quo tempore M. L. †† refert Martianas „ intermissas , cum nunc citius nunc serius egressus pateret.

† Reliquis numeris spatium reliquit laudatus Decanus : putem circa annum MCCCXXXV. vel brevi post evenisse : nam supra dicta conventio inter alia ita habet : „ Und die zwo Pforten dieselbe „ Herrn von S. Peter in Meynung sindt , das sie ihre gewest , und „ uff ihrem Eigenthum stehen , mit Nahmen die eine zwuschen der „ Kirchen Sanct Peters und der Clussen ; und die andere vorby dem „ Inngang Sanct Peters Kirchhoff , als man aus der Statt darauf geen „ will , steen , vnd wir darauff meynen , das sollich Pforten uns „ undt unserer Statt zugehören , ist berhedingt , das solliche Puncte umb Sach willen blibet anstehen , mit Beheltniß einer iglichen Parthyen jres Rechtens darinnen als hude zu Tag angeuerde.

†† Intelligit *Magnum Librum* S. Petri.

Anno MCCXCVI. Episcopi quatuordecim , frequentantibus hanc Parochialem , liberalem quivis XL. dierum Indulgentiam , eodemque Anno , alias totidem dierum alii XII. Episcopi concedunt gratias , iis qui larga donatione huic Templo subvenirent : *quia Ecclesia in tantum patitur arstitudinem , quod populus in eadem singulis diebus , & precipue in solemnitatibus Parochiani eiusdem Ecclesie ad hoc pertinentes , non possunt ibidem commode detineri. Similiter & Cemiterium eiusdem Ecclesie adeo strictum*

et arctum, quod corpora fidelium defunctorum in eo non possint aliquatenus sepeliri, in ipsius Ecclesie prejudicium non modicum et gravamen.

Anno MCCCCLXXV. Cardinales quinque ratam habent eam; quæ hoc in Templo instituta erat Societas: „*Fraternitas nuncupata in bonorem BEATE VIRGINIS, et S. HEYMERAMI.*”

Anno MDXXI. instituerunt: „*Providus Vir PETRUS Bender alias Byerbrunner nec non . . . Uxor sua perpetuam Missam, perpetuis temporibus in qualibet septimana die Jovis cantandam de B. Virgine, de qua Sacerdos habebit 2. albos in promptis; debet etiam ad statim visitare sepulchrum, ibidem orare Psalmos Miserere & De profundis &c &c. PETRUS Bender & Uxor sua dederunt in summa centum quinquaginta florenos in albis, 24. albos pro floreno computando.*

Anno MDLXXIX. THEOBALDUS Flick Altarista S. Emmerani, concessit in emphiteusis prædia: „*genant die Brandenburger Gueter, zu St. Johannis Evangelisten Altar in gemelter Pfarrkirchen gehörig, in Bretzenheimer Gemarckung ligendt, mit Vorwissen und Bewilligung der Ehrsamten PHILIPS und SIMON Flickben zu Hochheim soliches Altars aus vätterlicher Gerechtigkeit warer Giffter. Dem JACOB Beckbern - - in Bretzenheim wonhafft, und sinen Erben, mit aller Gerechtigkaiten und Zugehörungen ewiglich und erblich &c. das sie - - ihme und denen Nachkommen Besitzern des Altars zwischen den zweien unser Lieben Frauen Tagen Assumptionis und Natiuitatis zu latein genant sechzeben Mlr guet trücken Korn Kauffmans Guet, geen Maintz in des Besitzers Behausung, o der wo er sie beschaiden wirdt, lieffern &c.*

Anno MDXCVII. PETRUS Appelman ferme per quadraginta annos hujus Ecclesie Parochus, pro se Parentibusque PETRO Appel-
man & Margaretha Meyssin Anniversarium instituit,

Anno

Anno MDCXVII. Eodem, Ab GOTTFRIDO *de Limpurg* & EVA Filia, hæredibus *Curie Haynensis* (des *Haner Hoffs*) duo Sacra instituuntur, quorum *primum* pro GABRIELE & CATHARINA *Münzenhaberin*, secundum pro dicto *Gotfrido*, Uxore *Juliana* & Filia habeantur.

Alia eiusmodi Anniversaria tacemus.

SERIES PAROCHORUM.

A. C.

1220 GUNTHERUS subit in charta immissoria Petrensi, à BOPONE Præposito, RUTHARDO Decano & GODEFRIDO Custode Majoris Ecclesiæ datâ.

1226 ALEXANDER Plebanus *S. Hemmerami* subscriptus legitur literis SIGEFRIIDI II. Archi-Episcopi, queis redemptionem X. manforum in *Schönrestet* ratam dixit. JOANN. T. II. Rer. Mog. p. 475.

1245 CONRADUS, Cantor *S. Petri* & Parochus *S. Heimerammi* legitur teste JOANNIDEI. cit. p. 507. & 495. „ in tabulis WERNHERI „ *de Bolandia*, quibus consensit SIMONI & WALTHERO „ (Decanus *S. Petri WALTHERUS*) „ militibus *de Rüdesheim*, ut decimam quandam *Hattenbeimensem* *D. Petri Ecclesiæ* venderent.

Hiatus ab inde magnus est in serie, cui complendæ usque dum certior Chr onologia inveniatur, hi intercalantur

Parochi æxgm.

SEBASTIANUS *Dörffner de Eystad*, subit in Necrologio MS. huius Ecclesiæ ad 8. Maji.

CRAFFTO *Sculseti*. Necrolog. ad 27. Maji.

WIGANDUS *de Hexheim*. Necrol. 15. Junii.

FRIDERIGUS *Heydeck*, 10. Sept. Necrol.

K 2

CHRIS:

CHRISTIANUS JUDAS Carnificis * *de Altavilla*, Necrolog.
16. Septemb. * Metzger.

JOANNES Mertenssteyn, Necrol. 18. Sept.
Circa:

1434 JOANNES de Reifferscheid, qui Anno 1435. datis *Altaville* die 27. Martii à CONRADO III. in Pro-Episcopum denominatus fuit, quo honore sub titulo *Episcopi Cyrenensis* functus fuit. Vide JOANNIS Tomo cit. p. 433.

1497 JACOBUS Merstetter ex *Ebingen*, Parochus S. *Emmerani*, sub Doctore *Bertram* die 12. *Octob.* huius anni apud KNOD Histor. Univerf. Mog. Comment. II. p. 43. subit, in cuius locum, qua Theologiæ Licentiatuſ 1510. ad Præbendam *Aſchaffenburgensem* præſentatus confirmabatur ab URIELE xi. Auguſti.

15 . . JODOCUS Selbach ante Annum 1525; nam dum eum qua Decanum S. Petri JOANNIS I. cit. pag. 409. recenſet, addit: „ legum Licentiatuſ, & antea ad *D. Emmerani Parochus* „ . Variis tituliſ & præbendiſ exinde decoratuſ legitur: habes eum apud *Knod* I. cit. pag. 15. inter Rectoreſ *Univerſaliſ Studiſ*; fuit quoque Canonicuſ *Aſchaffenburgenſiſ* & S. *Cruciſ*, ac apud S. *Stephanum* Cantor. Anno 1548. à SEBASTIANO Archi-Epiſcopo conſtitutuſ *Protonotariuſ* & *Judex generalis* quem hodie *Officialem* dicimuſ. ☞ 1558. die 9. Nov.

Nota Alia nunc ſerieſ in fronte *Parochialiſ Matriculæ* Anno MDLXXXV. ſcribi cœptæ ſe offert, tenore eo quem unicuique incluſimus; præfixi quoque ſunt numeri: 1. 2. 3. & ſic deincepſ, quos tamen conſulto intermiſimus.

Ple-

„ *Plebani sancti Emerani*

„ **PETRUS** *Adelt* Theologiæ Licentiatuſ „ . Annuſ neque introituſ
neque exituſ ſubnotatuſ eſt. Subit autem in litteriſ ubi Miſſa de B.V.
pro quoviſ die Joviſ à PETRO *Bender* Anno 1521. fuit conſtituta.
Vivuiſ parochiæ deceſſiſſe Probatuſ ex Succellore, probabiliiſ ideo,
quia majori quiete inter Beneficiariuſ ſtudiuſ ſe impendere poterat.
Gaudebat quippe adhuc Parochuſ eâ inter Canonicuſ ad Graduſ
B. M. V. Statione, quam antea tenuerat JOANNES de *Dieten-*
bergen celebriſ inter Doctuſ Moguntinuſ *Dominicanuſ*. *Knod* l. cit.
pag. 15. Idgue circa annuſ 1515. evenit. Anno 1543. audit:
PETRUS *Adelt* Maguntinuſ, Sæ Theol. D. Ejuſdemque Profeſ-
ſor, ad Graduſ B. M. V. Cantor, Rector Magnificuſ Uniuerſitatiſ
tumuſ primuſ. *Knod* p. 17. Denuo Anno 1548. ſecunda vice
Rettorem egit & 1561. die 24. *Julii*. ibid. pag. 27. Et qui-
dem qua Decanuſ ad Graduſ obiit.

NICOLAUS *Sifrid* omiſſuſ in ſerie mox laudata huc erit ponen-
duſ, nam ex Necrologio altero hujuſ Eccleſiæ quod habemuſ
ita ſcituſ: „ XI *Cal. Sept.* & Venerab. Dñuſ *Nicolauſ Sifridi*
„ hujuſ Parochiæ Plebanuſ, cuiuſ annuæ Anniverſarii peractio
„ obſervetuſ hoc modo: una Miſſa de Aſſumptione Mariæ ſemper
„ Virginis decantetuſ per Plebanuſ, cum Collecta pro Sacerdote,
„ & de Feſto: duæ candelæ apponentuſ ſepulchro *vor dem emigen*
„ *Licht* in medio coemiterii. Viſitetuſ veſpere & mane. Inde vi.
„ albi. Obſervetuſ ſemper in octava Aſſumptioniſ. Inſtitutuſ
„ eſt hoc anno 1529.

„ Magiſter **JERONIMUS** *Fridwald* Anno 40. obiit. „ Ad ſi-
nem Necrologii ſecundi, ubi mentio cuiuſdam Anniverſarii inſti-
tutuſ de 1534. facta eſt, ſubdituſ: „ Litera Dominicaliſ erat D. in
„ præſentia HYERONYMI *Friderodert* Plebani S. *Heymerani* &c.

Nota longe aliter narrat *Kuod*, quam hæc documenta domestica; ait enim l. cit. pag. 44. „JOANNES *Reuß* ex *Eschwege*, adi-
vit Plebaniam S. *Emmerani* ex abdicatione HIERONYMI
„*Friedwald* vacantem Anno 1528. „ Si annus 1538. scri-
ptus esset, cur non crederemus? interim in serie laudatæ
Matriculæ nil de *Reußio*, quin statim subjungitur;

„MICHAEL *Zelner* Anno 51. 52. „

„NICOLAUS *Lutz* Anno 53. „

„JOANNES *à Via*, Theologiæ Licentiatu Anno 54. „ Quam-
vis ex hac anni notatione parvo tempore huic Parochiæ præfuisse
videatur; eius tamen quandam rationem habere oportet ex edito
à se libro; ubi dicitur *Agrippinas*. Circa ann. 1556. Cathedralis
Wormatiensis & circa 1569. *Aulæ Bavaricæ* Concinator Ordinarius,

„JOANNES *Fuell*, Anno 55 „

„Magister PETRUS *Appelmann*, anno Dni (*Esto mihi*) 1556. 57.

„ 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72.

„ 73. 74. ipso die *Pentecostes* discessit ad patriam. „

„Magister VALENTINUS *Hergenstein*, Anno 74. ipso die

„ *Pentecostes*, 75. 76. 77. 78. die Dominica *Esto mihi* ---- „

Quis quaque Patria fuerit habemus ex Bibliotheca *Miltenbergensi*:
ubi *WICELII* Typi Ecclesiastici parti ultimæ Anno 1566. impres-
sæ quidam hæc olim adscripsit: „ Rdo ac Doctissimo Viro Dno M.

„ VALENTINO N. à *Limpurg* ad *Lanam* Pastori divi *Heimeri*-
„ *mi* apud *Magontiam* ac *Primissario* *Altavillano*. „

„Magister PETRUS *Appelman* reversus ex Patriâ à prædicto ter-
„ mino, 78. 79. 80. usque ad *Assumptionis Mariæ*.

Magi-

„ Magister **WILHELMUS Loricinus**. 81. 82. 83. 84. usque ad
 „ Octavam Epiphaniæ. „

„ Magister **PETRUS Appelman** tertio à Venerando Dño ac nobili
 „ viro Dno Vicario in Spiritualibus JOANNE SCHWEICKAR-
 „ DO à Cronberg Scholastico summæ ædis, vocatus ipsâ Domi-
 „ nicâ vocem jucunditatis 1585. suscepit & præfuit 86. 87.

NB. Huc usque una eademque manus, absque dubio PETRI *Appelman*, seriem contexerat; qui vero sequuntur Plebani, aliâ atque aliâ manu conscripti sunt. Cæterum ipse PETRUS adhuc subit *jovis post Cineres* 1594. In litteris quæis Vigiliis & Anniversarium pro se parentibusque PETRO *Appelman* & MARGARETHA *Meyfin* instituit; ubi ita:
 „ Das Der Ehrwürdig und wohlgelehrt Herr PETER *Appelman* Vicarius B. M. V. ad gradus in Meintz, undt
 „ Pfarrherr zu S. Emeran sein Sterblichkeit bedacht, wegen
 „ und sonderlich, dieweil obgedachter Herr *Peter* Seelfor-
 „ ger an die vierzig Jahr lang in gedachter Pfarr-Kirchen
 „ gewesen, und nach Christlich Liebe zum fleissigsten ver-
 „ sehen, und dem gantzen Pfarrvolck frue und spat berhi-
 „ net, und fûrgestanden; so begeret sein Ehrwürden. „
 „ &c. Ultimo morbo hanc dispositionem factam esse vero-
 „ similis, nec exin diu supervixisse *Petrum* credimus.

„ M. Frater **THEODORICUS Vetweiler**, Dominicanus
 „ 1594. 95. 96. usque ad Festum S. Martini. Obiit 14. No-
 „ vembris „. Hic viderur aliquid scripturæ abrasum.

„ D. **MICHAEL Ritter** Anno 1597.

„ R. P. **DAMIANUS Macheretinus**, Ordinis *Frm Prædi-*
cato:

- „ *catorum*, à Festo Ssmæ *Trinitatis* Anno 1598. & Anno 1599.
 „ usque ad mensem *Octobris* pie laudabiliter & fructuose præfuit
 „ & rexit. Excessus ejus cum maximo populi fletu & dolore. „
- „ **ALBERTUS** de *Puteo Marcoduranus* Ssæ Theol. D. Sprüs
 „ S. **SUIBERTI** in *Keiserswerdt*, & Vicarius S. **ALBANI**, susce-
 „ pit Administrationem Parochiæ S. **HEIMERAMI** Anno Domini-
 „ cæ Incarnationis 1599. in Festo *Omnium Sanctorum*, eadem fun-
 „ ctus usque ad *Calend. Augusti* 1601, quando hinc recedens sus-
 „ cepit curam Parochiæ S. **QUINTINI** Mog. „
- „ **R. D. LEONARDUS** *Buranus* Ssæ Theol. Dtr. à S. *Chri-*
 „ *stophori* Parochia huc vocatus Anno 601. Præfuit Annis 15.
 „ cum magna laude, usque ad mensem *Julii* 1617. „
- „ Rndus **D. JOANNES** *Volck*, *Mogonus*, Vicarius ad Gradus
 „ Moguntia, præfuit à mense *Julio* 1617. ad 1624.
- „ **JOANNES** *Denhart*, Vicarius ad Gradus *Mariæ* Mogun-
 „ tiæ, præfuit à 3. April. 1624. usque ad 1625. Resignavit.
- „ **JOANNES** *Bamer*, Canonicus Ss. Petri & Alexandri *Aschaf-*
 „ *senburgi*, hic complens suum biennale studium ad duos Annos
 1625. & 1626. præfuit Parochiæ.
- „ **JOANNES** *CYRIACUS* *Appelius*, Vicarius S. *Victoris*,
 „ uti Primissarius curam egit 1627.
- „ **JOANNES** *TILMANNUS* *Blanckenius*, ab Anno 1628.
 „ præfuit. „
- „ **JOANNES** *Brigelius*, præfuit à 2. April. 1629, usque ad finem
 „ 1630: postmodum migravit ad Parochiam S. *Ignatii* Moguntia. „
- „ **GEORGIUS** *Dietman* Anno 1631. 2. Febr. „

WIL-

- „ WILHELMUS *Zirckelbach* ab Anno 1631. circa *
 „ usque ad Annum 1637. ad initium *Januarii*, postea migravit
 „ in *Flersheim*. „ * Spatium vacuum.
- „ JACOBUS *Sutorius* Vicarius S. *Victoris* & Decanus S. GIN-
 „ GOLPHI in & extra civitatem, ex Parochia *Weissenau* ad hanc
 „ Anno 1637. 4. *Januarii*. Eam resignavit Anno 1639. „ Patria
 fuit *Rotbwillanus*, anteaque. Officium Parochiale in *Costheim* admi-
 nistravit. Confer: GUDEN. Cod. Dip. III. pag. 1000.
- 1639 „ AMBROSIVS *Jordan* Parochiam suscepit 4. Aprilis, &
 „ adhuc administrat eam iam ad decimum nonum annum per Dei
 „ gratiam, Cantor & Canonicus SS. STEPHANI & MAURITII
 „ in Moguntia. „ Patria Mogonum fuisse & Anno 1669. in fata
 concessisse advertit JOANNIS T. II. Rer. Mog. pag. 571.
- 1662 „ MATTHIAS *Starck* Ssæ Theol. Doctor, & Theolo-
 „ gicæ Facultatis inclytæ Assessor, Consiliarius Ecclesiasticus Emmi-
 „ ac Celsissimi Archi-Epis. Mog. Seminarii S. BONIFACII Re-
 „ gens, administrare cœpit 22. *Novemb.* Anno 1662. Resignavit
 „ Anno 1671. mense *Novembri* successorem dans qui est LEO-
 „ NARDUS „ ita manu sua Rñus *Starck*, de quo vide
 „ Seminarii Præsides.
- 1671 „ LEONARDUS *Nimis*, Ssæ Theol. & U. J. D. &
 „ Professor in Alma Universitate Moguntina, Seminarii S. Boni-
 „ facii tum Sub-Regens, Consiliarius Ecclef. Mog. „ Anno 1674
 Parochiam in *Wallbüren* suscepit. Vide sup. *Quintinianos*.
- 1674 „ 29. *Nov.* JOANNES GEORGIUS *Klinckhard*,
 „ Ssæ Theol. & U. Jur. Candidatus, è Seminario S. Bonifacii
 L Alum-

„ Alumnus. „ Teste Necrolog. Seminarii Ssæ Theol. Licentia-
tus ; Anno 1707. 11. Febr. Moguntia : Canonicus in
Neustatt prope Viennam, & Missionarius in Hungaria emeritus.

1675 „ 24. Novemb. GEORGIUS FRIDERICUS *Marx*
„ Ssæ Theol. Doctor, S. Bonifacii Alumnus, abscessi (ita lib. cit.)
„ anno 1691. in Parochiam *Hoebeimensen*, XIVta Octobris. „
Protseldæ natus 1648. die 12. Nov. Anno 1694. Curio Metro-
politane constitutus vide sup.

1691 JOANNES JODOCUS *Bley*, *Heiligenstadiensis* Ssæ
Theol. D. Canonicus ad Gradus B. M. V. Medicam apud Judæ-
um opem quærens, in ipsa Judæi domo subitaneæ Spiritum exha-
lavit 28. Octob. 1716. Ordinavit Testamento, ut quot annis
200. fl. inter pauperes Parochianos S. *Emmerani* & studiosos ma-
xime *Eichsfeldiacos* ab Universitate distribuantur. Knob. Hist.
Univ. Comment. II. p. 118.

1716 BERNARDUS *Blöchinger*, Ssæ Theol. Doctor, ad
S. Joannem Canonicus.

1723 JOANNES *Hartman*, *Fuldensis* Missionarius Aposto-
licam cessit 1729. futurus Parochus in *Hembspach*.

1729 JOANNES ADAMUS *Faulhaber* *Kennigheimensis*
Ss. Theol. Doctor, Alumnus Seminarii & uno anno Parochus
in *Clingenberg*, postea ab anno 1726. usque ad 27. Novemb.
1729. Parochus in *Bischofsheim* ad *Tuberam*, ingentis pru-
dentia & studii in Theologicis profundioris causâ Mogun-
tiam advocatus, Consiliarius Ecclesiasticus, cum Officialis

& Proto-Notarius Metropolitanus ac Apostolicus, Facultatis Theologicæ Assessor, Canonicus Capitularis ad Gradus B. M. V. &
ex podagrâ intra corpus versâ 12. Maji. 1758.

1758 CAROLUS JOSEPHUS *Luca, Aschaffenburgensis*, Sæ
Theol. Doctor. Ex Alumno Seminarii Sacellanus in *Hattenheim*,
tum post iter Romanum Anno 1756. Seminarii S. BONIFACII
Sub-Regens, ab Anno 1759. Facultatis Theologicæ Assessor, ab
Anno 1762. Consiliarius Ecclesiasticus.

Epitaphia quædam

Ex Hellwicianis :

I.

Anno Dñi 1504. den III. Tag des Monats Sept. starb der Vest HANS
von Sorgenloch genant Gensfleisch, der Weltlichen Richter zu Meintz und
ein Borgmann zu Oppenheim und Dernberg gewest ist dem Gott barmher-
zig sey.

II.

Epitaphium Filiae atque Filiorum Nobilis Viri FRIDERICI *Hundt à*
Saulheim & Honestissimæ BARBARÆ *Haberkörn* à *Zellingen* Coniugum
hac in civitate tum temporis præfecturam agentium.

Maria Margaretha Starb 31. Aug. 1590.

Henricus Eberbardus Starb 5. Mart. 1591.

Antonius Schwickardus Starb 9. Mart. 1591.

Hundt.

Haberkorn.

Partenbeim.

Alben.

Helmstatt.

Spanbeim.

Braun à Schmidberg.

Koppenstein.

III.

His merito subjungendum recens innovatum

Franckensteinianum.

Exhibet Tabulam prægrandem pictam, cujus in medio visitur Christus inter duos latrones astantibus B. Virgine & S. Joanne crucifixus, cui LONGINUS adequitans lanceâ latus aperit, subtus hoc medium: Cœna Dominica. Ad dexterum latus Crucifixi imago S. EUSTACHII ad sinistrum S. ANNÆ depicta est; subtus S. EUSTACHIUM octo de Stemmata *Franckensteiniano* Masculi exhibentur & nono loco Pussio fasciis involutus; subtus vero S. ANNAM Domicellæ effigiatæ habentur; hoc ordine & Nominibus:

1. JOANNES EUSTACHIUS
von und zu <i>Franckenstein</i> , Ambt-
man zu Hæchst und Hoffheim.	1. ANNA MARGARETHA von
<i>Franckenstein</i> , geböhren <i>Brendelin</i>
von Homberg. 1620.
2. JOANNES LUDOVICUS
von <i>Franckenstein</i> Domherr zu
Mayntz und Würtzburg.	2. URSULA CATHARINA von
<i>Fr.</i>
3. JOANNES REICHARD
von <i>Franckenstein</i> Domherr zu
Württemberg.	3. ANNA MARGARETHA von
<i>Fr.</i>
4. JOANNES CAROLUS von
<i>Franckenstein</i> .	4. ANNA MAGDALENA von <i>Fr.</i>
5. JOANNES DANIEL von
<i>Franckenstein</i> .	<i>Notes</i> hanc Domicellam vestitam
esse habitu quodam religioso,
Rosariumque manibus tenet.
6. JOANNES FRIDERICUS
von <i>Franckenstein</i> .	5. & 6. Sunt Domicellæ parvulæ
de genibus flectentes, quibus ad-
jacent duæ infantes fasciatæ.
7. JOANNES PETRUS von
<i>Franckenstein</i> .	
8. JOANNES EUSTACHIUS
von <i>Franckenstein</i> .	

9.

Infra

Infra Cenam Domini depictam legitur :

Altare quondam Majus

Pro supra denominatis Epitaphii loco erectum

Anno Dom. MDC, XXXIII.

Remotum MDCLXXX.

In Memoriam

CAROLI ERNESTI MARIÆ

anno MDCCLVI. xxv. Nov. defuncti

A Fratre Fratri parentante

Renovatum MDCCLXV.

IV.

Hellwvichianum.

Vetus hoc Monumentum, hocce loco humi positum ac squalore oblitum ab hominum conculcatione elevari, ac huc erigi curavit GEORGIUS HELLWICH Moguntinus Vicarius S. *Albani*, Mog. Antiquitatis inquirendæ studiosus Anno Salutis 1614.

D. O. M.

SYDONÆ MARIÆ honesti & spectabilis Viri D. JOANNIS CHRISTOPHORI RAPP Vxori fidiſſimæ, quæ primam prolem parturiens una cum foetu anno Christi 1600. die 14. Augusti hora 10. meridiana ætatis suæ 35. Coniugii vero 1. beatè occubuit.

CATHARINÆ honesti & egregii Viri D. LAURENTII HELLWICH Præposituræ Moguntinensis Præfecti &c. Coniugi charissimæ Anno Salutis 1609. die Mercurii 8. Aprilis intra 5. & 6. horam vespertinam ætatis suæ 47. Coniugii 25. pie & placide mortuæ.

CHRISTINÆ Optimi ac honesti Viri D. THEODORICI MANTZ, Wormatiensis quondam Præſulis Cellarii, ac Cathedralis Ecclesiæ ibidem posthæc Stabellarii, Viduæ, in religiosa Filii Dei & Sanctorum invocatione Anno 1609. die 1. Octobris intra 12. & 1. horam pomeridianam, ætatis suæ 40. placide in Christo defunctæ.

Soro-

Sororibus tribus à Wormatia natis, egregii & spectabilis Viri D. JO-
 DOCI HORNUS Cæsareæ-Lutrensis, Civitatis Wormatiensis Scribæ Ju-
 dicialis, & APOLLONIAE *Kreyss*, Filiabus legitimis, spectata pudicitia
 fideque conjugali, pietate quoque, Religione Catholica, moribus vitæque
 Sanctimonia, ac omnibus Christianarum Virtutum dotibus condecoratis;
 CATHARINÆ Matri dulcissimæ cæterisque Materteris amantissimis.

Nec non

Honoratissimo atque integerrimo Viro, pietate, virtute, prudentia
 & auctoritate præstanti

D. LAURENTIO HELLWICH

Ex Osthoven

Vangionum agro oriundo,

Trium Præpositorum Moguntinensium & respective
 Episcoporum Wormatiensium

D. D.

GEORGII à SCHÖNBERG,

PHILIPPI CRATZ à SCHARPPFENSTEIN

ET

GEORGII FRIDERICI GREIFFENCLAW

à *Vollraths*:

In Præpositura Moguntina

ad annos XXVI.

Præfecto Vigilantissimo,

Huius Parochiæ Jurato ac fabricæ Magistro;

Cuique Moguntino fidelissimo

ANNO

Anno Christi 1611. die 6. Martii
 intra horam 12. & 1. pomeridianam
 Ætatis suæ 54, Conjugii vero 25.
 pie in Christo JESU defuncto,
 Parenti desideratissimo.

Quorum omnium cineres & ossa, hic iuxta Baptisterium ad dextram uno cubiculo includuntur:

GEORGIUS HELLWICH

Filius senior, D. Mauritii Canonicus ac Metropolitanæ Vicarius, spe certissima Salutiferæ Resurrectionis & fide ductus, una cum Fratribus *Antonio & Philippo*, nec non Sorore *Christina*, piæ recordationis ac memoriam ergo, tantisper dum cœlesti divinæ vocis tuba excitati reviviscant, & ad beatum omnium Sanctorum Cœtum lætissime transferantur; Hoc monumentum postremi muneris affectu lugens posuit Anno Salutaris Partus MDC...

Beati Mortui qui in Domino moriuntur.

Inscriptiones quædam è Fenestris olim.

In fenestris Chori ad latus Evangelii Summa

Aræ erant:

JOHANNES RICHARDUS de & in *Franckenstein*. Cath. Bamb. Herbp. Wormat. Canonicus Capitularis & respective Scholasticus, Senior, Jubilæus.

JOHANNES CAROLUS de & in *Franckenstein*, Wormatiensis & Equestris S. *Ferrutii* Canonicus, respective Custos & Scholasticus.

Ad

Ad latus Epistolæ in fenestris Chori.

ARNOLDUS von *Hornig*. V. J. D. Eminentissimi Electoris Moguntini
Consiliarius aulicus.

MARIA CATHARINA von *Hornig*, gebohrene --- von *Rosenbach*
Anno 1663.

In fenestris alæ ad Evangelii cornu.

JOHANNES MARTINUS *Grosbans*, Eminentiss. Princ. Elect. Mog.
Consiliarius, in ciuitate Moguntina violentiarum Præfectus, & iudicii sæ-
cularis Assessor.

MARIA *Grosbansin*, gebohrne von *Reigersberg*
1671.

ANNA MARIA *Grosbansin* gebohrne *Robkocbin*
1671.

VALENTINUS *Hobfeld* Churfürstl. Maintzischer Rath, und gehei-
mer Secretarius, & MARIA EUA *Hobfeldin* gebohrne *Mertzin* 1672.

In fenestra prima alæ versus cornu Epistolæ.

VITUS *Berninger* Churfürstlicher Maintzischer Rath und geheimer Se-
cretarius. 1671.

In fenestra secunda:

Insignia BOINEBURGICA.

In tertiâ

DIETERICH *Burger* Churfürstlicher Maintzischer Cammerath.

In quarta

JACOBUS *Becker*, *Burger* und Gastgeber zu Maintz und *Jurat*. &
ANNA MARGARETHA *Beckerin* *Ehleuth*. 1673.

Ex quibus fenestrarum inscriptionibus colligitur: tum temporis hocce
templum fuisse innovatum.

Bina *Necrologia* vulgare hîsce ob angustiam pagellarum intermittimus.

PARO.

PAROCHIA
AD
SS. CHRISTOPHORUM ,
MARTYREM
ET
VALENTINUM ,
EPISCOPUM MARTYREM.

Nota: Quod S. VALENTINUM Titulis hujus Parochialis ad-
scripserim fecit liber Parochialis in quo legebatur: „ S.
„ VALENTINUS *est Compatronus Ecclesiae* S. CHRISTO-
„ PHORI, non Martyr Presbyter quem Breviarium ha-
„ ber, sed Episcopus Martyr. Si in quadragesima hoc
„ festum venerit, *Matutinæ non cantantur*, ne Parochiani
„ impediuntur ab audiendo sermone ad populum in summa
„ Ecclesia fieri solito * & in quatuor Ordinibus Fratrum
„ mendicantium, adiutorum omnium Plebanorum loci. „
Et in alia scheda: „ Est etiam festum S. VALENTINI
„ solenne cum indulgentiis.

* Alio rum, nempe matutino, tempore conciones
istæ fiebant.

Antiquitas hujus Ecclesiae.

Pater ex eo, quod Anno 893. iam existerit Moguntiae *Capella* S.
CHRISTOPHORI Monachis Trevirensibus *S Maximini* addicta,
ceu late ostendit L. B. de GUDENUS †, Atque ex eadem Cappel-

M

la

la postmodum enatam fuisse *Ecclesiam Parochialem* : probat jus patronatus Anno adhucdum 1491. à *San-Maximinianis* exercitum, ceu infra dabimus.

† Cod. Dipl. I. pag. 4. & Cod. Dipl. III. pag. 1000. & 1021.

Annum vero quo ista Cappella in Parochialem ampliata sit non facile indagaverim. Equidem SERARIUS scripsit: †† „ S. CHRISTOPHORI circa annum MCCXCII. cœpta fuit & sensim perfecta. „ Eadem habet Anonymus author *Moguntiae sacræ*. ††† Quod uterque ex indulgentiarum tabulis infra ad hunc annum dandis collegisse videtur; at id non tam præcisè sumendum esse, suadent ea quæ legimus †††† circa disceptionem anno 1272. habitam inter *Bernonem* Decanum & Capitulum *S. Petri* ex una & *Hermicum* Advocatum in *Muscebach* ex altera parte „ super quodam iornali fructifero, centum *vnus maldri* *figlinis* *Parochiali* *S. CHRISTOPHORI* pendente. „ Ea tamen quæ hodie adhuc subsistit Ecclesia, tum temporis, ceu SERARIUS notavit, constructa videtur. „ Cum vicinum Gymnasium incolerent *Societatis* „ *Jesu Patres*, neque proprium adhuc templum haberent, in hoc Sacris operari, confessiones audire & concionari solebant. *Serar.*

†† Lib. I. Rer. Mog. cap. XXXI. ††† §. 14. pag. 208. ita habens: „ S. CHRISTOPHORI *Parochia* sub A. D. 1292. erecta, „ *tabulis literisque*, quarum aliquas §. 9. referavimus „ (puta circa *jejunium bannitum*) „ inclyta: eademque thesauri, quem habet *Moguntia* sacerrimum *S. Crucis* velut „ palladii sanctioris fida Custos, quam ex Ecclesia *S. Crucis* „ induximus. „ Loquitur author de temporibus turbulentis, in quibus sacra hæc imago intra Urbem ad hanc Parochialem reportatur; ubi & preces menstruæ, quæ Collegium *S. Crucis* contingunt, ex ordine haberi solent.

Jus

Jus Patronatus.

Est hodie penes ædiles hujus Ecclesiæ, qui *Juratorum* nomine noti sunt. Antea erat *Abbatis ad S. Maximinum Treveris*, à quo, anno adhuc 1491. FLORENTIUS *Diel* nominatus est. Qua vero ratione id juris ad dictos ædiles devenerit, necdum invenire potuimus.

ALTARIA

Sunt: I. Summum.

II. B. MARIÆ VIRGINIS.

III. S. CRUCIS.

IV. S. CATHARINÆ.

V. S. NICOLAI.

VI. S. VALENTINI.

VII. THOMÆ Apostoli, olim *Jacobi & Leonardi*

VIII. S. MICHAELIS, in cœmiterio.

Beneficati seu Altaristæ.

Non sunt hodie nisi *quatuor*. Quorum tres ad Altare S. CATHARINÆ intitulati sunt, sub nomine, *primi, secundi & tertii* Beneficii; ultimo tamen additur: *genant im Glockhaus*. Quartus Altari S. NICOLAI adscriptus est.

JOANNIS pro anno 1513. ex Protocollo Cleri *secundarii duodecim* numerabat præsentarios, † cui adstipulatur decisio anno 1525. data inferius ex integro recitanda.

† T. I. rer. Mog. pag. 1001.

Beneficati hi sine ullius contradictione à Parocho & ædilibus Ecclesiæ hactenus sunt nominati ceu ab anno 1584. usque hodiè comprobari potest. Cæterùm fata temporum multum reditus & jura hujus

Ecclesiæ detriverunt, adeo ut dotes Altarium passim deperierint, ceu ad quodvis ferme notabitur.

Altare summum.

Titulo S. CHRISTOPHORI, quondam teste Vet. Libro consuetud. erat dedicatum etiam Honoribus S. JACOBI Apostoli & S. LEONARDI Confess.

Dote caret, nisi census Parocho competentes eo revocare quis vellet.

Vetus Altare anno 1568. loco suo morum & ab ANTONIO Reschio Episcopo Salonenſi & pro-Episcopo Wirceburgensi reſanctum fuit, ceu tabulæ loquuntur ab de GUDENUS Cod. Dipl. IV. p. 726. editæ.

Anno 1761. dum Chorus ampliaretur & renovaretur, summumque Altare denuo loco moveretur, in loco cui superſtructa fuerat antea hæc ara Primaria, dum terra pro conficiendis ſepulchris concameratis effoderetur reperta eſt pars muri ſubterranei: cui occidentem verſus imago Chriſti crucem bajulantis, verſus meridiem autem S. *Chriſtophorus*, B. V. Chriſtum de cruce depoſitum ſinu geſtans, & demum quidam Clericus genuflexus adpiſti erant, per hemicirculum à capite Clerici verſus iconem Matris doloroſæ hanc inſcriptionem ſine anno & nomine ferens litteris gothicis factam: *Herr. durb. dyn. Pyn. la. dir. min. Sele. beſolben. ſyn.* Colliges olim ibidem cryptam ſubterraneam ſteſſiſſe.

Altare B. M. V.

Et certo Beneficiato æque ac ſignatis redditibus caret, quot tamen ſeptimanis unum Sacrum ibidem per Præſentarios curatur.

Altare S. CATHARINÆ.

Tribus Beneficiatis in Titulum cedit ceu ſupra inſinuatum.

Alta-

Altare S. NICOLAI.

Uti aliorum Altarium sic & hujus Fundatores ignorantur; fertur quendam *de Floos* familiam quondam jus Beneficiatum nominandi petiisse, sed à centum & quod excurrit annis nemo id juris sibi vendicavit, quin Parochus & ædiles hucusque Patroni fuerunt. Ubi *notes* Parochum non tam voto co-electivo, quam & in concursu votorum parium, *desivo* gaudere.

Altare S. VALENTINI:

Item

Altare S. THOMÆ.

Quoad origines, redditus & jura sunt incognita: præterquam quod in festis Ss. ANTONII Abb. SEBASTIANI & THOMÆ in posteriori, in festo vero S. VALENTINI in Arâ VALENTINIANA Missæ solemnes decantentur.

Altare & Capella S. MICHAELIS.

Aeque cum cæteris & Beneficiario & emolumentis caret, quamvis redituum ad eam datorum mentio iam anno 1330. subeat, ceu infra legetur.

Erat ex quodam compromisso anno 1392. inito Ædilibus jus, ad hoc Altare Sacerdotem nominandi. Nec caruerat antea suis Beneficium fautoribus, quin potius quidam Conjuges Moguntini, ceu infra notabimus, ultimis tabulis anno 1391. datis, quindecim modios farris & unum cicerum („15. Malter Korns und 1. Malter Erbs zu Wallaw“) in ditiorne Hasslo-Darmstadiano-Eppensteinianâ annue dando pro una *Missa quotidiana* doti pristinae addiderant; sed omnia evanuerunt.

Ineunte quod vivimus Sæculo JOANNES ERBENIUS Aulæ & Regiminis Electoralis Consiliarius & Capellam è ruinis restituit & præter Sacrum quot mensibus habendum, in Festo S. MICHAELIS una cum Missa solemni, duo alia privata, factis redditibus ad id necessariis, Anno Sæculari MDCC. instituit, sequens tum ex conceptu communicata fiebat Romam

„ Informatio de statu tam antiquo, quam moderno Capelle S. MICHAELIS, & quæ à Sanctitate suâ Pontificiâ petenda.

„ In Civitate Moguntina iuxta *Parochialem Ecclesiam S. CHRISTOPHORI*, sita est *super Offorio* Capella antiquitus in honorem S. MICHAELIS Archangeli consecrata, cui non tantum de nulla dote seu fundatione, quantum constat, est provisum, verum etiam cunctis redditibus, quos ante Religionis perversionem in terris A catholicis habuit per temporum & bellorum iniuriam omnino est destituta; unde contigit, quod à plurimis annis in dicta Capella, nedum in ipso S. MICHAELIS Festo sit celebratum divinum Officium, adeoque pene extincta memoria ibidem: usque dum in anno MDCC. Parochianorum aliquis, pietate ductus, dictam Capellam aliquatenus restaurare & pro celebrandis sacris Missarum officiis de quibusdam necessariis Paramentis providere cœpit; insuper etiam pro habendo singulis annis in Festo S. MICHAELIS summo musicali & binis parvis Sacris duobus diebus sequentibus: item per totum annum singulis mensibus intra primam septimanam uno quoque Sacro legendo, fundationem perpetuam fecit; unde sperandum si sua Pontificia Sanctitas eidem Capellæ certas & largiores Indulgentias similiter in perpetuum concedere clementer dignabitur nempe omnibus Christi fidelibus utriusque sexûs tam Clericis

quam

„ quam Laicis, qui in dictis Festivitatibus & respective feriatis diebus,
 „ vni vel alteri, præfatorum Officiorum cum debita pietate & intentione
 „ interfuerint, preces suas exsolverint (&c. *pro stylo Curia*) maxime ve-
 „ rò qui manus auxiliatrices pro augmento Gloriæ Dei & S. MICHAELIS
 „ ad comparandos redditus necessarios vel in vita sua, vel per pia le-
 „ gata aut oblationes porrexerint, quod sæpe dicta Capella & sacra Offi-
 „ cia brevi tempore largius sit incrementum habitura.

„ ita supplicat Parochianus præfatus

„ Sign. 8. 9bris 1705.

„ & tradita P. Rectori Novitiat, S. J.

„ Moguæ GEORGIO Haan Romam proficiscenti & sollicitam
 „ expeditionem promittenti. Rediit P. Haan Moguntiam 12.
 Maji 1706.

Imago Crucifixi

E tholo suspensa & trabi transversæ cum imaginibus *Matris Dolorosæ* à dextris & S. *Joannis Evang.* à sinistris insistent, hacce versùs Altare majus Inscriptione notata est :

Renovata Crux ista & hic exaltata

Anno Jesu Christi:

MDCLXXXVII.

In latere altero navim Ecclesiæ respiciente leges in eadem trabe

Herr Jesu Christ mich allzeit tröst

Weil durch dein Creutz mich hast erlöst

Tröst dich dabey o frommer Christ

Wann du auff Erden übel bist.

Supra

Supra Crucem in fornice :

*ParoChlanorVM
DeVoto zeLo eX pVLVere
renovata resVrgo.*

Jam anno 1330. talis Crux lampade ardente colebatur. V. infra.

Nota 1. Industria singularis FLORENTII *Diel* ad hanc Ecclesiam Parochi anno 1491. librum compilavit sub titulo: *Præsentatio, Proclamatio, Juramentum Plebani. Liber consuetudinum & Jurium Ecclesiæ.* Hunc librum, qui, dum hæc scribo, necdum detectus est, sæculo priori quidam in divisis ac ferme innumeris schediunculis exscripserat: has aliasque circa res Mogonas scriptitationum minutias immani labore ex pluribus fasciculis coordinanti mihi licuit ferme totam compilationem habere, nec nisi pauca videntur deesse: totum autem huc transcribere & prolixum nimis & operosum foret. Itaque tantummodo ea quæ alicuius momenti esse poterunt danda judicavi, utque ab aliis è scriptio Ecclesiæ communicatis distinguerentur, uncinis illa inclusi atque ad latus folia ipsius authentici ubi & uti signata sunt, ita & adnotavi.

Nota 2. Antequam autem notabilia Ecclesiæ hujus inde & aliunde hausta methodo chronologâ exponantur, placuit ea *primò* edere, quæ annus certus non consignatus est, & quibus etsi diverso è tempore acceptis unus titulus præfigi potuit: E. g. *Indulgentiæ: Juramentum Plebani & Altaristarum &c.*

Nota 3. His tamen omnibus præfigenda duximus, quæ lucubrationi primariæ FLORENTIUS in fronte adscripserat: nempe Ordinationem quandam Archi-Episcopalem circa Elenienta Catechistica.

Sit itaque

Ordi-

Ordinatio Archi-Episcopalis

De Anno MCCCCXCIII.

Fol. a.

„ Hat unser gnedigster Herr von Meyntz Bischoff BERTHOLD
 „ von Henneberg auch syn Nachkumen, eynem iglichen Priister dem off
 „ Suntag und andre Fiertag in Parkirchen geburdt zu predigen, dis *Pater*
 „ *noster*, *Ave Maria*, *Glauben* und *Zeben Gebott*, uber die Cancel von
 „ Wurt zu Wurt verkundiget, auch den Layen die sie also horen myt
 „ Innikeit, und lernen, und also betten *Pater noster* und *Ave Maria* uir-
 „ zig Tag Abblas geben anno Domini 1493.

„ Vatter unser der du bist in den Himellen, gebelget werdt dyn Na-
 „ me, zu kumme din Rich, dyn Will gewerdt als in Hiemell und in Erde, un-
 „ ser deglich Brodt, gib uns bude, und uergib uns unser Schuld, als auch
 „ vvir uergebende unseren Schuldigern, und nyt leidt uns in Bekorung, sunder
 „ los uns von Ubel Amen.

„ *Ave Maria* mit kurtzem Gebet ALEXANDRI Papæ 6. ad quam
 „ Indulgentias dedit.

„ Gegrust sistu *Maria*, uol Gnade, der Here mit dir, du bist gebe-
 „ nedyet unter den Frawen, und gebenediet ist die Frucht dines Libes *Jhe-*
 „ *sus Christus*.

„ Antequam dicatur Amen, addita est oratio ALEXANDRI Papæ 6.

„ O du Helge Jungfraw *Maria*, Mutter Gottes bidt Gott uor uns
 „ itzunde und in Stundt des Dodes. Amen.

„ Der Helge Glaub der Helgen Apostollen.

„ Ich glaub in Gott Vatter allmechtigen Schepper Hiemmels und der
 „ Erden, und in *Jhesum Christum* synen eynigen Son unsern Hern, der ent-

„ phan-

„ phangen ist von dem Helgen Geist, geboren us Maria der Jungframen ;
 „ gelitten under Pontio Pilato, gecrutziget, gesturben und begraben; Nidder
 „ steig zu der Hollen, am dritten Tag wider offstundt von den Todden, off-
 „ steig zu den Hiemellen, sitzendt zu der rechteu Handt Gottes des allmechtigen
 „ Vattersch, der nachzukunfftig ist zu urtheil die lebendige vnd die todten.
 „ Ich gleub in den Helgen Geist, die heilig Christlich Kirch, Gemeynschafft
 „ der Helgen, Uergebbung der Synden, Offerstendnis des Fleysches, und daz
 „ ewig Leben. Amen.

„ Die zehen Gebodt.

„ Du solt gleuben in eynen Got. Du solt Got nit unnutzlich uer-
 „ schweren. Du solt die helgen Tag belgen. Du solt Vatter und Mutter
 „ ehren. Du solt nyt dot schlagen. Du solt nyt stelen. Du solt nyt un-
 „ kusch syn. Du solt kein falsch Gezugnis geben. Du solt keyns andern Ge-
 „ mabel begeren. Du solt auch keyns andern Guds begeren.

INDULGENTIÆ.

Fol. 8.

„ *Indulgentiarum Bulla prima data Anno*
 „ *Domini 1292.*

„ **U**Niuerfis Christi fidelibus quibus ostensum fuit presens scriptum,
 „ Nos Fridericus Spirensis, Reymbodo Eysteddensis, Otto Padobor-
 „ nensis, Guothardus Augustensis, Sifridus Hildenesheimensis Manegoldus
 „ Herbipolensis, salutem & sinceram in Domino charitatem.

„ Si populus Israeliticus, qui sub legis umbra vivebat, frequen-
 „ ter adoraturus ad locum, quem eligebat sibi Dominus, ut ibi pone-
 „ ret nomen suum, vota & donaria plurima offerebat; tanto fortius
 „ debet populus christianus, cui apparuit benignitas & humanitas salua-
 „ toris, Ecclesias in quibus Christus inuisibiliter & impassibiliter immo-
 „ latur, congruis honoribus frequentare; ut terrenis pro cœlestibus felici
 „ commer-

„ commercio commutatis, glorificetur Dominus Deus & populus eius
 „ delictorum suorum ueniam consequatur. Cupientes igitur, ut Ec-
 „ clesia Parochialis *beati CHRISTOPHORI Martyris ciuitatis Mogunti-*
 „ *nae* congruis honoribus frequentetur, de omnipotentis Dei misericor-
 „ dia, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius meritis & autho-
 „ ritate confisi, omnibus uere pœnitentibus & confessis, qui in diebus
 „ Natiuitatis Domini nostri Jesu Christi, Resurrectionis, Ascensionis,
 „ quatuor festiuitatum gloriose Virginis Marie Matris sue, duodecim
 „ Apostolorum, Catharine, Scholastice, Marie Magdalene, Margarethæ,
 „ beati Martini, in Annuario Dedicationis *ipsius Ecclesie S. CHRI-*
 „ *STOPHORI*, & per octavas omnium Feltorum predictorum ipsam
 „ Ecclesiam, cum deuotione accesserint, diuine propitiationis gratiam
 „ petituri, seu alias *pro consummatione operis Ecclesie prenotate, quod abs-*
 „ *que subuentione fidelium ad finem perducere non poterit*, quoquo modo su-
 „ as elargiti fuerint Eleemosynas, seu alias manus porrexerint adjutri-
 „ ces, singuli nostrum singulos *quadraginta dies, & unam Karenam*,
 „ dummodo consensus Diocesani accesserit, & iniuncta sibi penitentia
 „ misericorditer in Domino relaxamus. In cuius rei testimonium & eui-
 „ dentiam plenior, sigilla nostra presentibus sunt appensa. Datum
 „ *Aschaffenburgi in Consilio Generali.* Anno Domini *Millesimo ducentesi-*
 „ *mo nonagesimo secundo*, quindecimo Calendas *Octobris*, Indictione quin-
 „ ta. Regnante Serenissimo Domino nostro *Adolpho Rege Romanorum*
 „ Illustri, Regni vero ipsius primo, Apostolica sede vacante.

„ *Indulgentiarum Bulla secunda data An-*
 „ *no Domini 1300.*

Fol. 8.

„ Uniuersis sancte Matris Ecclesie Filiis ad quos presentes litere
 „ pervenerint. Nos miseratione diuina *Ranucius Calaritanus, Basilius*
 „ *Hie-*

N 2

» *Hierosolymitanus & Adenulphus Censanus*, Archi-Episcopi: *Antthonius*
 » *Cbenadiensis*, *Nicolaus Tortibulensis*, *Manfridus S. Marci & Jacobus Cal-*
 » *cedoniæ Episcopi: salutem in Domino sempiternam.*

» Pia Mater Ecclesia de animarum salute sollicita, devotionem
 » fidelium per quedam munera spiritalia remissionis videlicet indulgen-
 » tias invitare consuevit, ac debiti famularus honorem Deo & sacris æ-
 » dibus impendendum; ut quando crebrius & devotius illuc confluit
 » populus Christianus, mitius Salvatoris gratiam precibus implorando,
 » tanto celerius delictorum veniam & gloriam celestis regni consequi me-
 » reatur eternam. Cupientes igitur, ut *Ecclesia S. Christophori in civitate*
 » *Moguntinensi* congruis honoribus frequentatur, & frequentantes pro
 » temporali labore perpetue quietis munere gratulentur: omnibus ve-
 » re penitentibus & confessis, qui ad dictam Ecclesiam in singulis sub-
 » scriptis Festivitatibus videlicet † ipsius Ecclesie, & dedicatione eius-
 » dem, Nativitatis, Circumcisionis, Epiphanie, Resurrectionis, Ascen-
 » sionis Domini & Pentecostes: Natiuitatis, Annuntiationis, Purifica-
 » tionis & Assumptionis beate Marie Virginis gloriose, commemoratio-
 » nis omnium Sanctorum, Beatorum Petri & Pauli, Joannis & Mat-
 » thei Apostolorum, Stephani & Laurentii Martyrum, Nicolai & Mar-
 » tini Confessorum: die Veneris sancto, Catharine & Margarethe Vir-
 » ginum, Marie Magdalene, nec non per ipsarum festivitatum octavas
 » causa devotionis, orationis, visitationis vel peregrinationis accesse-
 » rint, vel ibidem divinum officium, seu verbum Dei audiverint mente
 » pia, aut qui in bona corporis sui sanitate seu etiam in extremis labo-
 » rantes, suarum Ecclesie quidquam predictæ legaverint facultatum, nec
 » non qui Sacerdoti ejusdem loci, cum Corpore Christi seu sacra Un-
 » ctione infirmos visitanti se devote associaverint, de omnipotentis Dei
 » misericordia & beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, omnium-
 » que Sanctorum meritis & autoritate consilii singuli nostrum singulas
 qua-

„ quadraginta dierum indulgentias de iniunctis eis penitentis misericor-
 „ diter in Domino relaxamus, dummodo Diocesani voluntas ad id ac-
 „ cesserit & consensus. In cuius rei testimonium sigilla nostra presen-
 „ tibus literis duximus apponenda. Datum *Rome* anno Domini Mille-
 „ simo trecentesimo. Pontificatus D. BONIFACII Pape octavi anno sexto.

† *Patroni*, quod transcriptor omiserat.

„ *Indulgentiarum Bulla tertia pro Altari*
 „ *sanctorum JACOBI & LEONARDI.*

ANNO 1321.

Fol. 9. b.

„ Universis S. Matris Ecclesie Filiis, ad quos presentes litere perve-
 „ nerint, Nos mileratione divina *Petrus Nazareus, Matthæus Duracen-*
 „ *sis, Saldeguinus Collacensis* Archi-Episcopi. *Guilbelmus* ad partes Tar-
 „ tarum, *Andreas Tertanensis, Guilbelmus S. Justini, Petrus civitatis*
 „ *nove, Petrus Marimensis, Stephanus Lubatensis, Ægidius Adrinopolensis,*
 „ *Henricus Cromensis & Zacharias Suaviensis* Episcopi: salutem in Domi-
 „ no sempiternam.

„ Splendor paterne glorie, qui sua mundum ineffabili illuminat cha-
 „ ritate, pia vota fidelium in sua clementissima Majestate sperantium
 „ tunc precipuo favore benigne prosequitur, dum ipsorum Sanctorum
 „ meritis & precibus adjuvatur. Cupientes igitur, ut *Altare sanctorum*
 „ *JACOBI & LEONARDI in Ecclesia S. CHRISTOPHORI Magun-*
 „ *tie*, congruis honoribus frequentetur, & à Christi fidelibus iugiter ve-
 „ neretur, omnibus vere penitentibus & confessis, qui ad dictum Al-
 „ tare in festis ipsius Sancti, in dedicatione Altaris, nec non in omni-
 „ bus festivitatis, Nativitatis Domini nostri Jesu Christi, videlicet Cir-
 „ cumcisionis, Epiphanie, Palmarum, Parasceves, Resurrectionis, As-

„ censionis, Pentecostes, Inventionis & Exaltationis sancte Crucis, ac in
 „ omnibus Festivitatibus gloriose semper Virginis Marie, Michaelis Ar-
 „ changeli, Joannis Baptiste, Beatorum Petri & Pauli ac aliorum omni-
 „ um Apostolorum & Evangelistarum, Sanctorum Stephani, Laurentii,
 „ Dionisii, Georgii, Mauriti & Sociorum eius, Theobaldi, Martyrum
 „ decem millium, beatorum Martini, Nicolai, Benedicti, Anthonii,
 „ Leonardi, Blasii, Conoberti, Gregorii, Bonifacii Confessorum.
 „ Sanctarum: Marie Magdalene, Catharine, Margarethe, in die beate
 „ Anne & Helisabeth, in die Omnium Sanctorum, & in commemo-
 „ ratione omnium animarum, omnibus diebus Dominicis ac omnibus
 „ diebus quadragesime, per Adventum Domini, per Octavas predicta-
 „ rum Festivitatum. Octavas habentium, causa Devotionis, Peregrina-
 „ tionis vel orationis accesserint annuatim, aut qui in extremis laboran-
 „ tes dicto Altari quicquam suarum Facultatum legauerint, aut qui pro
 „ anima impetrantis, Patris & Matris ac omnium Parentum suorum,
 „ nec non animabus omnium Fidelium defunctorum *Orationem Domini-*
 „ *cam cum Salutatione Angelica* pia mente dixerint; aut qui ad fabricam,
 „ luminaria, ornamenta & alia necessaria Sacerdotis & Altaris manus
 „ suas porrexerint adiutrices, de omnipotentis Dei misericordia & Bea-
 „ torum Petri & Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi, singuli no-
 „ strum singulas dierum quadragenas, de iniunctis eis penitentiis mise-
 „ ricorditer in Domino relaxamus, dummodo Diocesani voluntas ad id
 „ accesserit & consensus. Datum *Avinione* apud Sedem Apostolicam
 „ anno Domini *millesimo trecentesimo vigesimo primo*: Pontificatus Dni
 „ JOANNIS Pape XXII. anno quinto.

Indul-

„ *Indulgentiarum Bulla quarta. Obliterata*
 „ *Anno 1325.*

Fol. 10. b.

„ Uniuersis Christi fidelibus presentes literas inspecturis Frater Ja-
 „ cobus Dei Gratia *Metboriensis* Episcopus, & Frater *Stephanus* eadem
 „ Gratia Dei *Dextensis* Episcopus, Salutem in Domino sempiternam,

„ Ex parte dilecti Filii nostri HERMANNI dicti *zum Appenbeim*,
 „ nobis humiliter fuit supplicatum, ut *omnibus venientibus ad Parochiam*
 „ *S. CHRISTOPHORI in Moguntia* velimus Indulgentias exhiberi.
 „ Nos vero de omnipotentis Dei misericordia, & beatorum Petri & Pau-
 „ li Apostolorum autoritate confisi, omnibus vere penitentibus & confes-
 „ sis, qui vel que predictam visitauerint Parochiam in ipsius Festiuitati-
 „ bus seu Solennitatibus beate Marie Virginis, Natiuitatis Domini, Cir-
 „ cumcisionis, Epiphantie, Resurrectionis, Ascensionis, Pentecostes, Tri-
 „ nitatis, beatorum Petri & Pauli Apostolorum, aliorumque Apostolo-
 „ rum & Euangelistarum, S. Joannis Baptiste, S. Martini, beati Lau-
 „ rentii, S. Catharine, S. Magdalene, S. Margarethe, S. Helisabeth, in
 „ Festo omnium Sanctorum, ac in Festo Corporis Christi, & per eorum
 „ Octavas, manusque porrexerint adiutrices ad Fabricam, Luminaria,
 „ Paramenta Parochie supradicte, quadraginta dies de iniunctis eis pe-
 „ nitentibus misericorditer in Domino relaxamus.

„ Ceterum cum maxima deuotio à fidei populo habeatur, quando
 „ Corpus Christi ad infirmos deferitur, Authoritate nostra & cuiuslibet no-
 „ strum concedimus *supradicte Parochie Sacerdoti*, ut cum eum contingat Corpus

„ Christi

„ Christi infirmis deferre, *Indulgentias possit dare viginti dierum*, dum-
 „ modo ad predicta Diocesanus prester assensum. In cuius rei testi-
 „ monium presentes literas eidem fecimus Sigillorum Nostrorum appen-
 „ sione munitas. Datum Rome anno *millesimo trecentesimo vigesimo quinto*,
 „ indictione octava, mensis Aprilis die 3. Pontificatus D. *Jobannis Pape*
 „ *XXII. anno...*

„ *Schedula Approbationis Bullæ huic
 imposita.*

„ Nos MATTHIAS Dei Gratia Sancte Maguntine Sedis Archi-
 „ Episcopus, Sacri Imperii per Germaniam Archi-Cancellarius, omnes
 „ Indulgentias Venerabilium in Christo Patrum, Dominorum Archi-
 „ Episcoporum predictorum datas & concessas *ad Ecclesiam Parochialem*
 „ *S. CHRISTOPHORI Maguntie*, contentas in literis, quibus hec No-
 „ stra cedula est affixa, ratas & gratas habentes, eas prout juste ac pro-
 „ uide concessæ sunt, in nomine Dñi autoritate ordinaria tenore presen-
 „ tium confirmamus, & omnibus vere penitentibus & confessis dicte Ec-
 „ clesie Benefactoribus, de omnipotentis Dei misericordia BB. Petri &
 „ Pauli Apostolorum eius, nec non beati Martini Patroni nostri, &
 „ nostra Autoritate confisi, quadraginta dies de iniunctis ipsis penitentiis
 „ misericorditer in Domino relaxamus; previso tamen quod hec nostra
 „ Indulgentia ad questus publicos seu illicitos non trahatur. Datum Ma-
 „ guntie *octava Calendæ Julii* anno Domini 1325.

Fol. II.

Indulgentiarum Bulla quinta Ann. 1431.

„ JOHANNES Dei & Apostolice Gratiæ Episcopus *Cborintbien-*
 „ *sis*, FRANCISCUS eadem Gratiæ Episcopus *Justinopolitanus*, & JO-
 HAN-

„ *HANNES* Episcopus *Albicastrensis*. Uniuerfis & singulis Christi fi-
 „ delibus ad quos presens Indulgentiarum pagina pervenerit, salutem in
 „ Domino sempiternam.

„ Cum ad pia & virtuosa opera pie & merito sit subueniendum,
 „ ac etiam omnipotentis Dei magnificentia sit quam plurimum in sanctis
 „ suis laudanda juxta Prophetiam dicentem: laudate Dominum in san-
 „ ctis eius, gloriosus Deus in sanctis suis, & gloria hæc est omnibus
 „ Sanctis eius; hinc est quod devota *Ecclesia S. CHRISTOPHORI Mo-*
 „ *guntina* incliti & gloriosi martyris, multis, ut signanter accepimus,
 „ suis edificiis & diuinorum correquisitis & pertinentiarum & iurium,
 „ annexorum locorum eiusdem videatur subiacere defectibus, per que
 „ diuinorum officia & alia varia, quod absit, pericula possit incur-
 „ rere.

„ Nos autem Archiepiscopus & Episcopi prefati volentes huius.
 „ modi negotio salubriter subuenire quantum in nobis est. Omnibus
 „ igitur ad dictam Ecclesiam in Christo fidelibus & pertinentiarum eius-
 „ dem manus adiutrices & Eleemosynam impertire uolentibus, dirigen-
 „ tibus aut porrecturis, promouentibus, de omnipotentis Dei miseri-
 „ cordia, quadraginta dierum Indulgentiarum de iniunctis eis penitentiis
 „ misericorditer in Domino consili relaxamus cum una duntaxat Kar-
 „ rentena. Insuper de uberiore dono & gratia, *Altaria* dictæ Ecclesie
 „ dedicata & annexa, ut sunt *S. Crucis, Beate Marie Virginis gloriose,*
 „ *S. Thome Apostoli, S. Valentini Martyris, S. Nicolai Confessoris &*
 „ *S. Catharine Virginis.* Volumus eisdem indulgentiis, suis festiuitati-
 „ bus & dedicationis decorare. In cuius rei testimonium presentes no-
 „ stras literas fecimus nostrorum pontificalium sigillorum impressione
 „ communiri. Datum & actum *Rome* anno incarnationis Dominiæ
 „ *Millesimo quadringentesimo tricesimo primo*, pontificatus Sanctissimi in

O

Christo

„ Christo Patris & Domini nostri, Domini EUGENII diuina prouidentia Pape *quarti*, anno eius *primo*, die *tertia decima Decembris*.

Formula Præsentationis Plebani.

Reverendissimo, Perillustri ac Generoso Domino Dno NN. *plebano tit.* Eminentissimi ac Celsissimi Principis ac Domini Dni. NN. S. Sedis Moguntinae Archi-Episcopi, sacri Romani Imperii per Germaniam Archicancellarii & Principis Electoris Dni nostri Clementissimi in *Spiritualibus Vicario Generali*, Dno nostro perquam Gratoso, nec non *Archi-Episcopali Consistorio Moguntino*, Ædiles & Jurati Parochialis Ecclesiae S. CHRISTOPHORI in civitate Moguntina, cum humili & debita obsequiorum oblatione. Notum facimus: quod vacante nuper Parochiali Ecclesiâ præfatâ (per obitum, vel per liberam in & ad manus nostras factam resignationem) Reverendi & Perdocti NN. ultimi ac novissimi eiusdem Parochiæ Rectoris, Nos, ad quos Jus Patronatûs, Nominatio & Præsentatio ad sæpeditam Parochiam quando & quomodocunque illam vacare contigerit, pleno jure spectare & pertinere dignoscitur, prout etiam spectat & pertinet, Reverendum iidem et Perdoctum N N. ad eiusdem nobis porrectas preces, in futurum Ecclesiae nostræ Parochum ac Rectorem elegerimus & nominaverimus, atque ideo Reverendissimo Consistorio præsentandum duximus, prout hisce eundem nominamus & præsentamus: Reverendissimam Vestram Gratiâ humiliter requirentes, quatenus prænominato Domino NN. sic à nobis legitime nominato & præsentato, potestatem & jurisdictionem, quoad curam animarum, nec non administrationem Ss. Sacramentorum, aliaque officia Parochialia exercendi, prout juris & styli gratiosè committere, ac insuper illum sibi commendatissimum habere dignetur. Datæ Moguntiae sub sigilli Ecclesiae nostræ consueti impressione Die, . Anno..

Jura.

Juramentum & Reversales Plebani.

Prorfus dubio caret: eum qui noviter huic Ecclesiæ præficebatur, præter publicam fidei Romano-Catholicæ Professionem, singulari Sacramento quondam se parochiali suæ devovere debuiffe; id quippe factis evincit titulus Libri parochialis, cuius in *Not. 1.* supra meminimus. Formulam tamen veterem exhibere vetamur, eoquod in sejunctis schediasmatibus hactenus ea, uti ipsemet originarius liber, non compa-ruerint; adnectimus autem ex autographo, eas, quæ SEBASTIANUS BLOECHINGER & decem eundem usque ad MELCHIOREM KURHUMMEL insequentes Parochi, fidem manu sua propria addixerunt

Reversales

Seu Antapochas & Obligationis reciproca Litteras.

Ich NN. vrkunde und bekenne hiemit. Demnach Herren Baumeist-
re und Juraten S. CHRISTOPHORI *Pfarr kirchen allhie zu Maintz*,
als denen die Collatur der Pfarr in ierzgemelter Kirchen, so oft diesel-
be erlediget wird, pleno jure gebührt, mir also, durch des Ehrwür-
digen vndt Wohlgelehrten herren NN. letzet gewesenenen Pfarrers, ihnen
Herrn Baumeistern vnd Juraten beschehene, auch von denselben accep-
rirte Resignation. (vel erfolgten tödlichen Hintritt) erledigte Pfarr-Be-
dienung großgünstig conferiret, vnd derhalben ahn das Hochwürdige
Ertzbischöfliche Vicariat hieselbst zu Erlangung benötigter *Investitur*
gewöhnliche Præsentation vnder heut Dato zu Endt gemelt mitgethei-
let: das ich nit allein dafür mich hiemit in aller Gebühr zum höchsten
bedanke, sondern auch hingegen hiernach folgende Punkten mit ge-
gebener Handtrew vnd bey meinen Priesterlichen Eiden zugesaget vnd ver-
sprochen habe, vnd thue das in Krafft dieses.

O 2

Erst-

Erslich soll vnd will ich sie die Herren Baumeistere vnd Juraten auch deren nachkommen, ie und allweg für meine alleinige vnd rechtmessige ordentliche Collatorn vnd Patronos der Pfarr S. CHRISTOPHORI erkennen, halten vnd ehren, auch deren Erinnerungen, mein Ambr vnd Pfarrbedienung belangend schuldige Folg leisten.

Zum Zweyten soll vnd will ich solcher Pfarr, so lang ich dabey begriffen, zum trewlichsten vnd fleisigsten vorsein, mich eines erbaren vnd aufferbawlichen Priesterlichen Wandels befeissen, der Pfarr schaden warnen vnd verhüten, derselben Recht und gerechtam mit vnd nebens ihnen Herren Bawmeistern vnd Juraten helffen handhaben vnd verthädigen, auch da ich schon hiernechst mit einer Vicaria oder Canonicar in einer anderen Kirch providirt werden solte, dennoch bey der Pfarr das geringste nit veräumen oder underlassen.

Drittens soll vnd will ich auch alle sonn- vnd Feyrtäg desgleichen zu hohen Festen, wofern ich sonst durch Schwachheit, oder andere ohnvermeidliche Hindernussen nicht abgehalten werde, sowohl denen Hohen Mess-aemptern, vnd denselben vorgehenden Vmbgang des *Aasperges* beywohnen, vnd da mich die Ordnung betrifft, solche selber verrichten. Als auch meine Predigten ahn obgemelten Tagen zu gewöhnlicher Morgens-Stundt, nach dem Hohen Ambr, welches ohnfeelbar zu *sieben Ubren* * Sommer vnd Winters Zeit anzufangen, Christlicher Catholischer Lehr gemees, vnd wohlgestudirt halten, das gewöhnliche Kirchengebett, sambr der gemeinen Beicht nach derselben, dem Christlichen Volck vnd Pfarrkinderen verständlich vor- vnd ablefen, vnd iedesmahls die einfallende Fast- vnd Festtäge verkünden. * hodie: *bora octava* divina habentur

Desgleichen zum Vierdten: soll vnd will ich vff Sonn- Fest- vnd Feyertäg die Vesper helffen halten, ** auch sonst die gantze Wochen durch dem *Abend-Salve*, des Winters vmb 4. Vhren, vnd des Sommers vmb fünff Vhren beywohnen

nen*** vnd die collect als einem Pfarrer gebührt singen. [twie nicht weniger alle Donnerstag vor vnd bey der bishero üblichen und gestifteten also genanten Engel-Mess *de Venerabili Sacramunto*, das Hochwürdige mit der bey Catholischer Kirchen gewöhnlichen Incensation auff dem Hohen Altar andæchrig exponiren, und dabey die gebrauchliche Versus: *Tantum ergo & Genitori* vor und nach dem Ambt der H. Mess, wan die Ordnung an mir, mit gezimender Reverenz singen, und das es von denen Altaristen geschehe, fleißig verfügen.]

** Intellige de Festis solennioribus, non enim in quavis Dominica vel die Festâ Vesperæ in Parochialibus Urbanis decantantur.
*** amodo hora tertia indies *Salve* decantatur seu de hyeme seu de æstate. †. Uncinis inclusa alia manu sunt addita posteriore. , quod in subsequentiis notandum.

Fünffteus soll vnd will ich meine ordentliche vnd stete Wohnung in dem Pfarrhoff haben vnd halten, uber Nacht niehmahlen daraus schlaffen, nicht darin verwüsten lassen, auch jährlich, wie von Alters herkommen, mit der Herrn Baumeistern vnd Juraten Vorwissen fünff Gulden darin nuzlich verbawen, sonsten aber zu meinem Vortheil oder Lusten nicht machen lassen, vnd da solches geschehen würde, mir deshalb keine Erstattung solle gebühren. Da auch durch mich oder die meinige darin etwas deteriorirer werden solte, ein solches verspreche ich vff meinen alleinigen Kosten repariren zu lassen. [und wan ich auch obgemelde 5. fl. jedes Jahr nicht beweislich und mit nurzen werde Verbauen, dieselbe mir an meinen Pfarr-Einkünften abziehen zu lassen.] dcs gleichen die mir, vermög absonderlicher, durch mich vndergeschriebene Specification gelieferte Hauff-Mobilien [vnd was etwa mir weiters der Nothdurfft nach aus gutem Willen deren HHn Juraten gestellt werden mögre, in gutem Esse erhalten, solche da ich uber kurtz oder lang von der Pfarr abgehe] bey meinem Abzug ohn mangelbahr, oder

andere abn deren statt hinwider zu liefferen, oder mir, so viel deren Werth betrifft, abziehen zu lassen.

Zum Sechsten soll vnd will ich mir die Seelsorg der Pfarr-Kinder, zu deren gefunden vnd krancken Tagen, bey Tag vnd Nacht, so wohl in Administratione dern H. Sacramenten, vnd in meinen heiligen Mess-Opffern, als sonst dergestalt angelegen vnd befohlen sein lassen, wie es deren ewiges Heyl vnd Wohlfahrt erfordert, vnd ich derwegen dem Allerhöchsten darüber getrawen werde Rechen schafft zu geben: Allermassen nit weniger, vnd sonderlich ich die bey der Pfarr haltende Kinder schul wochentlich ein-oder zweymahl soll vnd will visitiren, vff des Schulmeisters vnd Glöckners Ambr fleißige Vffsicht haben, die verspührende Mängel denen Herrn Baumeistern vnd Juraten trewlich anzeigen, die Jugend in Christlichen Glaubens-Sachen informiren, auch fürnemblich beobachten, das dieselbe fleißiger, als bithero geschehen, denen Sonn-Fest-vnd Feyrtäglichen, auch anderen Gottes diensten, mit gebührender Andacht vndt Ehrerbiet samkeit beywohnen [und in allem ubrigen ein zeitlicher Schulmeister sein Ambr diestals ohnklagbahr verrichten thue, dessen verspührende Mängel aber ihm gütlich unterlage, vnd wan solche nicht gebessert werden wolten, denen Herrn Bawmeistern und Juraten anzeigen werde.]

Wie dan *Zum Siebenden* ich daran sein soll vnd will, das, so viel an mir, die Herren Altaristen dieser Pfarr-Kirchen, zu rechter Zeit bey dem Dienst Gottes sich einfinden, vor Endigung desselben sich nicht davon begeben, ihre gebührende Ferias, Anniversaria in bestimpter Zeit selber halten, auch sonst ihre schuldigkeiten in einen vnd anderen, vor- undt bey denen Göttlichen aemtern ohne Clag verrichten: allermassen dan alle Defectus, denen Herrn Baumeistern vnd Juraten ich wenigens nicht schuldig sein soll vnd will trewlich offenbahren
gehö-

[gehörigen Orthen umb deren Remedirung halben anzufuchen.] Sonsten aber alle Uneinigkeiten vnd Zanckereyen mit denen Altaristen, vnd menniglichen, , vwie auch ohnnötiges Geschvvetz vnd Gebehrden in der Kirchen vnd Sacristey, als in dem Angesicht Gottes zu vermeiden, auch nach Vermögen zu verhinderen.

Was ich *Zum Aebten* befinden vverde, das zu Vermehrung der Ehr vnd Dienst Gottes, in dieser mir ahnvertrauten Pfarr-Kirchen Kan gereichen, oder von Alters gebräuchlich gewesen, dasselb soll und will ich nach meinem Vermögen befürdern, vnd vvieder einführen helfen [sonderlich aber, damit der Dienst Gottes nicht obenhin, sondern in gebührlicher Andacht und Reverentz, auch ohne Abkürzung an Colecten, Epistolen Præfation vnd ander von Christ-Catholischer Kirchen wohl ahngeordneten Gebetten bey der H. Mess oder sonsten verrichtet werden.

Neundtens: Soll vnd will ich nimmer ohn Vorbewußt vnd Erlaubnus deren Herrn Juraten, oder doch wenigst beeder zeitlicher Herrn Baumeistern, aufer der Statt, uber acht Tag lang verreisen, oder doch, da es eine sonderbahre Noth erforderte: wie auch, wan ich mit Schvvachheit überfallen vverden solte, mit Genehmhaltung dernelben, immittelt eine andere taugliche approbirte Person zu Verrichtung meines Ampts im Predigen, Verlesung dern Krancken, vnd Administrierung anderen heiligen Sacramenten, vnd derselben, ohne der Kirchen einzigen Beytrag, aldan vergnüglichen Willen machen undt geben.

Zum Lebenden: Soll vnd vvill ich auch mit der mir vor dieser beschehener Collation gnugsamb offenbahrten vnd specificirter Pfarr-Befoldung, eingehenden Juribus Stolar, vnd Præsentz-Gefällen, mich contentiren, vndt darüber von dem Baw der Pfarr-Kirchen; oder denen

nen Herrn Juraten, außer vvas dieselbe mir in andere vveeg, doch ohne Obligation vverden helfen vvolten und können, vweiter nicht prætendiren [auch darum die Pfarr nicht quittiren].

Da auch *Zum Elfften* ich hiernechst diese Pfarr vvieder vffgeben vvolte * [so jedoch andrer Gestalt nicht als mit Consens deren Herrn Juraten zu thun mich hiermit obligire] so soll vnd vvill ich dieselbe niemandt anders, der sey vver er vvolle, als ihnen Herrn Baumeistern vnd Juraten derselben Pfarr-Kirch, vnd deren Nachkommen, als denen rechten, alleinigen vnd ordentlichen Patronis undt Collatorn, vnd zwar ein gantz Viertel Jahrs vor S. Martini Episcopi in Schrifftn. resigniren [und mein Jahr ausdienen.] Vnd da ich davyvieder thæte, so vvohl meines ertva noch ruckstændigen Salarii, vnd vvas dessen mehr sein mögte, ipso facto verlustig als auch schuldig sein, allen, ihnen den Herrn Baumeistern vnd Juraten daraus entstehenden Costen vnd Schaden zu refundiren, auch die Sach in pristinum statum ihres vvohlhergebrachten Juris Patronatus völliglich zu restituiren,

Wie dann auch *Zum Zwölfften* sie Herrn Baumeistere vnd Juraten, da dieselb meiner Dinsten nit lenger gebrauchen vvolten, mir solcher ebenmäsig ein Viertel Jahr vor obigen Termin anzuzeigen, vndt mein deservirtes Salarium, da keine erhebliche ursachen obhanden, abstatten zu lassen mir zugesagt vnd versprochen haben.

Dessen allen zu Urkundt, hab ich diesen meinen Reuers eigenhændlich vnd vvohlbedæchtlich unterschrieben, vndt mit meinem Petschafft betruckt. So geben Maintz den.

* In litteris *Sebastiani Blöchinger* de 1678. ad Num. 11. parenthesis erat talis („so jedoch innerhalb drey Jahren à da,, so nicht soll geschehen),,

Nota Miraberis nil occurrere de doctrina Catechetica Dominicis diebus tradendâ, officio pastoralis absque dubio præcipuo ?
sed

sed scias velim per quascunque Parochias Urbis Moguntinæ id salutaris muneris à Theologis Societatis Jesu junioribus præstari, veluti in circuitu, per pagos Moguntinæ ad usque horas duas vicinos, Alumni ryrocinii eiusdem Societatis illo doctrinæ pastoralis labore quot Dominicis defunguntur.

„ Fol. 7. b.

Corpus Plebanie S. CHRISTOPHORI.

„ Habet Plebania *Ecclesie S. CHRISTOPHORI* in Moguntia pro corpore suo, agros in *Flersheim* pene quinque jugera, locatos pro annua pensione *duorum maldorum* siliginis soluenda, inter duo gloriose Virginis Mariæ, *Assumptionis* scilicet & *Nativitatis* eius. Tanta pensio sic soluta est Domino *Henrico Guntheri* infra memorato. Similiter *Florentio Diel* Plebano Successori ipsius singulis annis & frequentius Festo *Nativitatis Mariæ* aut infra octavam illius, præsentatione in domum suam parochialem factâ, aut quandoque coniunctim Festo *natalis Domini*.

„ Habet etiam Plebania *tres florenas in albis*, ex institutione *Reinhardi Anselmi* Cellerarii Domini Maguntini *Ditheri de Isenberg* bis Præulis, qui Cellerarius *ad struendam arcem primum lapidem fundamenti locavit*, condonando Magistris fabricæ eiusdem arcis unum aureum. Hi tres floreni cedunt ex *Weissenau* Festo Palmarum, licet tardius quandoque solvantur, scilicet in autumno *ad Missam defunctorum legendam*, singulis *secundis feriis* in Summo Altari cum unica Collecta generali scilicet: *Fidelium Deus* nisi Festa Sanctorum occurrant, aut exequiæ defunctorum, quibus Collecta pro viuis & defunctis imponi non congruat. Et semper finita missa legitur in Choro Psalmus *De*

P

„ pro

- » profundis cum Collecta generali *Fidelium Deus &c.* per eum qui hanc
 » Missam celebravit, sive Plebanus sit, sive aliquis ab eo ad hoc ordinatus.
 Fol. 13.

Altaristarum Juramentum.

- » Notato jam supra juramento Plebani fol. 8. * notetur nunc iu-
 » ramentum Altaristarum, priusquam quis ipsorum accipiat possessio-
 » nem, quod iurare habet Ecclesie & ejus Plebano aut vicem gerenti *sex*
 » *punctorum*

* Perditum ivit cum aliis.

- » *Primo.* Ego NN. iuro quod sum fidelis Ecclesie S. *Christophori*
 » ac Plebano singularibusque personis eiusdem, nec non obediens Plebano
 » in licitis & honestis.

- » *Secundo* quod observare velim consuetudines & ordinationes lau-
 » dables introductas absque contradictione. »

Quod hodie præstatur juramentum ampliori phrasi idem dicit, nempe:
 » quod conservem consuetudines & ordinationes, quas Plebanus &
 » Altariste præfate Ecclesie hactenus invicem laudabiliter observa-
 » runt & tenuerunt, & pro nunc servant atque tenent, fideliter ob-
 » servare cum ipsis & tenere sine contradictione, sed earundem potius
 » esse auctor fidelis, & cooperator.

- » *Tertio* quod Præsentias huius Ecclesie fideliter promoveri velim
 » verbis atque factis ubicunque potero absque fraude.

- » *Quarto* quod secreta quæ Plebanus & Altariste tractaverint, nul-
 » li alteri pandam in præjudicium eorundem.

- » *Quinto* quod fideliter respiciam & exigam omnia jura & bona
 » Altaris mei, nec quidquam alienabo, neque vendam de iisdem absque
 » licentia meorum Superiorum, ad quos pertinent hæc concedenda.

- » *Sexto* quod satisficiam dicto Altari meo in omnibus oneribus il-
 » li incumbentibus, Plebano assistendo, secundum ipsius institutionem, aut

» ut

„ ut alias teneor de iure satisfacere in eodem. ✱ *sic me Deus adiuvet & sancta Dei Evangelia.*

In hodierno additur: *In principio erat verbum & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum.* quod in libro FLORENTII, quia ex usu notum, fors intermissum fuit. *Adverte* in citato libro immediate huic juramento tres §§ sequentes prout signanter Exscriptor notavit, addebantur:

„ Item dabo pro rato meo partem meam pensionis mutuatae ab Universitate donec redempta fuerit.

„ Et legam feriam die assignato Altari meo --- aut cum dispensatione Plebani alio die, aut eius --- quando non personaliter residet.

„ Item cum stipendio S. *Thomae* in quindena feria cum cognitione Plebani aut Ca. . . . praescripto Altari S. *Nicolai*, & dabo ad Fabricam & sex *Albos* Campanatori.

„ Postquam autem Altaristarum aliquis sic ingressus fuerit possessionem sui Altaris, det *tres florenos auri in puro ad cistam praesentiarum* pro statutis & *Magistro Fabricae octo Alb.* ad *Fabricam Ecclesiae, & Campanatori sex Alb.* pro iure suo. Det insuper refectionem prandii vel cenae Plebano & Altaristis Chorum visitantibus in Ecclesia nostra & Campanatori nostro. Priusquam legat tres Missas in Altari suo antequam admittatur ad praesentias commerendas, sicut est laudabilis consuetudo introducta.

„ Non autem ~~gravandus aut requirendus~~ est Plebanus ab aliquo Altaristarum de huiusmodi alicuius Altaristarum refectione iam dicta in domo sua, quasi Altaristarum famulus aut servus praeparari faciat.

„ *Nota Plebanus* pro tempore in futurum dabit pro statutis sicut Altaristae 3. florenos in auro ✱ Magistris Fabricae *quartale vini*, & Campanatori pro beneplacito suo, non obstante superius scripto.

✱ „ Aliquid mutilum in margine „ Transcriptor.

Praeter juramentum superius relatum hodie quilibet horum Sacerdotum Praesentiariorum sua propria manu sequentes contradit

Rever-

Reversales Altaristarum.

ICH NN. bekenne mit dieser meiner eigenen Hand, vveilen der Altar S. N. in *St. CHRISTOPHORI Pfarr-Kirch* durch Absterben Herrn NN. vacirend vworden, solcher Altar aber durch Herrn Pfarrer Baumeister und sambtlichen Kirchen-Juraten als rechtmæssigen Collatoren mir günstig überlassen vworden, als verobligire mich selbigen Altar mit sich habenden oneribus allermassen vwie meine Vorfahren zu bedienen, als nemlich meine verordnete N. Tags Mefs zu lesen, auff Son- und Fest-Tag dem Herrn Pfarrer assistentiam in Choro zu leisten, und anderen Gottesdienst nach Gebühr zu verrichten ohne Entschuldigung; vwill aych desselben Altars Gefälle, Einkommen, Zinsen und alles vvas darzu gehört, in Bau und Besserung erhalten, und nichts veräußern, sondern auff meine Kosten verbessern. Auch soll und vwill ich selbigen Altar nicht resigniren, begeben oder vervvechsen, ohne gemelder Herrn Pfarrer und Juraten Consens, sondern vvan es Sach vvære, das ich gemeldes Beneficium künftiger Zeit meiner Gelegenheit nach resigniren vvolte, dasselbig vviderum libera ad manus Collatorum ante nominatorum zuzustellen. In Urkund dieses hab ich mich mit eigener Hand unterschrieben, und mit gevvöhnlichem meinem Petschafft unterdruckt so geschehen Mayntz

Altaristæ in præsens sunt.

JOANNES HENRICUS Juncker, Vicarius Ecclesiæ Metropolitanæ, Possessor primi Beneficii Altaris S. *CATHARINÆ*.

PHILIPPUS ANTONIUS Crass, Possessor secundi Beneficii eiusdem Altaris.

JOAN-

JOANNES BAPTISTA *Bauer*, Possessor *tertii Beneficii eiusdem Altaris.*

FRANCISCUS JOSEPHUS *Ranche*, Possessor Altaris S. Nicolai.

Fol. 14.

„ *Ecclesiæ Consuetudines pro præsentis*
 „ *deserviendis.*

„ Nullus Altaristarum sit Præsentiarum particeps; nisi legitime inductus in possessionem tres prius Missas in Altari suo celebrauerit,
 „ Missamque Sabatbinam de beata Virgine, ordine & uice sua celebret,
 „ aut per se aut per alium Altaristam.

„ In quo ordine Primus est Plebanus, secundus Capellanus eius,
 „ deinde Altaristæ secundum ordinem sui senii in susceptione sui Altaris,
 „ nisi quandoque occurrat celebre Festum, in quo Plebanus habeat aut
 „ uelit sua sponte præter dictum ordinem hanc Missam celebrare in
 „ summo Altari, tunc quidem si quem Altaristarum tangeret ordo; ea
 „ uice Plebano cedat; & post octauam diem celebret.

„ In Vigiliis Defunctorum adsint deservientes præsentias à principio usque ad finem, nisi casu aut ex causa rationabili quis ueniret *sub*
 „ *tertio Responsorio.*

„ In Vesperis similiter adsint *ante finem primi Psalmi*, & permaneant usque in finem.

„ In Missa adsint à principio, permanfuri usque in finem, nisi ex causa rationabili excusetur *uenient sub Epistola*, permanfurus usque ad Benedictionem.

„ Dum Chorus cantauerit, tenetur concinere quisque eorum Dominicus in quadagesima, & in cæteris Dominicis, dum præsentia sunt

„ sunt deferuendæ, & per hebdomadam. Adit quisque in processione asperisionis, sic permanens usque ad finem officii.

Circa offertoria in festo S. Patroni S. CHRISTOPHORI & Dedicationis.

Fol. 12. a.

„ Cantela.

„ Truncus autem specialis, qui his duobus festis, Patroni scilicet & Dedicationis Ecclesiæ, pro Fabrica consuevit apponi, relictus est in manibus Plebani, qui disponit & ordinat aliquem honestum assistentem in vigilia post prandium usque sero, & die festo tota die, cui more solito dat edere & bibere: pro quo ex eodem trunco sibi recipit 12. Den. & eidem pro solario 18. Pf., Campanatori quoque unum Album. Remanentis vero oblationis ex eodem trunco speciali utroque festo, dimidium sibi seruat in subsidium; reliquum vero dimidium præsentat ad fabricam Ecclesiæ nostræ.

Fol. 12. b.

„ Cantela curatoris hujus Ecclesiæ.

„ Cave: dum die festo officium de festo cantaveris, pariterque exequias habueris pro defunctis, ac sacra veste lugubri t seu luctuosa induaris; sed potius veste respondente eidem diei festo, ne à populo & à doctis irridearis, sicut contigit 1518, dum Universitas haberet exequias pro suis defunctis: etiam de Corpore Christi cantabatur officium in hebdomade Corporis Christi. Et finito quoque officio orabis pro defunctis Psalmos: *Miserere & De Profundis*. Ne publicam honestatem & deuotionem pro Defunctis consecram finito officio Missæ omittas.

† De vestibus in Sacrificio Missæ non attri coloris adhibendis intelligas velim, quamvis & hic animadvertere oportuum erit: non tantum in Metropolitana, ceu Clarissimus D. Professor *Durr* Dissertat: de *S. Martini Monasterio* §. xxvii. advertit, sed & in reliquis tam collegiatis & Parochialibus Clerici tempore luctûs, Adventûs & Quadragesimæ lineas vestes, quæ superpellicea hodie vocantur, deposuisse, & inter sacra officia *nigris lugubribusque palliis ac Cappis* utos fuisse. Fidem faciunt ipse huius S. CHRISTOPHORI *liber consuetudinum* qui *Fol. 33.* ad festum Annuntiationis *Mariæ* inter alia hæc habet: „ *Superpelliciis* etiam inceditur „ in hoc festo à primis Vesperis usque ad secundas inclusive, *non obstante quadragesima*, quia rememoratur ibi „ cum devotione & gratiarum actione nobis possibili, nostre salutis exordium. „ Idem dicit Calendarium MS. ex *Præsentiarum Libro* sub lit. G. Collegiæ S. IOANNIS descriptum ubi pag. 17. ad v. *Februar.* leges: „ *Agathe* „ V. in hoc festo præsentem habent 2. mald. filig. *de Esenbeim*, & ibunt *superpelliciati*. „ & in mense Decembri pag. 120. ad vi Decemb. hanc notam addit: „ Festa Sanctorum, in quibus *per Adventum* portantur *superpellicea*, referuntur in versiculo, saltem in Ecclesia S. Joannis „ Moguntin.

„ Non portant Cappas *Andr. Bar. Conceptio. Niclais.*

Excerpta varia circa ritus Ecclesiasticos.

Nota Nimis prolixum foret omnia transcribere, quæ stylo fusiore in iam laudato MS. *Consuetudinum S. CHRISTOPHORI* libro

bro notata sunt, quædam ergo referre placuit antiquitatis sacrae amatoribus haud displicitura,

Fol. 15. a.

„ *Dominicis à die Natiuitatis Domini usque ad Festum Epiphaniae*
 „ ad processionem asperisionis canitur *Verbum caro*. Non autem exeundo
 „ ecclesiam, usque ad *Festum Purificationis* à die Natalis Domini, ad
 „ commemorandum puerperium Dei Matris gloriosæ, quo manserat in
 „ diuersorio Betlehem.

Fol. 15. b.

„ *Die Cinerum*

„ Mane hora septima, facta prima compulatione & benedictis
 „ cineribus tunc suscipiendis, fiat compulatio. Factaque compulatione
 „ cantatur flexis genibus Responsorium *Exaudi nos: cum* suo versu &
 „ repetitione absque *Gloria*. Deinde *Litania Sanctorum*, priusquam ali-
 „ quis in Ecclesia ad prædicandum præcedat, cum qua Litania circum-
 „ itur processionaliter, præmissa *Cruce contestata*, more solito tribus
 „ diebus hebdomadarum quadragesimalium, scilicet, *secunda, quarta &*
 „ *sexta*, eodemque circuitu completo, & finita Litania, canitur in Cho-
 „ ro flexis genibus Antiph: *Media vita: cum* Versiculo *Domine non se-*
 „ *cundum peccata* &c. cum Collectis consueris. Quibus in die cinerum
 „ sic finitis, danrur cineres accedentibus ordine suo & genua flectenti-
 „ bus *ad truncum*, ibi ad latus dextrum pro genuflexione facienda po-
 „ situm prope Altare summum, &c.

Fol. 12. a.

„ *Dominica Oculi.*

„ Annuntiandum populo, quod Dominica futura *Latare, S. Mar-*
 „ *tini* Episcopi huius totius Diœcesis Patroni Statio celebranda sit, cu-
 „ ius *Fraternitatis* & sanctissimæ nemo communicantium expers sit, lau-
 „ dabili

„dabili consuetudine introducta ex institutione D. BERTHOLDI de
 „Henneberg, sed eorum quisque soluat suam laudabilem oblationem so-
 „litam. &c &c. † confer de Guden. Cod. Dipl. IV. p. 516.

Fol. 18. b.

Dominica Letare.

„Ponatur pelvis Ecclesiæ auricalcea ad cornu Altaris beatæ Vir-
 „ginis pro colligendo offertorio Fraternitatis S. Martini &c &c. Post
 „hodiernum officii finem congruit numerari oblationem huius Frater-
 „nitatis non sine testimonio fide digno: aut Magistri aut Magistrorum
 „Fabricæ, aut Campanatoris. Sic & aliis sequentibus diebus collectio-
 „nis illius, ut sic fideliter collectum fideliter præsentetur tempore pas-
 „chali ad manus Magistri Fabricæ Summæ Ecclesiæ Moguntinæ; re-
 „servato tamen ex eo iure Plebani duorum alborum & Campanatoris u-
 „nius albi, qui ad colligendum cooperantur diebus istis *Dominica La-*
 „tare usque ad Festa paschalia.

Fol. 67. & seq.

„ *Dominica Judica.*

Post multa: „Non ergo prohibiti, communicare uolentes, ha-
 „bent eligere sibi diem congruum, unum ex quatuordecim à die Pal-
 „marum inclusivè initiando, usque ad octavam Paschæ exclusivè, iuxta
 „Extrauagantem quæ incipit: *Eugenius Papa quartus* &c &c &c &c.

„Dum ergo ante officium Missæ accesserint præmissi aliqui infir-
 „miores, aut impregnatæ, aut ex alia causâ rationabili permixti, tunc
 „ceteri non præsumant accedere qui ualidi sunt, sed expectare, sicut te-
 „nentur, usque ad finem Missæ „adde: debent.

„Nemo autem prohibitus aut suspensus accedat, neque aliquis ex-
 „traneus, qui non sit huius Ecclesiæ Parochianus, nisi ex speciali li-

Q

„centia

„ centia debita aut priuilegio legitimo accedere praesumat : *ne sit talis*
 „ *cognitus abigatur : sicut abigendus est cum sua confusione : &c &c.*

„ Quia autem quisquis eupit Dei mandato conformari dicentis
 „ fidelium suorum cuique : *non apparebis in conspectu meo vacuus.* Exod.
 „ 23. Rogo & ammonéo, ut talia offerenda ad Altare, prius offerant
 „ accedere uolentes, non usque ad accessum hunc differant, quo nulli-
 „ us exterioribus occupati, sola interiori meditatione, deuotione & a-
 „ more eius quem in Eucharistia miraculose absconditum esse credunt
 „ &c &c &c.

„ Nam & praeterea Maiores nostri omnibus exterioribus sic se
 „ exonerandos designabant : Viri non solum deponentes capitis coc-
 „ perimentum, sed etiam cingulos suos in tutum locum. Mulieres
 „ uero *pallia sua* super scapulas suas demittentes, genua flectebant, quo
 „ liberius & deuotius suscipere possent hunc panem super substantialem
 „ atque caelestem.

„ *Mappa* ergo illa mundissima, quae ibi *extensa* tenetur a duobus :
 „ non ad pecuniam immittendam tenetur, sed ad cautelam, ad cau-
 „ dum scilicet, ne ex alicuius rursi, aut quocunque alio aduerso casu
 „ sacra Eucharistia de manu Sacerdotis laberetur in terram, &c.

„ Praeterea *seniores in domibus suis habent docere suos iuniores*, quo-
 „ modo & qualiter se praeparare debeant ad hunc accessum salutare,
 „ Primo ut *die praevio consteantur & ieiunent*, hora quoque *vespertina*,
 „ *refectioe modicâ sumptâ* suae aetati & complexioni congrua : antequam
 „ se dormitum ponant : *prius os lauent & dentes* : Nam si mane sic se
 „ lavarent, & casualiter guttam aquae insumerent, eadem die impediti
 „ essent accedere. &c &c &c.

„ Accedentes accedant cum deuota modestia & ordine congruo :
 „ Doctis laici cedant, eos praemittentes, quos Deus decorauit doctrina
 „ litterarum : qui etiam ordinem suum inter se nouerunt. *Scorsim uiri*,
 „ *scorsim mulieres*, &c.

„ Pa-

„ Pater aut famulus aut amicus cautiore manu ducat filium, qui iam
 „ prima uice accessurus est, aut alias adhuc timidum, ut eo modo se bene
 „ habeat & gerat, quemadmodum instructus est prius in domo sua; sic &
 „ mater, aut famula magis prouida ducat filiam pusillanimum prius in do-
 „ mo suo institutam ad hunc salutarem accessum faciendum.

„ Pusilli & fragiles post huiusmodi Sacramenti Communionem di-
 „ sta gratiarum actione & oratione sua praestiturâ, ne syhcopim incurrant
 „ post moram aliquantulum domum uadant, & modica sumpta offella
 „ pro refectione, reuertantur *mansuri in Ecclesia usque ad finem officii*, nisi
 „ consilio Confessoris aut Parentum aliter fieret &c &c &c.

„ Laudabiles sunt etiam mulieres & puellae in hoc accessu salutari,
 „ dum ad honorem Dei *pepla sua tunc removeant* ab ore, ne cum sacra-
 „ tissima Eucharistia tangerentur panni non benedicti casualiter. Opor-
 „ teret namque peciam huiusmodi contactam sic excidi, ex quo non esset
 „ pannus benedictus ad talem contactum. *Ideo forpex idonea & necessa-*
 „ *ria ad huiusmodi excisionem apposita sit in Altari.*

Fol. 25. b.

„ Die Cæna Domini.

„ Hodie prouisus sit Sacerdos Ecclesiæ ex die hesterno reseruatis
 „ particulis pro communicandis fragilibus *ante Missam*, sed non nisi ual-
 „ de necessariis: nam pro cæteris *post officium communicandis*, consecrabit
 „ particulas in officio hodierno - - - ne cæterorum multi, non sic ne-
 „ cessarii ex sua fragilitate, se nunc fragilibus adiungant, accedendo an-
 „ te Missam, posteaque uagentur absque deuotione, *nullus ante Missam*
 „ *communicetur*; sed Missa eo manius incipiatur ut hora 6. - - - quod
 „ sic eo manius finiatur officium, ut deinde usque ad horam comedendi
 „ *uisitent Ecclesias cum deuotione.* &c &c &c.

Fol. 26. a.

„ Qui crastina die *Parasceves* communicare voluerint homines tantum
 „ validi (fragilibus enim non est consultum propter besternum eorum jeju-
 „ nium, propter vigiliam huius noctis, ad audiendam passionem Domini,
 „ & propter arctius jejunium eius diei Parasceves) compareant hodie; eo-
 „ rum quisque coram suo Confessore post 2. boram, non differant confi-
 „ teri ad crastinum; dum alia multa respicienda sint & agenda.

Item Fol. 25. b.

„ Communicato populo proceditur ad *Altarium* denudatorum lo-
 „ tionem, cum Ant. & Collectis suorum Patronorum, quæ apud alios
 „ in Ecclesiis Collegiatis aut Monasteriorum cum canticis de passione Do-
 „ mini fieri consueverunt lotiones. Huiusmodi namque *Altarium lotio*,
 „ quæ fit ex mixtura maioris partis vini & minoris partis aquæ, significat
 „ Corporis Christi consperionem suo pretioso sanguine, finalemque de
 „ aperto suo latere salutarem miraculosum effluxum sanguinis & aquæ
 „ Jobis 14. v. 19. *Ramus sanguine*, seu *scopa noua*, qua fricantur Altaria,
 „ significat nobis flagella & istus gravissimos, coronamque spineam, quam
 „ pro nobis tulit. &c &c &c.

Fol. 27. a.

„ Die Parasceves.

„ Officio finito *communicentur*, si sint communicandi, & tunc fiat
 „ *Sepultura Domini processionaliter*, &c.

Fol. 29. a.

„ Si ex certis Studentibus aliqui se exhibeant ad legendum *Psalteri-*
 „ *um in laudem Dei circa sepulchrum, in Capella S. Thomæ*, sicut quando-
 „ que vidi fieri, & valde acceptum esse vicinis, contribuentibus eis ci-
 „ bum & potum; videat Plebanus, aut cum eo Magistri Fabricæ, quod
 „ non nisi modesti & faceti admittantur, qui populi visitantis Ecclesiam
 „ deuotionem non impedian, non destruant sua inopportunitate, aut

„ non

„ non facti uinolenti & ebriosi, locum sacrum descendent, nimium re-
 „ pleri uomitum facientes, aut aliam immodestiam uino æstuantem com-
 „ mittant, vel admittant, nec Altare in eadem Capella, mensam Do-
 „ mini, sibi mensam faciant, pallas Altaris commaculando dehonestent,
 „ aut unum desuper fundendo, aut ollas ponendo, aliaue impertinen-
 „ tia committendo uel admittendo. Melius namque foret non ibi legi
 „ Psalterium, quam talem dehonestationem sustinere &c &c.

Fol. 29. b.

„ *In Vigilia Pasche.*

„ Mane ab hora 5. aderunt Confessores usque ad septimam. Au-
 „ ditis confessionibus - - - ad benedicendum ignem procedatur a Sacerdo-
 „ tibus in superliciis, & ab aliis in sua ueste &c. secundum ordinem &
 „ formam descriptam in rubrica agenda Ecclesiæ, nisi quod non septenam
 „ *Lytania*, ut in summa Ecclesia obseruatur, nos obseruamus, sed *bi-*
 „ *nam*, &c.

Fol. 30. a.

„ Finitaque Missa *communicantur*, si qui tunc communicandi ob-
 „ ueniant, ut anno 1511. 10. aut 11. obueniebant ex populo Ecclesiæ
 „ huius, sed anno 1513. plus quam 20. In tribus horis hodie om-
 „ nia consummantur.

Fol. 29. b.

„ *Solemni die Pasche in nocte.*

„ Tacente choro accedit Sacerdos bajulans crucem ad januam clau-
 „ sam trina uice pulsandam cum eadem Cruce, cantando Antiphonam
 „ dedicationis templi scilicet: *tollite portas principes uestras, & eleuamini*
 „ *portæ æternales*, & in tertia statione sola aperitur janua, facto eius-
 „ pulsu ultimo, qua sic aperta ingreditur ordine suo dicto, ipsa pro-
 „ cessu iubilando & cantando plena uoce *aduenisti desiderabilis*, & facta

„ compulsionem cum campanis, *nunc prima uice* huius diei festi, cruce-
 „ que deposita & appodiata ad summum Altare more solito & caute ut
 „ non cadat, Sacerdos uadit ad pulbetum chori medio statutum ad in-
 „ cipiendas matutinas.

Fol. 31. b.

„ *Pascha publicanda.*

„ Quamvis quarta feria Pentecostes non sit de mandato celebris in
 „ foro Diocesis Moguntinæ, festo tamen Paschali celebranda præcipitur.

Fol. 32. b.

„ *Dominica Quasi modo geniti.*

„ In inuocatione auxilii diuini ante *Aue Maria* in Sermone, canitur
 „ ter *Christi ista erstanden* in populo præsentem, similiter etiam finito ser-
 „ mone iterum canitur ter his Dominicis usque ad Ascensionem Domini,
 „ & huiusmodi *Canticum incipit prædicans* & continuat populus Dei.

Fol. 34. b.

Refertur ad *Dominicam Misericordia* fule ieiunium bannitum, quod
 ex hoc loco notauit SERARIUS Rer. Mog. L. I. C. 33. ad Concil. *Seli-
 genstad.*

Fol. 35. a.

„ *Dominica Vocem iucunditatis.*

„ Publicentur dies Rogationum tres futuri, deuote agendi cum ab-
 „ stinentia carniū & ieiunio &c. &c.

Fol. 35. b.

„ Feria secunda Processio vadit ad S. Albanum, ad S. Victorem †
 „ deinde ad S. Crucem

† Ecclesias tum adhuc foras urbem sitas.

„ Feria tertia Ad Bretzenheim & Dalem

„ Quarta Feria Ad S. Theonestum. „

Fol.

Fol. 41. b.

» *Corporis Christi Die Festo venerabili.*

» Sacerdos Ecclesiæ mane hora 6. solutis horis suis Canonicis induitur vestibus sacris præter casulam, ordinaturque puerorum & puellarum processio præmittenda, ut ad summæ Ecclesiæ pulsum præmemoratum Sacerdos induatur casula, & circumposita bioneris suis mappa serica consueta usque ad contractum manuum protensa, superpositoque capiti ferto, accipit cum magna veneratione Monstrantiam Sacramenti, quam in manibus tenens stabit ante Altare summum, conuersusque ad populum tacet, donec Chorus cantauerit uersum *Aue Corpus Sanctissimum*, quo uersu finito, Sacerdos cantat semel Antiph. *Ego sum lux mundi*. Deinde Chorus Antiph. *Media uita*, & sic de cæteris consequenter signatis in libellis processionalibus. Quibus sic finitis præcedunt procedendo *Studentes & Magistri*, cantant Antiph: *Saluator mundi*. Deinde Responsorium: *Homo quidam fecit cenam magnam*. Tuncque accedunt duo Viri honesti præordinati colaterales Sacerdoti. Sicque exeunte processione fit Campanarum compulsio, donec uenerimus obuiam cum sacro Eucharistiæ Sacramento Ecclesiæ S. *Quintini* in acie domus zum *Demerstein*, ubi utrinque venerandis Sacramentis genuflectendo & spargendo rosarum folia, aliis sistentibus nos transimus procedendo uiam nostram. In eadem processione mulieres uadunt seorsum, sequentes *Crucem*, quæ eis anteferitur. &c &c.

» Ad prandium huius diei fessi super memoratum fol. 41. * deserunt fabrica duo quartalia uini & ad coquinam 10. & 8.
 » Alb. Antecessori meo Domino Henrico Guntheri de Höchst.
 » Vicini quoque Parochiani cum eo prandentes eodem die

Festo,

- „ Festo, eius quod supra huiusmodi donum fabricæ expen-
 „ sum fuerat, facta calculatione soluebant symbola sua.
 „ Anno autem 1492. Ego primo anno mei Plebanatus, dum men-
 „ sura uini emeretur precio 2. Alb. percepi pro 5. mensuris
 „ uini ex Fabrica 10. Alb. ad coquinam nonnisi 5. Alb. dedit
 „ Magister Fabricæ dictus *Clesgen Loer*, cum *Clos Flersche-*
 „ *mer*, nec curavi ad gratiam Fabricæ amplius postulare,
 „ nec ab aliquo præsentium symbolum accipere uel postu-
 „ lare, consuevit autem præsentarius addere duas mensu-
 „ ras uini pro duobus ministrantibus ad Altare Plebano.
 „ Ad huiusmodi autem prandium mecum comparere con-
 „ sueverunt, duo magistri fabricæ pro tempore & duo mi-
 „ nistrantes, quandoque etiam collateralium unus, qui in
 „ processione ad latus Plebani rogatus aderat, & quando-
 „ que etiam præsentarius Ecclesiæ.

* Hæc prandii memoria in Schediasmate necdum com-
 paruit: occurrit tamen simile quid infra ad festum
 Purificat. B. M. V.

Fol. cod.

„ *Dominica infra Octavas Corp. Xpi*

- „ Mane hora quinta aut sexta, Paulo post quintam, pulsatur
 „ ad Missam Parochialem &c &c brevis sermo fit ad populum, nudo
 „ uidelicet Euangelio textualia & Sanctorum per hebdomadem futura
 „ publicatione. - Transitur enim ad processionem Fratrum Prædicato-
 „ rum, *absque tamen nostra Processione* itur ad illam ex diuina dispen-
 „ satione & dispositione.

- „ Nam anno *millesimo quingentesimo octauoque*, dum nostris Pa-
 „ rochianis ducentibus ad eos processionem *contumelia* fie-
 ret

„ ret à Fratribus Prædicatorum, *uerbo & uerbere*, *offaque*
 „ *solita dari negaretur*; statuebant nostri non amplius se &
 „ posteros suos redituros processionaliter ad hunc eorum
 „ diem festum. Et hoc statutum destitutionis illius,
 „ diuina dispositione constitutum diligenter custodiendum
 „ est: sic etenim *Sanctorum imagines* Ecclesiæ nostræ, magno
 „ pretio comparatæ facilius illæ permanent: cauetur cra-
 „ pula & esus ante tempus concessum ad edendum: ma-
 „ ior fiat ueuerabili Sacramento reuerentia, maior maneat
 „ deuotio ad Christum Saluatorem ieiuno stomacho, quam
 „ repleto & uino æstuante.

Ad Festa.

Fol. 15. b.

„ Festum Purificationis.

„ Est autem Festum hoc unum *ex sex Festis Offertiorum* secun-
 „ dum consuetudinem Moguntinam, in quo laudabilis consuetudo quo-
 „ rumdam est *accedere cum incenso cereo* in alterâ manuum ad Altare ūa-
 „ dens ad offerendum &c. Si hoc Festo Plebanus habeat duos Mini-
 „ strantes ad Altare, Præsentarius dabit cuique eorum unam mensuram
 „ uini altioris pretii illius temporis. Si uero Plebanus eosdem Ministran-
 „ tes duos inuitauerit *ad prandium*, ipse easdem duas mensuras habebit
 „ in subsidium: sic & *similiter fiat Festis S. Valentini, Pascha,*
 „ *Pentecostes, Corporis Christi, Patrocinii, Dedic-*
 „ *tionis, Assumptionis, Catharinae & Natalis Domini.*

Fol. 19.

„ Festo Annuntiationis Angelica.

„ Possunt hodie deuotæ Personæ communiri sanctissimæ Eucharis-

R

tia

„tiæ Communione &c. notetur: quod quicunque sic communicatur,
 „cautius ex calice absque Zutula, quam per Zutulam sumat vinum insumpti-
 „onis: nam anno 1518. die Paschæ sacratissimo, ex quorundam incauto-
 „rum per Zutulam bibentium ex calice uini, aliquid sacratissimæ Eucha-
 „ristiæ immissum calici inueniebatur, quod forte sine Zutula non sic in-
 „tromissum fuisset.

Fol. 45. a.

Festo „Iuonis Confessoris sanctissimi Advocati pauperum.

„Festum solemnifant Domini venerandi de Facultate juridica die
 „decima nona Maji, aut alio die consulto & conuenienti. Quem Ple-
 „bano Ecclesiæ præstiuunt, dantes ei *tredecim Alb.* ut cum Ministranti-
 „bus & Organista solenniter Missam celebret, aut celebrari faciat: &
 „Campanatori unum Album, ut exornet Chorum, & subsidium seu assi-
 „stentiam faciat huic Festo. Aliquoties etiam ordinant aliquem, qui fi-
 „nito Missæ officio faciat *Orationem latinam* in laudem Dei & S. Iuonis,
 „& ad Jurisperitiæ exaltationem laudabilem; & eandem *stando ante Sun-*
 „*num Altare*, conuersus facie ad Chorum, habensque ante se pulpitem
 „facere consuevit ipse, qui deputatus prius fuit ad faciendam illam. Et
 „in eadem Missa, ut Doctor *Conradus Weitman* eiusdem Facul-
 „tatis Decanus anno 1520. asseruit se legisse in Statutis Facultatis juridi-
 „cæ, debet fieri deprecatio pro Doctore *Iuone* huius Festi institutore,
 „Sigillifero Reuerendissimi Maguntini Domini *Jacobi de Lebenstein*,
 „& reliquorum dictæ Facultatis Fautorum & Benefactorum uiuentium
 „& defunctorum. „Hodie ipsa die Festa Sacrum musicum & altero
 „mane funebre assistente Pedello Uniuersitatis cum baculo adhuc aguntur.

Fol. 55. a.

„Catherina V. & M.

„*Vbi Facultas Artium* adest in primis Vesperis, & in Missa,
 ad

„ ad quam pulsatur hora 7, nisi fuerit sexta feria, tunc ad Missam pulsatur
 „ tur mane 8. hora, & *sub Missa fit sermo.* Decanus Facultatis Artificiarum
 „ dat Plebano, Ministris & Campanatori 13. Albos diuidendos.

Varia alia Notabilia.

Anno MCCCXXX. Litteræ *tertij Banni*, seu adjudicatoriæ & ultimæ Judicum, confirmant Capellæ S. MICHAELIS & ipsi Parochiali Ecclesiæ varios census pecuniarios & olei, tenore sequenti:

Nos SALMANNUS Camerarius, EMERCHO Stultetus, NICOLAUS, VOLGMARUS, SCHERPLINUS & WILLEKUNUS Judices sæculares Mogunt. Presentibus litteris profitemur constare volentes uniuerfis, quod cum anno Domini MCCCXXX. *Feria quarta* proxima post *Quasimodogeniti*, in Curia Reverendi Patris & Dñi Domini Archi-Episcopi Maguntini in loco consueto & solito Judicio Reipublice, que *Ingeboden ding* vulgariter dicitur, solempniter presideremus, HEILMANNUS *zum Rynwaden* & Magistri Fabricæ Parochie sancti CHRISTOPHORI Magunt. nomine Capellæ Sti MICHAELIS & Parochie antedictæ, super rebus infra scriptis. Primo uidelicet super *triginta duo talenta olei* super Curia dicta *Zum Berner*. Item super *quinque talenta olei* cum *dimidiâ* super *Rusa* domo juxta Curiam *Zum Berner* predictam. Item super *tria talenta olei præter unum quartale* super domo dicti HORRE Pellificis retro predictam *Rufan domum* sitâ, que nunc Heredibus quondam JACOBI *Zum Sonnenberg* noscitur attinere. Item super *tria talenta olei minus uno quartali* super domo sita in vico *Hwelsgassen* juxta domum dicti STORR predictam. Eosdem reditus omnes & singulos in Festo beati MARTINI Episcopi annuatim persoluendos. Item super *uno talento olei septimanatim* dando de domo olearii dictæ *Zur Widen*

sita ex opposito porte Camerarii. Item super redditus *dimidie marce denariorum Colonienſium* per BEATRISAM ad *Lampadem* Altaris sancte MARIE in Parochia S. CHRISTOPHORI predicti legatis super officio *Scrutarii*, quod HERBORDUS de *Breckinbeim* habuit. Item super uno talento olei singulis septimanis dando de domo prope Curiam *Zur alden Montze* ex una parte, & ex altera parte an dem *Swebogen* quod CONRADUS dictus *David* Macellarius ad *Lampadem* sancte Crucis in alto legavit. Item super uno talento olei in omni septimana dando, quod CUNCELINUS dictus *Wanscilre* legavit ad *Lampadem* ante Altare sancte MARIE pendentem super domo juxta domum *Grunenberg* ex altera parte bey der *Kelin* sita. Item super redditibus *quatuor solidorum Colonienſium* ad *Lampadem* ante Altare sancte CATHARINE legatis super domo, quam dictus *Dorekouf* inhabitat sita in Curia JOHANNIS olim Campanatoris apud *S. Paulum*, dandis in Festo beati MARTINI. Item super redditibus duorum solidorum *Hallenſium* super domo juxta *Salicem* ex opposito domus *Risnberg* sita versus portam Camerarii, que NICOLAO dicto *Gulcher* attinet, in dicto beati Martini Festo soluendis. Item super uno talento olei singulis septimanis dando de domo inter inferiora macella ex opposito domus JACOBI Olearii sita, quod JACOBUS zum *Mane* pro emenda occisionis HEINRICI dicti *Flessen* contulit & legavit. Item super redditibus unius fertoris denariorum Colonienſium super macello quod CONRADUS Filius FRIDERICI dicti *Zorne* inhabitat soluendis annuatim pro media parte in Festo Natiuitatis Domini, & pro reliqua media parte in Festo Natiuitatis beati Joannis Baptiste. Item super redditibus *dimidie marce* denariorum Colonienſium super orto dicti *Busch* prope Capellam beate MARGARETHE, quam HEILMANNUS Zum *Rynwaden* predictus & THINA uxor sua legarunt ad *Lampadem* in cimiterio sancti CHRISTOPHO.

PHORI ardentem soluendis annuatim in die beati *Gingolphi*. Item super reditibus *unius libre Hallensium* per GETZAM diuitem legatis ad *lampadem* ante *Altare* sancte CRUCIS pendentem, super domo ex opposito domus WALDECKE prope domum dictam *Zum Ebirsteine* sita soluendis annuatim in Festo beati *Michaelis* Archangeli. Item super reditibus *diuidie marce denariorum Colonensium* emptis per JACOBUM dictum *Kalp*, HILDEBURGAM uxorem suam & GREDAM dictam *Zur Buden* erga *Hammemannum* oritulanum filium *Lozonis* extra portam S. Petri, super uno duali prati *abii dem Banggraben* sito juxta *Willekinum* dictum *Roder* & super uno duali quod dicitur *das Schibelchte Stücke* de quo nullus census antea est soluendus, iuxta uiam *Rapoldesweg* soluendis in Festo Natiuitatis beati *Joannis Baptiste*, aut infra mensem continuo subsequenter, alioquin eadem duo dualia ad prefatos Magistros Fabrice & eorum Successores protinus deuoluentur, quorum redituum unus solidus Colonensis cedet Magistris Fabrice, Plebano uero triginta Colonensium, & Sociis ibidem tantum, sub hac forma, quod Plebanus predictus predictorum conjugum tertia die ante Festum beati *Jacobi* Apostoli, & ipsius GREDAE tertia die ante Festum beati *Michaelis* Archangeli Anniversaria peragere tenebitur, cum duabus candelis & duobus luminibus que *Ebelangen* dicuntur; quod si non fecerit, ex tunc Magistri operis portionem, ipsum Plebanum in dicta pecunia contingentem, recipient, ac Anniversaria huius peragent ut est dictum. Me VOLGMARO Judice supradicto premissa publicante post *primum & secundum bannos* suos coram nobis rite primitus acquisitos, *Tertium bannum* suum super predictis reditibus de una celebratione Reipublice ad aliam sine medio & quolibet intervallo absque impedimento & contradictione cuiuslibet hominis rite & rationabiliter conquisiuerunt, & super eisdem reditibus à nobis confirmati extiterunt

per sententias iudiciarias prout Maguntie consuetudinis est & juris. Actum presentibus & attestantibus Aduocatis, Budellis ac aliis quam pluribus fide dignis Ciuibus Maguntinis. In quorum omnium testimonium, nos SALMANNUS *Camerarius*, EMERCHO *Sculterus* & *Judices* supradicti presentes literas Sigillis nostris tradimus communitas. Anno & die supra notatis.

L.S. L.S. L.S. L.S. L.S. L.S.

Anno MCCCLXI. liberalitate JOANNIS *Stois* Cantoris ad S. VI-CTOREM, Altare S. CATHARINÆ augetur annuis *quinque medimnis* Siliginis super & de *jugeribus sexaginta duobus* agrorum tabulis sequentibus, ex Originali depromtis:

In nomine Domini Amen.

Tenore huius publici instrumenti omnibus pateat evidenter, quod sub anno Natiuitatis Domini *Millesimo trecentesimo sexagesimo primo*, indictione XIII, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris ac Domini nostri INNOCENTII Pape *sexti* anno nono, die *vicecima secunda* mensis *Maii* hora diei circa horam sextam in villa *Flersheim* Maguntine Diocesis, in loco ubi sculterus & scabini solent iudicio presidere, in mei Notarii publici & testium subscriptorum presentia personaliter constitutus honorabilis vir Dominus GEBEHARDUS de *Flersheim*, Vicarius Ecclesie Maguntinensis coram dicto *Verloren kof* precone ibidem tenente pro tunc vices sculteri absentis, nec non RUPELINO, GOTZONE Fratre suo, GERUNGO, JACOBO *Amer* & JOHANNE Filio WINTHERI scabinis tradidit & donauit nomine Domini JOHANNIS dicti *Stois* Cantoris Ecclesie S. VICTORIS extra muros Maguntinos ad *Altare S. KATHERINE*, in Parochia Sti CHRISTOPHORI Maguntinensi, in Persona CONRADI Filii WILDERICI zu den *Speden* per predictum

Etum Dominum Cantorem pro tunc presentati *quinque Maldra Sili-*
ginis perpetue pensionis super sexaginta duobus jugeribus cum dime-
 dio terre arabilis in terminis dicte ville *Flersheim* situatis & subscrip-
 tis; primo videlicet geyn *Ryffelsheim* II. Morgen neben den Dhum-
 Herren bie Hochheimer Felde. Item II. Morgen gein *Seylsfort*
 an dem Wasen. It. I. zweyteil an der Syt der Bach ane eyes an
 der Weyde. It. I. zweyteil off deme Mentzer Wege bie der
 presencien Gute zu dem Dume. It. I. Morgen hie der siten der
 Bach bie den von *Erbach*, vnd ist ein anewende It. I. Morgen
 gein *Riiffelsheim* ane zwene Morgen an dem Wasen neben der pre-
 sencien. Item off deme Rode I. zweyteil off dem Tumerslage
 bie den Herren zum Dume. It. II. Morgen bie der Myrgelgru-
 ben bie den von *Erbach* geider Molen. It. II. Morgen Heerwer-
 rer uff die Wingarten gein der Molen. It. II. Morgen an der Syt
 des Sees gein Gobeln Wyngarten. It. I. zweytil ob den Gүн-
 tzels Graben geforche neben den von *Erbach*. It. I. zweytil ne-
 ben dem Gүнzels-See off den Mentzer Weg. It. I. zweyteil ne-
 ben den von *Erbach* in den Kromelingen. It. I. Morgen in dem
 Kromelingen bie Herrn WILHELM und ist ein anwender. It. I.
 zweyteil in dem See neben in dem Rodepat neben den Frawen
 zu St. CLAREN. It. I. zweyteil zu Erhschen den Hern zum
 Dume und *Clase zu der Tuben*. It. iiii. Viertel bie der Bodele hu-
 be. It. off dem Felde vor dem Berge 1. Morgen, den dazu hat
 off das Dorff neben *Gotzen* und *Hennen Emer*. It. I. Morgen
 an dem Mittelpade neben der Presencien. Item II. Morgen off
 die hohen anewande neben der Presencien. It. II. Morgen ober
 den Alder Wicker Weg off den Mittelpat neben der Presencien.
 It. I. zweyteil zu Lauffenstein bie den Frauen zu St. Claren. It.

zyvey

zvveyteil ober dem *Clopheymer* Pat neben den Herren zum Dö-
 me. It. II. Morgen innerewendig des alten Wickers Wege zw-
 vischen den Presencien. It. iiij. Morgen ane I. Virtel off der Tum-
 Herren Wingarten. It. V. Morgen in den langen nuzzen bie den
 Frauen zu *St. Claren*. It. I. zvveyteil in den kurtzen nuzzen
 ziechet off die iij. Morgen in den langen nuzzen. It. ij. ziehet
 off VI. Morgen die da liegent vor der Helden in zvvey Stucken.
 It. iij. Morgen ane j. Virtel vor der Helden an der Forche gein
Flersheim neben der Presencien. It. off dem Felde gein *Wilbach*
 j. zvveyteil gein dem Forstwege geforch den Frauen zu *St. Cla-*
ren undenzu. It. j. Morgen der da ziehet vff die Frauen zu *St.*
Claren. XII. Morgen ober den Wilbecher Weeg. It. I. Morgen
 zu Katzenlucken bie *Otten* II. Morgen. It. iij. Morgen an deme
Heydesheimer Pade gein dem Riede bie den Herrn zum Dume. It.
 II. Morgen gein dem Riede in dem Felde Geforch die presencien.
 It. II. Morgen off der Helden off den Heldevveg neben der Pre-
 sencien. It. I. zvveyteil off Wickerfelde in dem langen gewen-
 de. It. I. zvveyteil an der sire Kuchenborn in dem kurtzen
 gevvende. -It. II. Morgen und I. Virtel gein dem Riede Geforch
 die Presencien. It. I. zvveyteil vor der Helden zu hitz ist off.
 It. off das Feld gein *Rumenheim* gein die Fronvvisen an der Forch
 gein *Flersheim*. It. II. Morgen off dem *Heydesheimer* Pad Geforch
 den Herrn zum Dume. It. II. Morgen zu Kermelingen neben
 der Presencien bie dem Ryde. Item II. Morgen off dem Ane-
 weg ein anewender. Item I. zweyteil off dem Aneweg bie des
 Perrers iiij. Morgen. It. I. zweyteil zwischen den Herren zum
 Dume off dem Aneweg. It. II. Morgen an der Frauen Hoffe zu
St. Clare. It. III. Morgen forne an dem Eichau bie den von Er-
 bach.

Quein-

Quemque iugera predicta idem Dominus GEBEHARDUS emit contra HENNEKINUM *Saffer* armigerum de *Glymental*, que quinque Maldra Siliginis HENRICUS *Stoiz* Filius Fratris eiusdem GEBEHARDI vel sui heredes ab eo descendentes pro tempore existentes soluent singulis annis infra duo Festa Assumptionis & Natiuitatis beate Marie Virginis de prescriptis iugeribus terre arabilis & uno jugere pratorum in der Wickerbach, que prenominate Dominus GEBEHARDUS ea conditione sibi donauit coram Precone & Scabinis in presentia mei Notarii & Testium subscriptorum, quod singulis annis presentabunt ad litus Reni Maguncie *an daz ysen Dorlein*, suis: periculo, vehiculo, laboribus & expensis infra duo Festa predicta quinque maldra siliginis mensure Maguntinensis, pro Beneficio ad Altare sancte CATERINE predictum *instituto per Dominum* JOHANNEM *Stoiz* Cantorem Ecclesie Sti Victoris predictum, & ALHEIDEM *Stozzin* Sororem suam, & decem maldra siliginis ad Presencias Ecclesie Maguntine anno & loco ut supra, suis similiter periculo, vehiculo, laboribus & expensis. Si vero antedictus *Stoiz* uel sui heredes ab eo descendentes negligentes uel remissi inuenti fuerint in Solutione huiusmodi pensionis, ut prescribitur, tunc lapsis dictis Festis pro pensione neglecta supradicta iugera, ut idem *Stoiz* pro se & suis heredibus sponte elegit, † potuerint subleuari. Et si Capellanus dicti Altaris sic institutus huius subpignora subleuauit, hoc debet fieri sine preiudicio & periculo Presenciarum Ecclesie Maguntine; uel si ea Presencia subleuauerit, hoc debet etiam fieri sine periculo & preiudicio Altaris prefati. Acta sunt hec Anno, Indictione, Pontificatu, Mense, Die, Hora & Loco prescriptis, presentibus & assistantibus honestis Viris Dominis BERTHOLDO *Plebano in Flersbeim*, CONRADO de *Frideberg*

† ita Originale.

S

Vicario

Vicario Ecclesie Maguntine, nec non JOHANNE de *Geysmaria* Clerico Maguntine Diocesis pro Testibus ad premissa vocatis & rogatis.

Et ego HENRICUS VOLRADI de *Geylenbusen*, Clericus Maguntine Diocesis publicus Imperiali Auctoritate Notarius, quia predictis donationi & traditioni aliis omnibus & singulis, dum prout supra narrantur, agerentur & fierent, presens interfui una cum Testibus predictis, eaque sic fieri vidi et audiui, ideoque hoc presens Instrumentum publicum desuper confectum manu mea propria scripsi & Signo ac Nomine meis consueta consignaui rogatus & requisitus in Testimonium premissorum.

Anno MCCCCLXV. lis fuit Altaristæ ad S. CATHARINAM quam & coram Judicibus evicit, in causa subtractorum sex maldrorum filiginis contra hæredes CONRADI de *Merxheim*. Biennio post cum hæredibus iisdem facta est compositio. Utrumque damus ex binis Autographis. En primum:

In Nomine Domini Amen.

Judices Sancte Maguntine Sedis omnibus presens Scriptum intuentibus Subscriptorum notitiam cum salute. Coram nobis in Judicio JOANNES de *Rockenberg* Presbyter & Capellanus Altaris Ste KATHERINE Virginis siti in Ecclesia Sti CHRISTOPHORI Maguntie suo & Altaris sui nomine CUNRADUM, GELAM & KATHERINAM dictos de *Steden*, liberos & heredes quondam CUNRADI de *Merckesheim* & STILLE sue Uxoris legitime ceterosque predictorum heredum & liberorum coheredes reos, super censu annuo sex maldrorum filiginis, duobus annis sibi quo supra nomine non persoluto sed subtracto, persolviendo & dando, ut in possessionem

nem juris percipiendi, quo supra nomine, dicta sex maldra filiginis singulis annis reducatur & restituatur, traxit in causam. **Li-** bellum eis obtulit in hec verba: Coram vobis Dominis Judicibus Sancte Maguntine Sedis dicit & in jure proponit **JOANNES de Rockenberg** Presbyter & Capellanus Altaris beate **KATHERINE** Virginis siti in Ecclesia sancti **CHRISTOPHORI** Maguntinensi suo & Altaris sui predicti nomine Actor contra **CUNRADUM**, **GELAM**, **KATHERINAM** dictos de *Steden* liberos & heredes quondam **CONRADI** de *Merckesheim* & **STILLE** sue legitime ceterosque predictos heredum & liberorum coheredes reos: quod licet Altare beate Virginis **KATHERINE** predictum, & ipsius nomine quondam Predecessores Actores predicti fuerint in quasi possessione percipiendi singulis annis sex maldra filiginis Maguntinensis mensure à quondam **CONRADO** & **STILLA** predictis & de eorum bonis, eadem sex maltra filiginis ab eisdem receperint & per plurima tempora pacifice percipere consueverint ipsisque iam duobus annis subtractis & non solutis, rei predicti quondam **CUNRADO** & **STILLE** predictis tanquam & revera heredes legitimi uniuersaliter in omnibus eorum bonis & juribus succedentes, sepe rogati & moniti eorundem solutionem sex maldrorum videlicet filiginis predictorum neglectam Actori predicto, quo supra nomine indebitum facere contradicunt. Quare petit Actor quo supra nomine, se ad jus percipiendi singulis annis sex maldra filiginis, de quibus supra, à reis predictis debere restituui, per reosque predictos sex maldra filiginis predicta duobus annis subtracta, eidem quo supra nomine debere persolui vestra declarari diffinitiva sententia mediante. Declaratque vestra condemnatione in premissis prima ad predictorum effectuationem compelli Ecclesiasticam per censuram, que petit Actor predictus coniunctim & diuissim una cum litis expensis factis & faciendis: saluo sibi

in premissis jure addendi, minuendi, mutandi, corrigendi & alio quovis juris auxilio sibi competenti ad probationem duntaxat necessariam se adstringens. Huic libello lite super huiusmodi libello per WENTZONEM famulum JOANNIS dicti *zum Sterren* Judicis secularis Maguntini, CUNRADUM de *Steden* & WOLFFRAMUM de *Tribuno* legitime contestata ac preclusa, ceteris reis in libello Actoris contentis de cetero excipiendi contra libellum Actoris in penam contumacie eorundem & statuto eis certo termino ad respondendum precise libello Actoris jurato de calumpnia per SYFRIDUM *Kalghurner* Procuratorem Actoris in penam contumacie reorum. Oblatis articulis pro parte Actoris & receptis Testibus per eum productis juratis in penam contumacie reorum predictorum ad hoc legitime citatorum, ac eis diligenter per certum nostrum Commissarium examinatis, dictis ipsorum in scriptis reductis & demum in penam contumacie reorum solempniter publicatis, deinde statutis pluribus terminis dictis reis ad excipiendum contradicta & personas Testium per Actorem productorum factis etiam quibusdam protestationibus pro parte reorum contra dicta Testium & pro sui juris defensione, quibusdam aliis protestationibus à Procuratoribus partium hinc inde subsecutis, statuto demum termino ad proponendum omnia, que partes proponere vellent ante causæ conclusionem, propositis deinde pluribus allegationibus & rationibus pro parte reorum pro sua intentione fundanda, & contra Actoris intentionem ac pro impedienda conclusione & contra dicta Testium & responsionibus pro parte Actoris ad dicta reorum proposita subsecutis ac eorum meritis nobis in tempus diffinitive per nostram interlocutoriam referuatis, conclusaque per nos cum Actore & reorum Procuratore nobiscum voluntarie concludentibus & statuto certo termino ad sententiandum diffinitive & in diem

diem presentem prorogato, Procuratoribus partium presentibus & nostram sententiam diffinitivam cum instantia fieri petentibus.

Nos igitur visis actis cause & diligenter consideratis . . . quia invenimus dictum Actorem suam intentionem suo & Altaris sui nomine quoad possessionem juris percipiendi sex Maltra Siliginis mensure Maguntinenfis & subtractionem & non solutionem dictorum sex Maldrorum Siliginis duobus annis per reos factas sufficienter probavisse, ideo Christi nomine inuocato pro tribunali sedentes & solum Deum pre oculis habentes, deliberatione inter nos prehabita diligenti, ipsum Actorem ad jus percipiendi dicta sex Maltra Siliginis singulis annis Altaris sui nomine in possessionem juris percipiendi à dictis reis, videlicet WENTZONE, CONRADO & WOLFFRAMO, qui litem in presenti causa sunt contestati, singulis annis restituimus & reducimus, dictosque reos ad tradendum & solvendum dicto Actori & sue Vicarie singulis annis sex Maltra Siliginis mensure Maguntinenfis. . Nec non ad tradendum, ad soluendum Actori duodecim Maltra Siliginis duobus annis subtracta & non soluta ante presentem litem motam, & sex Maltra Siliginis subtracta à tempore morte litis, & ad expensas litis sententialiter & diffinitive contempnamus in hiis scriptis, expensarum declaratione & moderatione nobis in posterum reservata. Lecta & lata est hæc sententia diffinitiva Procuratoribus partium videlicet SYFRIDO Kalgbrunner Actoris & JOHANNE Honebeim reorum Procuratoribus presentibus. Sub Anno Dñi Millesimo trecentesimo sexagesimo quinto. XII. Kalendis Decembris.

Alterum est, prout sequitur:

Judices sancte Maguntine Sedis. Recognoscimus & tenore presentium ad uniuersorum noticiam cupimus peruenire, quod cum discretus vir JOANNES de *Rockenberg* Presbyter Capellanus Altaris beate KATHERINE Virginis siti in Ecclesia sancti CHRISTOPORI Maguntie suo & iam dicti sui Altaris nomine CONRADUM, GELAM & KATERINAM de *Steden* liberos & heredes quondam CONRADI de *Mercksheim* & STILLE sue uxoris legitime & suorum liberorum & heredum coheredes reos super censu annuo sex Maldrorum Siliginis Maguntinensis mensure sibi duobus annis non persoluto sed subtracto persoluendo & in possessionem juris percipiendi quo supra nomine eadem sex Maldra annis singulis reducendo & restringendo coram nobis traxisset in causam, huiusmodique causa fuisset coram nobis diutius ventilata cum magnis sumptibus & expensis, cumque nos diligenti deliberatione penes nos prehabita & maturo freti Consilio Iuris peritorum predictum JOANNEM Actorem ex quo eius intentionem quoad possessionem juris percipiendi sex Maldra preacta ac subtractionem & non solutionem eorundem sex Maldrorum duobus annis ut prefertur inuenimus sufficienter fuisse probatam, in possessionem juris percipiendi predictum censum sex Maldrorum Siliginis Altaris sui nomine restituiamus & reduximus, & insuper ad tradendum & persolendum sibi Actori duodecim Maldra Siliginis duobus annis subtractis & non solutis ante inchoacionem dicte litis, & sex Maldris Siliginis a tempore morte litis sibi subtractis nec non in expensas litis sententialiter & definitiue condemnauimus quas Procurator prefati Actoris nomine Procuratorio ipsius suo iuramento per eum coram nobis prestito nostra taxatione & moderatione legitime precedentibus ad summam triginta duorum florenorum auri declarauit pro ut hec & alia in nostra sententia desuper lata plenius continentur.

Postmodum vero predictus JOHANNES Actor suo & dicti sui Altaris nomine ex una & CONRADUS Filius quondam CONRADI & STILLE prescriptorum & GEBHARDUS eius Frater legitimus, qui tempore mote litis pretacte absens fuit, & in partibus alienis moram trahens parte ex alia suo & dictarum eorum Sororum ac omnium suorum coheredum nomine coram nobis pariter constituti recognouerunt hinc inde publice & expresse quod ipsi propter bonum pacis & concordie sic & tali modo concordati essent atque complanati quod ipsi rei prescripti dicto JOHANNI Actori pro illis decem & octo Maldris Siliginis Maguntinenfis mensure sibi non persolutis sed neglectis & pro illis triginta duobus florenis auri expensarum nomine in quibus eosdem reos per nostram definitiuam sententiam condemnauimus soluere & tradere deberent, quadraginta florenos auri, quos etiam ipsi rei eidem JOHANNI persoluissent, quos etiam idem JOHANNES se ab eis recepisse recognouit, & insuper iidem rei suo & heredum ac coheredum suorum nomine omnia bona pro censu perpetuo sex Maldrorum Siliginis predicto per quondam CONRADUM & STILLAM Coniuges prescriptos posita & subpignorata in terminis ville *Naubeim* sita quorum specificatio subscribitur, memorato JOHANNI & suis Successoribus in Altare supra dicto dimittere deberent ac eis renunciare simpliciter & in totum. Quod etiam ipsi rei fecissent cum effectu, quibus etiam bonis CONRADUS & GEBHARDUS predicti ad maiorem cautelam renunciarunt, & a se quo supra nomine abdicauerunt penitus & omnino & promiserunt fide manuali pro se & dictis eorum heredibus & coheredibus, quod ipsi predictum JOHANNEM aut aliquem Successorum suorum in prefato Altari in pretactis bonis per eos dimissis & renunciatis nollent nec deberent ullo unquam tempore impedire, molestare aut perturbare

turbare per se uel alium seu alios verbo uel opere publice uel occulte, directe uel indirecte uel alio quouis modo. Et si, quod absit, ipsi rei uel aliquis ex eis uel heredes eorum contra premissa facerent uel venirent quocunque modo, quod ex tunc ipso facto omnia alia bona ipsorum CONRADI & GEBHARDI ac heredum & coheredum ipsorum que in dicta villa *Nubeim* ac suis terminis haberent & possiderent, una cum preactis bonis subpignoratis & per eos dimissis similiter pro subpignore predicti perpetui census iacere deberent & deuenire contradictione qualibet cuiuslibet hominis non obstante omni modo pacto & condito quemadmodum bona per ante dictos Coniuges pro eodem censu subpignorata existerunt. In cuius rei testimonium Sigillum nostrum ad preces JOHANNIS ac CONRADI & GEBHARDI prescriptorum presentibus duximus appendendum. Actum anno Domini MCCC. Sexagesimo Septimo. XIII. Kalend. Decembr.

Situs autem & specificatio bonorum per sepe fatos Coniuges pro predicto perpetuo censu sex maldrorum siliginis subpignuratorum sequitur in hunc modum : *Primo* in campis seu terminis dicte ville *Nubeim* unum iuger terre arabilis consulkaneum *Contze Pjengard*. It. unum iuger uff *Eichenbach* consulkaneum *Rücker Trost*. It. cum dimidio iugera off by beden Neyben der *Koffnerin*. It. dimidium iuger off beden Gefor *Contzen Zercken*. It. dimidium iuger vor Sachan zihet uff den Rin. Item quinque quartalia uff Jutten hellen gefor den Heiligen. Item dimidium iuger ob Sachan gefor Speiden. Item unum iuger bi *Peder Zimmerman*. Item unum cum dimidio iugera uff die neuwe Wesen bi *Naubeimers* Kinden. Item unum cum dimidio iugera uff die New wesen gefor *Peder Zimmerman*. Item unum duale ob dem unter Par gefor

Peder

Peder Zimmerman. Item unum iuger an Aßheimer Weg gefor *Walders* Son. Item unum iuger gefor off das Dorf, gefor *Peder Zimmerman.* Item unum iuger off dem *Bomel* gefor *Peder Zimmerman.* Item unum cum dimidio iugera an dem gennen Wege. Item unum iuger neben *Kuntzen* jungen. Item unum iuger uff der Dappilwart. Item dimidium iuger der zihet uff die bach. Item unum cum dimidio iugera bey der ob Forch an der Hecken vor. Item unum cum dimidio iugera vor den Hamen hatt gefor *Peter Stillen.* Item unum cum dimidio iugera ob der Meesvelder Weg gefor *Schaden* Kinden. Item unum iuger off *Peders* Garten gefor *Naubeimers* Kinden. Item unum iuger uff den Mersvelder Weg gefor *Kunßen Zecken.* Item duo iugera uff den Mersvelder Weg gefor *Peder Zimmerman.* Item unum iuger neben den bünden gefor *Wernstengel.* Item unum cum dimidio iugera bi dem Mentzer Weg gefor *Wernber Kaffendoch.* Item unum Mansmat pratorum uff Schanck neben *Kunßen Zecken.* Item duo Manzmat pratorum neben *Peder Zimmerman,* an großen Zimbelin. Item unum Mansmat pratorum an *Peder Zimmerman* gefor darbei. Item unum Mansmat pratorum uff die langen Würth uf die Bach. Item duo Mansmat pratorum in dem Erle neben *Peder Zimmerman.* Item duo cum dimidio Mansmat pratorum off Sant *Albans* Wiesen.

Anno mox MCCCCLXX. alius census trium medimnorum filiginis ad idem beatæ CATHERINÆ Altare constitutus, sententiâ Iudicum Moguntinorum in contradictorio firmatur sequenti modo ex Authentico descripto.

In nomine Domini Amen.

Judices Sancte Maguntine Sedis oblato libello infra scripti tenoris per JOHANNEM de *Rockenberg* Rectorem Altaris sancte *Katherine* in Ecclesia Parochiali S. CRISTOFORI Maguntinensi contra GERUNGUM Villanum in villa *Flersheim* & super eodem coram nobis per antedictum reum lite legitime contestata, jura-
toque de calumpnia per utrasque partes, oblati etiam positionibus & articulis pro parte Actoris & pro parte dicti rei quibusdam responsonibus ad eisdem subsecutis, deinde oblata coram nobis quadam supplicatione pro parte eiusdem rei, qua supplicavit, quod cum paratus esset se velle dimittere subpignora impignorata pro pensione filiginis, de qua fit mentio in libello, quatenus ad hoc faciendum ipsam remittere vellemus ad seculares Judices subpignorum predictorum, hoc offerens pro impedienda conclusione perita partem per adversam, quibusdam pro parte Actoris replicando in contrarium, quibusdam etiam duplicationibus contra hec pro parte dicti rei postea substitutis, qua quidem supplicatione per nos & quandam nostram interlocutoriam repulsa certum statuimus terminum partibus ad concludendum vel ad dicendam causam rationabilem quare hoc fieri non deberet, in quo conclusimus & pro concluso habuimus de consensu *Siffredi Kalgborner* Actoris & *Theodo de Boppardia* rei Procuratorum.

At in eorum presentia in presentem diem & horam judiciales, terminum statuimus ad nostram diffinitivam sententiam proferendam. Procuratoribus itaque partium predictarum in nostra presentia constitutis ac postulantibus cum instantia sententiam nostram fieri. Nos visis actis & actis in ipsa causa coram nobis & eisdem cum diligentia recensitis, deliberatoque per nos mature
super

super eis, quia per ea que videmus & videmus, cognouimus & cognoscimus, inuenimus dictum Actorem suam intentionem ex confessionibus ipsius rei multipliciter fundauisse, Igitur Cristi Nomine inuocato sedentes pro tribunali, ac solum Deum pre oculis habentes, diffinitiue pronunciamus, decernimus & declaramus: predictum reum ad dandum soluendum & tradendum tria maldra siliginis ex causis in libello ipsius Actoris contentis ipsum ad hoc cum expensis litis coram nobis factis sententialiter condemnantes, quarum taxationem nobis in posterum reservamus. Lecta & lata est per nos hec sententia diffinitiva *Siffrido Kalghorner* Actoris & *Theod. de Boppardia* rei Procuratoribus presentibus. Anno Dni, MCCCCLXXmo ii. Nonas Aprilis.

Tenor Libelli, de quo supra, sequitur & est talis: Iudices Sancte Maguntine Sedis. Proposuit in iure coram nobis *Joannes de Rockenberg* rector Altaris Ste *Katherine* in Ecclesia Parochiali Sti *Christofori* Maguntinensi contra *Gerungum* Villanum in villa *Flersheim*, quod idem reus Actori in tribus maldris siliginis mersure Maguntinensis efficaciter obligatus existit, ex eo, quod idem reus tria maldra siliginis de quibusdam certis terris arabilibus sitis in campo & terminis ville *Flersheim* in processu cause specificandis dicto suo Altari pro pensione annua trium maldrorum siliginis dicte mensure olim subpignoratis, quam pensionem etiam dictus Actor & sui in dicto Altari predecessores hactenus perceperunt de terris predictis singulis annis, & in possessione perceptionis ipsius pacifice extiterunt & etiam a reo dictas terras possidenti pluribus annis perceperunt infra duo Festa Assumptionis & Natiuitatis beate Marie Virginis de proximo termino solutionis lapsa non soluit & eandem sibi solutionem indebite contradicit, petens dictum reum

ad dandum, soluendum, & tradendum sibi tria maldra siliginis ex causis premissis & in expensas litis factis & faciendis sententialiter condemnari & compelli debitam per censuram.

Subpignora in Flersheim *Super III. Maldris Siliginis.*

Nota iugera reddituum in *Flersheim* pertinentium ad Altare S. KATHERINE in Ecclesia Sti CRISTOFORI Maguntinensi. Primo an dem Riede ufe dem Velde gegen *Wilbach* cyn Morgen Acker und ist ein Anwender. It. unum iuger ober der mene Wege. It. 1. Zwyteyl Ackers ufe dimils halbe Morgen. It. 1. Zweiteyl obir dem alden Wicker Weg. It. 1. Viertel gein *Nyde* wendig des Dorffs. It. 1. Zvveiteyl gen sit. Item $\frac{1}{2}$ Morgen Ackers ufe dem Rode. It. $\frac{1}{2}$ Morgen. It. 1. Zvveyteyl gein *Zeilsfurte*. It. $\frac{1}{2}$ ober Gitzel sehes Graben trettet. Et horum iugerum terre arabilis in *Flersheim* in uniuerso sunt septem. Hastenus charta.

Anno MCCCCLXXXI. METZE zum *Appenheimer* coram JOANNE de *Müntzenberg* Canonico S. Petri tanquam rei agrariae Praefecto (*Canonick zu St Peter und Veldneister*) tres libras Hallenses annui census Ecclesiae S. CHRISTOPHORI addidit super certis praediis in *Gartenfeld*, veluti Chartarium huius Ecclesiae latissime describit.

Anno MCCCCLXXXIII. HENRICUS *Flemming* de *Hausen* Eques decem libras Hallensium vendidit ad Altare S. NICOLAI hac sub forma ex Originali descripta :

Kund sy allen Luden dy dyßen Bryffe ansehint oder horint lesen, das ich *Heynrich Flemming van Hufen* Edilknescht unde myne Erben

Erben verkaufft han recht vnd redelichen *zebin phunt Heller* evvigs Geldis der Fycarie vnde dem Elter *sanfte NPCOLAUS* in der Pharen zu *sanfte CRISTOFEL* tzu Mentze vmb eyne Summe Geldis der ich gutlich vnd wol berzalt bin, dy ich in mynen Nutzen gekort vnde gewant han, alle Jar ewiclichen tzu reichen vnde tzu geben vnde tzu gelden off *sanfte Martins* Dag des heiligen Bisschoffs, der do gelegen ist in dem Winther, Vnde diss sint di Vnderphande dy ich *Heinrich Fleming* vor dy tzeihen Phunt Geldis han tzu Vnderpand gelacht. Tzum ersten: ein Tzweital Wingarten geit mir *Heinrich* Dritteil gelegen an dem Rierwege gevor *Henne Waldirbeymer*. Item funff Vyrtel Wingartis an der Dychbach gyt auch mir *Heinrich*, gevor *Pedir Roden*. Item eyn Drutteil Wingarten gelegen an der Leymgruben, gyt mir *Heinrich* auch Dritteil, gevor *Henne Jacob*. Item eyn Dritteil Wingarten am Mentzir Wege, gyt mir *Heinrich* auch Dritteil gevor *Henne Jacob*. Item eyn Dritteil Wingarten in der Bachrusen gyt mir *Heinrich* auch Dritteil gevor *Emerich Beltzer*. Item eyn Drytheil Wyngartes an dem Hückebugel gevor *Henne Busboff* deme aldin gyt mir *Heinrich* auch Drytteil. Item eynen halben Morgen Wyngartes in dem Sefegan gevor *Henne Ryemer* gyt mir *Heinrich* auch Dritteyl. Item eyne halbe Ame *Frentzes Wyns*. * byt (NB loco mit) den Beren gelegen off eyne Zweytal Wyngartes an dem Ockenheimer Wege gevor *Henne Gresser*. Item eyn halbe Ame *Frentzes Wyns* byt den Beren gelegen vff Kransberg gevor *Henne Wisse* off eyne halbin Morgen Wyngartes. Item eyne halbe Ame *Frentzes Wins* off eyne Zweytel Wingartes byt den Beren in der offzyhenden Gewanden gevor *Heyntze Stollen*. Item Nün Firtel *Frentzes Wynes* byt den Beren off eyne Zweytel Wingartes an *Smeckeborn* gevor *Emerich Babist*. Item eyne halbe Ame *Frentzes Wyns* byt den Beren off Kransberg

offeyme Zweytel Wingartes gevor *Pawels Selant*. Item anderthalb Aine Frentzes Wyns off anderthalbin Morgen Wingartes byt den Beren gelegen in der Kortzen Gewanden gevor *Henne Waldurbeym*. Item eyn Aine Frentzes Wyns byt den Beren off eyme Morgen Bomgartes an dem Binger Wege gevor *Henne Huffenal*. Item fünffzehin Schillinge eweges Geldes off eyme Drytteil Wyngarten an dem Mentzer Wege gevor Henne Jacob. Item funff Firteil Wyngartes dy da myn sint off deme Affinberge gevor Jungfrawen *Licken* dye gyt Hubenzins. Item eynen Morgen Wefin in dem Setal gevor *Otte Reyden*. Item eyn Zweyteil Wingartes an dem Offenborn gevor *Fuß* von Dyepach. Item andirthalben Morgen Wyngarten an dem Ockenheymer Wege gevor *Cloß* *Hiemeltstofs* vnd *Peder* von *Ingelbeym*. Item zwene Morgen Wyngarten an dem Brennenstege off dem Rythe ane dem Wege. Item eynen Morgen Ackers an dem *Sporckenbeymer Wege* gevor Her *Johan Grunel* der eyn Lantschreiber wafs. Item eyn Pund eweges Geldes gelegen in dem Dorffe zu *Algensheim* off eyme Hufe vnd off eyner Hoffstede darnebin, gene *Clas Hyleben* ober. Item eyne Aine Frentzes Wins bit den Beren off eyme Morge VVingarten in der offziehenden Gewanden gevor *Henne Murer*.

Dyfe vorgeschribene Morgen gent alle Hubentzins.

Vnd vver ifs Sache das ich vorgenant Heynrich dye vorgenant Gulde nyt ingebe vnd reichte off dye Tzyt als vorgeschriben ster, so mag eyne yglicher Capelan der denselben Elter zu der Tzyt hat tzu Sante *Nicolaus* in Sant *Christoffels* Pharre tzu Mentzen dye vorgeschriben Vndirpander offholen vnd erclan als das geryechtes Recht vnd gevvonet ist tzu *Alginsheim*, vnd mag dan derselb Capelan der tzu derselben tzyt ist off deme Elter, dun und lassen, brechen vnd bussen, vorsetzen vnd vorpenden, vorkeuffen ader mag

mog sie selbir behalden vvye datz yn gelust rzu allem dem Rechten, also sye lagen da dye vorgenant Guld darvff verkauft vvar vnd offgegebin.

Auch ist me geret, vver ifs Sache das sych der Capelan der da itzunt ist off den Elter zu *Sante Nycolaus* ader nach eme vmer dar vff kommet dy vorgeschriben Vndirpande offhulten vor dye zehin Pund eweges Geldes als da vorgeschriben stet, so solint sye vvelcher ifs ist bit den vorgent; Vndirpanden nyt anders dun daz ifs vvedir kome an denselben Elter rzu *Sante Nycolaus*, vnd des Elters Beste vnd Notz damyede vorkeren in allin Sachen. Auch ist geredet, vver den Elter besinget in der Pharren rzu *Sant Cristofel* zu *Sante Nycolaus* der itzunt ist, adir der hernach Capelan an syne Stat vvyrdet, *der sal keyne Messe ober keyne andern Elter balden, dan ober deme Elter.* Wer ifs Sache das ir keiner ifs breche und ifs nit erhylde als da vorgeschriben stet, so mogent Jungfrawe *Lysen* Erben zu dem *Rosebaum* die vorgent: zehen Pund eweges Geldes dem Capelan nemen, vnd andirs vvar gebin vvar sie geluster. Auch ist geret das den vorgent: *Heynrich* nyt sal schirmen an der vorgeschriben Gulde zu geben Höl, Her, Myffevvals, Gotz- Gevveder, noch keyn der dyng dye dem vorgenanten Elter ader Fyckarien odir an den vorgeschryben Vndirpanden schedelichen mochten sin.

Alle dyese vorgeschriben Rede vnd Artigkelle sint gescheen vnd offgeben von den Worten zu Worten als vorgeschriben stet, vor den nachgeschriben erbern vvylen Luden Scholtheyfs und Scheffen des Geryechtes zu *Alginsheim* bit namen *Ernbrecht* Scholtheis zu *Alginsheim* vnd Juncker *Thomas* off der *Bach*, vnd Juncker *Peder*

Wjn-

Wyntzig, vnd *Juncker Conrad Lampe*, vnd *Juncker Cunrad Bos*, vnd *Juncker Otte Reyde von Schonenburg*, vnd *Gotze Rosebecher*, vnd *Pedir Hase*, vnd *Heyntze Flugel*, vnd *Heyntze Stal*, vnd *Heyntze Padenbucher* vnd *Peder Knecht*, vnd andere erbern Lude. Vnd vvyr der vorgen: Scholttheyfs vnd dye Scheffin vorgeschriben erkennen vns das vor vns quame der obgenante *Heynrich Flemmyng*, vnd vorgyfte vnd gab off dye vorgeschriben *zeben Pund Geldes* myt Munde, myt Henden vnd myt Halme, vnd dyese offgabe inphing Her *Bechtolff* Vicarius von der vorg: Fyckarien vvegin vnd Elters, vnd vuart daz vorboder als des Geryechtes Recht vnd gewonet ist tzu *Alginsbeim*. Des tzu Vrkunde vnd tzu Merer Sichereyde so han ich *Heynrich Flemmyng* myn Ingefyegel gehangen an dyesen Bryeff vor mich vnd vor myn Erben, vnd han auch *Ernbrecht* den Scholttheyfsin tzu *Alginsbeim* gebedin das er sin Ingefyegel han gehangen an dyesen Bryeff. Datum anno Dni M. CCC. LXXXIII. *Feria secunda post Dominicam Quasi modo geniti.*

Notae Prædia in pignus consignata intra limites agri *Algesheimensis* contineri, ita enim rubrica insinuabat tam originariæ traditioni, quam judiciali attestationi authenticæ à foris inscripta.

*

Anno MCCCXCI. *Henn Webner* zu der rothen Schiben *Civis* Moguntinus consentiente Uxore *Margaretha* ad Capellam S. *Michaelis* quoridianam instituunt *Missam*, omnia bona sua, postquam vita decessissent, huc liberaliter donantes.

Eodem

Eodem anno: dono *Antze zum Hocbeimer*, & *Metze* Conjugum pro Missa indies in eadem Capella dicenda addunt redditus 15. maldorum farris & unius maldri cicerum.

Anno MCCCXCV. arbitro *Eberhardo de Jppelbrunn* Decano majore Jus Patronatus circa Altare S. *Michaelis* addicitur Fabricæ Magistris pro tunc & in futurum Ecclesiam Parochialem S. Christophori curantibus, prout fufius Chartarium dictæ Ecclesiæ narrat.

Mox CONRADUS Archipræsul Jus Patronatus ædilibus addicit, modumque muneris Beneficiati condicit.

CONRADUS Dei Gratia Sanctæ Maguntine Sedis Archiepiscopus ----- his que pro diuini cultus augmento pie & prouide facta sunt, ut illibata consistent, libentem adjicimus nostri Ordinarii muniminis firmitatem, ut nulla valeant in posterum intentione reuocari. Accepimus igitur *Hermanno* dicto zum *Wiedenboffe* & *Henrico* dicto *Burggreffen* Civibus ac Magistris Fabricæ Ecclesiæ Parochialis S. CHRISTOPHORI nobis referentibus, qualiter quam plures Christi Fideles de bonis transitoriis à Deo sibi collatis pro suarum ac omnium Fidelium & Benefactorum suorum salute *Capellam* seu Altare in *Cemeterio* Parochialis Ecclesiæ antedictæ situatum, ac in honorem beati MICHAELIS Archangeli fundatum erectum & consecratum, quibusdam certis fructibus & redditibus competentibus dotauerunt, prout hic in Instrumentis publicis & aliis Litteris, quibus merito fides est adhibenda nobis oblatis, plenius vidimus contineri, accedente ad hoc voluntate & consensu deuoti nostri dilecti PETRI de *Badenbeim* Rectoris eiusdem Ecclesiæ Parochialis, de quo nobis per suas litteras facta est plena fides, nobisque pro parte dictorum *Hermani* & *Henrici* fuit humiliter supplicatum, quatenus huiusmodi fundationem, erectionem & dotationem

nem ratas & gratas habendo ipsas Authoritate nostra ordinaria confirmare dignaremur;

Nos igitur attendentes quod eorum donationi, qui bona sua transitoria in thesauros celestes & immarcescibiles commutant, merito sit annuendum, huiusmodi supplicationi inclinati, foundationem, erectionem & dotationem prescriptas ratas & gratas habentes, eas auctoritate nostra ordinaria recipimus, admittimus & approbamus dictumque Altare seu Capellam in Beneficium Ecclesiasticum perpetuum in Dei nomine instituimus & confirmamus, *Jus Patronatus* seu presentandi quoties dictum beneficium vacauerit præfatis *Magistris Fabrice* aut aliis pro tempore Magistris Fabrice dicte parochialis Ecclesie existentibus eo modo & forma, quibus dictum jus eisdem per quandam arbitralem sententiam, per honorabilem Virum Instrumento publico desuper confecto conscriptam, reservatum est, de speciali gratia presentium tenore reservamus, nolimus tamen per foundationem, erectionem & dotationem prescriptas, aut etiam nostram confirmationem, parochiali Ecclesie antedictæ aut Rectori eiusdem pro tempore existenti, aliquod prejudicium generari, statuentes insuper, quod inuestitus pro tempore ad dictum beneficium, *qualibet septimana tres missas* ad minus in eodem Altari celebrare sit adstrictus, impedimentis legitimis duntaxat exceptis, quodque Plebano Sti CHRISTOPHORI pro tempore existenti singulis diebus Dominicis & festiuis ac funeralibus, sicut per alios Vicarios seu Altaristas dicte Ecclesie Sti CHRISTOPHORI fieri consuetum est, fideliter cooperetur, prout hec & alia in dictis Instrumentis seu Litteris rite ordinata sunt & expressa, in quibus etiam redditus & prouentus dicti Beneficii seu Altaris sufficienter designata sunt & specificata, in quorum omnium & singulorum

lorum testimonium Sigillum nostrum presentibus est appensum.
 Darum *Moguntie feria quinta* post diem beatorum *Petri & Pauli*
Apostolorum Anno Domini millesimo trecentesimo nonagesimo
 quinto.

Anno MCCCXCIX. Parocho titulo & onere locati conducti do-
 mus Campanatoris conceditur, quare sequentes dedit reversales:

Ich PHILIPPUS von *Fluersheim* ein Pharrer zu Sanct *Christof-*
fel zue Mentze bekenne mich an diesen offen Brieff, das mir die
 erbarn bescheiden Lude *Ortlieb zu Silberberg*, und *Cunrad Snecke*
Buwmeister zu Sanct *Christoffel* vorgenant geluhen hant das *Huß*
vnd den Keller mit sine zubehören, das an mine *Huß* hart ge-
 legen ist, und zu dem *Buwe* horet vnd heisset eines *Glockeners*
Huß, alle Jahr vmb *funff Pfund Heller*, die ich sie bewisset han
 an *Wilkin Salman* vnd zu meiner Kirchen horent, also, das ich
 von Gnaden vnd nit von rechten mag ein Dürre darin brechen des
Hufs zu gebruchen, vnd soll ich is halten in *Buwe* vnd in Bessere-
 runge als ich is itzunt finde ohn gefehrde, vnd vvan ich *PHILIPS*
Pfarrer vorgenant vville, so mag ich das vorgenant *Hufs* mit
 dem *Keller* mit seine zubehören vffsagen, vnd soll ich is dan
 von Stund rumen, vnd sollen die *Buwmeister*, die dan sind, das
 vorgenant *Hufs* vnd den *Keller* vvider vffnehmen, von des *Bu-*
wes vvegen, vnd einen *Glockner* darin setzen, vnd mir sollen
 die vorgenanten *funff Pfund Geldts* vvieder fallen vnd vwerden,
 als die vor min vnd minier Kirchen zubehorend, vffgenommen alle
Geuerde vnd *Argliste*, hierbey sind gewesen die erbare Lude, *Her-*
mann zum Wydenbofe, und *Wilkin Salman* vnd *Peter Ringe* der

Bander vnd *Eichenlaux*, Vns zu besagen alles das da vorgeschrieben steet, ahn Geuerde, vnd des zu mehrer Sicherheide, so han ich PHILIPS Pharre vorgenant min Ingeligel ahn diessen Brieff gehangen, dals alle vorgeschriebene Stucke vnd Artickele vvahr vnd veste sin. Datum anno Domini *Millesimo, trecentesimo nonagesimo nono*, *feria quarta* post diem exaltationis S. Crucis.

L. S.

Anno MCCCCVIII. facta est, teste libro consuetudinum Fol. 49. sequens:

„ *Dispositio oblationum Altaris S. VALEN-*
 „ *TINI in Ecclesia S. CHRISTOPHORI.*

„ CONRADUS *Unrewver* Decanus Ecclesie beate Ma-
 „ rie Virginis ad Gradus Maguntinensis, Vicarius Reuerendissimi in
 „ Christo Patris ac Domini nostri JOHANNIS Archiepiscopi Ma-
 „ guntini in Spiritualibus Generalis ad futuram rei memoriam.

„ Sane nobis exposito per honorabilem uirum Dominum HEN-
 „ RICUM *Numinhaus* Rectorem Ecclesie Parochialis S. CHRISTO-
 „ PHORI Maguntini & *Jeckelinum Schenckenberg* & *Nicolaum Eichen-*
 „ *laub* ciues Maguntinos Ecclesie Parochialis prædictæ, & nomine
 „ ipsius Ecclesie & pro eadem: quod licet de Iure omnes & singu-
 „ læ oblationes, utilitates & emolumenta infra terminos Ecclesie
 „ Parochialis prædictæ, & infra metas & limites eiusdem provenien-
 „ tes & provenientia, in quibuscunque rebus consistant, ad Recto-
 „ rem Ecclesie Parochialis prædictæ pro tempore pertinerint ac spe-
 „ ctauerint, & pertinere debuerint, ac hodie ad ipsum D. HEN-
 RICUM

„ RICUM Rectorem prædictum spectare ac pertinere debeant ac spectent & pertineant, tamen discretus D. PETRUS *Spigelberg* Rector Capellæ & Altaris S. VALENTINI siti in Ecclesia prædicta, & in possessione eiusdem de præsentī existens, omnes & singulas oblationes in cera ac Candelis & aliis rebus quibuscunque consistentes, ad Capellam & Altare S. VALENTINI prædictum, & in ipso Altari per duos annos proxime fluxos & ultro oblates, & cedentes, & ea quæ offerebantur pro tempore (quo Iure & auctoritate penitus nescitur) percepit & leuauit, ac easdem ad sui usum & utilitatem conuertit, uti hodie conuertit in animæ suæ periculum, & in ipsius D. HENRICI Rectoris & Ecclesiæ Parochialis præiudicium non modicum damnum & grauamen.

„ Quapropter D. HENRICUS Rector & Magistri Fabricæ prædicti humiliter supplicarunt, ac nos cum debita instantia requisierunt, quatenus ipsis & ipsi Ecclesiæ Parochiali prædictæ, de & super præmissis nobis expositis, de opportuno iuris remedio, pro ut de Iure possumus & debemus prouidere dignaremur.

„ Nos uero CONRADUS Decanus, & Vicarius Generalis præfatus, attendentes huiusmodi Supplicationem & requisitionem iuri consonas & conformes rationi, de præmissis nobis expositis veritatem & notitiam non habentes, præfatum Dominum PETRUM Rectorem Capellæ & Altaris S. VALENTINI ad instantiam & petitionem Domini HENRICI Rectoris, Prouisorum ac Magistrorum Fabricæ prædictorum, supra præmissis nobis expositis, ut præmittitur, ad comparandum coram nobis in certos diem & horam infra descriptos, ad respondendum nobis super eisdem, per certas nostras litteras fecimus citari & euocari.

„ Quibus die & hora aduenientibus, ipsi Domini HENRICUS
 „ Rector & Prouisores ac Magistri Fabricæ, & PETRUS Rector Cap-
 „ pellæ & Altaris principalis prædicti, coram nobis comparuerunt,
 „ & eisdem ac ipsorum petitiones & responsiones supra expositas ne-
 „ bis prædictis, hinc inde cum diligentia audiuius, & ipsis per nos
 „ ad plenum auditis & sane intellectis, ipsas partes super eisdem ex-
 „ positis, ad bonam & salubrem concordiam & statum pacificum de
 „ ipsarum partium principalium expresso consensu & uoluntate duxi-
 „ mus reducendas & reduimus: & easdem partes pro bono pacis &
 „ concordie per ordinationem infra descriptam, supra præmissis concor-
 „ dauimus, & concordamus.

„ Inprimis igitur Nos CONRADUS Decanus & Vicarius Gene-
 „ ralis prædictus, pro bona & salubri concordia & statu pacifico par-
 „ tium & Ecclesiæ prædictarum, & suorum Successorum pro tempore
 „ existentium, uolumus & disponimus & ordinamus, quod de cætero
 „ ipsi Domini HENRICUS Rector & Prouisores ac Magistri Fabricæ,
 „ & PETRUS Rector Capellæ & Altaris prædicti & Successores ipsorum
 „ pro tempore possunt & debent, & quilibet eorum potest & debet,
 „ etiam diuisim unam clauem ad Capellam prædictam, ad ipsam ape-
 „ riendam & claudendam eandem, diebus & horis congruis & debi-
 „ tis, ac opportune, pro honore commodo ac utilitate eiusdem Capel-
 „ læ & Altaris, quoties ipsi uidebitur expedire & expediat habere &
 „ tenere, quodque similiter pro utilitate & commodo Capellæ & Al-
 „ taris prædicti, Campanarius seu Custos Ecclesiæ Parochialis præ-
 „ dictæ pro tempore Iuratus, unam consimilem Clauem ad Capellam
 „ Altaris prædicti, ex commissione tantum Dominorum HENRICI
 „ Rectoris & Prouisorum ac Magistrorum Fabricæ & PETRI Re-
 „ ctoris Capellæ prædictorum & Successorum suorum pro tempore
 ad

„ ad aperiendam & claudendam eandem , quatenus expedit pro tem-
„ pore , penes se habere & retinere potest ac debet.

„ Item uolumus , pronuntiamus , disponimus & ordinamus ,
„ quod oblationes , quæ in Capella & Altari prædictis tempore Cele-
„ brationis Missarum , siue alias offeruntur , debent cedere ipsi Domi-
„ no Rectori HENRICO Parochialis Ecclesiæ & suis Successoribus
„ pro tempore , cui etiam debentur ex iure. Aliæ uero oblationes ,
„ quæ in cera , candelis & luminibus quibuscunque ad prædictam
„ Capellam & Altare S. VALENTINI prædictum pro tempore offe-
„ runtur , & oblatae fuerint : aut etiam legatae seu donatae ac admi-
„ nistratae sub quibuscunque modis & forma , sub honore & titulo S.
„ VALENTINI Patroni Altaris prædicti æqualiter in tres partes per
„ ipsos Dominos HENRICUM Rectorem Ecclesiæ & Prouisores ac
„ Magistros Fabricæ & PETRUM Rectorem Capellæ & Altaris præ-
„ dicti & ipsorum Successores pro tempore diuidantur & diuidi de-
„ beant. Quarum una partium Rectori Ecclesiæ , altera Prouisori-
„ bus & Magistris Fabricæ Ecclesiæ parochialis prædictæ & tertia ip-
„ si Rectori Capellæ pro tempore cedere debet & plene ministrari.
„ Quæ tamen oblationes prædictæ , pro tempore omnes & singulae
„ supradictæ , in cera , luminibus , candelis , oblatae ac legatae siue
„ donatae , ad honorem & usum omnipotentis Dei altissimi & totius
„ cœlestis Curiae & Ecclesiæ parochialis & Fabricæ eiusdem , nec non
„ Capellæ , Altaris prædictorum duntaxat , & non ad alios usus sæ-
„ culares & prophanos debent conuerti & integre & plane ministrari.
„ Super quo conscientias ipsorum & Successorum suorum pro tem-
„ pore oneramus per præsentem.

„ Insuper disponimus , uolumus & ordinamus , quod de prædictis obla-

„ oblationibus cereæ & candelarum & luminarium prædictorum futuris
 „ temporibus in prædicta Capella ad honorem S. VALENTINI dan-
 „ dis & offerendis pro tempore ipsi Capellæ & Altari prædictis, in
 „ luminaribus & candelis duntaxat, prout decens est & expediens,
 „ ante omnia debet prouideri. Lampade tamen, quæ pro tempore
 „ in dicta Capella ardet, ad cuius Procurationem Prouisores & Ma-
 „ gistri Fabricæ Ecclesiæ Parochialis prædictæ tenentur & sunt obliga-
 „ ti: nec non aliis iuribus, ad quæ fortassis Rector ipsius Capellæ &
 „ Altaris prædicti pro tempore ratione eiusdem Capellæ & Altaris ef-
 „ ficaciter tenetur & obligatus existit, & quæ facere debet, semper
 „ saluis. Quibus per præsentem ordinationem nostram nolumus, ne-
 „ que intendimus detrahare, neque in aliquo aliquatenus derogare

„ Item pronunciamus, uolumus & ordinamus quod ipsæ partes
 „ hinc inde debeant prædictas ordinationes nostras & teneantur ar-
 „ rente, fideliter & etiam inuiolabiliter perpetuo obseruare, quod-
 „ que etiamsi futuris temporibus super præmissis ordinationibus
 „ per nos factis, aut aliquam ipsarum oriatur dubium, aut oriri con-
 „ tingat, interpretationem, meliorationem, emendationem & correc-
 „ tionem eiusdem nobis & Successoribus Nostri Vicariis Spiritualibus
 „ pro tempore, si hoc in mandatis habeant, ut nos hodie habemus
 „ ex nostro superiori expresse reseruamus. In quorum omnium &
 „ singulorum præmissorum euidentis testimonium Sigillum Nostri Vi-
 „ carii Officii præsentibus est appensum. Datum anno Domini
 „ 1408. die 12 mensis Maji.

Anno MCCCCXXX. GUDA Filia PETRI *Aldemuntzer* nuptura
 PETRO *Schmidt de Hoffheim* pactione formali statuit, ut post suum
 obitum ad Fabricam S. CHRISTOPHORI cederent in censum annu-
 um

um perpetuum: duo medinani farris (zwei Malter Korn) ex bonis in *Hochst* percipiendi. Item 6. Mltr Korn in *Wallau*, ut inde quot *Sabbatis* in *Altari B. M. V. Missa* celebraretur; Item 6. Mltr Korn pro alenda lampade perpetua; Item ad Præsentias 1. fl. & unum pullum, unde Campanatori dabuntur 6. Solidi Hallenses. (6. Schilling Heller) Porro, si CUNNA Cognata GUDÆ obierit, alia 16. maldra Korn Guld, 36. Schilling Heller, 4. Kappen, 1. fl. 2. Hüner (quæ emoriente ante CUNNAM Fundatrice GUDA, in illam sub fidei commissio transferentur) ad eandem Parochialem Ecclesiam ultimato constituantur.

Census HENRICI *Flemming*, de quo supra, anno MCCCCXXIII. ad minorem quotam revocatur Teste sequenti Autographo, quod Chartæ primariæ transfixum adhæsit.

Wir hernach geschreiben *Endreas Droß*, *Cuntz Budunge* und *Droß Barbel* alle wohnhaftig zu *Algenbeym* erkennen vns daz wir Jaers geben *fess Pont Heller* Her *Johann Schriber* Altrist sant *Niclas Altar* zu sant *Cristoffel* zu *Mentz* von etlichen *Vnderpanden* nach *Vffwifung* eyns *vfiiegelten* *Brieffs* *tzehen Pont* vor *Tzyden* geben hat *Jeckel Droß* dem *Got* gnade, nu vns *begnadiget* hayt der *ersamen* Her *Johan* obgenent: vnd mit *Wissen* vnd *Willen* des *Giffters* des *Altars*, daz wir Jaers sollen geben *fess Pont Heller* zu *St Mertens Dag* von den obgenant *Vnderpanden* in dem alten *Brieff*, vnd zu merer *Sicherheyt* legen wir obgenente *Personen* vor vns vnd vnsern *Erben* me *Vnderpande* vor *dye fess Pont Heller*. Item $\frac{1}{2}$ *Morgen* *Wingarten* in der *Bunde* *geuor Henselin Schalbach*, git iij *Virtel* *Wins*. Item j *Virtel* *Wingarten* in dem *Affenberge*, ist *eigen* *geuor Hen Fugelich* vnd *Hans Snyder*. It:

i. Morgen Wingarten in dem Ingelheymer geuor *Peter Decker* vnd *Merten* off der ander Syten git tzu Tzins $\frac{1}{2}$ Ame Wins. It: i. Tzweyteil in dem Ockenheymer Wege geuor *Hans Schuchman* git iij. Viertel Wins. It: $\frac{1}{2}$ Morgen Ackers off Gelscheyt geuor *Peter Decker* ist eygen. It: $\frac{1}{2}$ Morgen Ackers off Gelscheyt geuor *Peter Harckes* vnden zu, oben *Peter Deckers* ist eygen. It: den Flecken off Steynheyt hat *Jeckel* vor tzyden gehabt, ist auch eyn Vnderpand &c. vnd finden sich metzins adder Beschvverpiss off den Vnderpanden, geredden vvir obgeschriben vor vns vnd vnser Erben abe tzu tragen, das der Altar obgemelt keyn Schaden habe; vnd vver is Sach das vvir soliche sels Pont Heller Iaers nit geben tzu St Mertens Tag, so maek eyn Altrist off dye Vnderpande in dem alden Brieff vnd in dyesem Brieff vnuerscheidlichin Clage tzu *Algensbeym* dry XIIII. Tage vnd offholen, als do Recht vnd Gevvonheyt ist in Crafft des alden vnd des nuwen Brieff Vnuerscheydelichin vvyl is jme eben ist, bis so lang das Heubtgelds Schaden vsgeracht vvirt. Alle Puncten vnd Artickel des alden Brieffs vnd des nuwen sint verwilliget vnd ubergebin vnd uerboyt zu *Algensheim* vor Schultheiss vnd Schuffe mit Namen *Peter Nickel* Schultheiss, *Peter Decker*, *Hen Gier Clos Drost* der jung, *Hen Smet* Ockenheymer vnd *Lodwig* die alle Schuffen zu *Algensbeym* vnd ist offgeben als Recht vnd Gevvonheyt ist zu *Algensbeym*. Dels zu merer Sicherheyt han vvir obgemelten gebeten den Vesten Junckern *Hansen Wolff von Waltertbeym* das er sin Ingefegel hat gedruckt vnden an diesen Brieff don henckin. Also getan han von flisslicher bede vvegen an Schaden myn vnd myner Erben geben off *Dinstag* nach Sant *Lutzigens* Tag anno Dni MCCCCLXXIII.

Domus

Domus conducta zum *Appenbeimer* declaratur anno MCCCCLXXIV ex parte censitica pro quodam Altari, nempe, ut decennio post colligitur, Sti NICOLAI. Damus verba Chartæ Originariæ

Allermenlich sal vvißsen, das Her *Peter Flaynbeim* Zinsmeister zum Dume quam vor Richter *Haufen* von *Sorgenloch* gnant *Gensfleysch* eynen vverntlichen Richter zu Mentz; vnd hait mit sins monpars Hant *Antboinus Komungk* eynes ledigen Gefellins von der Herren vnd der gemeynen Presentz vvegen doselbst vergifft vnd offgeben vor sie vnd ire Nachkommen *Rule Flossen* vnd sinen Erben evviclichen vnd erplichen zu haben das Huls vnd Erbe genant zum *Hamersteyn* neben dem Hoffe zum *Herbst* gegen Sant *Cbristofels* Kirch vbir gelegen, hinden vnd forne mit allem synen Begriff vnd Zugehorunge zu achtzehnensten halben Schillingen vnd acht vnd zventzig Schillingen Hellern jerlichs vnd evviges Zinses alle Jare dovon off Sant Mertins Tag zu geben der vorgenanten Herren vnd Presentz zum Dume, vnd auch zu sechs Hellern alle Jare davon zu geben zu Zinse eynem Altare in der obgenenten Kirchen zu St Xpofels gelegen, nach lude des Brieffs daruber Speethinde, vnd zu keynem Zinse mee, vnd hat der vorgenant *Peter* mit des obgenant mit sins monpars Hant geborgt von der genanten Herren vnd Presentz vvegen vor sie vnd ire nachkommen diese giffit veste vnd stede zu halten vnd dem obgenant *Rulen* vnd sinen Erben des vorgeschriben Huses vnd Erbis Verschafft zu tun, bis das sie sich daruber bestedigent mit iren dryen Bennen als rechte ist. Do by vvas *Endris Elfinger* der Snyder, vnd *Hans von Ebretzberg* der sther. Datum anno Domini Millesimo quadringentesimo septuagesimo septimo feria secunda proxima post Festum Decollat. S. Jobannis.

Altare S. NICOLAI novo centu anno MCCCCLXXXIV. per
Philippum Floss ditatur, Teste sequenti autographo:

Allermenlich sal wissen, das Herre *Philips Floss* Altarist zu sanct
Ignacien kwam fur den Erbsamen *Hans von Sorgenloch* genant *Gens-*
fleisch eymen werntlichen Richter zu Mentz, vnd hait vergyfft
vnd offgebun fur sich und sine Erben dem Altaristen der ye zu
Zyten ist jnn der Pfarckirchen zu Sant *Cristoferus* vnnd besytzt vnnd
inhait Sant *Niclais* Altare vnnd sinen Nachkommen Euviclich zu ha-
benn vierdehalb Pfundt Heller jerlicher vnnd evviger Widderkauffs
Gulte, stallende dieselben vierdehalb Phundt Hellern Widderkauffs
Gulte dem gemelten Altaristen vnd sinen Nachkommen alle Jar
jerlichen vff Sant *Johanns Tag* Ewangeliste zu Wyennachten ge-
legen, oder bynnen des nechsten Mondes Friste darnach vnbesangenn.
Vnnd sal das erste Ziele der vorgeschriebenn Gulte zu reychen vnd
zu geben angene zu Sant *Johans* Ewangelisten Tag nehst folgende
nach Datum diss Brieffs. Vnnd hat der vorgebant Herre *Philips* fur
sich vnnd sine Erben dem Altaristen vnnd Nachkommen Sant *Ni-*
clas Altare gelegen jnn der Pfar-Kirchen zu Sant *Cristoferus*, den
Claus Bechtermontz genant *Class* von *Obernswalnbein* vnnd sine Er-
benn zu lihen hann zu Vnderpfand verlacht vnnd ingesetzt das Hufs
vnnd Erbe genant *Zum Hammersteyn* gene Sant *Cristoferus* Kirchen
vbir, stossinden vff eyn tyte ane den Hoff vnnd Erbe *Zum Herbst**,
vnnd vff die ander an das Hufs vnnd Erbe zum *Gelt-Hufs* hinden
vnnd forne mit allem sinem Begriffe vnd Zugehorde zu dryen Schil-
ling Hellrn jerliches vnnd evviges Gront Zinss alle Jare furterhie-
ne. Da vonn zu gebenn Anderwerbe zu zweyen Pfundt vnnd
funff Schilling Heller auch jerlich vnnd ewiges Zinss alle Jare auch
davonn zu gebinn den Herrn vnd Presenzie jnne dem Thume
vff

vff alle Ziele vnnd Zyt als sie fallende sint, vnnd zu keynen Zinse mee. Also wer es Sache das dem genannten Altaristen Sant *Niclas* Altare oder sinen Nachkommen die vorgeschribenn vierdtehalb Pfundt Heller jerlicher vnnd ewiger Widderkauffs Gulte eynichs Jars nit entwurden vff Ziele Zyt vnnd jnmassen wie obgemelt ist, so mogent sie die vorgeannten Vnderpfande mit Gericht vnnd Recht darfur offholen, vnnd die alsdann verferzenn, verpfenden, verkeyffenn vnnd verufern vnnd ire Heuptgelt nemlich siebentzig Pfunt Hellr die erschienen Gulte die dan erschienen were, vnnd das Geriechts gelte, vvas es von Geriechts vvegenn gekost hette, darvonn nemen. Were etvvas vberig darane das solte dem genannten Hern *Philipsen* vnd sinen Erben widder werden: Ginge in aber darane abe, Also das sie yre Heupgelde erschienen Gulte vnnd Gerichts gelte nit alleramt davonn gehaben mochten ffure den Abgangk, fall vnd wille der genant Her *Philips* vnd sine Erben gut verhaft syn, vnnd den erfüllen, vnnd magk man jne darfur gryffen ane yre Lipp vnnd ane jre Gut. Vnnd hait der ytzgenant Herre *Philips* gebürgt fur sich vnnd sine Erben mit sins momparts Handt *Johann Spore* Bender eyns ledigen Gefellins diese Güfft veste vnnd stede zu halten, vnnd den obgenannten Altaristen vnnd Nachkommen der vorgeschriben vierdehalb Pfundt Heller jerlicher vnd ewiger Widderkauffs Gulte Verschafft zu thun, byß das sie sich darubir bestedigent mit jren dryen bennen als recht ist. Auch sal man wissen, das die obgemelten vierdtehalb Pfundt Heller Widderkauffs Gulte abgelost sul werden an Wissen vnnd Vergengkniss der obgenannten Patronen, vnnd fall alsdann furter mit irem Wissen vnnd Willen angelacht werden. Auch sal man Wissenn, das solich vierderdehalb Phundt Heller Widderkauffs

Gulte sint gestanden uff dem Hoiff zum *Rinwaden* vnnd nū aldo angelacht sin. Auch stundt geynwortig hieby der vorgenant Herre *Philipp*s vnnd emphingk dem gemelten Altare diese Gifft zu behalten, vnnd hait veriehen vnnd bekant fur sich vnnd sine Nachkommen, welche Züt oder wann die genante Her *Philips* oder sine Erben zu yne kommen oder eynem Altaristen des obgemelten Altars vnd zu den Patronen komment vnd biethent sie das sie jne die vorgemelten vierdthalb Phunt Heller jerlicher vnd ewiger Widderkauffs Gulte vmb siebentzig Phundt Heller mit der erschieenenen Gulte, die dan erschienen were vnnd Geriechts gelte, was es von Geriechts wegen gekost hette widder darvmb abzulösen vnd abzukeyfenn gebinn, das sollint vnnd wollint sie thun an allen Jntragk vnnd Hinderniß. Doch also ferre das solich Vnderpfand nit furhienne darfur mit Geriecht vnnd Recht offgeholt vnnd verusert weren worden. Vnnd hat derselbe Herre *Philips* geburget fur sich vnd sine nachkommen Altaristen des genanten Altars mit sins Momparts Hant obgemelt. Dis Bekentniß vnnd ablosunge veste vnnd stede zu halten. Dabey vvaz *Bartholmeus synne*, *Hans von Schirstein Bender* vnd *Peter Numemeister*. Datum anno Dni *Millesimo quadringentesimo octuagesimo quarto*. *Sabbato proximo post festum Conversionis Sti Pauli Apostoli*.

Anno MCCCCXCIII. Novæ circa oblationes & Lampadem ad Altare S. VALENTINI, emerfere lites, quæ quomodo sublatæ fuerint, damus ex *Libro Consuetud.* ubi Fol. 51. ita notatur:

„ Dominus JOANNES *Erbenheim* eiusdem Altaris prædicti Possessor coram D. Vicario constitutus, petiuit adiudicari oblationem „ Altaris sui prænominati, & frustratus est per præmissam * dispositionem „ * Vide supra ad ann. MCCCCVIII.

Præ-

„ Præterea petiuit lampadem commemoratam sibi restaurari,
„ quæ cessauit ex graui diminutione prouentuum in oleo & censibus facta,
„ in deuastatione Ciuitatis Moguntinæ in Vigilia Apostolorum Simonis &
„ Judæ anno 1462, prout Fabricæ Magistri pro tempore Clesgen Loer
„ & Cloß Flerschemmer docuerunt, ut & illo petito frustraretur, iuxta
„ tenorem Copiæ subscriptæ.

„ WOLFF de Bicken, Canonicus Ecclesiæ Moguntinæ, Reve-
„ rendissimique in Christo Patris & D. nostri D. BERTHOLDI S.
„ Sedis Moguntinæ Archi-Episcopi, Sacri R. Imp. per Germaniam
„ Archi-Cancellarii ac Principis Electoris in Spiritualibus Vicarius
„ Generalis.

„ Orta pridem coram nobis inter honorabilem D. JOHAN-
„ NEM *Evbenheim* Altaristam ad Altare S. VALENTINI in Ecclesia
„ S. CHRISTOPHORI Moguntinæ ut Actorem ex una, & quondam
„ HENRICUM *Guntber* dum vixit primum, deinde Venerabilem D.
„ FLORENTIUM *Diel de Spira*, Artium Magistrum modernum
„ Plebanum ac Magistros Fabricæ seu Juratos præfatæ Ecclesiæ S. CHRI-
„ STOPHORI de & super petitione tertiæ partis oblationum in cera,
„ candelis & luminibus quibuscunque ad Capellam siue Altare S. VA-
„ LENTINI prædictum pro tempore prouenientium, rebusque aliis
„ in actis deductis & expressis & illarum occasione ut reos ex altera
„ partibus lite & quæstionis materia Causaque inter prædictas partes
„ coram nobis introducta,

„ Dictus D. JOHANNES animo impetendi dictos reos, quen-
„ dam libellum facti & in scriptis exhiberi fecit & curavit: contra
„ quem quidem libellum, cum pro dicta parte rea exceptum & con-

tra

„ tra exceptionem pro parte agentis in scriptis replicatum esset, tan-
 „ dem die & hora infra scriptis, ad discreti Magistri NICOLAI *La-*
 „ *picidæ* in dicta Sancta Moguntina Sede causarum jurati & prænc-
 „ minatorum D. FLORENTII Plebani, Magistrorum Fabricæ & seu
 „ Juratorum reorum principalium ad hanc causam legitimi Procura-
 „ toris instantiam & petitionem, in EBERHARDI *de Grauia* in ea-
 „ dem Sede causarum, & dicti D. JOHANNIS Actoris principalis
 „ Procuratoris (de quorum hinc inde Procuratorum procuratorum
 „ mandatis, in actis causæ huiusmodi legitime constat) nil rationabilis
 „ in contrarium allegantis præsentia, visis tamen per nos primitus &
 „ diligenter inspectis omnibus & singulis actis, in hac causa quomo-
 „ doliber habitis, eisque debite requisitis, habita desuper deliberatione
 „ matura, ad nostram Sententiam siue Ordinationem in hac causa fe-
 „ rendam, procedendum duximus & processimus, eamque per ea,
 „ quæ vidimus & cognovimus, ac de præsentī videmus & cognosci-
 „ mus, tulimus, inque Scriptis promulgauimus, in hunc qui sequitur
 „ modum :

„ De Jurisperitorum consilio pariter & assensu pronunciamus,
 „ decernimus & declaramus, Venerabilem & Circumspectum D. FLO-
 „ RENTII *Diel à Spira* Plebanum, & Magistros Fabricæ seu Ju-
 „ ratos Ecclesiæ parochialis S. CHRISTOPHORI Moguntinensis reos,
 „ ab instantia iudicii, & ulteriorum terminorum obseruatione absolu-
 „ endos fore, & absoluimus. Expensas quoque per eisdem & Ho-
 „ norabilem D. JOANNEM *Erbenheim* Actorem, partes scilicet hinc
 „ inde factas ex causis rationabilibus, ex actis huius causæ colligibi-
 „ libus compensandas & comensamus.

„ In quorum omnium & singulorum fidem & testimonium præ-

„ præmissorum, præsentēs nostras Litteras exinde fieri, perque No-
 „ tarium Nostrum infrascriptum publicum subscribi mandauimus
 „ Nostrique Officii Vicariatus Sigilli iussimus & fecimus appensione
 „ communiri. Lecta, lata, inque scriptis promulgata fuit hæc Nos-
 „ tra, præinserta sententia per Nos Moguntiae in Curia Nostra soli-
 „ ta, in qua iura reddi solent, nobis inibi horâ meridiei duodecima
 „ audientiae causarum consueta, ad iura reddendum & causas audien-
 „ dum pro tribunali sedentibus, sub anno à Natiuitate Domini 1493,
 „ die uero *Veneris, decima quarta mensis Martii*: præsentibus ibidem
 „ Discretis Magistris *Petro Staffel & Johanne Snick* in dicta Sede Mo-
 „ guntina causarum Procuratoribus juratis, Testibus ad præmissa
 „ uocatis & rogatis.

„ *Matthæus Ebertus*

„ Notarius.

Anno MCCCCXCIX. *Clese Groschaff* una cum Uxore
Grede instruunt & coram Iudicibus in *Castell* firmanē novum censum
 duorum florenorum quorū annis exsolvendorum, ut inde Antiphona *Sal-
 ue Regina* in Parochiali Christophoriana decantetur.

Anno MDXVI. Missa indies legenda instituitur: ita nempe Liber
 MS. sæpe laudatus fol. 7. a.

„ Ex institutione Eximii Viri Domini JOHANNIS *Bertram* ex
 „ *Numburg* S. Theologiæ Professoris dum uiueret ordinarii Lectoris
 „ eiusdem Facultatis plusquam ad triginta annos, nunc sepulti ad S.
 „ PETRUM extra muros Moguntinos (cuius anima requiescat in pa-
 „ ce) celebranda est una *Missæ singulis diebus* in Altari otioso, uel
 „ Summo, uel S. THOMÆ Apostoli uel alio secundum directionem

Y

Cura:

„ Curatoris eiusdem Ecclesiæ nostræ : ad quam adstricti sunt duo Sti-
 „ pendiiati, ad Studium nostrum missi ex Ciuitate *Numburgensi*, quo-
 „ rum duorum quisque percipit ex Numburgensibus Stipendium tri-
 „ ginta aureorum, ut aut per se, aut per alium hebdomada sua
 „ sic celebret, aut celebrari faciat. Quorum alter studeat in Jure,
 „ alter in Sacra Theologia. Quæ institutio sic celebrandi Missam in-
 „ cepta est die 5. Pentecostes * anno 1516. Ecclesia autem nostra po-
 „ nit luminaria, vestem & cætera requisita, ratione cuius habet an-
 „ nuum censum *duorum Aureorum XVIII. Alborum & sex Gallinarum*
 „ in *Schwalbach*; & quoties aliquo die negligens quis fuerit non dis-
 „ ponens Missam suam, det Fabricæ pro pœna duos Albos.

* 26. Maji. *Paschate* in 3. April. *Pentecoste* in 22. Maji cadente.

„ Anno MDXXV. Altaristis Feriæ certæ designantur, prout notauit
 ex sæpediti Libri Consuetud. Transcriptor fol. 9. b. hocce modo :

Anno Domini V^c25, ex Mandato & Commissione D. Doctoris
 „ THEODORICI *Zobbel*s Canonici Maioris Ecclesiæ & Vi-
 „ carii in Spiritualibus, *Dominica post Martini* comparuerunt in do-
 „ mo *Conradi zum Affen*, Plebanus Venerabilis Vir Dominus ANA-
 „ STASIUS *Schwarz* dictus *vom Flos*, cum Doctore *Lamperto*, Do-
 „ ctore *Eucharior*, Doctore *Esbach*. *Conradus zum Affen*, *Nicolaus*
 „ *Schneider*, *Johan Lor*, *Johan von Gugenheim*, *Wendel Loer*, *Hen-*
 „ *rich Schmidt*, *Johan Loppart* der Wirt zur *Ros* ut Jurati parochialis
 „ Ecclesiæ S. CHRISTOPHORI, & ordinauerunt in præsentia om-
 „ nium Altaristarum, quod quilibet legeret Feriam suam in Altari suo
 „ iniungendam. Et primo Capellanus Plebani, Dominus *Plato* 3ia
 „ Feria, qui possidet Altare S. *Catharinæ*, quod Plebanus pro media
 „ parte confert, & duo Magistri Fabricæ aliam partem. Item Altare

Inuen-

„ *Inuentionis S. Crucis*, quod possidet Dominus *Conradus Hufen* ad diem 1^{stæ} Feriæ, item Altare *Exaltationis Crucis*, quod possidet *Jobann Rab de Bemel*, Item Altare *S. Catharinæ*, quod possidet *Conradus de Smynbeym*, *Isti prædicti sunt Capellani Plebani, & habent in Festiuitatibus Plebano exhibere reverentiam & obedientiam, indue-
re Cappam & exuere.* Item *Job. Hagenawe* ad diem Solis, habent conferre Magistri Fabricæ. Item *Job. Emer* ad diem Solis, habent conferre *Landeck & Henrich Widenbofer*, communiter iuxta fundationem. Item *Jacobus Riffenberg*, quod habent conferre *Landeck*, ad diem Lunæ. Item Altare *B. Virginis*, habent conferre Magistri Fabricæ ad diem Sabathi. Item Altare S. VALENTINI ad diem Lunæ, Jus Patronatus - - - . Item Altare S. NICOLAI ad diem Veneris, Jus Patronatus - *Die Floss in oberen Busbach* - - - & Stipendium S. THOMÆ annexum in quindena FERIA.

Eodem Anno MDXXV. Ratum dicitur, quo ad introitum tam Plebanus quam Altaristæ *tres aureos* solvere jubentur, statutum: prodidit id Consuetudinum Codex fol. 13. b. in hunc modum.

„ THEODORICUS *Zobel* utriusque Juris Doctor, Scholasticus Ecclesiæ Moguntinensis, Reuerendissimi D. D. ALBERTI Sacrosanctæ Ecclesiæ Cardinalis, Moguntinensis & Magdeburgensis Ecclesiarum Archi-Episcopi, Sacri Romani Imperii per Germaniam Archi-Cancellarii, Principis Electoris &c. Marchionis Brandenburgensis &c. in Spiritualibus Vicarius Generalis, honorabilibus Dominis Plebano & Altaristis S. CHRISTOPHORI Moguntinensibus, Præsentibus & futuris salutem in Domino.

„ Ad ea affectuose intendimus animo, quæ Ecclesiarum com-

„moditatem conspiciere arbitramur. Significastis nuper nobis, quod
 „pro commoditate & utilitate uestrae Ecclesiae, illiusque in gerendis
 „oneribus conseruatione, prioribus uestris Ecclesiae statutis haestenus
 „seruatis, adiciendo & adiungendo quoddam aliud statutum perpe-
 „tuo seruandum ordinaueritis, statueritis & edideritis: ut puta tale,
 „quod deinceps quilibet in dicta uestra Ecclesia in Plebanum aut Al-
 „taristam recipiendus, *tres florenos auri in auro* ad communem Prae-
 „sentiarum Cistam Ecclesiae uestrae usui applicandos soluet & contri-
 „buet; & ne huiusmodi statutum sic editum tum pro
 „Ecclesiae uestrae conseruatione, auctoritate nostra confirmare & ap-
 „probare dignaremur. Nos qui felicitati Ecclesiae uestrae, ut par
 „est, affectamus supplicationibus uestris fauorabiliter inclina-
 „ti, habita desuper deliberatione dictum statutum,
 „ratum gratum habentes, illud tanquam licitum sta-
 „tutum Ecclesiae uestrae haestenus firmatum, auctoritate dicti . . .
 „ . . . & de eius speciali commissione desuper facta, ad . . .
 „ . . . Dei in nomine per praesentes uolumus, praeterea
 „ . . . huiusmodi statutum inuiolabiliter obseruare. In . . .
 „ . . . Sigillum nostri officii Vicariatus praesentibus duximus . . .
 „ . . . Anno Domini M. D. 28. die uero mensis *Augusti* . . . uicesima:

Anno MDXXXV. Facultas juridica modum statuit, qua ratione
 census è quadraginta florenis proueniens pro eleemosyna in pauperes
 in Festo S. IUONIS quot annis sit expendendus:

Wir Dechand und Doctores, Regentes der Juristen Facultat
 zu Mayntz bekennen und thun Kundt mir diesem offen Brieffe,
 das die Wurdige Herren NICLAUS *Nassauer* dieser Zeit Pfarr-
 herr zu St *Christoffel* und MATTHIAS *Tressenbeutel* Pfarrherr zu

St Pauls inwendige Maintz Testamentarii und Executores des letzten Willens weilandt des Wirdigen und Hochgelehrten Herrn MICHEL Schleiffert von Kitzingen der freyen Kunst und geistlichen Rechten Doctoris, St Petri ut Alexandri Stift zu Aschaffenburg Canonicken, in unser Faculter in Decretis ordinarien Professoris, unsers Mitt-Regenten, von desselben verlassnen Nahrung, uns von wegen obgemelten Faculter gereicht vnd gegeben haben viertzig Gulden Mainzer Wehrung, ie vier vnd zwantzig Weispfennige für ein Gulden gerechnet, also vnd dermassen das wir vnd unsere Nachkommen in berührter Faculter, dieselben zum Besten wir können anlegen, vnd von der Gült, so wir daruor haben werden, jehrlichs vnd eins jeden Jahrs ein Malter Mehls zu Brodt backen lassen, vnd vff den Tag, so wie das Fest des heiligen IVONIS celebriren vnd begehen, armen nothdürfftigen Leuthen vmb Gottes Willen geben sollen, vnd vvas alsdan von der Gült der obgenenten viertzig Gülden über den Kosten solchs Malter Korns übrig bleiben vvirdt, dasselbig soll einem Dechant gefachter Faculter, so zue ieder Zeit sein vvtürdt, an dem Molzeit, so er zum selbigen Fest halten vvtürdt, zu Steuer und gucten kommen, vvo sich aber zutragen vvtürdt, das vvir beruhrte Dechant und Doctores ahn Reichung des bemelten Allmufens von der Gült der viertzig Gulden nit austheilen vvtürden, vvelches doch nit sein solt; alsdan so sollen die obgedacht viertzig Gülden oder die Gult, so darum erkaufft vworden, gefallen vnd werden dem Pfarrherr vnd Bawmeistern der Pfarrkirchen zu Sant Christoffel, vvelche zu Reichung vnd Austheilung des gemelten Malter Brods, jehrlichen vff Zeit, vwie oben gemelt schuldig vnd pflichtig sein, vnd das vberentzig dem Baw zu gut kommen lassen sollen, Dessen alles zu mehrer Sicherheit, so haben

vvir Dechant vnd Doctores obenbestimbt, dielen Brieff mit vnser Faculter anhangendes Ingefigel besieglen lassen, der geben ist vff Dienstag Sanct *Laurentzien* Tag vvelcher ist gevvesen der Zehende Tag des Monats *Augusti*, nach Christi Vnsers lieben Herren Geburth im *tausent, fünffbundert fünff und dreißigsten* Jahr.

Anno MDLXXVIII. Præfetti rei ædilis pro Urbe Moguntina, decernunt: super lite causâ fillicidii & jure altius tollendi

Wir HERMANN von *Mauchenbeim* genant *Bechtolsheim* Gewaltzbozt, und GERHARD *Ebersheimer* Bawmeister, beede Vervvesser des Bawes der Statt Mainz, bekennen hie mit diefem Brieff, das sich in Bawfachen zwischen dem Edlen und Ehrenvesten FRIEDRICHEN von *Moßbach* Amtmann zu *Gernsheim* Cläger an einem gegen und vvieder die Zvvöllffer der Pfarrkirchen zu St *Cbristoffel*, als beklagte, ahn andern Theil, belangende den *Traff*, so vom Himmel auff die Capellen ervvachst, und seinen Lauff in die Behauffunge *Rosenthal* genant, so anietzo gemelten Junckern angehörig, nehmen thut, vvelches Wassers Cläger fordere nicht zu gedulten, sondern die Zvvöllffere auff sich zu vvenden schuldig sein sollen, dessen sich aber beklagten innhalt, und vermöge ihrer alten Brieff und Siegel, deren sich dieselbe zu Nachtheil nichts begeben haben wollent, sondern sie dabey zu schürzen in Hoffnung stehen, das solchen *Traff* wie von alters in den Hoff *Rosenthal* zu lauffen berechtiget; desgleichen obgedachter Juncker vweiter vorgebracht, das die Zwöllffer den *Gubell* etvväs höher, als er von altem gevvesen, auffgeführt, dessen sie nicht befugt in solchem zu viel gethan haben sollten, sich Irrungen und Speen erhoben, deßwegen an uns obernannte vervvesser des Bawes der

Statt

Statt Maintz gesunnen und gebetten deshalb den Augenschein inzufassen, und sie durch einen Rechtspruch zu entscheiden, vvelcher vvegen dan vvir benebens *Andres Wolff* Steinmetz und *Hans Ruff* Zimmermann beide geschvvorne Statt Werckmeister alhier des Orths erschienen, Clag und Antvvort angehört, und mitteinander unterredet und zu recht erkannt, das anfänglich der Juncker den vorgenanten *Traff*, vwie vor alter her gewesen, und habende Brieff und Siegel, die wir verlesen innhalten, durch Ihr Behauptung zu führen schuldig seye, und so viel aber den *Steinen Gübel* anlangt, in welchem sie beklagte den Bau zu hoch geführt haben sollen, ist befunden worden, das derselbige ober der Capellen dem Juncker allein zustendig sey, und solte die Capellen, vwie anjetzo steet in seinem Werth verbleiben, und hinführo in den Gübel weither von den Kirchen-Geschworenen nichts eingebrochen werden; und lertzlichen, den *Traff* so von des Junckeren Tach auff die Capellen felt, ist durch uns Bauverwesere mit ihnen den Zwölfferen in Güte gehandler worden, das der Juncker solchen *Traff* in einen Bleyern Kendel macht haben soll zu fassen, und denselben in einer bleyen Röhren in ihr der Kirchengeschwornen Röhren zu führen (doch nicht durch habende Gerechtigkeit gedeuter werden solle) gurtwillig zu gelassen sein, und ist aus bewegenden Ursachen beiden Theilen in Kosten erkant worden. Dessen zu wahren Urkunde so haben wir obernannte Bauverwesere unser jedlicher sein Insiegel hieran thun hangen, so beschehen den *sechs und zwantzigsten Februarij* nach Christi unsers lieben Herren und Seeligmachers Geburth, als man zalt *funffzeben bundert siebentzig und acht Jahr*.

Judi-

Judices in Spiritualibus Moguntini Anno MDCVI. pro Parocho & Juratis pronuntiant Causâ Juris Patronatus circa *secundum Beneficium* Altaris *S. Catharinae*, prout sequitur :

Judices Sanctæ Moguntinæ Sedis, Universis & singulis ad quos præsentēs nostræ Litteræ pervenerint, Salutem in Domino.

Noveritis quod orta coram nobis inter Venerabiles & Discretos, Dominum Plebanum & Magistros Fabricæ Parochialis Ecclesiæ Sti CHRISTOPHORI & Dominum ARNOLDUM *Indanum* ab iisdem ad *secundum Beneficium* Altaris S. CATHARINÆ in jam dictâ Parochiali Ecclesia præsentatum Actores ex una: nec non Venerabilem D. ADAMUM *Freisbach* opponentem de & super præsentatione secundi Beneficii iam nominati Altaris partibus ex altera, lite & quæstionis materia, petitioneque articulata, per dictorum Actorum & etiam rei Procuratorem diversis vicibus nec non documentis ab utraque parte coram nobis factæ realiter & in Scriptis oblatis ac exhibitis, nos visis tandem huiusmodi parrium impetitionibus omnibusque coram nobis habitis & gestis debita cum maturitate ponderatis ex officio concludentes, ad nostram Sententiam definitivam procedendum duximus & processimus, eamque in Scriptis tulimus & promulgavimus in hunc qui sequitur modum.

In causa beneficiâli de & super Præsentatione secundi Beneficii Altaris Stæ CATHARINÆ in Ecclesia Parochiali Sti CHRISTOPHORI inter Venerabiles & Discretos Dominum Plebanum & Magistros Fabricæ dictæ Ecclesiæ uti Patronos & Dnm ARNOLDUM *Indanum* ab iis præsentatum Actores ex una, nec non Dominum ADAMUM *Freispach* à Nobili & valido CONRADO de *Waldendorff* præsentatum, opponentem partibus ex altera, visis actis

Actis & diligenter examinatis hinc inde productis juribus & documentis, pronunciamus, decernimus & declaramus, Jus præsentandi ad hoc secundum Beneficium dicti Altaris pertinere ad Plebanum & Magistros Fabricæ, factamque ab iis præsentationem esse validam ceu legitimam, ideoque ab ipsis præsentatum Donum AR. NOLDUM Indanum instituendum & investiendum, ac in realem & corporalem possessionem inducendum fore & esse. &c.

Aes Campanum hujus Ecclesiæ.

Numerat hæc Parachialis Campanas quinque:

Primaria ex una parte insignita est Imagine Salvatoris Crucifixi, supra quam Literæ Arabicæ visuntur: 1596. ex alio latere exhibet *S. Christophorum* præclare expressum; supra has Imagines in coronide legitur, Litteris latinis Romanis seu initialibus prominentibus: IN DEM NAMEN VN SERES HERNIHESV CHRISTII FLOSS ICH, CHRISTIAN KLAPPERBACH ZV MENTZ GOSS MICH. Limbum inferiorem aliquoties circumit sequens Scriptura, eodem quo supra modo profusa: ALS. M. ZALT VIENFZEHN HVNDERT NEVNZIG SECHSX IAHR DISSE ** K. IORATEN WARN IOCKOP SCHMELZ KELLER IN. S. MARTENS BVRG. IOHAN REDING ROTHSCHEIBER. BERNHART DILMAN. CHASPAR ERBES. HANS SCHORTMAN. ALBAN SCHEFFER. HANS EGELSDERFER. IOCKOP BART. HANS HVET. HENRICH EVERBACH

** Trabs & unctura obstant quo minus hic aliquæ legantur literæ.

Secundaria Scriptura Characteris vetustioris maioris hacce est insignita: ANNO. DNI. M. CCC. LXIII. MARIA. O. (✱) CRISTOFORUS

Tertia & quarta carent Inscriptionibus

Quinta quæ ad Missas pulsatur privatas, circa annum 1743. Coloniae ad Rhenum fusa fuit, quia antea ex scissura sonum amiserat.

Nota Frustraneo labore inquisivi, unde mos iste hac in parochiali Ecclesia obtinuerit, quod ingruente nocte indies, si de hyeme sit medio Nonæ, si de æstate vero, horâ Nonâ, pulsatio unius Campanæ longior fiat, sicuti in Ecclesia Parochiali ad S. *Emmeranum* horâ Octavâ? Nec enim sine fundatione iste pulsus in mores inductus fuerit? Multis in pagis villisque equidem par usus est; ac scimus illum à vetustiori ævo consuevisse; ut itinerantes à deviis intra tenebras noctium se colligere & versus rectam semitam divertere possint. Item pulsus tales multis oppidorum locis monent cautiones esse claudendas; num is finis quoque Moguntinarum Campanarum sit, nolo dicere: etenim si peregre venientes in viam vocandi sunt, ut quid pulsus iste tempore tali sonat quo portæ urbis semper clausæ? Novitii quippe privilegii est, quod per portam minorem extrâ divertentes erga quandam pecuniam intromittantur. Ad hæc si foret monitionis causâ, quod à vino civibus esset recedendum: cur in una Parochia pulsus iste prior, in altera posterior? ni velis Campanam Emeranicam pro primo, Christophorianam vero pro ultimato abitus signo personare.

Series

Series Parochorum.

Primi & antiquiores huius Parochialis Ecclesiæ Rectores omnem adhibitam diligentiam effugere, recensentur igitur ea qua fieri potest ratione :

Subit.

1252 HERMANNUS Scholasticus S. Petri, & ad S. *Christophorum* Parochus veluti Elenchus Prælatorum tradit apud JOANNIS T. II. Rer. Mog. pag. 502.

Nota HERMANNUS zum *Appenheimer* dictus, ceu supra datum est, Litteras Indulgentiarum 1325. impetravit, nolumus tamen, alia ratione destituti, eundem Parochis adnumerare.

1341 JOANNES Curio ad S. *Christophorum* ab *Gerlaco* Abbate *Arnsburgico* curiam *Zum Rosengarten* in emphiteusim recepit. Vi. de GUDEN. Cod. Diplom. II. p. 547.

13 . . JOANNES de *Guldenberg*, ejus ceu prædecessoris defuncti mentio subit, in litteris quibus anno

1395 PETRUS de *Badenheim*, procul dubio tum Neo-Parochus, in causa & litigio super Jure Patronatus ad Capellam S. *Michaëlis* compromisit in Decanum Majorem.

1399 PHILIPPUS de *Yversheim* locatam à Fabricæ Magistris accepit domum Campanatoris.

1408 HENRICUS de *Nuvvinhaufs* institit, ut in causa oblationum jus certum diceretur.

1427 HENRICUS *Affelt* inter chartas S. *Quintini*, supra indicatas, prodit. Videtur esse idem qui inter Altaristas *Quintinia-*nos anno 1464. adhuc legitur. Et anno 1401. Altarista huius Ecclesiae supra nominatur de *Alsfeldia*.

146. HENRICUS *Guntner* de *Höchst* ita enim ex Libro Consuetud. sup. cit. fol. 8. habetur :
 „ Defuncto Domino HENRICO *Guntneri* de *Höchst* Festo S.
 „ *Barbaræ* Virginis & Martyris, Plebano huius Ecclesiae S. *Chri-*
 „ *stopbori* in Moguntia qui eandem Parochiam rexerat plus quam
 „ ad *triginta annos* (ergo ad minus præfuit huic Parochiae *Gun-*
 „ *therus* ab anno 1460.) „ Anno *Millesimo quadringentesimo nona-*
 „ *gesimo primo*,

1491 „ Successit ei FLORENTIUS *Diel* „ (in eodem folio ad marginem adhuc semel notatur cum addito *De Spirā*) „ in eodem „ Plebanatu, *ad præsentationem Domini Abbatis S. Maximini Tre-* „ *uirensis* Diocesis : qui sic præsentatus & proclamatus, absque „ alicuius reclamatione accipiens possessionem per Notarium Do- „ mini Archi-Presbyteri Moguntini pro tempore *Juramentum præ-* „ *stitit ad summum Altare* eiusdem Ecclesiae de obedientia & re- „ uerentia Domino Archi-Presbytero Moguntino exhibendis, & „ eius in hoc officio & dignitate Successoribus : ac de manutene- „ nendis iuribus & laudabilibus consuetudinibus eiusdem Ecclesiae „ Parochialis secundum posse, ideoque subscripta notatu digna „ consignavit „ Hem quis Author fuerit conscripti *libri consue-* „ *tudinem* huius Ecclesiae ? subit autem in sæpe laudato libro qua Parochus ad usque finem anni 1518. Nec sua singulari caruit laude, quippe in MS. quadam *Historia Moguntina* non sine aculeis

leis scriptâ, & anno MD. ad *Bertholdum* Archi-Episcopum *KL. Martii* transmissâ, ubi de universitate Mogunt. agit, dicitur : „ Sunt & in hoc felici studio viri Doctissimi de Novalium sue modernorum Academiae nominati, *quorum primus est FLORENTIUS Diel Spirenſis, curatus S. Christophori, in Ecclesia Moguntinenſi* - - * *sacrae paginae Licentiatuſ*, qui in ea doctrina „ plura volumina notatu digna conscripsit. Hic multos lacte suae sapientiae enutrivit, & docuit Alumnos: sed qui maxime profecerunt hi fuere: NICOLAUS - - ** *Licentiatuſ, Pinguenſis, Curatus in Elvelt & S. Petri Canonici* HENRICUS N. *** *Pingmenſis Plebanuſ & Canonici*. JACOBUS *Merſteder, ENGELINUS Poëta & Theologuſ, RULINUS Mintzenbergenſis* hodie *Collegii Majoris Regent*, quorum ingenii modernorum doctrina mirum in modum crevit. „ Hactenus MS. quod exscribere placuit, ut in filiis suis agnoscatuſ Vir.

* Fortasse Vicarius ad Metropolitanam fuerit? ** NICOLAUS *Durckbanuner* Ssae Theol. Doctor, & anno 1500. Decanus Capituli Rhingaviensis. *** HENRICUS *Kesse* Coloniensis, Baccal. Biblic. & Format. 1499. postea Professor Theologiae. Confer. *Tritbem. Chron. Sponheim.* ad ann. MD. & *Knodt.* Histor. Univerſ. Mogunt. pag. 56. inter Professores Theolog.

Nota Eodem fol. 8. libri *Consuetud.* Sub titulo „ *Plebani huius Parochiae* „, post *Florentium* notantur sine additis annis :

15 . . „ HENRICUS *Bruser* de *Butzbach* „

15 . . „ M. PETRUS *Schwalbach*, Mercenarius „

15 . . „ M. ANASTASIUS *Flos* „ Hujus supra ad annum 1525. mentio nobis obvenit, in qua dicitur ANASTASIUS *Schwartz*, *dictus zum Flos*.

15 . . „ NICOLAUS . . . „ cognomen aut legere in MS. transcriptor non potuit, aut plane nullum pro more tum uisitato adnotatum fuerat? vocatur autem in litteris anni 1535. NICOLAUS *Nasawer* vide supra.

15 . . „ M. JOANNES *Plenius Rudesheimensis*. „

1542 Erat quidam CHUNRADUS de quo satis mala *SERARIUS* Rer. Mog. in ALBERTO Cardinale. „ XVII. nisi laudatum velis, quod suavit P. PETRI *Faber* S. J. ad Carthusianos transferit, atque apud eosdem, ut ibi P. CANISIUS opinatur, *Coloniae* vitam posuerit. Unde & hic non praetermittendum laudatissimum hunc Patrem CANISIUM in domo Parochiali S. *Christophori* prima Religiosi instituti suscepisse tyrocinia. Cæterum nec minima litera hujus CONRADI in serie meminit, in qua, *alia tamen manu* scriptus legitur:

„ 1543 M. JOANNES *Stepet Bavarus* „

154. „ D. GREGORIUS *Namman* Artium & Philosophiæ „ Mag. Baccalaur. Biblic. „ Item alia manus. GEORGIUS *Neumann*, vel *Nauman* debuisset scribi; vide supra Elenchum Plebanorum Majoris Ecclesiæ, inter quos anno 1550. recensitus est. Anno 1548. Decanum Facultatis Artium agebat, ceu è *Helwichianis* notatum est in memoria Propontificum. Ad Viri commendationem volui huc ponere Epitaphium è pariete in ingressu ædis

Metro-

Metropolitanae ubi à Sacello S. GODHARDI veneris transcriptum.

*Reverendissimo in Christo Patri ac Domino D. GEORGIO Naumanno Wirtzburgensi, Episcopo Sidoniensi, Ssæ Theol. Doctori, Viro pietate, eruditione integritate ac humanitate præstanti; qui Ecclesia & Academia huius singulare decus existens, humaniora primum litterarum Studia per plures annos prælegendo, sacra deinde eloquia publice profitendo, & ad populum prædicando laudabiliter operam navans, Anno - - MDLI, III. Februarii * in Domino obdormivit.*

* Januar. vide supra in Plebanis Metropolitanae.

1560 „ D. PHILIPPUS *Doliatoris* Moguntinensis, Artium & Philosophiæ Baccalaureus, Cui quidem nullus annus adscriptus legebatur, sed quia, alia denuo, ut animadvertit Transcriptor, manu, adeoque ut videretur propriâ huius Parochi *Neumanno* subnotatus erat, Seriem Parochialem integram, & à discessu Antecessoris signandam iudicavi anno 1560.

Nota qui sequuntur Plebani, ex annuo Ecclesiæ computu notati & humanitate singulari communicati sunt.

1560 WENDELINUS *Boppart* Vicarius S. Petri, eo quod ansam quærelis fecisset, statione anno 1577. decedere iussus fuit. Tempore quo hic curam Pastoralem tenuit intermedio, nempe

ab

ab anno 1563. ad 1577, R. R. PP. Societatis Jesu templo in Christophoriano sua sacra & Devotiones obibant.

1577 Conventus PP. Carmelitarum prope aditus munia Pastoralia implevit, & quidem ab 1577. ad 1583. Pater. *Petrus Appelman* ab 1584. ad 1590. inclus. *P. Joannes Mögner* ejusdem Carmeli Sacerdotes & hic *sub-Prior*, curam agebant.

1591 JOANNES *Musculus* Scholaisticus Ecclesiae S. *Joannis Amnenoburgi*, & Vicarius Moguntinus (quid, nī ad templum Metropolitanum?) Hunc insecutus est

1595 LEONARDUS *Buranus* Ssae Theol. Licent. qui anno 1601. ad S. *Emmeranum* transiit.

1601 CONRADUS *Dielen Eberstadianus* quem vide inter Plebanos S. *Quintini*. quo 1606. translatus est.

1606 JOANNES *Pachusus*, quem insecutus est:

1609 GEORGIUS FRIDERICUS *Biell*.

1611 JODOCUS *Franck*. Denuo PP. Carmelitae post hunc Parochiam tenuere, nempe ab

1614 P. GUINANDUS *Wenendal* Prior Carmeli Moguntini, & à

1616 ad 1627. inclusive P. PETRUS *Riseli*.

1628 MARTINUS *Majer*, anno 1644. die 10. Aug. sponte munere cessit, & S. *Quintini* curam suscepit, vide ibi.

1644

1644 HENRICUS *Broich* Agrippinas S. Theol. Doctor, die 10. Augusti ab Ecclesiæ Juratis nominatur.

1648 NICOLAUS *Heidelberger*, ad S. Victorem Vicarius. 1665.

1655 JOANNES *Schugart*, Vicarius ad Gradus B.M. V. intravit 16. Decemb.. Tempore pestis à morbo illæsus mansit, contraxit autem exinde odia Parochianorum, unde Statione cedere jussus est.

1672 SAMUEL *Senerling* Vicarius S. Petri & Altarista S. *Christophori*, præsentatus die 16. Martii.

1676 HERMANNUS ADOLPHUS *Wachtel* *Heiligenstadianus*. die 10. Julii nominatus. anno 1677. mense Octobri voluntarie munus posuit, quietem capturus inter Canonicos *Nordbusenses*.

1677 MARCUS *Brüggeman* à Parochia *Sobernbeimensi* die 13. Octob. votis ædilium vocatus; Erat ab anno 1671. ad 1673. Parochus in *Miltenberg*. Sponte cessit S. Christophori Parochiâ 22. Octobr. 1678. & qua Parochus in *BÜRSTATT* ad strata montium 1682.

1678 SEBASTIANUS *Blöchinger* *Miltenbergensis*, Ssæ Theolog. Baccal. Biblic. & Format. die 11. Novemb. nominatus. Cessit, favore Capituli majoris anno 1681. ad Parochiam in *Hochbeim* translatus.

1681 JOANNES HENRICUS *Oberuck*, *Duderstadianus*,
 & Seminario Fuldenfis Alumnus Pontificius, Ssæ Theol. Baccal.
 Bibl. & Form. à die ult. Octob.

1682 BERNARDUS *Broiel*, Ssæ Theol. Baccal. Biblic. &
 Format. Præsentatus 5. April. 23. Octob. eod. anno.

Eod. RAYMUNDUS *Peetz* Doctoratus Theolog. Candidat.
 & U. J. L. primo Regens Seminarii Moguntini, exin ab 1673.
 usque 1682. Parochus in *Miltenberg* tum à 2. Novemb. ad hanc
 Ecclesiam Rector. sed eodem adhuc anno cessit resignatione die
 12. Decembris facta. Canonicus *S. Petri*. 8. Augusti.
 1684.

1682 F. EDMUNDUS *Klotzen* Ord. S. Benedicti Profes-
 sus in *Amorbach*, Musicus Aulicus & antea Parochus ad *S. Pe-
 trum*. Præsentatus die 14. Decembris. Musicis cæteris ab Au-
 là dimissis, & ipse die 25. *Novembris* 1688. resignavit, ad Ab-
 batiam Professionis reversus.

1688 ELIAS REINARDUS *Gros* Inactenus Parochus in
Winkel, & Vicarius *S. Petri*. Nominatur die 5. Decemb.
 Resignat 1689. die 15. Xbris denuo in Rhingaviam secedens &
 Parochiam in *Elroil* suscipiens. Die 5. Decemb. 1701. in Deca-
 num Capituli Ruralis electus 1710.

1690 PETRUS *Dorn* ex Alumno Seminarii eluctatus ad usque
 Dignitatem Decani ad *S. Martinum Wormatæ*, & ibidem Sigil-
 liferi Episcopalis, Vir in Utroque Jure Doctor, at propter im-

mane

mane Gallorum incendium ; 1. Maji 1689. factum exulare compulſus, Moguntiam venit, die 15. Januar. anni ſupraſcripti ad S. *Chriſtophorum* Præſentatus, Conſiliarius Moguntinus Eccleſiaſticus. Anno 1694. die 3. Januarii pro Cathedra Metropolitana concionem probatoriam dixit, unde *Marxius* ex *Hocbeim* ad Metropolitanam ipſe vero *Dornius* ad *Hocbeimenſem* ſtationem aſcendit die 3. *Februarii* evocatus; hinc *Chriſtophorianam* ad maiores Patronorum die 28. Ejuſdem menſis poſuit. Poſtquam die 14. *Februarii* ultimum vale pro Cathedra dixiſſet. Exinde ad *Wormatiennes* reverſus, ex phryſi diutina & *Hocbeimii* prope *Wormatiam* 24. Januar. 1699.

1694 ENGELBERTUS *Maubege* Treuirenſis, Paſtor in *Rachtig* & *Zeltingen*; Is Dominica I. quadageſimæ, alii duo competentes nempe D. *Fiſcher* Seminarii Subregens & D. *Betz*, in duabus ſequentibus Dominicis ſpeciminis loco conciones dixerunt, ſed *Maubege* commendatione Sereniſſimi Coadjutoris locum obtinuit, quique erat affinis archiatri ejusdem Celliſſimi. Biennio tamen poſt die 7. Febr. hanc ſtationem dimiſit & ad Parochiam S. *Stephani* ſe contulit.

1696 HENRICUS WILHELMUS *Bemberg* Miſſionarius è *Fuldensibus* Pontificius, nominatur die 18. Aprilis. Poſtea annuentibus juratis die 20. Aprilis 1705. mutationem iniiit, ita ut ipſe ad Parochiam *Rieneck*, inde vero huc tranſiret

1705, die 5. Februarii Præsentatus JOANNES GEORGIUS

Bockreifs Ss. Theol. D. Alumnus à Fulda Pontificius, & hactenus Parochus in *Rienck*. Paulo tamen post aliam sortem indeptus est, nempe Parochiam cum titulo Decani in *Heidelberg ad S. Spiritum*. Unde eo anno, nempe

1708 WOLFFGANGUS *Antz* Mogonus Ssæ Theol. D. die 5. Febr. nominatus, qui demum anno 1710. die 31. Augusti resignavit & Parochiam *S. Quintini* suscepit.

1710 JOANNES MELCHIOR *Curhummel* Confluentinus de 7. Sept. nominatus est, Ssæ Theol. Baccal. Biblic. & Format. Cultûs Ecclesiastici fervens promotor & Confessarius singularis dexteritatis ☞ 1760.

1760 PETRUS *Conrad* anno 1727. in *Gauspitzbeim* natus, *Mannheimi* vero altus & educatus, Serenissimi Electoris Palatini Alumnus Ssæ Theol. Baccalaur. Biblic. & Formatus, Facultatis Philosophicæ Assessor.

Inscri-

Inscriptiones quædam & Epitaphia,
Hodie plerumque exoleta, ex Helwichianis notata.

I.

In Ambone quondam ad Insignia.

† Anno Dni MCCCCLXXXX ist gestorben Juncker
Franck Her zu *Kronberg*, vf Freytag nach V. H. Uf-
farts Tag, dem Got gnad.

Isdem verbis tumulus in Choro inscriptus fuerat, ubi simul no-
tandi erant hi Majores:

Cronberg
Hatzfeld

Erbach
Cronberg mit der Cron

II.

Ad Insignia ibidem.

Anno Dni 1511. den 29. Januar, starb der Veste *Hein-*
rich Geypel von *Schelkröppen* dem

III.

Ad Insignia ibidem.

Anno Dni MDLIII. die autem VII. mensis Decem-
bris obiit Venerabilis & Eruditus Dnus, Magister *Hau-*
ben.

benriffer, quondam Judex Moguntiae secularis, sincerissimus, & Vi. integræ vitæ & famæ. Cuius anima in pace requiescat: qui hic sepultus iacet, & hoc monumentum sibi fieri curavit.

IV.

*Extra Chorum, in medio, Inscript.
tumuli.*

Anno 1566. den 6. Januarii starb die Edel und Thugentsam Fraw *Anna* gebohrne von *Stockheim*, Weiland *Wilhelms* von *Mündersbach* seligen nachgelassene Wittve: der Gott genedig und barmhertzig sein vvolle. Amen.

Majores

Stockheim.
Bellersheim.

Carben.
Rüdt von Collenberg.

V.

Sine adnotato Loco.

Im Jahr Christi 1624. obiit *Anna Juliana* von *Eisenberg*, gebohrne von *Schmidsberg*.

In-

Inscriptio sine Addito:

*Orbiculus teneri veluti subtilis ocelli
 Innumeros verum recipit sine corpore formas;
 Hæc etiam quamvis distincta colore figura:
 Attamen ex illis virtutes exprimit omnes;
 Omnes virtutum quia fontem ostendit amorem
 Castus amor quantos sic in distinguitur annos !*

Infra Chorum in Altari ad latus dextrum.

*Sacra Dei non ipsa Deus, sum sculpta figura
 Me cernas oculis, mente foveo Deum,*

In Columna à Choro prima versus meridiem.

*Euge mea Conjux pars dilectissima carnis
 Quæ febris & partûs viâ dolore jaces;
 Corporis interea reliquum dum fata reposcant,
 Molliter æterna luce fruarè ! precor.*

Ad parietem versus meridiem in fine Templi.

*Vana salus hominis, vanus decor, omnia vana !
 Præterit, imo fugit : non fugit inno perit.*

Ibidem in eodem pariete.

*Gloria feminae jacet hic celeberrima Sexûs
 Elizabeth Schille, docta, pudica, pia,*

Præ

*Virginitatis bonos , quæ non obiit sed abivis
Æternum Christo perfruitura suo.*

In ingressu ad parietem versus Septentrionem.

Huc mihi delegi post ultima fata quiescens

Et vitæ curis Anna soluta locum.

Buchnerus Genitor mihi - - - - -

Insignis medica Doctor in arte fuit.

Me dulcis Coniunx , Sobolemque relicta queruntur.

Et lugent obitum , nocte dieque meum.

Ast ego , quam vixi vitam , non æstimo vitam ,

Sed plenam innumeris sollicitudinibus.

Mors me perpetuæ comitata ad gaudia vitæ est.

Vita prior luctus , mors mihi vita fuit.

Corpus humo posui gelidum , cineresque sepulchro hoc

Clauduntur : verum spiritus astra tenet ;

Denuo corpus idem , qui & membra priora resumes ,

Et templum facient hospitiumque Dei.

Ergo graues luctus , querulasque relinquite voces

Cælicolum si nos vita beata iuvant.

PARO-

P A R O C H I A IN V D E N M Ü N S T E R ET S. P E T R I A P O S T O L I.

Nota Quæ hodie in unam personam ab aliquo tempore concessa est bina Parochia, adhuc duplex dici debet, quamvis in ore populi non nisi una sub nomine S. PETRI audiat: veteri quippe illi, quæ *B. M. V. in Vdenmünster* erat Parochia, necdum stabiliter *Petrina* est adnexa, etenim per gratiam specialem ultimis iis qui nostro ævo Vdenmünsterianam curarant Rectoribus ad factas desuper supplicationes *Parochia S. PETRI* simul collata fuit, at nonnisi cum clausula: *Ad nutum revocabilis.*

Udenmünsterianæ Nomen & Antiquitas.

ET quoniam fundum & locum *veteris Udenmünsterianæ* nova S. PETRI Basilica nunc occupat, ab eadem narrationem auspicabimur.

Hæc autem sat bene *vetus Ecclesiola*, minus autem rectè *Vdenmünster* ab ipso SERARIO appellatur.* multo minus rem assequuntur qui eam *Oden-* vel *Ouden-Münster* quasi *vetus Monasterium Ouden-* seu *Alten-Münster* nominatam volunt: præterquam enim, quod *Alcererium Bildindinum* constanter id nominis habuerit, scimus nomen huic Parochiali, eoquod inter Judæos sita fuisset, *Judenmünster* primitus dictam

Bb

esse

esse, quale nomen temporis demum usu (fors quia alias honoribus Deiparæ non satis cautum in voce credebatur) brevi in *Vden* - & tandem in *Oden-Münster* declinavit. Discimus ea ex tabulis ** FRIDERICI II. Imperatoris de anno MCCXIX, qui eam Ecclesiam tum temporis in jura Fratrum Ordinis Teutonici transtulit, ita inter alia habentis: „ *de babun-*
 „ *danti quoque Gratia nostra Patronatum Ecclesie S. Marie inter*
 „ *Judeos in Maguntia*, quem olim *Wernherus* de *Bolanden* Da-
 „ *pifer*, & *Philippus* Frater eius à nobis tenentes in feodo, in mani-
 „ *bus nostris resignarunt, Hospitali predicto* „ (Teutonicor.) „ *duximus*
 „ *concedendum.* „ Satis antiquæ autem originis eandem fuisse author ce-
 „ *leberrimus* *** insinuat: etenim dum in litteris commutationis inter AL-
 „ *BERTUM Moguntinum & ADELGOTUM Magdeburgensem Archi-*
 „ *Episcopos anno MCXII. initæ legitur*; & *Ecclesia S. Marie arcis-*
 „ *que infra muros civitatis.* Mox infra ad latus paginæ hanc notam adjecit:
 „ *Est illa quam Petrenses incolunt S. MARIE in Udenmünster*
 „ *nuncupata.*

* *Rer. Mogunr. Lib. I. c. xxxi. n. V.* ** apud *De GUDEN. Cod. Dip. III. pag. 1087.* Nomen tamen *Odenmunster* jam subit in *Diplomate* anni 1306. apud eundem *Cod. Dip. IV. pag. 592.* Meretur insuper attendi nota in citato *Tom. III. Dipl. III.* Authoris ita habentis: „ *Cumque Rex sitam dicat inter Ju-*
 „ *daos probabile videtur, fuisse olim Judæorum Synago-*
 „ *gam, diu ante FRIDERICI tempora conversam in Aedem*
 „ *Christianitatis; atque tunc Nomen Judenmunster,*
 „ *dempta littera I, degenerasse in Vdenmunster.* „ ***

Cod. Dipl. I. pag. 390. Qui demum Cod. Dipl. IV. pag. 993. subdit: „opinamur, pio cuiusdam Germaniæ Regis „Zelo suam debere originem „.

Jus Patronatus Vdenmunsterianæ

Ut patet primitus fuit ex parte Regis Germanorum, tum ex jure Equitum de *BOLANDEN*: ab anno vero MCCXIX. in Ordinem Teutonicum transiit, etsi fortasse à morte Imperatoris non sine vexâ; quidni magnum illud quod ab anno MCCL. omni Germaniæ fatale emerfit interregnum *Bolandianos* juris antea dimissi pœnitere fecit? Hi etenim anno MCCLVI. prælaudatis Teutonicis idiplum dudum ante à Cæsare jus datum, suo demum nomine ita addixerunt * *quod nos Jus Patronatus Ecclesiæ Parochialis S. MARIE diœce Vdenmunster, in Civitate Moguntina site, quod nobis competit, sive in cuius possessione vel quasi hætenus fuimus presentandi, liberaliter & propter Deum, cum voluntate Filiorum ac Heredum nostrorum, ut cesset calumpnia, que posset in posterum suboriri, conferimus Fratribus de domo Hospitalis S. MARIE Theutonicorum &c. Quam traditionem Anno MCCXCVI. GERHARDUS Moguntinus ratam dixit ** & OTTO de Bruesel, Dominus de BOLANDIA anno MCCCVI. de novo stabilivit. *** Tandem, cum Capitulum Petrense in horum Teutonicorum Capellæ Aram S. MARIE similiter Jus Patronatus haberet, anno MCCCXIII. de annu PETRI Archi-Episcopi & Capituli majoris, commutatio inita fuit, ut jus in Parochialem *Odenmunster*, Petrensis, illud verò in Altare præfatum, Ordini Teutonico tribueretur; veluti Tabulis JOANNIS prodidit **** Quo simul tempore id oneris Collegiata S. PETRI ex condicto in perpetuum suscepit: „se quot annis duas libras cere, in festa B. MARTINI die, Capitulo „majori decenter præsentaturam.*

* Vide GUDEN: Cod. Dip. III. pag. 1125. ** Cod. Dip.
I. pag. 893. *** Cod. Dipl. IV. pag. 992. ****
Rer. Mog. T. II. pag. 481.

Antiquitas Parochiae S. PETRI.

Hujus Parochiae initia MS. quoddam HENRICI Engels ab anno 1670. ad 1674. ad D. Petrum Decani, ex authenticis Collegiatæ hujus chartis, ita cum ipso Collegialis instituti exordio recensentur:

„ Collegii nostri primæva origo & fundatio perantiqua sanè
„ & prorsus incognita, nisi eam referri lubeat ad Sæculum Christi na-
„ ti IV, quo Moguntiam THEONESTUS *Philippensis* Urbis Epis-
„ copus cum S. ALBANO sociisque duobus aliis fidem Christi Præ-
„ dicaturus veniens, Vrbe eiectus, perforatæ navis cum binis sociis
„ impositus, Rheni fluctibus, quos tamen evasit, submergendus.
„ Inter hos ALBANUS post dura cum Arianis certamina capitis ab-
„ scissione, martyrii palmâ glorificatur.

„ Horum Martyrum memoriam ut majores posteris insigni ali-
„ quo monumento signarent, inprimis S. ALBANI sepulturæ locum,
„ quem ipse sibi caput propriis manibus ferendo elegerat, superædi-
„ ficatâ Basilicâ honorarunt. *.

„ Ne vero tanti discipuli, Magistri & Doctoris, sociorumque
„ memoria nepotibus celaretur, in ipso S. ALBANI passionis loco:
„ S. THEONESTO sociisque Martyribus Ecclesiam exstruxerunt,
„ eorumque honori in eadem, Congregationem Clericorum funda-
„ runt, *que simul etiam fuit Parochialis villanorum in Mombach,*
„ *in qua & iis Sacramenta ministrata, & sepulturæ locus attributus.*

Qui

„ Qui locus cum successu temporis ob inundationem Rheni,
 „ aliasque temporum iniurias, tum obnoxius valetudini & graues ali-
 „ as incommoditates habitantibus ibidem inferret, Reverendissimus
 „ & Illustrissimus Princeps FRIDERICUS Archiep. Mogunt. XIII.
 „ Dux Lotharingæ, Congregationem istam (sic nostra habent MS.)
 „ ex præfato loco in suburbium ciuitatis transtulit, & Ecclesiâ no-
 „ vam, de propriis sumptibus construxit, quam tempore *Ingelbei-*
 „ *mensis Concilii* A. 948, cui ipse cum 30. Episcopis interfuit, præ-
 „ sentibus haud dubie venerandis prædictis Patribus dedicauit, *„ sacris*
 „ *BARTHOLOMÆI feriis*. Ad instaurationem vero cultus diuini,
 „ Canonicos Viginti, uno numero in ipsa Deo & B. PETRO ser-
 „ vituros ordinavit, - - - Quibus laudabiliter fundatis, *locus*
 „ *primævus* deferi cœpit à nostris, & frequentari à Villanis *Momba-*
 „ *centibus* Dominicis & Festis diebus, ubi & diuinis intererant, Sa-
 „ cramentorumque administratione gaudebant, quousque etiam *Pa-*
 „ *rochia hæc ad matricem S. PETRI translata*, ubi & fons Baptismalis
 „ constitutus, cæteraque Ecclesiæ Sacramenta communicata. Sed
 „ quæ temporum est vicissitudo: postmodum villanis ob loci distan-
 „ tiam, & animarum periculum, in propriâ Capellâ, quam olim
 „ vir religiosus per labores & eleemosynas honori S. NICOLAI con-
 „ struxerat, diuina audire, & Sacramentis participari à capitulo no-
 „ stre indultum **. Ne tamen primævus locus S. THEONESTO
 „ sociisque Martyribus sacer, diuinis officiis vacuus & indotatus fo-
 „ ret: JOANNES Cantor *S. Petri* ordinauit in suo testamento, ut
 „ unus Vicariorum suorum, videlicet ille, qui bona in *Weisbaden*
 „ possideret, Missam quotidie in S. THEONESTO diceret, & præ-
 „ ter hoc Capitulum omni feriâ sextâ sacrum alternatim seruandum
 „ ab omnibus Ecclesiæ membris ordinavit.

- * Crisi quadam hanc narrationem illustrat *Papebrochius* relatus à JOANNIDE T. II. Rer. Mogunt. pag. 24. & seq.
 **. Id contigit anno 1500. Conferatur WÜRDTEIN Diœcesis Mogunt. Commentar. I. pag. 18.

Itaque quæ S. PETRI Parochia dicitur: fuit primitus à S. THEONESTO; *** Tum demum à S. PETRO intitulata. Quo autem præcise tempore etiam à Parocho Theonestinum Templum relictum fuerit, an mox is cum Canonicis ad *Petrense* se receperit? non est pronum dicere; Id habemus: quod anno MCCCIII. ARNOLDUS Vicarius in Ecclesia Moguntina id est Metropolitana, ad Capellam S. THEONESTI instituerit annua quatuor maldra sili-ginis danda „ uni Persone in dicta capella morature, per Decanum „ & Scholasticum „ (Ecclesiæ Petrensis) „ statuende ibidem ad con-servandam munditiam loco & ad procurandum ignem & aquam, „ ut possint, cum Missa ibidem dicenda fuerit, ieveniri. „ Unde manifestum est nullum tum Parochum ibidem ulterius resedisse. Quin & ipsam *Petrensem*, ad quam Curio habitabat, *Theodoricus* in diploma (quo circa annum MCCCXLIII. Vicaria quædam **** huic Plebanatui unita fuit) ***** dicit: *Ecclesiam ipsam in solitudine positam*.

Interim notanda duximus ea, quæ S. Petri Decanus *Engels* in descriptione Collegiatæ Petrensis (qualem ipsemet ante morus Suecicos inhabitavit) ita scribit: „ Hinc cernere licuit ante turbas bellicas „ ædi primariæ vicinum *Monasterium S. LAURENTII* Ordinis S. „ *Francisci* Virginum *de tertia Regula*. Hæ ad placitum Dominorum „ receptæ & admissæ, *Parochum S. Petri habentes in Spiritualibus Rec-torem*; Congregatio illa superiori sæculo desuit, Belli Brandebur-

gici,

„ gici, credo, turbine. Domus habitationis erat Capellæ contigua,
 „ non ampla nimis, sed necessitati serviens, quæ una cum Ecclesia
 „ hodie testis à Suecico Marte primùm denudata, remanentibus pa-
 „ rietinis. Ipsa Capella alias satis elegans, tribus condecorata Altari-
 „ bus &c &c. „ Secundo loco ponimus Sacellum S. CYRIACI &
 „ JULIANÆ titulis celebre meridiem versus ad ingressum Cœmeterii.
 „ Hoc, una cum Matrice Ecclesia Suecorum barbaram devastationem
 „ persentiit, remanentibus hodie parietinis. Fuerunt ibidem ut hodie
 „ cernimus tria Altaria, ternis etiam Beneficiis celebria. *Primum*
 „ *Cyriaci & Juliana.* *Dextrum S. Petronella* Virginis
 „ *S. Petri* Apostoli Filiae. *Sinistrum Ss. Cosma & Damia-*
 „ *ni.* Hic loci *Baptisterium* cernitur proprium Villanorum in
 „ *Mombach*, quorum proles salutaribus aquis abluebantur. „

*** Hujus tam veteris Ecclesiæ cum hodie nulla vestigia su-
 per sint, paucis adhuc meminisse haud ingratum erit; de eâ itaque
 sæpe laudatus Decanus *Engels*, hisce in MS. „ Variis titulis eiuf-
 „ dem loci Ecclesia in MS. insignitur: *Conventualis Eccle-*
 „ *sia, Monasterium S. Theonesti.* Celebris olim ob solen-
 „ nes ad eam Stationes, cum tota Cleri congregatio populusque
 „ Moguntinus, magna Religione cum Crucibus & Reliquiis huc
 „ feria quarta Rogationum supplicatum venit, Ieo ibat ex *S. Pe-*
 „ *tro* frequens processio, annuo scilicet Dedicationis Festo, quod
 „ erat Dominica *Quasi modo geniti*, Feriis secundis post Dominicas
 „ *Misericordias Domini & Salus populi*, quando ex recepta morum con-
 „ suetudine *Jejunium Bannitum* occurrit, de quo Jejunio MS Missale
 „ Ecclesiæ nostræ: *Feria secunda & quarta post Misericordias*
 „ *Domini & Salus populi JEJUNIUM BANNITUM*, hoc

est

„ est abstinentia carniū, & Feria sexta Jejunium per Diocesim Ma-
 „ guntinam observatur, quod ad Dei Bannum seu panam iramque aver-
 „ tendam susceptum fuit, quod se **BANNO** divino dignos agnoscebant.
 „ †. Loci celebritatem ex hoc colligere licet, quod Majorum pie-
 „ tas huc venire solita sit festis maxime Paschalibus à prandio, ad
 „ Emauntinorum Discipulorum, quos, ut eo tempore Christum
 „ haberent itineris comitem dignatus est Dominus *Lucæ 24*, imita-
 „ tionem, unde *Emaus* vocabatur, nisi forte à corrupto Germ-
 „ nico nomine, vox ea exiit, dum vulgo diceretur *S. Theaus*.
 „ Sed quia solitarium locoque amœno erat, eo Superioribus an-
 „ nis, quibus refrixit charitas, exarsit vanitas & libido, aburi
 „ cepit hominum quorundam nequitia & impuritas, ita
 „ ut illud solo funditus æquandum censuerit prudentissimus
 „ gravissimusque piæ memoriæ Archi-Episcopus **DANIEL**.
 „ Fuit Capellæ præter cœmeterium contiguum, domus, quam
 „ Campanator inhabitavit, qui vulgariter *Lulhardus* dicebatur,
 „ hic vigore juramenti sui, quod hodie extat, ad inhabitan-
 „ dum eam & singulis noctibus in ea dormiendum, & vine-
 „ am suam ibidem in debita culturâ servandum tenebatur.

† Ob plagam abortûs frequentioris inter homines & ani-
 malia istud jejunium occœptum fuisse jam notavit
 ex documentis Parochiæ *S. Christophori* **SERAR.** l. I.
 rer. Mog. cap. XXXII.

**** *S. Clementis* Papæ & Martyris honori dicatam, de qua
 idem Decanus „ Erat Sacellum **S. CLEMENTIS** in via versus
 „ *S. Theonestum*, quod dudum intercidit. „ Et alibi „ Ejus-
 „ dem Capellæ Beneficium incorporatum *Parochiæ* fuit, unde

Paro-

„ Parochus; S. CLEMENTIS etiam Vicarius dicitur. „ ****
 En tabulas : THEODORICUS Dei gratia sancte Maguntine
 sedis Archi-Episcopus, Sacri Romani Imperii per Germaniam
 Archi-Cancellarius, honorabili PETRO de *Udenheim* Decano
 Ecclesie nostre Maguntinensis in Christo nobis deuoto sincere
 dilecto salutem in Domino, & sinceram caritatem. Quia sol-
 licitudo nostra deposcit Pastoralis officii ut circa statum Ecclesi-
 arum & Ecclesiasticorum Beneficiorum & presertim animarum
 curam habentium prospere dirigendum curis vigilibus & studi-
 is salubriter intendamus: Exhibita siquidem nobis pro parte ho-
 norabilium Dominorum Decani & Capituli Ecclesie S. Petri extra
 muros Maguntinenses deuorum nobis in Christo dilectorum
 petitio continebat, quod licet *Plebanus* dicte Ecclesie S. PETRI
 pro tempore existens, ratione Plebanatus, cui etiam officium
 Campanatoris in eadem est annexum, apud Ecclesiam ipsam in
 solitudine sitam, personaliter residere ac diversa in eadem Ec-
 clesia & extra tam in diuinis quam etiam extra exercitium curæ
 Parochianorum eiusdem, qui in villa *Mombach* Parochie dicte
 Ecclesie subiecta pro maiori parte consistunt, labores & onera
 perferre habeat, qui tamen fructus, redditus & proventus Ple-
 bano hactenus assignari soliti pro tantorum laborum & onerum
 supportatione non bene videntur sufficere, pauci ad regimen
 dicti Plebanatus eatenus potuerint reperiri, unde Reuerendissi-
 mus in Christo Pater & Dominus JULIANUS tituli S. Sabine
 Presbiter Cardinalis, tunc in his partibus Apostolice Sedis Lega-
 tus prona pietate permotus Decano & Capitulo predictorum
 per suas litteras inter alia, ut alicui ex perpetuis Vicariis dicte Ec-
 clesie curam Plebanatus & Parochianorum predictorum committe-
 realiaque circa hec & in eis necessaria & utilia disponere & ordinare

Cc

porue-

potuerint, auctoritate legationis sibi commisse gratiose concessit, confirmatione Sacri Basileensis Concilii desuper subsecuta. Cum autem sicuti eadem petitio subiungebat Decanus & Capitulum predicti prospicientes premissa, quod quandoque vix aliquis ex Vicariis dicte Ecclesie ad hoc idoneus reperiri poterit, qui Plebanatum huiusmodi sub assignata portione regere atque recipere vellet, propterea concessioni ipsius Domini Legati & confirmationi praedictae innitendo, unam ex Vicariis dicte Ecclesie ad eorum collationem & dispositionem commodam communiter pertinentem, Plebano predicto assignare decreuerint, & ordinauerint, ita, quod sic assignata Vicaria Plebanatui predicto perpetuo annexa permanent ac Plebanus pro tempore existens illas insimul retinere & regere ac quoties in exercitio officii seu cura Parochianorum Plebanatus & Ecclesie negotiis predictorum sine fraude fuerit, praesentias perinde ac si in Choro praesens esset, percipere & habere, ipseque Plebanus sit etiam Vicarius existens pro nunc nihilominus, ut prius, poni - - possit & debeat. Pro parte Decani & Capituli predictorum nobis fuit humiliter supplicatum, ut premissis per eos tam attente factis pro eorum subsistentia firmiter etiam robur nostrae Ordinarie Confirmationis adiacere & Vicariam huiusmodi dicto Plebanatui incorporare & annectere, aliasque in premissis prout providere dignaremur; Nos igitur de premissis certam notitiam non habentes huiusmodi supplicationibus inclinati certum spe - - - de qua in his & aliis specialem in Domino fiduciam obtinemus per haec Scripta immittimus & mandamus, quatenus vocatis qui fuerint euocandi de premissis & eorum circumstantiis uniuersis Auctoritate nostra diligenter informes, & si per informationem huiusmodi ea vera utilia & rationabilia esse

esse repereris, assignationem, ordinationem, aliaque premissa eadem auctoritate approbes atque confirmes, & nihilominus unam ex perpetuis Vicariis dicte Ecclesie ad collationem & dispositionem Decani & Capiruli predictorum communiter pertinere, quam per cessum vel decessum illam obtinentis vacare contigerit; ipsique Decanus & Capitulum ad id elegerint, dicto Plebanui auctoritate prefata incorpores, unias & annexas, ita, quod Plebanus pro tempore existens possessionem Vicarie corporalem sic unite - - - - & pertinentiarum eiusdem libere apprehendere, eiusque fructus, reditus, & proventus ac etiam quoties in exercitio & negotiis, ut premittitur fuerit, presentias percipere & habere possit & debeat, omniaque alia & singula in premissis & circa ea utilia & necessaria statuas & ordines, faciens - - firmiter & inviolabiliter observari auctoritate memorata, contradictores per censuram Ecclesiasticam eadem auctoritate compescendo, proviso quod Vicaria per te sic unienda debitis propterea non fraudetur obsequiis, sed eius congrue supportentur onera debita & consueta. In cuius rei testimonium Sigillum nostrum presentibus est appensum. Datum *Aschaffenburg* die vigesima quarta mensis *Februarii* Anno Domini *millesimo* - - - - -.

Cæterum *Parochus Petrensis* curam gessit *Mombacensium* & eorum, qui intra immunitatem *S. Petri* degebant; vix tamen omnes eiusdem immunitatis cives *Parochianos* habuerit? alias *Vdenmünsterianæ*, licet veteris Ecclesiæ, parochialitas, nimis angustis limitibus arctata fuisset; prout his patet; qui terminos *Parochiarum S. CHRISTOPHORI & S. EMMERANI* attenderint, & simul legerint quousque se olim extendit

Emunitas S. Petri intra extraque civitatem designata;

Zum ersten in der Stat zu *Mentze* hebet an die *Montad* des vorigen gemelten Stiefftes *Sant Peters*; an dem *Molmborne*, darinne die *Porte* zu muret ist, unde zichet die *Gasse* henuf vor dem *Rabennoller*, unde furter an die *Mitternacht* die *Gasse* henofs umbe *Sant Claren*, auch inne uns *Mondalt* gelegen; furter von *Sant Claren* hennoff umbe *Paüels Hus* genant zum *Langen Hofe*, unde furter von *Pauls Hufe* ussen vor dem *Husen* zum *Engendorlin* genant *Hene*, unde furter bis uf den *Luseborne*, * unde von dem *Luseborne* durch das cleyne *Gessichen*, unde die andere *Gasse* us bis *Anzen lusen* nunden *Hufere*, und zichet furter hinder den *Krumphusen* oder die *Bleyche* neben dem *Garten* genant *der Grael*, der ertvan gevvesen ist des alden *Schultheissen* von *Oppenheim* glich zu dem *Judentborne* der da steht inwendig des *Graels*, denselben *Thorn* nun man nennt den *Roden Thorne* und furter von dem *Roden Thorne* hennabe die *Muren* bis an den *Alden Thorne* by dem *Grindes Thorne*, vnde furter hennoß bis wieder an den *Maln Thorne*, unde vvaz inne dem *Umbgange* diese *Bezeichunge* gelegen ist zu der rechten Hand; es sie *Husen*, *Eckere*, *Wiesen*, *Wingarten*, und ist alles gelegen in uns *Mandt*. Inne dieser vorgeschriebener *Mandt* sin gelegen etliche *Hußer*, *Erbe* und *Eckere* die gewest sin von *Balanden* und *Hornfels*, und anderen *Edelen Herren* und *Luden*, von der solche *Güter* an den vorgemelten unser *Stiefft* mit allen yren *Friheiten* und *Rechten* kommen sin; daruber unser *Stiefft* unsere *Furfaren* und ire *Richtere* von irenvegen zu *Erben* zu *enterben* und zu *richten* hatten, als vvir und unser *Stiefft* auch noch han solten, von *Rechte*, daruber
auch

auch viel Brieffe von vnser Stiefftes Richter geben sin, die von Closter Stiefften unde Burgen sin sollen, das vvir doch mit unrechter Gewalt fere entvilligt sin vworden von den ** von *Mentze*, und von den Werntlichen Richtern daselbst; unde vwie vvol vnser Furfarren und auch for Zyten vnser Richter des vwie vor gerurt ist in befeße gevvest sin, so han die von *Mentze* doch als viel darinne getragen, das vvir nach gelegen der Zit unseres Rechten zu diesem mahl nicht vvole gebruchen mogen.

Zum ersten habet an die Apmten † des Stiefftes zu Sant *Peter* usvwendig der Statt an dem vorgenanten *Rodentborne* und zichert über den Graben eyn vvenig uffvortes an den großen Margenstein der da stehet an einem Acker den vns presentie innehat, und furter von dem Stein forh schlecht henabe bis off den nechsten Weeg und furter Snuerschlecht durch den Flurgraben umbe vnser eygen *Æckere* gelegen hinder über dem Graben bis an einen Margenstein glich furt schlecht bis an vnser Closters Stucke, und off der *Gefellen Wegen*, und furter der *Gefellen Weg* hinabe bis off den *Rappelsweg*, und der *Rappelsweg* furter hinabe bis off das *Bruche*, und das *Bruche* glich abehene umbe *Antze lysen* Hus in vnser Mantad gelegen, bis off die Freyheit, die man von Alder genant Sant *Peder Freyheit*, und an die Marcke zu *Monbach*, vnd von derselben Marken zu Lande den *Ryne* heruff bis an die *Schwartzbach*, ***, und furter in den *Ryne*, und über den *Ryne* mit den Auwen der Dutschen Herren, der *Humelscher*, und vnser Auwe genant Sant *Peters Auwe* da inne gelegen, und dem *Ryne* vvider heroff bis an die *Molentborne* da die Porte zu geneiwet ist, und vvas darin begriffen ist von Ackeren, Erbe, Wiesen, Weyden, Wegen, Wasseren und Auwen gehort alles in Sant *Peters* Mantad &c, &c.

* *Laus.*

* *Lausbronnen*, fons proximus plateæ Judæorum. ** Id est civibus Sæculo XV. in Clerum audacibus † verba Autographi. *** Rivus ad finem campi horiorum subrus pontem lapideum Rheno adcurrrens.

Crediderim Parochialitatem S. PETRI præter *Mombacenses* in eos, qui foras urbem, uti *Udenmünsterianæ* in illos, qui intra Moguntiam, immunitatem S. PETRI incolebant, se se extendisse: demumque ab anno 1619. (quidni prius? etenim teste JOANNIDE ab anno 1588. Ecclesia Petrensis ad usque 1592. clausa fuerat) quo Canonici in Templum *Udenmünsterianum* immigrarunt, Parochum S. PETRI solummodo domibus Canonicorum Vicariorumque Sacramentis functionibusque pastoralibus providisse; inde dictus *Parochus Dominorum*, veluti Necrologium *Udenmünsterianum* ad annum 1697. hisce manu NICOLAI *Hermes* scriptis refert: „ 16. *Octobris* sepelivit *Elisabetham* „ *Kaylin R. D. parochus Dominorum* HENRICUS *Barz* Cognatam „ & Patrinam meam omnibus Sacramentis munitam. „ Termini autem Parochiæ *Udenmünster* fuerunt & usque nunc sunt ferme prorsus iidem, quibus *Emunitas S. Petri* superius descripta fuit; usque dum cum moderno Sæculo Parochia *S. Petri* cum *Udenmünsteriana* in unam quandoque personam transfusa sit, Decano tamen S. PETRI ob Jus patronatus antiquum, speciali nominatione, præter eam quæ illi cum Capitulo pro constituendo *Udenmünsteriano* Plebano communis est, Parochum *S. Petri* instituyente.

Quamvis autem anno 1749. B. M. V. in *Udenmünster* Ecclesia, eoquod ruinam minitaretur, dejecta: re & nomine prorsus evanuerit, nisi quod in picturis parietinis moderni Petri Templi servata sit atque nova sumptuosissimo & spectatissimo opere in honorem S.

PETRI,

PETRI, 2. Maji anno 1756. solenni pompâ dedicata locum nunc occuper, nomen tamen *Uden - vel Oden - Münsterianæ Parochiæ* in tabulis quotidie alternantium precum Calendarii Moguntini hodie adhuc in memoriam veteris juris meritò retinetur.

Restat ut ad plenius dignoscendum veterem statum Parochiæ S. Petri ex MS. Decani *Engels* huc transcribamus quædam de officio quondam *Custodis* ad S. Petrum; ita autem habet: „ *Custodia* officii „ um curatum reputata fuit, cui cura Parochianorum ipsius Ecclesiæ „ S. PETRI, quæ & Parochialis est, per illius *Plebanum ad nutum*. „ *Custodis* eiusdem Ecclesiæ pro tempore existentis *ponibilem & anno-* „ *uibilem* exerceri solita, est annexa. HENRICUS *Ernsfels* Aposto- „ licæ Sedis Notarius & Præpositus S. Petri transtulit collationem „ Custodiæ & quarumcunque aliarum Parochialium Ecclesiarum, Ca- „ pellarum & Beneficiorum ad Præpositum pro tempore existentem, „ spectantium, in Decanum & Capitulum, & in recompensam habet „ collationem unius Canonici, cuius possessor in summis Festi- „ vitatibus tenebitur Preposito cappam induere & exuere, aut per „ alium sibi indui & exui facere, idque in sua receptione primæva „ inter alia jurare debet. „ Translatio autem Custodiæ facta est anno 1436. ceu Tabulis si opus foret docere possemus, Confirmatio altero anno subsequuta est, etenim ut idem *Engels* alibi notavit: „ „ BERTHOLDUS *de Sobernheim* „ (condictus *Cantrifusoris* tum adhuc S. Petri Decanus, postea Præpositus) „ interfuit Concilio Basileensi. Sacrosancta Generalis Synodus Basileensis Custodiam Capitulo incorporavit, ob sinistras temporum condiciones, annorum „ sterilitates insolitas, fructuum decrescencias crebras, varia alia in- „ commoda, ut posteris temporibus primo Capitulum Plebanum „ constituat congrua provisione ipsi assignata & cuidam ex Canonici-

„ cis similiter, qui Custodis gerat officium, de quo Bulla. „ Bullam autem dedit JULIANUS Tit. S. *Sabina* S. R. E. Presbiter Cardinalis *Basileæ* Kalend. Febr. MCCCCXXXVII.

Varia circa utramque Parochiam notabilia.

Anno MCCCVI. Dat. xiii. Kalend. Julii LUDOVICUS Ecclesiae S. *Petri* Decanus & Parochus in *Vdenmünster* dotavit Capellam S. CATHARINÆ sitam in Cœmeterio „ S. *Marie* in *Vdenmünster* Confer. JOANN. T. II. Rer. Mog. pag. 496.

Hæc Capella diruta est circa annum MDXC. iussibus WOLFFGANGI Archi-Episcopi: nam ut *Engels* in MS. habet: „ Præfatus Princeps ut augustiorem aulae suæ introitum & exitum „ in urbem sibi posterisque præpararet, spatium illud retro Ecclesiam B. V. *Vdenmünster*, utrobique muro cinctum cœmeterio eiusdem Ecclesiae ademit, cum olim hic & alibi pateret communis via per Cœmeterium, ibidemque domo parochiali & campanaria una cum *Sacello* S. CATHARINÆ supra *Ossorio* sito dirutis, domum *Victoriam* (hodie *das Bandbauß*) super exstruxit. „ Ipsum vero Beneficium ad Altare Ss. Apostolorum, quod dedicatum erat in honore S. *Andree* Apostoli & S. CATHARINÆ & B. M. *Mariæ Magdalene* in Templum *Vdenmünsterianum* translatum fuit. Etenim ibi ad sinistram, super imaginem Cœnæ Dominiæ legebatur: *Wolfgangus D. G. Archi-Episcopus Moguntinus, Princeps Elector &c. T. Anno MDXCI.* In Tabula autem parieti ad dexteram appositæ prout sequitur:

D. O.

D. O. M.

Reverendissimus in Christo Pater & Illustrissimus Dominus Dnus WOLFFGANGUS Archiepiscopus Mog. Princeps Elector, Altare S. Catharina Virginis & Martyris super Ossorio fundatum, cum iuribus & pertinentiis suis. ad hanc aram transtulit. Dedicatum die Conceptionis B. M. Virginis Anno Dni MDXCI. Ponti. XI^{mo}.

Anno MCCCXX. Censu *Otto solidorum* emitur ab HENRICO Kappus super domo *zum Kraull*, unde Missa quædam in *Vdenmünster* constituta peragatur, testibus litteris in Archivio prostantibus.

Anno MCCCCXLIII. teste Registro inventarii unita est Vicaria S. CLEMENTIS Petrinæ Parochiæ cui supra tabulis dedimus.

Circa hæc tempora aliquod *sacrum ad auroram* institutum est in Ecclesia *Vdenmünsterianâ*, teste quæ quondam extitit ad maiorem aram *Tabellâ*, in Registris Collegiæ etiam descriptâ & ita habente: „Ego BERTOLDUS de *Sobernheim* Prepositus Ecclesiæ S. Petri „extra muros Moguntinos pro salute anime mee & omnium Parentum meorum, volo, quod in *Parochiali Ecclesia Odenmünster* instituat^rur perpetua Missa per Dominos S. PETRI & Vicarios de mane *in ortu dii* per se vel per honestum Presbyterum etiam religiosum singulis diebus legenda & celebranda. Ita tamen, quod in quadagesima & in aliis temporibus, quibus similis Missa de mane

Dd

ia

„ in Ecclesia S. Petri consuevit celebrari, postquam illa finita fuerit,
 „ & non ante Missa mei nomine in dicta Parochiali Ecclesia instituta
 „ celebretur. Pro qua quidem Missa sic instituta sexingentos flore-
 „ nos auri pro redditibus emendis lego & assigno, de quibus cele-
 „ brans duos solidos pro qualibet vice habeat, & quicquid super ex-
 „ tar in luminariis & pro salario Campanatoris dicte Parochialis Ec-
 „ clesie vel alterius ministri dictam Missam cum pulsu campane ma-
 „ joris & deinde compulsando, ac ad Altare respicientis duas libras
 „ hall. annuatim habeat, per Camerarium Dominiq. S. PETRI
 „ assignetur & distribuatur.

„ Item ad hanc Missam lego etiam omnia ornamenta mea, qui-
 „ bus in Missis huc usque usus fui: videlicet librum Missalem, no-
 „ uas casulas cum requisitis suis. Item calicem meum cum pathena
 „ deauratum intra & extra, habentes in pondere alteram dimidiam
 „ marcam cum duobus & dimidia uncüs: qui si bonus non fuerit,
 „ vel ad ministerium Missae aptus, ante omnia melioretur de pensio-
 „ nibus meis. Volo insuper, quod Sacerdos Missam huiusmodi ce-
 „ lebrans semper adiungat Collectam: *Omnipotens sempiterne Deus,*
 „ *qui viuorum.* Et post Missam Sacerdos Missam legens, in Altari
 „ dicat Psal. *Miserere mei Deus. Requiem eternam. Kyrie eleison,*
 „ *Christe eleison, Kyrie eleison. Pater noster. Et ne nos. A porta*
 „ *inferi. Requiem eternam. Domine Exaudi. Dominus vobiscum.*
 „ Oremus: *Omnipotens sempiterne Deus cui nunquam sine spe. Deus*
 „ *venie largitor. Fidelium Deus.* Deinde aspergat populum aqua
 „ benedicta.

Anno MCCCCLVII, quia redditus & prouentus Parochialis Eccle-
 sie Beate Marie in Odenmunster Maguntie propter fini-
 stras

stras temporum & hominum conditiones plurimum attenuati, adeo exiles effecti & diminuti existunt, quod vix ad unius marce argenti puri, etiam computatis & inclusis oblationibus quotidianis ascendunt, ac dietim, devotione fidelium tepefcente, attenuari formidentur, raro & difficulter aliquis reperitur, qui regimen ipsius Ecclesie & illius Parochianorum curam velit acceptare: auctoritate Callisti III. Papæ Vicaria S. Petri ad summum Altare Collegiatæ instituta, perpetuo Parochiæ Videntmunsteriæ ad preces Capituli contribuitur datis Romæ septimâ Augusti.

Anno MCCCCLXXXIX. HENRICUS von Born præter septimum & trigésimum sibi constitutum, augmentat præsentias pro Missa in festis B. M. V. in sacello haberi solita.

Anno MCCCCXC. „ Venerabiles Viri Domini Decanus & Capitulum predictæ Ecclesie S. Petri fecerunt conventionem cum honorabili Dno PETRO Weller Plebano dicte Ecclesie in Odenmunster nomine fabricæ eiusdem Ecclesie in Odenmunster, quod fabrica eius Ecclesie in Odenmunster dabit candelas & luminaria tempore hyemis, & aliis temporibus pro supradicta Missâ „ (scilicet à Bertholdo Præposito institutâ) „ legenda necessaria; in recompensam vero earundem candelarum & luminarium, Magistri dicte Ecclesie S. Petri dabunt fabricæ Odenmunster singulis annis vnum florenum cum dimidio in moneta.

Anno MCCCCXCVIII. Constituitur I. florenus auri annuus, ut Parochus semel in hebdomada unam Missam in cantu de B. V. peragat.

Quidam ex parvo pergameo Registro sex solidorum de Censibus cedentibus ad fabricam Ecclesiæ B. M. in Odenmunster, sequentia sine

tamen anno factæ institutionis adnotavit: „ Item *PEDER Genge*
 „ hatt ein evvig Licht vnde besatz vor ünse Herres Lichamen in
 „ der Parre zu *Odenmunstere* Unterphande gelacht einen Morgen Lan-
 „ des gelegen off dem *Hoben Sande*, und stoffet off dem *Crutzweg*,
 „ und oben zu off Sant *Dyenesis Weg*, des hatt man einen besiegel-
 „ te Brieff mit des *Stiftis* Inges zu Sante Peter. Item zu Sant *Mar-*
 „ *tins* Tag und zu Weyhnachten XXX. Pundt, gebet *Henne Sny-*
 „ *ders* Magd. Item - - der Gertner *Clein Elsen* Son und *Nese* sin
 „ Husfrawe hat gemacht ein ewig Licht vor das *heilige Creutz* in dem
 „ *Odenmünster* Pharre und das belacht off einen Morgen Wiesen gen
 „ Sant *Dynesle* über gelegen, und stoffet uf das mit einem Ende ne-
 „ ben anderger.

Anno MDLXI. *JACOBUS Kreich* Cantor ad *S. Petrum* ultimis tabulis
 inter alia hujus Parochialis Ecclesiæ rationem habuit: unam libram
 annuam instituendo *pro regimine horologii in parochiali Ecclesia Oden-*
munster: imo ut litteræ manuscriptum habent: „ pro utilitate Rei-
 „ publicæ ac communis viæ *S. Petri*, sæpediti Domini Testamen-
 „ tarî numeraverunt 45. florenos in albos conversos ad novum ho-
 „ rologium in turri Parochiæ *Odenmunster* exstruendum, ad cuius
 „ regimen annue ordinata 1. libra, uti supra specificatum, ea prop-
 „ ter quor annis semel memoria *D. Testatoris* in parochia *Oden-*
munster observabitur.

Ad annum MDCLXIV. *Matricula* Parochialis hic narrat: „ Ad
 „ vitandum varia scandala & peccata, quæ ex prætextu sponsalium de
 „ præsentî, ante Presbyteri benedictionem, hoc præsertim tempore,
 „ in *Archi-Diœcesi Moguntina* fuerunt deprehensa, tametsi alius (ut
 „ creditur solum in superiori hac *Archi-Diœcesi* fuerit facta publi-
 catio)

„ catio) decretum fuit per Eminentiffimum Principem, ut deinceps
 „ per totam Archi-Diœcefin & Eichsfeldiam in omnibus Parochiis
 „ publicaretur *Concilium Tridentinum*, irritans ejusmodi clancularia
 „ Matrimonia *Winckel Eben*, factaque fuit in Parochia noſtra Oden-
 „ münſter hæc publicatio anno 1664. 10. Auguſti, exiſtente Parocho
 „ GUILIELMO THEODORO *Widenbruck* Sæ Theol. Doctore. „
 Eadem matricula

Initia feralis Peſtis

Anno MDCLXVI. ita deſcribit: „ Circa medium Junii 1666:
 „ cœpit proh dolor nefanda lues peſtilentiæ, & cœpit quidem pri-
 „ mitus in noſtra Parochia in *der Kübgäſſen*. Mortui primi ſunt in
 „ *dem letzten Hauſſ der Kübgäſſen* miles cum conjuge & proliſus,
 „ fuere Sacramentis muniti. Deinde ſerpsit malum in vicinam do-
 „ mum, abſorpsit ibidem matrem aliquot prolium, & præter proli-
 „ um parvulum, reliquæ proles manſere ſuperſtites. Deinde ſucceſ-
 „ ſive in ſequentibus domunculis omnes numeraverunt ſuos mortuo-
 „ os, aliquos ſemper in qualibet domo relinquens. Venit inde ma-
 „ lum ad ædes *noſtri Campanatoris*, abſorpsit omnes. Poſt hos ab-
 „ ſorptos etiam alios inſequentis incolas. &c.

„ Quot vero per totam urbem deinceps abſorpti ſunt, non ſum
 „ potis ſcribere. Requieſcant omnes in pace. Numerus mortuo-
 „ rum hoc anno exceſſit 2300. vel amplius hominum; alii ſerunt
 „ quinque, & ſex millia. Inter hos fuere ſimul PP, omnium Ord-
 „ num expoſiti propter infirmorum multitudinem, Parochi, Item
 „ omnes Medici & plurimi Chirurgi, ſiquidem venenum nimis vehe-
 „ mens non potuit reſtingui medicamine,

Dd 3

Anno

„ Anno Dñi MDCCXXIV. 26. Junii ex concluso Capitulari, præ-
 „ habito consensu Eminentissimi, cœpit dirui fundamentum positum
 „ pro novo Choro, ex eo quod minus arctum fuerit, & locus ap-
 „ tior pro *Domo Parochiali*, quam tenentur DD. Capitulares *S. Petri*
 „ constituere seu ædificari curare ex variis titulis, cui debito confor-
 „ miter primus lapis novæ domus ædificandæ positus fuit per me
 „ T. Dael p. t. Parochum.

Anno MDCCXXXII. die 21. *Martii* ~~62~~ Em̃s Princeps PHIL-
 LIPPUS CAROLUS ex S. R. I. Comitibus ab *Elz* Archi-Episco-
 pus Moguntinus. Parochus Odenmunsterianus funebria exhibendi
 in Ecclesia S. Gangolphi prætendebat: nam teste Matricula Parochi-
 ali thurificando & aspergendo id executi fuerant muneris Antecesso-
 res E. G. 1695. die 17. Aprilis dum *Aschaffenburg*o delata fuissent
 extra *Anselmi Francisci*, & anno 1729. die 18. *Febr.* qua die funus
 LOTHARII FRANCISCI ad S. Gangolphum collocatum & 21,
 ejusdem ad Metropolitanam elatum fuit.

„ Litem tum movit Dnus UDALRICUS *Weydt* Sacellanus Au-
 „ læ & Decanus ad S. *Gangolpban.* &c. Hæc autem lis fuit diremp-
 „ ta â Rmo Vicariatu, ex cuius mandato ceremonias sepulturæ qua
 „ *Proto-Parochus* peregit P. R. Dnus Decanus noster ad S. Petrum
 „ JOANNES BAPTISTA *de Riedt*, assistentibus Decano ad latus
 „ dextrum stola & superpelliceo induto Parocho Dominorum & in
 „ Odenmünster JOSEPHO FRANCISCO *Wirsing*, ad latus vero si-
 „ nistrum: Sacellano præfati Dni Decani JOANNE CAROLO JO-
 „ SEPHO *Rand* Vicario *S. Petri*.

Elee-

Eleemosyna

Datur quot Dominicis diebus unus Albus cuilibet XVII. pauperum nomine Collegiatæ post Summum Sacrum * & nomine Parochiæ tantum, quatuor aliis egenis à Fabricæ Magistro. Singulis vero Dominicis & Festis decem aliis tantundem exsolvitur ab institutione JOANNIS ADAMI Müblen Cantoris S. Petri per Officiatum Præsentia.

* Abs dubio ex beneficentia JACOBI Kreich Cantoris & ADOLPHI Breymbart Scholastici ad hanc Ecclesiam & ad Gradus B. M. V. quod autem ita concludamus faciunt tabulæ queis legata Jacobi Kreich inter alia hæc designantur : „ Item 15. lb. 12. „ solid. dividuntur omni anno in *quinquaginta duobus Dominicis* „ diebus, qualiter videlicet Dominica 6. solid. inter duodecim pauperes personas, fundare eleemosyne per quondam Veriderabilem „ Dominum ADOLPHUM de Breymbart participes, æqualiter per „ Ciste Magistrum distribuendo cuilibet pauperi $\frac{1}{2}$ solid. in prom- „ pta pecunia, cum debita exhortatione; quod Fundatorem huius eleemosyne in orationibus suis apud Deum commendatum „ habeant.

Series Parochorum in Udenmünster.

Subeunt :

1222 HENRICUS Plebanus in Udenmünster teste JOANNIS T. I. Rer. Mog. pag. 76. Fuit autem Canonicus S. Petri, nam in litteris anni prænominati, in quibus ARNOLDUS Præpositus ad Gradus & S. Gangolfian compositionem cum Petrensis inuit super duabus arcibus & edificis in ambitu Ecclesie (S. Gangolfi) sitis : post
Deca-

Decanum, Scholasticum, Cantorem & NB. *Archipresbyterum*, primus inter Canonicos S. Petri subscriptus legitur HENRICUS Plebanus in Udenmünster. Eodem loco & titulo subit anno 1224. in literis: *de domo inter ceterarios* datis v. *Kalend. Februar.* & *de Vinea in Munren.* Et in anno 1225. apud JOANN. Tom. II. Rer. Mog. pag. 474.

1245 CHRISTIANUS *Parochianus in Udenmunster* apud eund. JOANN. I. cit.

1306 LUDEWIGUS Decanus S. Petri & Plebanus in *Udenmünster*. Vide quæ supra notavimus. Fors hoc eodem anno, quia Decanus erat, Parochia cessit in favorem Fratribus Ord. Teutonicis?

Inde Sacerdotes huius Ordinis Parochiam curaverunt. Brevi tamen post annum 1313. Petrensi quidam Parochiæ præfuit; ni velis à Collegiata Præsentatum adhuc fors unum vel alterum Ordinis Teutonici Sacerdotem (quod nec affirmari nec negari poterit) Interim ex Clericis sæcularibus fuerit (quia Teutonicis tunc jus restandi necdum, *facile* concedebatur) qui occurrit

1333 JOANNES *de Walla*, Plebanus Ecclesiæ Parochialis in *Udenmünster*, utpote qui legavit „infirmis decumbentibus in *Hospitali S. Spiritus in Maguntia* i. maldrum annuatim. „ Videatur JOANNIS in addendis T. I. Rer. Mog. pag. 1002.

1457 JOANNES *Horster* Vicarius S. Petri, audit „*modernus* „ *ipfius parochialis Ecclesiæ Rector*, eandem Vicariam, quam etiam „ obtinet, ad effectum unionis predictæ sponte & libere resignavit. „ In Bulla *Cullisti* supra laudata.

1490 PETRUS *Welber*. Vide supra.

1536 FRIDERICUS *Thoma*. Huius nomen servavit, quæ quondam in Udenmünsteriano Templo ante Altare maius, inter *Hellwibiana* erat sequens inscriptio tumuli:

Hic situs est Venerabilis itemque munificus Vir. Dominus FRIDERICUS Thomæ Præpositus & Canonicus Ecclesiæ Hunsfeldensis, apud hanc quoque sacram Matris Virginis Ædem Parochus. Pia cuius animula in Christo pie quiescat. Cum morte commutavit pridie Paschatos Anno M.D.XXXVI.

Ab 1541 ad 1562 JOANNES *Wagenhausen*. Fidem facit sequens, quæ in dirutâ Udenmünsterianâ sub sacrario, ab HELLWICHIO notata, steterat inscriptio:

Venerandus eruditus ac devotus Dominus JOHANNES Wagenhausen de Herpstein, ingenuarum artium Magister, Ecclesiarum D. Petri & S. Gangolphi Vicarius, nec non antiquioris huius Parochiæ 21. annis continuis Pastor vigilantissimus. Pie in Domino obdormivit 30. die Augusti Anno. 1562.

Ec

1574

1574 JOANNES *Krinck*. En Epitaphium quod in veteri S. Petri Ecclesia legebatur, ad picturam Christi à Joanne in Jordane baptizati.

„ Venerabili & erudito JOANNI Kringk à
 „ Diepruck, S. Gangolfs intra Canonico, D.
 „ Petri extra muros Moguntinos Ecclesia-
 „ rum Vicario, & hujus parochia, cui ad
 „ annos 12. summa cura praefuit, pastori vi-
 „ gilantissimo, & honeste Matrona ANNÆ
 „ Kringk clara eius Matri superstiti, ulti-
 „ ma voluntatis suae executores hoc monumen-
 „ tum pietatis ergo poni curarunt hic sepul-
 „ to, qui obiit 8. Idus Febr. 1574. Annos
 „ natus 42. Obiit Mater 1576.

1577 LAURENTIUS *Crafft*. Memoria eius extabat quondam ad S. Petrum talis, ad picturam Christi in gremio Matris:

Singulari pietate & eruditione excellenti
 LAURENTIO Crafft à Cronenberg, huius
 adis verbi divini Praconi praclaro, immatu-
 ra morte ex hisce arumnis rapto, DORO-
 THEA Mater unico dilecto filio suo monumen-
 tum

tum hoc poni curavit, qui obiit 15. Calend. Quintiles anno 1577. Cujus anima cum immortali Deo aeternum vivat. Scribitur biennio ante mortem nempe 1575. die 15. *Augusti* resignasse.

1575 GEORGIUS *Spreizer*, dimisit anno 1610. Parochiam, & qua jubilarius 1629.

1610 usque 1656 CHRISTOPHORUS *Beck*, *Altavillanus*, Ssæ Theol. Doctor, adiit Parochiam veluti ipse sua manu adnotavit 14. Maji. 1610. Anno 1620. quando 9. Maji decesserat FRIDERICUS *Köntt S. Petri* Canonicus, is ipse *Udenmünsterianus* Parochus successit in Fræbenda Canonicali. Tum anno 1632. die 16. *Augusti* electus fuit in Collegiæ ejusdem Decanum, ex quo, Decanatu cum Parochia fungebatur usque ad annum 1656, quando munus pastorale deposuit. Obitus eius hisce in Necrologio refertur: „pie Obiit 1659. 4to *Januarii* de nocte infra undecimam & duodecimam horam omnibus provifus Sacramentis CHRISTOPHORUS *Beck* Senior, Collegii nostri S. PETRI & Decanus 25. annis & nostræ Parochiæ *Odenmünster* 45. annis Pastor.

1656 GUILIELMUS THEODORUS *Widenbruck* Ssæ Theol. Doctor, Præfuit Parochiæ usque ad annum 1664, quo eandem sponte posuit. Fuit autem hic noster Canonicus S. PETRI. Quod Colliges ex Necrologio ubi ita: „1669. d 18. „Ostobris tumulatus est in Ecclesiâ nostrâ Doctissimus vir „THEODORUS WILHELMUS *Widenbrug*, quondam Paro-

„ chus Ecclesiæ nostræ, Canonicus S. PETRI, & Assessor
 „ Consistorii Em̃i Principis Moguntini Ssæ Theol. D.

1665 JOANNES *Nentwich* Colonienſis Vicarius S. Petri
 Ssæ Theol. Baccalaureus S. Cæsareæ Majestatis Notarius; anno
 1670. *Spiram* abiit, nec, etsi sæpius vocatus, redire voluit.

1670 JOANNES *Ritter* Vicarius S. Petri, & Plebanus in
Odenmunſter. Subit eius manus & nomen ad initium anni 1670,
 usque quo

1680 JOANNES JACOBUS *Hann* S. Petri Vicarius &
 Parochus in *Odenmunſter* nomen suum inscripsit matriculæ Pa-
 rochiali circa 13. Novemb.

1682 F. EDMUNDUS *Klotz* Ord. S. Benedicti ab initio
Martii ceu Parochus in *Odenmunſter* baptizatos inscripsit. Eo-
 dem adhuc anno translatus est ad Parochiam S. CHRISTO-
 PHORI vide ibi.

Interim MICHAEL *Ægidii*, qui in matricula Baptizato-
 rum ad 28. *Martii* 1683. se Parochum substitutum scripsit, cu-
 ram Pastoralem peregit. Hic erat Succentor S. Petri & ∞
 1690.

1683 à 2. Maji NICOLAUS *Hermes*. Mogonus, mor-
 tem testatur Epitaphium sequens: „ Hic requiescit Adm. Reve.
 „ & Doctissimus Dom. Dom. NICOLAUS *Hermes* Ecclesiæ Col-
 „ leg. S. Petri Vicarius & Parochus, ad S. Crucem Vicarius,
 „ ad S. CHRISTOPHORUM Altarista; ætatis suæ 69. anno-
 „ rum. Obiit in Domino 1720. 26. *Aprilis* cujus anima R.
 „ J. P.

1720 THOMAS *Daël Limburgensis*, immissus in possessionem
20. Maji. Resignavit 1729, factus Parochus & Decanus in *Martinsfuren* prope *Aquisgranum*.

1729 PAULUS *Grouman* à 16. Novembris legitur qua substitutus Parochiæ.

1730 LEONARDUS *Otto Episcopienfis* ad *Tuberam* à 6. Decemb. inscripsit baptizatos. ∞ Teste Necrologio Seminarii 9. Novemb. 1735.

1735 denuo PAULUS *Grouman* substitutum egit usque

1736 quo JOANNES *Hausner Mogonæ* antea Seminarii Moguntini Alumnus, die 26. Septembris stationem suscepit, consummatus in brevi explevit tempora multa, quia multa cum laude munus egit; ex morbo apud ægrum contracto interceptus est 2. April. 1738.

1738 JOSEPHUS ANTONIUS *Wirssing Wirceburgensis*, antea Presbyter Societatis JESU. 9. Maji Parochiam hanc suscepit; anno 1743. die 19. Junii Promotus ad Parochiam *Altavillanam* in Rhingavia.

1743 JOSEPHUS ANTONIUS *d' Angelo Francfortensis*, Seminarii Fuldenfis Alumnus Pontificius, tum Sacellanus ad S. IGNATIUM Moguntiæ, dein Parochus in *Mombach*, unde ad *Odenmünsterianam* 19. Junii anno prædicto transit. Doctoratus Theologici Candidatus, & J. U. Licentiatus, Consiliarius Moguntinus Ecclesiasticus & Librorum Censor. Vitæ & Prædicatione si-

Ec 3

gula.

gularum devotionem & modestiam spirans, in flore dierum heclicâ abreptus est 1753.

1753 **MICHAEL Noll** *Miltenbergæ* 10. Martii 1715. natus, ab anno 1735. Alumnus Archi-Episcopalis Seminarii; exin Sacellanus ad S. EMMERANUM Moguntia. Tum anno 1743. Parochus in *Werbach*, ubi & Capituli Tuberani Camerarius ab anno 1746. ad 1752. fuit, quo in *Mariaborn* secessit, ibidem Parochus & Director domûs Emeritorum factus, usque dum ad hanc stationem 3. *Novemb.* transiret. Anno 1763. ab illustrissimo Capitulo Metropolitano, durante iuterregno, præconio Consiliarii Ecclesiastici honoratus adhuc floret.

INSCRIPTIONES & EPITAPHIA QUÆDAM

Veteris Udenmünsterianæ Ecclesiæ

Ex HELLWICHIANIS.

In Summo Altari.

Quæ est ista, quæ ascendit de deserto deliciis affluens * enixa super dilectum suum? *Cant. VIII.* Veni de Libano & coronaberis. *Cant. IV.* * pro innixa.

Ad Imaginem SS. PETRI & PAULI.

Tibi dabo Claves Regni cælorum, Matth. 16. Vas electionis est mihi iste. Act. 9.

Ad

Ad Altare B. V.

*Nuntius Angelicus Maria quem dixit ab alto
 Nascitur in terris crimina nostra luit.
 Apparensque suis victor super astra triumphat,
 Assumpta Matris viscera sacra beans.*

Ad Altare CONFESSORUM, quod dedicatum erat in honore S. GREGORII Papæ, S. NICOLAI Ep. & S. ANTONII: Inscriptio juxta Sacrarium à sinistris.

*Hi sunt Sacerdotes magni, qui quasi sol refulgens,
 & luna plena in diebus suis effulserunt in Templo Dei:
 quasi arcus refulgens inter nebulas gloria; & quasi
 vas auri solidum ornatum omni lapide pretioso: circa
 illos Corona Fratrum, & quasi plantatio Cedri in monte
 Libano. Ecclesiast. Lmo. Cap.*

Inscriptionem Altaris Apostolorum

Vide supra in Notabilibus hujus Parochiæ ad An. 1306.

EPI.

EPITAPHIA, & Tumulorum Inscriptiones.

I.

Ad Altare Majus circa Sacrarium.

† Anno Domini MCCCXXVII. in die *Tiburtii & Valeriani* & JUTA Uxor JOHANNIS de *Liborn* Requiescat in pace.

Ibidem ante Altare Majus.

Anno partæ Salutis humanæ MDLXCVI. die XVII. Februarii obiit Venerabilis ac eruditus Dominus HENRICUS *wagenhausen* de *Herbstein* Ecclesiæ S. *Petri & Gingołphi* dum viveret senior Vicarius ætate plusquam octogenarius, C. A. æterna pace fruatur,

II.

In Tabula Imaginis Cœnæ Domini.

Anno 1583. 2. die mensis Maji obiit optimæ spei Puer, REMBERTUS *Vollmarus*, ætatis suæ sesquiespartimo, hic sepultus, Reverendi Dni HENRICI *Volmari* Decani S. *Petri* ex Fratre CONRADO Cive Warbergen. si Nepos unicus, cuius anima fruatur pace æterna.

III.

III.

*Sub Imagine Ss. Trium Regum munera Chri-
sto Domina offerentium.*

† Reverendus & Eximius Dominus **ETHEREUS Hoffmann** Sacrae Theologiae Doctor, Divi *Petri* ac beati *Stephani* nec non beatae *Mariae* ad Gradus Collegiatarum Ecclesiarum Mogunt. Praepositus, respective Decanus & Cantor, Archi-Episcoporum **DANIELIS & WOLFFGANGI** Principum Electorum Sacellanus per annos XVIII. 31a Februarii Anno MDXCVII.

IV.

Venerabiles & devoti **JOANNES Weys** & **GEORGIUS Kemp** Ss. *Stephani* & *Gingolphi* Canonici huius vero D. *Petri* Vicarii dum praemature in fata concedunt, hic Anno 1598. ipsa Assumptionis B. M. Virginis. Ille autem Anno dehinc 1599. eiusdem Divae Matris Purificationis die, iuxta sepeliuntur.

Q. A. R. I. P.

CHRISTIANUS Agricola Sae Theologiae Doctor ac eiusdem D. *Petri* ac Beatae *Mariae* Collegiatarum Ecclesiarum iuxta Moguntiam Praepositus & Decanus, Sigillifer & Commissarius vlt. volunt. eorundem Executor, vice Testamentariorum suorum posuit Anno 1600. Jubilæo.

omissum & intra

ff

V.

V.

Ad ostium maius Inscriptio Tumuli.

Venerabilis & Eruditus Dnus BERNARDUS *Albach*
 Artium liberalium Mag. Canonicus S. *Petri* & B. *Maria*
Virginis ad Gradus Mogunt. & S. *Felicitatis* in *Vreden*
 Monast. Diocesis. Obiit v. Maji. Hic apud Patrum se-
 pulchus Anno Dni M. D. C. II. Q. A. R. I. P. Amen.

VI.

Ibidem in Lapide inferiali.

Anno 1607. den 3. *Martii* ist in Gott seeliglich ver-
 storben die Edle vnd Tugendsame Jungfraw DORO-
 THEA LÖRCHIN von *Dirmstein*, des Edlen und
 Vessen CASPAR LÖRCH von *Dirmstein*, vnd der
 Edlen vnd Tugendsamen Frawen DOROTHEA, ge-
 bohrne Tochter von *Elz*, leibliche Tochter. Deren See-
 len Gott genade.

Lerch.
Münchingen.

Elz.
Stein.

APPEN-

APPENDIX

Non abs re visum est, cum præsens de PAROCHIIS MOGUNTINIS Commentatio manus Clericorum juniorum sit pervoluta, si pro majori æmulatione suscitanda quandam Domûs plantariæ rationem haberem, ubi Presbyteri ad curam animarum per Diocessim exponendi præparantur, undeque gravissimi & laudatissimi Viri prodierunt, quorum non pauca Nomina hac in exegeâ evulgavimus. Sit ergo

SYLLABUS SUPERIORUM SEMINARII MOGUNTINI.

I.

Adolæscentum unitim viventium, & ad varias Clericorum Stationes educandorum certis sub regulis constituta diverticula, haud inconsulte *Seminaria* compellari assueverunt; nam (a) *quemadmodum arbuscula in Seminario educantur, unde postmodum transplantantur, quocumque opus videtur; ita Clerici juvenes in separatâ Collegiis instituendi videbantur, ut ad recipiendos Ordines, & ad functiones Ecclesiasticas idonei redderentur.*

Non est autem harum pagellarum ex ipsa Veneranda Majorum antiquitate, ævoque Ecclesiæ à Paganorum intestationibus magis pacato, primam *Seminariorum* à Magno AUGUSTINO (b) institutorum, feliciterque in Aulis Episcoporum propagatorum, aliud repetere originem.

Sufficit vel fugitivo tantum oculo nostram Patriam & ea tempora percurrisse, quæ Carolingici Francorum Reges Germaniæ Ecclesiasticæ nobiliorem speciem indidere, Clerique Ordines splendidiorem in formam composuere.

LUDOVICUS pius non parvam circa juniores ad Statum Cleri educandos, Canonis *Toletani* (c) rationem habuit; edixit quippe in *Regula Canonicorum* anno 816. *Aquisgran* in celebri illo Concilio Regni-que Conventu pro omnibus Germaniæ Galliæque Ecclesiis condita. cap. CXXX. (d) *Solenter Rectores Ecclesiarum vigilare oportet, ut pueri & adolescentes, qui in congregatione sibi commissa nutriuntur vel erudiuntur, ita jugibus Ecclesiasticis disciplinis constringantur, ut eorum lasciva ætas, & ad peccandum valde propensiva, nullam possit reperire locum, quo in peccati facinus proruat. Quapropter in huiusmodi custodiendis & spiritualiter erudiendis talis à Prælati constitutus est vitæ probabilis Frater, qui eorum curam summa gerat industria, eosque ita arctissime constringat, qualiter Ecclesiasticis doctrinis inbuti, & armis spiritualibus induti, & Ecclesiæ utilitatibus decenter parere, & ad Gradus Ecclesiasticos quandoque digne possint promoveri. Omnes in uno conclavi atvii commorentur, & lubricæ ætatis annos non in luxuria, sed in disciplinis Ecclesiasticis agent, deputati probatissimo Seniori . . . licet ab alio erudiantur. &c*

Et ista quidem pressius considerata, de junioribus quos *Domicellares* vocamus, Cathedralium Collegiarumque Clero deputatis Canonici-

cis intelligenda videntur ; attamen & aliis, in reliquo Clero futuris eadem quoque assignata legimus Collegia, in quibus ad munia quæque Ecclesiastica optime præpararentur.

Ipsa Episcopi domus, ex parte diversorium erat, quo ætate maturiores reciperentur ; Canone *Concil. Turon.* anni 813. Nono, id evincitur ; ait enim de assumendis in Presbyteros : (e) *sed priusquam ad Consecrationem Presbyteratus accedat, maneat in Episcopio, discendi gratia officium suum, tamdiu, donec possint & mores & actus ejus animadverti : & tunc si dignus fuerit ad Sacerdotium promoveatur.*

Et quis nescit ea, quæ tum anni in quinque Synodis *Moguntia, Rbenis, Turonis, Cabillonis & Arelati* de jussu CAROLI M. (f) statuta fuerunt, communi observantia per totum Imperium invaluisse.

Utique non omnis, pro latissimo, qualis noster est, Episcopali Agro seu Dicecesi junior educandus Clerus unico in Episcopio detineri poterat ; jam indicavimus, iis, qui ætate & moribus graviore essent, Aulam Episcopi, ut perficerentur, fuisse in domicilium ; reliqua autem & junior pars, quæ ad Collegiatis Cathedralisque non sustentabatur, in Monachorum Alcereria segregata erat : prout disposuit *Concil. Mogunt.* eodem anno 813. habitum, *Can. xxi.* habens : (g) *Præcipimus ut unusquisque Episcopus sciat per singula Monasteria, quantos quisque Abbas Canonicos in Monasterio suo habeat : & hoc omnino anbo pariter provideant, ut, si Monachi fieri voluerint, regulariter vivant : sin autem, canonice vivant omnino.* Notari autem volumus cum eruditissimo THOMASSINO : (b) *Canonici hinc dicuntur, quos Clericos vocamus promiscue, mos quippe sæculi ita ferebat, Clericos nomine Canonis eorum à Monachis distinguendi : unde in Capitulari Aquis-*

graneoli anni 789. *Sacerdotibus* intitulato, (i) CAROLUS M. ait: *Similiter qui ad Clerum accedunt, quod nos nominamus Canonicam vitam, volumus, ut illi canonice, secundum suam Regulam omnimodis vivant, & Episcopus eorum regat vitam, sicut Abbas Monachorum.* Ultima quoque Moguntini Canonis verba alios designare non possunt, quam tales, quibus, si velint, optio vel inter Clericos vel inter monachos manendi facta esset: nempe tyronibus. Profecto cum HINCMARUS de se ipso fateatur: (k) *in Monasterio - - ab ipsis rudimentis infantiae, sub Canonico habitu educatus, indeque eductus in palatio Domini LUDOVICI Imperatoris non modico tempore mansi &c.* Vix alium sensum quam quem dedimus Canonis Moguntino assignere poterimus.

Est hinc, quod immortalis famae PROSPER LAMBERTINUS (l) concludat: *ut viam tutissimam insistamus, Seminaria duplicis generis ex sacra antiquitate cognoscimus: ac primum in monasteriis pueri educabantur, Clerici vero adulti in aedibus Episcoporum institutionem addiscebant.*

Quoniam vero Concilii Vasis anno DXXIX. habiti Canon. I. statuit: (m) *ut Presbyteri qui sunt in Parochiis constituti, juniores lectiores in domum suam recipiant, ac in lege Domini & divina psalmodia erudiant, ut sibi dignos provideant successores:* pariter THEODULPHUS in Capitulari IV. (n) *Parochis edicat: Nec non duos aut tres Clericos, cum quibus Missarum solemnias celebratis, vobiscum adducite, ad synodum, ut probetur, quam diligenter, quam studiose servitium Dei peragatis:* Bene decernimus quatuor quondam Seminariorum species extitisse, quibus vel 1. in domo Episcopi, vel 2. in Collegiatarum scholis, vel 3. in Monasteriis vel 4. in Parochorum ruri degentium aedibus, ad ministeria functionesque Ecclesiasticas tyrones Clerici expolirentur; quam Parochorum domos Rudimenta potius quaedam & incubationes Seminariorum cupiat dici Thomassinus. (o)

• FLE-

- (a) FLEURY Instit. Jur. Eccles. P. I. cap. XX. n. V. (b) THOMASSIN. de vet. & nov. Eccles. discip. P. I. lib. III. c. III. (c) C. 1. 12. q. 1. (d) LABBE. T. VII. Concil. & Harzheim T. I. Concil. Germ. pag. 510. (e) Apud THOMASSIN. l. cit. c. VI. a. III. (f) *Annales Francor. Fuldens.* ad h. ann. edit. Freher. pag. 12. *Concilia quinque super statu Ecclesiarum corrigendo ab Episcopis celebrari jussu, quorum MOGONTIACI, alterum ROMIS, tertium TURONS, quartum CABBILLIONE quintum ARELATI congestum est.* (g) LABBE. cit. Tom. à Colum. 1239. hoc Concilium refert. Canonem autem apud HARZHEIM invenies l. cit. pag. 410. (h) l. cit. Cap. V. n. V. (i) LABBE l. cit. Col. 985. (k) T. II. p. 304. apud THOMASSIN. l. cit. C. VI. n. I. (l) Instit. Eccles. instit. LIX. (m) Apud NATAL. ALEX. ad Sæc. VI. cap. V. art. XI. (n) THOMASSIN. l. c. Cap. VI. n. III. (o) L. cit. n. VI.

II.

Ista juniores ad morem Ecclesiasticum instituendi *Consuetudo* (pergit supra inductus PROSPER LAMBERT.) *ad annum usque millesimum mansit; Paulo post disciplina, quæ in monasteriis & ab Episcopis tradebatur in desuetudinem abiit, ac publicæ Academiæ excitari ceperunt.* Serius tamen apud Mogonos istam rerum vicissitudinem investam credimus, eoquod vita Canoniorum communis ibidem longius, nempe usque circa 1254. perstitit, nec nisi sæculo XV. Generale studium seu Academia ibidem occæperit. (p)

Juvat interim rei hujus dilucidandæ causa audire FLEURIUM

- (q) Ita loquentem: „ Institutio *Collegiorum*, quorum initia circa di-
 „ midium sæculi XIII. facta sunt, magno fuit adiumento ad tuen-
 „ dam politicam Academiæ disciplinam, & ad continendos in officio
 „ auditores ibi commorantes. Religiosi ante alios extruxere domos,

„ in

„ in quas fratres suos scientiis conjunctim daturos operam & à con-
 „ suetudine cum hominibus profanis arcendos mitterent, sic præter
 „ Fratres Prædicatores Minoresque, quorum primas in ædes totus
 „ Ordo convenit, etiam Bernardini „ (*Benedictini ut asseritur in ce-
 „ lebrissimo Lexico universali Trivulzino, seu de Trevoux †*) „ pro suis
 „ Collegia majoris monasterii (de Marmontier) & Cluniacense condi-
 „ derunt. Primis annumerandum venit **SORBONICUM Clericis**
 „ qui *saeculares dicuntur destinatum*: & postea plerique Episcopi ere-
 „ xerunt, dotaruntque aliqua pro pauperibus litterarum Studiosis &
 „ suis Diocæsisbus. Hac arte satis quodammodo faciebant suo pene
 „ primario muneri *erudiendi ac formandi Clerum suum*, cum tantos
 „ Doctores, quanti publicis in Scholis erant, suis in Urbibus haud
 „ invenirent. Porro disciplina Collegiorum ad Alumnos non litte-
 „ ris solum, sed & *moribus Clero dignis* imbuendos pertinebat. Vi-
 „ vebant communiter, divinum celebrabant officium, statas Studio-
 „ rum ac recreationum horas habebant, & plures Magistros vigiles,
 „ qui eos regerent atque coercerent, atque ita *Collegia erant parva*
 „ *quædam Seminaria*.

Hujus moris in Urbe nostrâ aureâ fuisse Collegia SCHENCK-
 ENBERGICUM & ALGESHEIMENSE, nemo non certum habebit.
 Utinam harum Domuum Origines, Incrementa, Studiorum & agendi
 rationes & alia quæ noscenda sunt pro honore Moguntiae ordine bene
 curato cognoscere liceret!

A vero cæteroquin non abludir, eam à tempore soluti commu-
 nis in Clero contubernii Ecclesiae mutationem factam esse tantamque
 variationem irreplisse, ut difficile esset ab Anno Millesimo usque ad Concilium
 TRIDENTINUM. - - - præter scholas publicas, aut quasdam pri-
 vatas in Monachorum vel Canonico-rum Regularium Monasteriis, alias sebo-
 las Episcopales invenire, in quibus Juventus ad munia Ecclesiastica obeunda
 disponeretur, (r)

Pro-

Prolixa tandem & gravi constitutione *Synodus Tridentina* Sess. xxiii. Cap. xviii. de *Reform.* Seminaria erigere cuilibet Metropolitanae Cathedralique Ecclesiae imperavit.

Tam laudabili itaque statuto ut DANIEL ab *Homburg* pientissimus Mogonorum Antistes debitum morem gereret, sua in Urbe Moguntina tres curias *Zum Herbst, Zum Hammerstein & Zum Birnbaum* (s.) vocitatas, anno 1568. in novellam Cleri, quem aiunt Sæcularis, Doctrinæ plantariam aptari fecit, & Patrum Societatis Jesu zelo atque industriæ curandas regendasque commendavit.

Hæc prima fuere initia, quæ pro ultima temporum ætate Moguntinum Seminarium processit.

Prosperè satis clericale istud florebat Collegium, usque dum infausto Marte tota ubivis Germania per annos triginta horribili strepitu concuteretur. Suecis quippe *Moguntiam* a 23. *Decembris* 1631. ad 9. *Januarii* 1637. infidentibus, Seminarii Alumni, nescio an pulsi an sponte sua dilapsi fuere; vacua interim Alumnis inquilinisque sacris stetit inter arma Domus; ubi vero libertas Urbi & pax incolis reddita, fortunæque multum hactenus profligatæ, cum rebus aliquantisper recuperatæ fuissent, de ædibus quoque his resuscitandis consultatio rediit. At suis & Regularibus institutis hoc Seminarium a prælaudatis Patribus destinabatur, Principe in vota eorum secedente; ita enim Moguntinæ Historiæ continuator: (s.) *istas ædes, cum Convictorum cætus bello tricenali defluxisset, ad Novitiatum ut vocant, sive Tirocinium Societatis applicare circa annum 1648. visum fuit Patribus.*

Carebat inde MOGUNTIA Clericali Seminario, usque dum Tridentinarum Legum Æmulator summe providus JOANNES PHILIPPUS de SCHOENBORN, Archi-Præsul & Princeps Elector Moguntinus consentiente & largam manum de suis, contribuyente JOANNE ab

Gg

Heppen.

Heppenbeim condito de SAAL, Majore tum Decano, postea ab anno 1668. Summo Præposito: nova & Principe digna liberalitate illud, quod sub Patrocinio *S. BONIFACII M. & Archi-Episcopi Moguntini*, usque nunc cum laude viget, Alumnorum qui Clerici essent, Seminarium restitueret seu potius de novo conderet; *delecta vero ei statuendo ædes, quæ vulgo CURIA CRONBERGICA (der Cronberger Hoff)*, vocabantur, quas Eminentissimus Elector a CRATONE ADOLFO Comite CRONBERGENSI Anno 1661. die 5. Julii emptione obtinuit. (u.)

Clericis *Institutum* à Venerabili Viro BARTHOLOMÆO *Holzhauser* quondam Decano Bingenſi secundum Ss. Canones revocatum ſeſtantibus, cura hujus ad Clerum Eccleſiaſticum inſtitutoriæ & probatoriæ Domûs ab eodem Ceſſiſſimo Fundatore tabulis ſolemnibus, Archi-Epiſcopali æque ac Rm̃i Præpoſiti uti & almi Capitulī Metropolitani venerando & triplici Sigillo munitis anno 1662. fuit demandata.

Quo autem eſſet, unde degentes inibi melius ſuſtentarentur: anno MDCLXXII. die XVI. *Decembris* præventus & reliquum *Collegiatæ Bingenſis* (w) cum Parochia (x) ibidem ſunt attributi.

Hic ergo loci (verba ſunt *Joannidis*) (y) ſub *Præſide, Regente & Sub-Regente* egregium exhibetur plantarium *Clericorum præſtantium*, qui indies ex hoc domicilio prodeunt. *Emeritorum* vero aliorumque valetudine inſirmorum Eccleſiæ Miniſtrorum, ut ſimiliter haberetur ratio, Seminario huic domus acceſſit, (z) illorum in gratiam ac uſus anno 1716. à fundamentis exſtructa.

- (p) Vide De GUDENUS Cod. Dipl. II. pag. 762. (q) T. XX. Hiſt. Eccl. Diſſert. V. in Hiſt. Eccl. n. III. edit. Auguſt. 2. VAN EſPEN Jur. Eccl. P. II. Tit. XI. n. VI. 3. JOANNIS T. I, Rer. Mog. pag. 873.

Id

(r.) Id. ibid. pag. 91. (u.) pag. 92. (w) Credimus eam cum S. WIL-
 LEGISI temporibus coepisse cæterum Confer. WÜRTZWEIN Diocæs.
 Mogunt. Comment. I. pag. 58. GUDEN. Cod. dipl. III. p. 1059. Cod.
 IV. pag. 117. (x) Bipartitum quasi habeas Bingenſe Templum, cu-
 jus una pars paulo major & multum alta ſub invocatione S. MAR-
 TINI Canonicoꝝ quondam uſibus, altera ſub titulo S. BARBA-
 RÆ populò parochiali ceſſit. Circa hanc partem quoddam MS.
 Chronicum Bingenſe SCHOLLII hæc habet „ 1510 und 11. iſt das
 „ Stuck an der Kirch zu *Bingen* zum Freydhoff zu, welches S. BAR-
 „ BARÆ *Bau* genennt wird, und biſhero die *gemeine Pfarr-Kirch* ge-
 „ weſen, gebaut worden, und hat daran Hr. JOHANN BOOS von
 „ *Waldeck*, Hr. WOLFF von *Bicken* beyde Domhern zu Mayntz
 „ und der eine Probt zu *Bingen*, auch etliche Creutz- Gewölb ma-
 „ chien laſſen auff ihre Köſten, wie auch etliche Bürger zu *Bingen*. „
 Parochus ibidem ſemper erat Canonicus & ſimul Archi-Preſbyter
 reſte GUDEN. Cod. Dipl. III. pag. 1117. Hinc minime mirandum
 Protocollo Parochiali anno 1657. inſcriptum legi: „ 26. *Maji* adve-
 „ nit *Rinus* de WALDERDORFF Vicarius Generalis inſtituturus vi-
 „ ſitationem. Item conſtituit ea vice R. D. Parochum Bingenſem
 „ BARTHOL. HOLZHAUSER *Decanum Ruralem*, quod antea fuit
 „ inuſitatum: pro certo enim habetur *Eccleſiam & Parochiam Bin-*
 „ *genſem eſſe independentem, adeoque exemptam à Capitulo Rurali.* „
 (y) *Rerum Mogunt.* T. I. pag. 93. (z) Adverte tamen: cum eme-
 riti Sacerdotes anno 1738. translati fuerint ad ædes Parochiæ in *Ma-*
riæborn, quam domum GERHARDUS *Müzer* aliique Sacerdotes
 hujus Clericalis Conſortii quod Inſtitutum vocant, pro Emeritis
 ſuis impendiis paraverunt, hæc nova ab 1716. Seminario adſtru-
 cta pars nunc Hoſpitibus recipiendis inſervit.

PRÆSIDES
 ARCHI - EPISCOPALIS MOGUNTINI
 AD
 S. BONIFACIUM
 AR. MART.
 SEMINARI.

ab
 1662 GEORGIUS *Gindel*, *Bavarus*, natus *Oettingæ* pago una
 horâ *Ingolstadio* distante, ubi tam inferiora quam superiora studia
 usque ad finem Theologiæ scholasticæ perduxit; factus Sacerdos,
Meilingæ prope *Ingolstadium* institutus est Parochus, ubi dum
 unius anni spatio curam animarum peregisset, anno 1640 (aa)
 à Venerabili Viro BARTHOLOMÆO *Holzbauser* ad secum ca-
 pessendum gradum, *Licentiæ Theologicæ*, ut vocant, excitatus est.
 Erat tum GÜNDELIUS ob pericula statûs Clericalis secum ipso
 conturbatus, adeo ut indolendo intepescentem indies inter Cle-
 ricos Spiritum sanctitatis, ad amplectendum Ordinem Religio-
 sum totus propenderet; crexit tum fluctuantis animum, etsi non
 sine magnis obmotionibus, *Bartolomæus*; alterumque tandem in
 resuscitanda vita communi Socium sibi feliciter adjunxit. (ab.)
 Mox eodem adhuc anno cum difficultate obrepta ab Ordinario
 migrandi licentia & Parochia resignata, *Tittmoningam* in Diocesi
Salisburgensi ad HOLZHAUSERUM secessit, ubi circa Festum
 S. NICOLAI Canonicatum aggressus strenue BARTHOLOMÆO

in

in laboribus Apostolicis curaque animarum cooperabatur; Angelicos sectatos mores tantumque Zelum, ut haud reformidaret ipsi suo Magistro ceu Paulus Cephæ in faciem resistere, eoquod is aliquando feriùs, quam ordo diei constitutus ferret, ad preces nocturnas è quadam visitatione honestiori reverteretur. En leonem ex ungue! Post hinc curavit Parochiam in *Palling* ejusdem Diocesis, ubi anno 1643. subit, usque ad annum 1656. quo ad peritum Eminentissimi Moguntini JOANNIS PHILIPPI, resignavit Parochiam, *Moguntiam*que descendit, 9. Junii ibidem ap-
 pulsus. Hic ab altéfato Archi-Episcopo instituitur ad Pastori-
 am in *Werbach* tractûs *Tuberani*, cui tunc adjuncta erat Parochia in
Imppfingen, hodie Juris & Diocesis Wirceburgensis: quam per
 Sacerdotem sibi cohabitantem administrari fecit, veluti & eius in
 statione Antecessor antea facere solebat. Vitam quam in Salis-
 burgensi terra vixit eandem & hic tenuit, nempe omnibus nume-
 ris pietatis absolutam, pueros ad vitam Clericalem educandos &
 instruendos ad ædes parochiales assumpsit, nullius tamen mulieris
 operâ utebatur, eo quod familiæ rusticæ colendæ nulla eum necessitas
 obstrinxisset. Anno 1658. BARTHOLOMÆO 20. Maji spiri-
 tum ponenti *Binga* adfuit, eidemque ibidem in munus pastorale
 successit, populo die 1. Junii per Reverendissimum D. Suffraga-
 neum præsentatus. Interim Consiliarius Ecclesiasticus Mogunti-
 nus & totius Instituti Clericorum Sæcularium in commune vi-
 ventium Præses Secundus renunciatus, anno sequenti 1659. lo-
 cum Doctori *Vogt* in *Bingen* facturus, rediit ad Parochiam *Wer-
 bach*. Ibidem constitutus, jussu Eminentissimi una cum ADOL-
 PHO GODEFRIDO *Voluso* Sigillifero Moguntino anno 1660.
 Superiorem Archi-Diocetim ceu Visitator Archi-Episcopalis lu-
 stravit; fidem facit subscriptio hoc titulo facta, quâ tum Confra-

ternitatem B. M. V. in *Kennigheim* novis modis reformavit & corroboravit.

Vir pietatis & doctrinæ consummatæ, quo cum ab adolescentia creverat & fervor in precibus ac zelus gloriæ Dei. (ad) Suscitato noviter Clericorum Seminario PRÆSIDIS titulo primus quam optime præfuit, usque dum eum post multas gravesque curas (iterum exscribimus biographum Holzhauserianum) ac labores infracto semper animo perlatis, præclaris de Ecclesiâ meritis prædixit, communi bonorum luctu pestis Moguntiæ anno 1666. moriturus ereptum sine fine viventibus adjunxit. Obitum autem alius MS. ita exponit: „ Tandem anno 1666. peste Moguntiæ grassante, Her-
 „ bipoli Moguntiam vocatus à Rmō Dño De SAAL, qui in ab-
 „ sentia Emmi Electoris locum tenebat, & D. GINDELIi consi-
 „ liis uti volebat. comparuit D. GINDELIUS nutu Emmi tunc
 „ itidem *Herbipoli* subsistentis, sed Priùs instituit exercitia spiritualia &
 „ de tota vita Confessionem, & dum Rmō Locumtenenti obsequitur op-
 „ portunis accessibus è Seminario, ubi habitabat, misit forte *Bim-*
 „ gam suum domesticum famulum Michaelē Wollgeschaffen, ut
 „ circa Confratres ibidem quid ageretur, vel quo opus haberent,
 „ referret; quo fideliter præstito, sed incautius forte, ut & ipse
 „ infectus peste rediret, ac tacitus ea nocte se dormitum confer-
 „ ret. Altero mane signo surgendi aliquoties dato GINDELIUS
 „ dum famulum comparere non videt contra morem, surgit ipse
 „ & locum famuli ingreditur; quem ibi forte ea nocte surgere
 „ volentem videt exanimem jacere humi, atque eo miserabili spec-
 „ taculo correptus horrore, peste & ipse inficitur, atque post a-
 „ liquor dies rite provifus debitis Ecclesiæ Sacramentis obiit in
 „ Dño *Calendis Augusti* - atque sepultus est in Ecclesiâ Parochiali
 „ S. EMMERANI Moguntia.

(aa)

- (aa) Liber Capituli *Taubergerau* eum Doctorem Theologiæ appellat.
 (ab) *Vita BARTHOL. Holzbauser* Mogunt. 1737. edita P. II. §.
 2. 5. (ac) MS. *Ephemerides Parochiæ Bing.* (ad) *Vita citata*
 pag. 53.

1666 ANDREAS *Birnbeck* *Tuttmuniaco-Salisburgensis*, ex
 BARTHOLOMÆI *Holzbauser* Alumnis *Ingolstadiensibus*, an-
 no 1654. qua *Physicus* Seminario *Wirceburgensi* eiusdem institu-
 ti Clericis tunc commissio inductus. Primus fit ab anno 1662. ad
 obitum usque GINDELI in Moguntino Seminario Subregens; (ae)
 Tum non tantum Moguntinum sed & *Kilianum* *Wirceburgense*
 (à tempore STEPHANI *Weinberger* ex Præside *Wirceburgi* in pro-
 Episcopum ibidem & Vicarium in spiritualibus 1667. assumpti) si-
 mul quâ *Præses* moderatus fuit. Ascesi ceterum puriori, ac scientia
 profundiori multum præstitit; testes sunt, qui superant ab eodem
 conscripti & nuper noviter reimpressi libri: occasionem eorum scri-
 bendorum narrat nobis MS. „ D. GINDELIUS ordinationem Dñi
 „ *Bartholomæi* executioni mandavit, quam de Scholâ Spirituali in
 „ Seminariis tradendâ disposuit, ut subregentes Seminariorum A-
 „ lumnis certâ horâ virtutum aliarumque rerum ad pietatem com-
 „ parandam, fovendam ac conservandam necessariorum practicam
 „ noticiam traderent. In hunc finem conscripsit D. Doctor AN-
 „ DREAS *Birnbeck* *Seminarium* & Paulo post *Irriguum virtutum li-*
 „ bros ex fundamento in hanc rem conducentes. „ Editæ sunt porro
 ab eodem adhuc alia: E. g. *Traſſatus de dignitate Sacerdotii. Dis-*
 „ *ſertatio de Pallio. Diſceptatio de fidei veritate adverſus XII. Diſputati-*
 „ *ones JOANNIS CLAUBERGII Doct. Theol. & professoris in Aca-*
 „ *demia Duisburgensi. Deſenſio Methodi Auguſtiniæ RRmorum de*
 „ *WALENBURCH, contra BALTHAS. BOEBELIUM Doct. &*
 „ *Prof.*

Prof. Theol. Argentinenſem. Impenſe dolemus amplioris biographiae monumenta nobis deſſe! ut autem ex nominibus vir dignoſci poſſit, en ejus titulos: fuit namque *U. J. Doct̃or, Ssæ Theol. Licentiatus, Sacr. Canon. Profeſſor Publicus & Ordinarius, Em̃ii Archi-Ep. Officialis & Pro-Vicarius, Præpoſitus in Moxſtatt, Canon. Capitul. in Amanoburg, & Univerſitatis Cancellarius.* ∞ in ætate optima 18. Nov. 1679.

1679 QUIRINUS *Kunckel Hechtsheimenſis Primùm.* Quæ ſupra pag. 40. paucis dedimus libet explicatius hic referre; Tirulis eius addendum quod fuerit *Em̃ii Moguntini Conſiliarius intimus.* Præſidem cæteroquin egit à 6. Octobris 1679. adeoque vivo & ægrotanti BIRNBECKIO ſucceſſus. 1682. Officio Præſidis ceſſit, Parochiam S. IGNATII ſuſcipiens tuncque *Officialis* munere deſungebatur. 1685. *Heidelbergſem* Parochiam ſuſcepit, ubi 1688. vulgavit Scriptum ſub rubro: *Bewæhrung, Erklerung und Verthädigung des allerheil. Meß-Opfers, ſo dan auch des Hochwürdigſten Heil. Sacraments des Altars gegen etliche im Jahr 1687. durch den Druck in der Cbur Pfaltz außgeſtreute Büchlein, und Schriſten, inſonderbeit aber wider eine Engliſche Schmäh-Schriſt dieſer beiligen Geheimniſſen. Außgeſetzt durch FIDELEM PSYCHIOPHILUM des einigen Rechts Candidatum. Gedruckt zu Heidelberg 1688.* Iniqua ex in temporum ſorte agitatſus anno 1690. *Quintinianam* Stationem ſuſcepit; ſequenti tamen anno 1691. priorem *Heidelbergæ* locum cum titulo *Conſilarii Eccleſiaſtici Palatini* repetiit, ſed parva cum quiete, nam anno 1693. irruptio Gallica eum loco cedere compulſit ceu ſupra narravimus: addit qui ea conſcripſit (*æc.*) D. Suffraganeus STARCK „ endlich iſt er ſampt Hr. Lt. ENGEL- „ HARD und ſeinem Bruder, deſſen Frau und Kinder, mit der

Gar-

„Garnison so capituliret und ausgezogen, nacher Heylbron, alwo
 „Prinz LOUIS VON BADEN mit der teutschen Armee gestan-
 „den convoirt worden, wo von er nachgehends nach *Waltbürn*
 „mit Hr. ENGELHARD, seinem Brudere gangen, und sich an-
 „noch aufhalteet. „Inde *Francofurtum* & demum *Moguntiam* de-
 scendit: ira enim legimus adnotatum: „1693.. 14. Junii venit Mo-
 „guntiam. - Dnus Dr. KUNCKEL.. Decanus & Parochus Heidel-
 „bergenfis, qui capta urbe in maximo vitæ periculo fuit, cum ter-
 „tia vice Galli ipsi caput præscindere attentarint „Eod. anno 8. Sep-
 temb. iter aggressus est Romam cum Lto ENGELHARD. Annum
 agebat ætatis quadragesimum secundum quando die 16. Aprilis
 1694. præ sexaginta competentibus dignitate Præpositi ad S. MAU-
 RITIUM Augustæ in curia fuit honoratus. (af) Anno 1695. Romæ
 regressus demum Heidelbergam Pastor curavit, prout testantur ap-
 probationes Lilio inter spinas præfixæ, queis S. Maurisii Augustæ
 Præpositus, Episcopi Wormatiensis Consiliarius Eccles. & Pro-Vicari-
 us, necnon Decanus Heidelbergensis audit. Plures sunt quos edidit
 Tractatus pro fide Catholica: E.g. De Communione sub una specie:
 XX. *Betrachtungen von dem jetzigen Glaubens-Wesen.* XX. *fernere*
Betrachtungen. Kurtzer Unterricht von Miraculösen Orten und Bil-
 dern &c. Unum necessarium pro Concionatoribus. De Lilio inter
 Spinis quo CARPZOVIUM vapulavit jam ingessimus mentionem.
 Liber quoque sub titulo *cursus biennalis* e venâ KUNCKELII fluxisse
 perhibetur, qui facile nomen ENGELHARTI postea induit, eo-
 quod hujus manu descriptus reperiebarur.

(ae) Diar. Seminarii MS. (af) Ceu rescimus ex MS. sub tit. *ob-*
servata Romæ ab ipsomet conscripto.

1682 LEONARDUS *Nimis Waltburanus Primus.* Ejus me-
 minimus supra pag. 41. & memoria redibit infra inter *Subregentes.*
 Hb Off.

Officium Præsidis nunc prima vice exegit usque ad annum 1686. & Festum *S. Martini*, quo tempore *Parochiam Walltburanam* alterâ vice suscepit.

1686 MATTHIAS Starck, Episcopus *Coronensis* (de quo inter *Regentes*) à Festo *S. Martini* & anno quem notavimus, ad usque 10. Decemb. 1696. Præsidem egit, maximâ in penuriâ temporum, ita ut haud semel farinam propriâ in Rhedâ occultatam *Francofurto* rediens fami Alumnorum depellendæ advestare debuerit. Ut autem sciamus eum *Sponte* hac die cessisse, atque KUNCKELIUM eadem die munus denuo accepisse is ipse sua manu in laudato Diario signavit, habitationem tamen in Seminario continuavit.

Cæcus tandem & provecti senii causa muniis gerendis impar factus, pro-Episcopi functione anno 1703. decessit, tandemque in pace *Francofurti* 8. Februar. 1708, ætatis octuagesimo obdormivit, & ad *S. BARTHOLOMÆUM* ante Chori gradus ibidem sepulchrum invenit, æneis sub insigniis hacceque inscriptione:

MATTHIAS Starck Episcopus *Coronensis*, *Susfraganeus Moguntinus*, *Ssæ Theologia Doctor*, *huius Imperialis Ecclesie S. Bartholomæi XXXV. annis Decanus*, *Proto-Notarius Apostolicus*, *ex instituto Cleric. Sacul. in Coi. Vivent. obiit VIII. Febr. ætatis sue LXXX. anno Dom. MDCCVIII.*

Cæterum ex Titulari Episcopo, Insulâ *Coronâ* à venetis occupatâ, actualis fieri potuisset, ni ætas obfuisse & sumptus, pro indispicendis titulis *Nobilis de Venetiis* necessario impendendi.

1696 QUIRINUS Kunckel secundum. Die eadem qua Decessor abdicavit, Præses nominatus, die 15. Decembris per Reverendissi-

diffimum D. Vicarium Generalem L.B. de *Hobeneck* solemniter præsentatus, die 25. Seminarium inhabitare coepit; ubi demum multis laudabiliter peractis, magnâ nominis æstimatione relicta. 14. Dec. 1701;

1701 LEONARDUS *Nimis secundum*. Interim ad S. BARTHOLOMÆUM *Francofurti*, nec non ad S. VICTOREM *Moguntiae* Canonicus & Parochus in *Wallbüren*; Canonicatum tamen ad S. *Victorem* iam anno 1694. resignaverat. à KUNCKELII obitu ad suum usque Præsidis officio occupatus. 3. Januar. 1716. Sepultus ad S. EMMERANUM. Eundem anno 1706. Pro Vicarium in Spiritualibus Generalem, & Universitatis Rectorem leges (ag). E laboribus eiusdem literariis nihil ad manus venit, nisi libellus polemicus, quem sub titulo *Brod des Lebens und des Verstandes* seu apologiam Sacrificii Missæ contra quendam FLORINUM Professore[m] Lutheranum anno 1700. adhuc *Wallbüren* habitans edidit.

(ag) Apud KNOT Hist[or]. Univer[si]t. Mog. Comment. II. pag. 119.

1716 CASPARUS ADOLPHUS *Schnernauer Mogonus*, postea *Episcopus Aradensis*. Viri ethopejam iisdem quæ in pro-Episcopis editis usi sumus, coloribus pingimus, freri, ideam ad omnia lineamenta perfectam & spirantem expressam dedisse; scripsimus: quod fuerit: Dilectus Deo & hominibus, cuius memoria adhuc in benedictione est. Erat quippe Vir providus, prudens & rectus, pietate eximius, ordine accuratus, doctrinâ & experientia præcipuus, sermone affabilis, nemini gravis, omnibus etiam inimicissimis suavis, solitus non tantum maiores & pares, sed & inferiores ac subditos singulari comitate prolequi. Cui

Candida frons, os suave tenens, mens enthea, pectus

Labe vacans, puris æmula penna facis

Nil nitax hic fuci, nil sacra potentia fastus,

Nil labor hic torvi, nil leve cura tulit.

Initia usque ad annum 1716. infra in Subregentibus damus. Prostant litteræ JOANNIS BAPTISTÆ Gegg Theol. D. & Pro-Vicarii Wormatiensis testimoniales laudis datæ 4. Febr. 1716. quod CARSPARUS in Consilio Ecclesiastico Wormat. singulari prudentiâ, doctrinâ & solertiâ strenue muneris suo adfuerit. Eod. anno datis *Vraislavia* die 15. Junii Serenissimus Ordinarius Wormat. ad sex mensus dispensat, ut cum Præsidis Moguntini statione dignitatem Decani ad B. M. V. Wormatiæ ad strictam residentiam alias obligantem, retineret. Anno 1717. quo & Consiliarius in sacris Mogonorum Consistorio admotus fuerat, eidem datis *Neuburg* 12. Julii, adhuc audienti: *Decanus Wormatiensis*, confirmatur denuo dignitas Consiliarii Ecclesiastici Palatini cum consueto Salario 200. Floren. & 20. Maldrorum sarris ex administrationis Ecclesiasticæ penuario exsolvendis. Imo anno 1718. die 17. Octobris datis ex *Schwetzingen* aliis patentibus, eadem confirmatio repetitur cum hacce clausula, quod cum inter Consiliarios Ecclesiasticos Moguntinos iam Fiscalis refulgeat, singularem pro Parochiis & Ecclesiis Palatinis intra Moguntinam Diocesin situaris, curam impenderet; tantâ autem industria votis Serenissimi Palatani obsecutus fuit, ut anno 1720. litteris die 26. *Augusti Schwetzingæ* à Principe signatis in numerum Consiliarium Ecclesiasticorum *intimorum* recipereretur. Paucis hinc lapsis, nempe anno 1724. die 3. *Novembr.* Epistolâ *Confluentia* exarata à CAROLO JOSEPHO LOTHARIO L. B. *Schenck de Schmidberg* qua Custode Moguntino in *Cancellarium Universitatis Moguntinæ* PERPETUUM renuntiatur. Anno qui sequitur 1725. iussibus Eminentissimi LOTHARII FRANCISCI factis in arce *Aschaffenburgensi* die 14. Augusti: *Officialis seu Moguntinæ Sedis Protonotarius & Judex Generalis* instituitur. Utque nihil honoris meritis tanti viri deesset, tandem ad finem Anni 1727. ad Culmen Episcopale atque

que in Pontificalibus Vicarii, in Spiritualibus Pro-Vicarii summos honores deposcitur, à BENEDICTO XIII. die 28. Maji 1728. titulis *Episcopi* ARADENSIS decoratus, atque in Festo S. BARNABÆ 11. Junii in templo S. GANGOLPHI aulico, assistentibus CHRISTOPHORO IGNATIO de *Gudenus* Suffraganeo *Erffurtenfi* & VITO SEIDEL Abbate Ord. S. Benedicti in monte specioso Moguntiae, à JOANNE BAPTISTA *Geck* Suffraganeo Wormatiensi fuit consecratus. Nec solus Emms LOTHARIUS FRANCISCUS sed & Serenissimus Successor immortalis famæ Princeps Elector, Viri dotes æstimavit; quare & ab hoc Celsissimo FRANCISCO LUDOVICO anno 1730. die 12. Junii Dignitate Præpositi ad S. MARTINUM in *Heiligenstas* auctus fuit, cuius possessionem die 19. ejusdem mensis capessivit Procuratore usus HENRICO NICOLAO *Hertwich* Canonico ibidem & ad B. M. V. Parocho. Meritis tandem & honoribus plenus, infirmitateque solutus 20. Junii 1733. inter ardentissimas adstantium preces mentis usque ad ultimum compos Spiritum posuit postquam neque suorum sed solius Seminarii ultima voluntate rationem habuisset. Corpus ad Decessores in Ecclesia Parochiali à Sancto EMMERANO celebri delatum est. Quod cum marmore funebri honorari locus non pariat, hocce voto, pro affectu in Patrem spiritualem veteri, qui primum locum hocce in ryzocinio dederat comitari placuit:

Aurea promeritis statuum decerne paravi

Urbs! qua CASPARI forma resculpta foret.

Sculpatur Præsul, sine fastu, blandus ocellis

Ore favens, gracilis corpore, fronte gravis:

Religio dextram teneat Charitesque sinistram,

Scriptio sit: Virtus hic stetit in medio.

1733 CHRISTOPHORUS Nebel prima Septembris per Reverendissimum MARSILIUM *ab Hobeneck* Vicarium Generalem solemniter institutus. Honoris gradus titulosque in Serie Parochorum S. *Quintini* supra pag. 42. dedimus, nunc cum voto secundi Jubilaei feliciter futuri, diuturnum humillime acclamamus *Vivat.*

s'Vrgat aD banC VoCeM pLena pIVs Ignis ab ara,

Detque bonum voto lucidus omen apex.

OVID. l. 4. de Ponto. Eleg. 9. v. 53. 54.

REGENTES.

1662 MATTHIAS Starck, *Lottstetti* in Provincia *Clatgoviensi* Patre J. JACOBO Starck Praefecto *Oebningensi*, Matre DOROTHEA *Remin* anno 1628. natus, prima literarum Studia *Salisburgi* capessit ubi & inter novelli Seminarii Alumnos anno 1643. à BARTHOL. *Holzhauser* fuit cooptatus. (ag) Seminario autem *Ingolstadii* anno 1649. translato, illuc quoque secessit, altero anno, nempe 1650. inter primos Philosophiae Magistros renunciatus; dum Studia Theologica emensus fuerat anno 1654. inter sedecim Alumnos primus numeratur, qui ad Seminarium *Wirceburgense* transferretur. (ab) Presbyter anno 1655. ordinatus STEPHANO *Weinberger* rum Curioni in *Graff-Reinsfelden* Capellani titulo Adjutor datus est; at brevi inde, quod indolis & probitatis perspectae esset, ad Capellaniam *Bingen-* *fem* BARTHOLOMÆO cooperaturus advocatur; ita quippe Ephemerides *Bingensis* Parochiae scribunt: 4. *Novembris* huius anni 1655. R. D. MATTHIAS Starck capit primo docere scholas latinas, quod nemo ante fecit. Idem Parochiale Protocollum alibi refert; 18. Mar-

rii 1658. jubetur à Rmō Vicariatu D. MATTHIAS *Starck* pro *Pastorate* ad excipiendas *Confessiones* in *Stradam Montanam* abire, sed ob necessitatem *Bingæ* instantem, & *Sacerdotum* paucitatem, partim *egrotantium*, fieri non potuit. Ab obitu Venerab. *Holzhauseri* datus est teste JOANNIS (ai) Adjutor Doctori RIEGER in *Heppenbeim* quin & eodem 29. Jan. 1659. sanctissimā morte è vivis vocato, successit, strenue suo muneri invigilans usque ad ann. 1662, quo primus Seminarii noviter constituti Regens, Parochus ad S. EMMERANUM, & Canonicus S. Crucis salutatur. Inde ascensiones fecit, nempe anno 1669. inter Doctores Facultatis Theologicæ & Consiliarios Ecclesiastici Senatus, anno vero 1671. inter Proto-Notarios Apostolicos & Francofurtanos S. BARTHOLOMÆI Canonicos, imo anno 1672. in eiusdem Ecclesiæ Decanum, anno quoque 1673. inter S. LEONARDI Canonicos ibidem cooprat. Munus autem Regentis strenue obibat, usque ad 1674. Anno 1680. ad apicem honoris Ecclesiastici nempe Episcopatum Coronensem evehitur. Reliquum supra insinuavimus.

ag) Vita Barthol. pag. 73. & 88. (ab) MS. noster. (ai) JOANNIS T. II. *Ret. Mog.* pag. 452.

1674 JOANNES GEORGIUS *Poth, Bingenfis.* Is antea V. *Januar.* 1668. qua Parochus in *Kennigheim* populo erat præsentatus, quam dein Parochiam ad finem *Januarii* 1674. reliquit res Seminarii moderaturus Regens. Postquam autem annis viginti sex operam suam sedulo navasset, cum titulis Proto-Notarii Apostolici, ad S. *Crucem* prope Moguntiam Canonici, Capituli *Olmensis* Decani & Parochi *Hechtsheimensis*, inter *Bingam* & *Moguntiam* fato præcipiti decessit die 21. *April.* 1700.

1700 LUCAS *Kunckel* Canonicus ad S. JOANNEM in *Amorb.* & Parochus in *Bommersheim*, 1ma *Septembris* in Regentem

institutus & Alumnis præsentatus, perstitit in officio ad 1. Maji 1704. ☞ Canonicus & Decanus Collegiæ in *Nörtben* 6. Maji 1715.

1704 BERNARDUS Krebs ex *Stattprocelden* natus, à 1. Maji ad Decembrem 1708. Regens. ☞ 1738. Ssæ Theol. D. Frisingensis Consiliarius Ecclesiasticus, Collegiæ ad S. VITUM prope *Frisingam* Canonicus & Decanus, Parochus in *Massenhausen*. Instituti Præses emeritus.

1709 Oeconomiam & ratiocinia curante ipso Præside Doctore *Nimis*, non erat Regens.

1710 JOANNES ADAMUS Schick *Rüdigheimensis* Hassus, Ssæ Theol. Baccal. Biblic. & Format. à Sacellano Bingenſi, Regens Seminarii, usque ad *Januar.* 1717. quo Parochiam *Bingenſem* adiit, titulum Regentis retinens uno anno. Postea factus Decanus Capituli *Algesheimensis*, Canonicus Capitularis in *Maxstatt*, & Beneficiatus in Ecclesia *B. M. V. Binge*. Vir liberalitate & gravitate temperatâ multum amabilis; cui ex hydrope obeunti oculos clausi 13. Jan. 1745.

1717 CHRISTIANUS Keller, à Januario Vice-Regens, & post annum Regens, usque ad 1. Jul. 1722. ☞ Canonicus, Capir. *Afchaffenburgi* & ibidem ad S. AGATHAM Parochus 8. Dec. 1732.

1722 à 1. Julii **HENRICUS Büchel**, usque ad finem anni 1723. hinc ad Parochiam in *Stattprocelden*, postea 1725. ad Beneficium in *Seligenſtatt* demum in obsequia Sermi Principis de *Sulzbach* in *Wanfried* concessit; cætera in obscuris manent.

1724

1724 à Januario BERNARDUS Stumpff Wallburanus
Sæ Theol. Baccal. Biblic. & Format. ex Parocho in *Statt-Procelden*
Regens. primitus fuerat Pastor in *Caub* ad Rhenum per annos
sex, inde vocatus est anno 1706. ad Parochiam *Dorff-Procelden*,
& mutatione anno 1708. initâ, mense *Martio* in *Statt-Procelden* venit.
Anno uno exacto priorem *Proceldanam* Stationem repetiit, quod
nec è re sua nec è re Seminarii esset Stationem Regentis ulterius
tenere. Vir alias bonus & pius. ☞ *Proceldæ* 16. Augusti 1730.

1725 FRANCISCUS PHILIPPUS Wolff, Episcopo-*Tubera-*
nus, ex Sub-Regente Regens, Sæ Theol. D. officium usque ad
1730. titulos vero Regentis usque ad 1732. retinuit; factus Con-
siliarius Ecclesiasticus & Sigillifer Archi-Episcopalis, nec non Ca-
nonicus Capitularis ad Gradus B. M. V. A profundiore scientia
sincera pietate & humilitate singulari, etiam post funus reverendus;
in edendis quondam *Raymundi Lulli* sumptuosis operibus, erat
præcipuus Adjutor *Saltzingeri*. Ultimis annis curam egit Parochia-
lem Collegiatae præfatæ usque ad nuperum, quo vitæ exemplari fi-
nem fecit annum 1767.

1730 à 1. Januar. LEONARDUS Wittman, *Bingenfis*, Sæ
Theol. Doctor. Ex Sacellano *Altavillano* 1729. Parochus in *Rauen-*
thal, à tempore supra notato Sub-Regens & sine titulo Regens, ab
1732. usque modo cum titulo Regens summe providus, ob morum
gravitatem, scientiæ & pietatis dignitatem prolixa dignus panegy-
ri, qui parsimoniâ & prudentiâ, ceu alter Seminarii fortunarum
Conditor

Collapsam restituit rem.

Ii

SUB-

SUB-REGENTES.

1662 ad 1666 ANDREAS *Birnbeck*, quem inter Præsides relegas.

166- LEONARDUS *Nimis Wallburanus*, munere Sub-Regens, factus est 1671. ad S. *Emmeranum* Parochus. Vide supra.

1680 usque ad finem. 1682. JOANNES CONRADUS

Simmersbach primum. Ssæ Theol. & U. J. Candidatus; quam anno 1682. prehenderit spartam, investigare non potuimus.

1682 ad finem anni 1685. UDALRICUS *Ebert*; mense *Februari*. 1686. Parochiam in *Gernsheim* suscepit, ceu liber illius Parochiæ narrat. & ibidem 16. Nov. 1691.

1686 ad 1688. JOANNES CONRADUS *Simmersbach* secundum. Factus exin in *Aprili* Parochus in *Königstein* & ibid. 6. *Februari*. 1690.

1690 CASPARUS ADOLPHUS ANTON. *Schnernauer*

Mogonus primum. Baptizatus (ceu ex Testimonialibus Originalibus à *Wilhelmo Krämer* anno 1711. datis vidimus) 7. Octobr. 1668. in Parochiali S. *Ignatii* à JEREMIA *Metz* Parocho ibidem, Parentibus *Joanne Schnernauer* & *Ursulâ*: levantibus, s. T. *Georgio Antonio* L. B. de *Riedt* & *Philippo Adolffo* de *Staffel* utroque Canonico Metropolitano, Vices secundi Patrini obeunte, GUILIELMO THEODORICO *Widenbruck* Canonico S. *Petri*. Parens exinde *Miltenberge* multis annis secundarium ad vestigal neumaticum

ticum Inspectorem, quem vulgo *Nachgenger* vocant, egit. Anno 1684. primum inter Philosophos retulit locum; (ak) Diarium Seminarii eiusdem qua Alumni in vacantias *Miltenbergam* missi, anno 1687. mentionem ingerit. Necdum Sacerdotio initiatus, anno cœu notauimus 1690. in Sub-Regentem delectus est, unde metiariis præcox ingenium studiumque omni ex parte eximium, quippe munus Sub-Regentis exigit, tam Philosophiam quam Theologiam, Jus Canonicum, omneque sciendi genus cum Alumnis repetere, atque in Disputationibus Examinibusque profundius indagare. Anno 1691. Dominica XIX. post Pentecosten, 14. *Octobris* in Oratorio Seminarii à MATTHIA *Starck* Ordinem Presbyteratûs suscepit. Superant huius rei testimoniales. 1692. Feria 6. ante Pentecosten (23. Maji) „ descendit *Geissenheimum* Sacellatum (id est Beneficiatum) ibidem „ acturus, loco D. ANTONII *Schölbert*, qui accepit Parochiam in „ *Rüdesheim* „ verba sunt Diarii Seminarii; quod & ad *Julium* anni 1693. ita notat: „ Venit D. SCHNERNAUER *substitutus Primissarius* in *Geissenheim*, 8va ascendit idem *Miltenbergam*, advocaturus Sororem suam, pro re domestica instituenda *Geissenheimii* „. Anno 1694. die 29. *April*. Theses ex uniuersa Theologia dicatas Rmō D. Vicario Generali ANSELMO FRANCISCO *ab Hobeneck* propugnauit; eodemque anno 5. Maji una cum JODOCO *Bley* S. EMERANI Parocho Gradum in Theologia Doctoralem suscepit, qua occasione cum JODOCUS ob institutionem Canonicam, quam investituram vocant, in Programme Doctorali titulos *Geissenheimenses* sibi deposceret, conuentum est; ut hic *Primissarius*, noster verò *Capellanus in Geissenheimu* scriberetur. Eodem anno die 18. *Julii* *Bacharaci* in Catholicorum Parochum præsentatur, vicesque suas *Weinrichio* commisit (al) sed neuter ob tricas locum obtinuit. *Vice-Præses* Seminarii hoc anno nominatur: (am) *Starckio* fors ob

inclementiam temporum in trans Rhenanis posito. Reliqua notabimus infra.

- (ak) Vide sis D. FRIDERICI *Haber* Doctoris Theologi & in Metropolitana Curionis, Dedicatorias; quæ *Theses Theologicas* cum Epitome Romanorum Pontificum CASPARO ADOLPHO iam Episcopo anno 1728. pro prima Theologiæ Laurea nuncupavit. (al) Diar. Seminarii quæ hæctenus narravimus subministravit, ne autem putes subfrigido Zelo CASPARUM eiusque Substitutum *Bacharaci* prehentam facile curam, facilius reliquisse ceu P. HIEROTHEI, Provinc. Rhena. Capucin. Lib. IV. cap. II. *De adversis Provinciæ illatis* à domesticis fidei pag. 194. narratione forsan susciperes, pauca ex Diario laudato transcribo, ita ad ann. 1694. habente: „ 1ma „ *Septemb.* rediit R. D. *Weinrich*, ob difficultates *Bacharaci* oppositas - - - *Weinrich* difficultates, quas ab Officiali F. . passus, exposuit. „ (am) Citata Dedicatoria.

1692 CASPARUS WILHELMUS *Fischer*. Is ipsemet in Ephemeridibus notavit sequentia: „ 16. *Junii* rediit *Fischer* à D. „ *Bley* Parocho ad S. EMMERANUM, suscepturus Officium Sub-Regentis loco Dni *Schnernauer* „ Anno sequenti præsidente R. P. BRUNONE *Græbner* S. J. *Theses* de *Justitia* & *Jure* defendit, pro secunda putamus Laurea, quo anno die 30. *Julii* finiit Biennium. Pauca ob turbationes bellicas, literis nunc consignata legimus. Id solum legimus anno 1693. eundem accessu ad Vicariatum honoratum fuisse, atque 30. Augusti 1694. munera Sub-Regentis adhuc obisse. Postea fit Parochus in *Ober- & Nider-Ingelsheim*, demum Decanus Capituli *Algesheimensis* & 4. Augusti 1718.

1696 CASPARUS ADOLPHUS *Schnernauer* secundum. A 1. Aprilis usque per duos sequentes annos quæ Sub-Regens denuo subit. Nunc quoque ad altiora gradus paravit, anno siquidem 1696.

Licen-

Licentiâ in utroque Jure donatus fuit. (an) Die vero 23. Maji 1698. Seminarium relinquit, futurus Decanus & Parochus in *Heidelberg* (ao) Ibi anno 1708. à Serenissimo FRANCISCO LUDOVICO in Consiliarium Ecclesiasticum Wormatiensem denominatus, annoque 1709. ad *Commendatariam* Ecclesiæ Collegiatæ ad S. CYRIACUM in *Neubausen* provectus fuit. Eodem anno die 31. Maji recognita sunt in plena Viceriatus Sessione provisionales literæ, quæ prior anno 20. *Augusti* datis in Proto-Notarium Apostolicum nominatus fuerat. (ap) Anno 1710. juber Serenissimus Palatinus subscribente *De Hundbeim* ut Decanale & Pastorale in *Heidelberg* Salarium pro 1703. 1704. 1705. 1706. restans exsolveretur. Dumque *Antonius Walther* Canoniatu ad B. M. V. *Wormatiæ* spontanea resignatione cessisset, eadem Præbendâ datis *Wirceburgi* die 26. *Augusti* 1711. ab WILHELMO UDALRICO *de Gutenberg* donatur. Hujus autem Ecclesiæ Decanus jam anno sequenti 1712. audit, quando ab Electore Palatino *Düsseldorfii* 24. *Jan.* datis in Consiliarium Ecclesiasticum Palatinum fuit receptus. His defungebatur honoribus usque dum 1716. in Præsidentem deligeretur Seminarium.

(an) Dedicatoria laudata. (no) Teste originali Authentico. (ap) Reliqua ex literis quas vidi originariis adnotata sunt.

1698 à 12. Junii ad 1. Maji 1709. HENRICUS Lotz *Hassus*. 1694. inter primos Philosophiæ Magistros erat Secundus. Factus Presbyter Festo Ss. Trinitatis, die 29. Maji 1698. Primitias in Seminario celebravit. Ex morte Dñi *Matern* Canoniatu 1700. potitus est *Amanoburgi*, quo possessionis capiendæ causa die 12. *April.* abiit. Reversus Sub-Regentem egit usque 1709. tunc demum in Patriam & Canonicalem Ecclesiam se recepit, ubi qua Consiliarius Ecclesiasticus & Commissarius in Spiritualibus per *Hassiam Moguntinus*, nec non Decanus & Parochus in senectute bona die 10. *Septembr.* 1737.

1709 die 1. *Maji* **ANDREAS IGNATIUS Mayr** præsentatur. Explevit decennium in munere, nempe usque ad *Septembrem* 1719. quo cum titulis Ssæ Theol. D. & U. J. Licentiati *Erfordiam* concessit, ibidem futurus Consiliarius Ecclesiasticus Mogunt. Facultat. Theol. & Judiciæ Eccles. Assessor, Ssæ Theol. & Sac. Canon. Professor Publ. & Ordinar. & ad B. M. V. Canonicus Capit.
24. *Januar.* 1730.

1719 in *Novemb.* **FRANCISCUS PHILIPPUS Wolff**, usque ad ann. 1725. sub-Regens, ex tunc Regens.

1725 à *Januario* **CHRISTIANUS Stadelman Trajectensis** Belga, usque ad 1729. & mensem Decembrem Sub-Regens. Ssæ Theol. D. Anno 1729. abdicante B. M. V. Parochiam & Canonicatum *Petro Büchel* Commissario Altschaffenburgensi, utramque partem obtinuit. Inde factus Consiliarius Moguntinus Ecclesiasticus, & ab initio anni 1735. Commissarius in Spiritualibus per Superiorem Archi-Diocesim amplissimus, usque nunc officium mirâ vigilantia tueretur, & liberalitate rarâ Templum B. M. V. è fundamentis novum suo ære ædificat.

1730 à 1. *Januarii* **LEONARDUS Wittmann**, Post Bienenium expletum usque hodie Regens laudatissimus.

1732 à *Januario* **JOANNES FRANCISCUS Huth Erfurtensis**. Ex Alumno Seminarii *Ingolstadiensis* hic Studiorum Director & mox Sub-Regens factus, Ssæ Theol. & U. J. Licentiatus; anno 1737. evasit in Consiliar. Ecclesiast. Mogunt. Commissarium in Spiritual. per Hassiam, Canonicum, Parochum & Decanum *Amnæburgi*. Eodem anno 3. *Septemb.* in Theologiæ Doctorem promovetur. Vivit adhuc per *Eichsfeldiam* in Spiritualibus Commissarius,

ad S. PETRUM in *Nörrhen* Præpositus, Canon. Capit. Amœnoburg. Judicii Provincialis Assessor & Parochus in *Duderstat* à zelo, pietate, liberalitate & comitate multùm celebris.

1737 à 1. *Octobr.* JOANNES ADAMUS *Geiger Clingenbergensis*. Doctores. Theolog. Candidatus, ex Sacellano ad S. QUINTINUM Sub-Regens ad usque medium Maji 1741, quo Parochiam in *Rüdesheim* indeptus est, eamque adhuc hodie magnæ cum suavitatis & modestiæ laude moderatur.

1741 à medio Maji JACOBUS *Adami Francofurtensis*, antea Sacellanus in *Hoffheim*, tum Sub-Regens & Ssæ Theol. D. munia peregit usque ad *Februarium* 1745. quando Parochus factus est in *Bingen*. Postea Decanus Capituli *Algesheimensis*, Candore, probitate & doctrinâ prorsus eximius 18. Junii 1764.

1745 à Martio LUDOVICUS PHILIPPUS *Behlen Duderstadiensis*, ex Moderatore Perillustri L. B. de *Groschlag* Sub-Regens, Doctoratus Theol. Candidatus, postea U. J. D. Consiliarius Ecclesiasticus & Sac. Canon. Professor Publ. & Ordinarius anno 1753. è Seminario Moguntino *Romam* concessit, gravissimas ibidem acturus causas, quas cum immensâ laude finiisset, in patriam redux Canonicas cœpit habitare ædes. Hodie adhuc floret Capitulorum ad S. PETRUM & ad *Gradus* B. M. V. Canonicus Capitularis, & postquam *Fiscalis* & Sigilliferi honores tenuisset, nunc Officialis & Prototonotarius Metropolitanus ac Judex Generalis, à nupero mense Martio Consiliarius Ecclesiasticus Actualis *Intimus* effulget, magnum exte-
ris ac Mogonis super omnes laudes nomen!

1753 à Junio LAURENTIUS *Germershausen Givoldebusanus*: primum Sacellanus ad S. Quintinum, tum Parochus in *Gauspitz-
beim*,

heim, exinde Director & Parochus in *Mariaborn* & Ssæ Theol. D. Post *Beblenium* per triennium ferme Sub-Regens; abhinc in *Espelbach* & mutatione inita Parochus in *Weissenau*, nunc à 1759. curat Parochiam in *Oestrich*, magnæ doctrinæ parem in æconomicis felicitatem adjungens.

1756 à *Majo* **CAROLUS JOSEPHUS** *Luca Aschaffenburgensis*. Postquam per aliquot annos animarum curam Sacellanus in *Hattenheim* peregisset, 1753. *Romam* expoliendarum scientiarum causa concessit; inde reversus studiorum Director & tandem Sub-Regens nominatur. . à *Junio* 1758. ad S. **EMMERANUM** Parochus, mox Ssæ Theol. D. est ab anno 1759. Sacræ Facultatis Assessor, ab anno 1760. Consiliarius Ecclesiasticus. Innovato ad splendorem Parochiali templo ostendit profundiori scientiæ parem sibi esse superni cultûs Zelum, & animi germanam rectitudinem.

1758 à *Junio* **JOANNES ADAMUS** *Gartler Aschaffenburgensis*, antea Professor Rhetorices & Sacellanus *Bingæ*. Doctoratus Theologici Candidatus; eruditionis politionis & muneris strenue acti causâ *Bingenfi* Parochiâ in *Julio* 1764. donatur & titulis definitoris per Capitulum *Algesheimense* primi, ab introitu honoratur.

1764 à *Julio* **SEBASTIANUS FRANCISCUS** *Horradam Erbacensis Rhingavus*. Ex Sacellano ad S. *Emmeranum* Præmissarius loci natalis, Doctoratus Theologici Candidatus; cui ob assiduos in utroque instruendi genere tam scientiarum quam virtutum labores parem cum Antecessoribus fortunam ex animo precamur.

Nec vili moriens claudetur arena.

CLAUDIAN Lib. I. in *Ruffin*.

